

KIZILDERE DEFİNESİ

Mehmet Kayhan MURAT

Doktora Tezi

Arkeoloji Ana Bilim Dalı

Prof. Dr. Nurettin ÖZTÜRK

2022

Her Hakkı Saklıdır

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANA BİLİM DALI**

Mehmet Kayhan MURAT

KIZILDERE DEFİNESİ

DOKTORA TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Nurettin ÖZTÜRK**

ERZURUM-2022

TEZ BEYAN FORMU

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum "KIZILDERE DEFİNESİ" adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Gereğini bilgilerinize arz ederim *.

☒ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezimin/Raporumun makale için **altı ay**, patent için **iki yıl** süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

17.05.2022

Aslı ıslak imzalıdır

Mehmet Kayhan MURAT

* LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE

.....
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi **MADDE 6– (1)** Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Graduate School of Social Sciences

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof. Dr. Nurettin ÖZTÜRK danışmanlığında, Mehmet Kayhan MURAT tarafından hazırlanan bu çalışma 17/05/2022 tarihinde aşağıda isimleri yazılı jüri tarafından Arkeoloji Anabilim Dalı'nda Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Hüseyin YURTTAŞ

İmza: Aslı ıslak imzalıdır

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Nurettin ÖZTÜRK

İmza: Aslı ıslak imzalıdır

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Ali Yalçın TAVUKÇU

İmza: Aslı ıslak imzalıdır

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Fatih ERHAN

İmza: Aslı ıslak imzalıdır

Jüri Üyesi : Doç. Dr. İrfan TUĞCU

İmza: Aslı ıslak imzalıdır

Prof. Dr. Sait UYLAŞ

Enstitü Müdürü

Aslı ıslak imzalıdır

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	VIII
ABSTRACT	IX
KISALTMALAR DİZİNİ	X
GRAFİKLER DİZİNİ	XI
FOTOĞRAFLAR DİZİNİ	XII
ÇİZİMLER DİZİNİ.....	XIII
TABLolar DİZİNİ	XIV
HARİTALAR DİZİNİ	XV
ÖNSÖZ.....	XVI
GİRİŞ	1
I. AMAÇ, KAPSAM VE YÖNTEM.....	1
II. ROMA DÖNEMİ'NDE SİKKE GELİŞİMİ	3
III. DEFİNE VE DEFİNE SİKKELERİ.....	8
IV. DEFİNE ÇALIŞMALARI	11

BİRİNCİ BÖLÜM

DEFİNE HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. DEFİNENİN BULUNTU YERİ VE BÖLGENİN TARİHİ COĞRAFYASI ...	16
1.2. DEFİNENİN İÇERİĞİ	26

İKİNCİ BÖLÜM

DARPHANELER, METROLOJİ VE KALIP İLİŞKİLERİ

2.1. DARPHANELER.....	28
2.1.1. Antiochea	29
2.1.2. Ephesos.....	30
2.1.3. Laodikeia	30
2.1.4. Lugdunum	30
2.1.5. Mediolanum	31
2.1.6. Cyzicus	31
2.1.7. Roma	31

2.1.8. Siscia	32
2.2. METROLOJİ	32
2.2.1. Birimler, Ağırlıklar ve Çaplar	32
2.3. KALIP İLİŞKİLERİ.....	35
2.3.1. Ön Yüz Kalıplarının Değerlendirilmesi	37
2.3.2. Arka Yüz Kalıplarının Değerlendirilmesi	39

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DEFİNEDE TEMSİL EDİLEN İMPARATORLAR, İMPARATORİÇELER VE CAESAR'LER

3.1. İMPARATOR, İMPARATORİÇE VE CAESAR'LERİN HAYATLARI.....	41
3.1.1. Claudius (MS 41-54).....	41
3.1.2. Vespasianus (MS 69-79)	41
3.1.3. Domitianus (MS 81-96)	42
3.1.4. Domitia (Augusta MS 81-126).....	43
3.1.5. Nerva (MS 96-98)	43
3.1.6. Traianus (MS 98-117)	43
3.1.7. Hadrianus (MS 117-138).....	44
3.1.8. Sabina (Augusta MS 120-136).....	45
3.1.9. Antoninus Pius (MS 138-161).....	45
3.1.10. Yaşlı Faustina (Augusta MS 138-141).....	46
3.1.11. Marcus Aurelius (MS 161-180)	46
3.1.12. Genç Faustina (Augusta MS 146-176).....	46
3.1.13. Lucius Verus (MS 161-169).....	47
3.1.14. Lucilla (Augusta MS 164-182)	47
3.1.15. Commodus (MS 180-192).....	48
3.1.16. Crispina (Augusta MS 178-183)	48
3.1.17. Septimius Severus (MS 193-211)	48
3.1.18. Julia Domna (Augusta MS 187-217)	49
3.1.19. Caracalla (MS 198-217)	49
3.1.20. Geta (MS 209-212).....	50
3.1.21. Severus Alexander (MS 222-235).....	50

3.1.22. Maximinus Thrax (MS 235-238)	50
3.1.23. III. Gordianus (MS 238-244)	51
3.1.24. I. Philippus (MS 244-249).....	51
3.1.25. Otacilia Severa (Augusta MS 244-?)	51
3.1.26. II. Philippus (MS 247-249)	52
3.1.27. Traianus Decius (MS 249-251)	52
3.1.28. Herennia Etruscilla (Augusta MS 249-253).....	52
3.1.29. Herennius Etruscus (MS 251)	52
3.1.30. Trebonianus Gallus (MS 251-253).....	53
3.1.31. Volusianus (MS 251-253)	53
3.1.32. Aemilianus (MS 253)	53
3.1.33. I. Valerianus (MS 253-260)	54
3.1.34. Gallienus (MS 253-268).....	54
3.1.35. Salonina (Augusta MS 253-?)	55
3.1.36. II. Valerianus (MS 256-258)	55
3.1.37. Macrianus (MS 260-261)	55
3.1.38. Quietus (MS 260-261).....	55
3.1.39. II. Claudius (Gothicus MS 268-270).....	55

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SİKKE TİPLERİ

4.1. ÖN YÜZ TİPLERİ.....	57
4.1.1. Defne Çelenkli Baş.....	58
4.1.2. Defne Çelenkli ve Giyimli Büst	59
4.1.3. Defne Çelenkli ve Zırhlı Büst	60
4.1.4. Defne Çelenkli, Giyimli ve Zırhlı Büst	60
4.1.5. Işın Taçlı Baş.....	61
4.1.6. Işın Taçlı ve Giyimli Büst	62
4.1.7. Işın Taçlı, Giyimli ve Zırhlı Büst	62
4.1.8. Yalın baş.....	63
4.1.9. Yalın Başlı ve Giyimli Büst	64
4.1.10. Yalın Başlı ve Zırhlı Büst.....	64

4.1.11. İmparatoriçenin Giyimli Büstü.....	65
4.2. ARKA YÜZ TİPLERİ	65
4.2.1. Tanrılar, Tanrıçalar ve Kahramanlar	66
4.2.1.1. Apollo	67
4.2.1.2. Ceres	68
4.2.1.3. Diana.....	68
4.2.1.4. Hercules	68
4.2.1.5. İsis Pharia	69
4.2.1.6. Juno.....	69
4.2.1.7. Jüpiter	70
4.2.1.8. Mars	70
4.2.1.9. Mercurius.....	71
4.2.1.10. Minerva.....	71
4.2.1.11. Roma.....	71
4.2.1.12. Romulus.....	72
4.2.1.13. Salus	72
4.2.1.14. Saturnus	72
4.2.1.15. Sol.....	73
4.2.1.16. Venüs	73
4.2.1.17. Vesta	73
4.2.1.18. Victoria	74
4.2.2. Soyut Kişileştirmeler (Personifikasyonlar)	74
4.2.2.1. Abundantia	75
4.2.2.2. Aequitas	75
4.2.2.3. Aeternitas.....	76
4.2.2.4. Annona	76
4.2.2.5. Concordia	77
4.2.2.6. Fecunditas.....	77
4.2.2.7. Felicitas.....	77
4.2.2.8. Fides	78
4.2.2.9. Fortuna.....	78
4.2.2.10. Genius.....	78

4.2.2.11. Hilaritas	79
4.2.2.12. Honor	79
4.2.2.13. Indulgentia	79
4.2.2.14. Laetitia	80
4.2.2.15. Liberalitas	80
4.2.2.16. Libertas	80
4.2.2.17. Moneta	81
4.2.2.18. Pax	81
4.2.2.19. Pietas.....	81
4.2.2.20. Providentia.....	82
4.2.2.21. Pudicitia	82
4.2.2.21. Securitas	82
4.2.2.22. Spes.....	82
4.2.2.23. Uberitas.....	83
4.2.2.24. Virtus	83
4.2.3. Somut Kişileştirmeler.....	83
4.2.3.1. Alexandria	84
4.2.3.2. Dacia	84
4.2.3.3. Danube.....	84
4.2.3.4. Germania	85
4.2.3.5. Nilus	85
4.2.4. Askeri ve Günlük konular	85
4.2.4.1. Asker.....	86
4.2.4.2. Cenaze Sahnesi	86
4.2.4.3. Çelenk İçerisinde Yazıt	87
4.2.4.4. Çeşitli Kaplar.....	87
4.2.4.5. Esir.....	87
4.2.4.6. Sancak ve Lejyon Kartalı	87
4.2.4.7. Modius.....	88
4.2.4.8. Taht.....	88
4.2.4.9. Homonia Sikkeleri.....	88
4.2.5. Mimari öğeler	88

4.2.5.1. Altar/Sunak.....	89
4.2.5.2. Cippus.....	89
4.2.5.3. Tapınak.....	89
4.2.6. Bitkiler, Hayvanlar ve Karışık Yaratıklar	89
4.2.6.1. Buğday Başağı.....	90
4.2.6.2. Geyik	90
4.2.6.3. Kartal	90
4.2.6.4. Keçi.....	91
4.2.6.5. Oğlak	91
4.2.6.6. Panter	91
4.2.6.7. Pegasos	91
4.2.6.8. Tavus kuşu.....	91
4.2.7. Kişiler.....	92
4.2.7.1. İmparatorlar ve Caesarler	92
4.2.7.2. İmparatoriçe.....	93
4.2.7.3. İmparator Çocukları.....	93
4.2.7.4. İmparator ve Fortuna	93

BEŞİNCİ BÖLÜM

SİKKELERİN LEJANDLARI

5.1. ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ SİKKELERİNDE LEJAND GELİŞİMİ.....	94
5.2. DEFİNEDE YER ALAN SİKKELERİN ÖN YÜZ LEJANDLARI	95
5.3. DEFİNEDE YER ALAN SİKKELERİN ARKA YÜZ LEJANDLARI.....	97

ALTINCI BÖLÜM

TARİHLENDİRME

6.1. DEFİNEİNİN TARİHLENDİRİLMESİ	99
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	102
KATALOG	111
KAYNAKÇA	307

EKLER.....	329
EK 1. Haritalar	329
EK 2. Sikkelerin Lejandları.....	331
EK 3. Seçilmiş Arka Yüz Lejandlarının Anlamları	340
EK 4. Roma İmparatorluk Dönemi Darphaneleri	343
ÖZGEÇMİŞ.....	344

ÖZET

DOKTORA TEZİ

KIZILDERE DEFİNESİ

Mehmet Kayhan MURAT

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Nurettin ÖZTÜRK

2022, 343 sayfa

Jüri: Prof. Dr. Nurettin ÖZTÜRK

Prof. Dr. Hüseyin YURTTAŞ

Prof. Dr. Ali Yalçın TAVUKÇU

Doç. Dr. Fatih ERHAN

Doç. Dr. İrfan TUĞCU

İnsanlık tarihinin en önemli buluşlarından biri de sikkedir. Sikkeler döneminin siyasi, ekonomik, dini ve sosyal yaşantısı hakkında birçok bilgi vermektedir. Kesin ve net bilgi vermeleri açısından arkeolojik buluntular arasında ayrı bir öneme sahiptir. Kendi aralarında değerlendirildiklerinde ise toplu bulunan sikkeler yani defneler, daha net bilgi vermelerinden dolayı son derece önemlidir. Bu kapsamda ülkemiz çeşitli yollarla bulunan sikkeler ile numismatik çalışanlar için bir laboratuvar görevi görmektedir.

Bu çalışmanın konusunu oluşturan Kızıldere Definesi, Aydın İl'i Nazilli İlçe'si Kızıldere Köyü'nde bulunmuştur. Çalışma kapsamında definedeki 391 adet sikke incelenmiştir. Roma İmparatorluğu Dönemi'ne ait sikkeler 39 farklı imparator, imparatoriçe ve caesarı temsil etmektedir. Definedeki en erken tarihli sikke Claudius (MS 41-54), en geç tarihli sikke II. Claudius (Gothicus MS 268-270) Dönemleri'nde darp edilmiştir. Yaklaşık 229 yıllık bir zaman aralığına sahip olan sikkeler, Roma sikkelerinin zengin tipolojisi hakkında önemli veriler sunmaktadır. Kızıldere Definesi'ne ait sikkeler 8 farklı darphanede darp edilmiştir. *Kistophorik tetradrahmi*, *denarius* ve *antoninianus* sikkelerin darp edildikleri birimlerdir. II. Claudius Dönemi'ne tarihlenen en geç tarihli sikke definenin muhtemel gömü tarihinin MS 268-270 veya hemen sonrası olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Aydın, Kızıldere, Roma, Sikke, Define

ABSTRACT

PhD DISSERTATION

KIZILDERE HOARD

Mehmet Kayhan MURAT

Advisor: Prof. Dr. Nurettin ÖZTÜRK

2022, Pages: 343

Jury: Prof. Dr. Nurettin ÖZTÜRK
Prof. Dr. Hüseyin YURTTAŞ
Prof. Dr. Ali Yalçın TAVUKÇU
Assoc. Prof. Dr. Fatih ERHAN
Assoc. Prof. Dr. İrfan TUĞCU

One of the most important inventions in human history is the coin. Coins give a lot of information about the political, economic, religious, and social life of the period. It has special importance among archaeological finds in terms of giving precise and clear information. When evaluated among themselves, the coins found in bulk, namely treasures, are extremely important because they give clearer information. In this context, our country acts as a laboratory for numismatic workers with coins found in various ways.

The Kızıldere Hoard, which is the subject of this study, was found in the Kızıldere Village of Nazilli District of Aydın Province. Within the scope of the study, 391 coins were examined. Coins from the Roman Empire Period represent 39 different *emperors*, *empresses*, and *caesars*. The earliest dated coin in the hoard is Claudius (41-54 AD), the latest dated coin was battered during the periods of Claudius II (Gothicus AD 268-270). The coins, which have a time interval of approximately 229 years, provide important data about the rich typology of Roman coins. The coins belonging to the Kızıldere Hoard were minted in 8 different mints. *Cistophoric tetradrachm*, *denarius*, and *antoninianus* are the units in which the coins were coined. The latest coin dated to the Period of Claudius II indicates that the probable burial date of the hoard is 268-270 AD or just after.

Keywords: Aydın, Kızıldere, Rome, Coin, Hoard

KISALTMALAR DİZİNİ

Ant.	: Antoninianus
AR	: Gümüş
Bkz.	: Bakınız
BMCRE	: Coins of the Roma Empire in the British Museum
bs.	: Baskı
Çev.	: Çeviren
Den.	: Denarius
Ed.	: Editör
Env. No.	: Envanter Numarası
gr.	: Gram
İAMY	: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı
JRS	: The Journal of Roman Studies
Kat. No.	: Katalog Numarası
km.	: Kilometre
ky.	: Kalıp Yönü
LIMC	: Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae
mm.	: Milimetre
MÖ	: Milattan Önce
MS	: Milattan Sonra
NH	: Naturalis Historia
No	: Numara
pl.	: Plate
RIC	: Roman Imperial Coinage
RPC	: Roman Provincial Coinage
RSC	: Roman Silver Coinage
s.	: Sayfa
SNG	: Sylloge Nummorum Graecorum
Tetradr.	: Tetrachalkos
TTK	: Türk Tarih Kurumu
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve devamı
Vol.	: Volume
yy	: Yüzyıl

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 1.1. İmparator ve İmparatoriçelerin Sikke Dağılımı	27
Grafik 2.1. Darphanelerin Sayısal Dağılımı.....	29
Grafik 2.2. Definde Yer Alan Sikke Birimlerinin Sayısal Dağılımı	33
Grafik 4.1. Ön Yüz Tiplerinin Sayısal Dağılımı	58
Grafik 4.2. Arka Yüz Tiplerinin Sayısal Dağılımı.....	66
Grafik 4.3. Tanrı, Tanrıça ve Kahramanların Sayısal Dağılımı.....	67
Grafik 4.4. Soyut Kişileştirmelerin Sayısal Dağılımı	75
Grafik 4.5. Somut Kişileştirmelerin Sayısal Dağılımı	84
Grafik 4.6. Askeri ve Günlük Konuların Sayısal Dağılımı.....	86
Grafik 4.7. Mimari Öğelerin Sayısal Dağılımı	88
Grafik 4.8. Bitkiler, Hayvanlar ve Karışık Yaratıklar'ın Sayısal Dağılımı	90
Grafik 4.9. Kişilerin Dağılımı	92

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

Fotoğraf 1.1. Definenin Bulunduğu Alan	17
Fotoğraf 4.1. Defne Çelenkli Baş Tipli Sikke.....	59
Fotoğraf 4.2. Defne Çelenkli ve Giyimli Büst Tipli Sikke	59
Fotoğraf 4.3. Defne Çelenkli ve Zırhlı Büst Tipli Sikke	60
Fotoğraf 4.4. Defne Çelenkli, Giyimli ve Zırhlı Büst Tipli Sikke	61
Fotoğraf 4.5. Işın Taçlı Baş Tipli Sikke.....	61
Fotoğraf 4.6. Işın Taçlı ve Giyimli Büst Tipli Sikke	62
Fotoğraf 4.7. Işın Taçlı, Giyimli ve Zırhlı Büst Tipli Sikke	63
Fotoğraf 4.8. Yalın Baş Tipli Sikke	63
Fotoğraf 4.9. Yalın Başlı ve Giyimli Büst Tipli Sikke	64
Fotoğraf 4.10. Yalın Başlı ve Zırhlı Büst Tipli Sikke.....	64
Fotoğraf 4.11. İmparatoriçenin Giyimli Büstü Tipli Sikke.....	65

ÇİZİMLER DİZİNİ

Çizim 4.1. Defne Çelenkli Baş Tipli Sikkenin Çizimi	59
Çizim 4.2. Defne Çelenkli ve Giyimli Büst Tipli Sikkenin Çizimi.....	59
Çizim 4.3. Defne Çelenkli ve Zırhlı Büst Tipli Sikkenin Çizimi	60
Çizim 4.4. Defne Çelenkli, Giyimli ve Zırhlı Büst Tipli Sikkenin Çizimi.....	61
Çizim 4.5. Işın Taçlı Baş Tipli Sikkenin Çizimi	61
Çizim 4.6. Işın Taçlı ve Giyimli Büst Tipli Sikkenin Çizimi.....	62
Çizim 4.7. Işın Taçlı, Giyimli ve Zırhlı Büst Tipli Sikkenin Çizimi.....	63
Çizim 4.8. Yalın Baş Tipli Sikkenin Çizimi.....	63
Çizim 4.9. Yalın Başlı ve Giyimli Büst Tipli Sikkenin Çizimi	64
Çizim 4.10. Yalın Başlı ve Zırhlı Büst Tipli Sikkenin Çizimi	64
Çizim 4.11. İmparatoriçenin Giyimli Büstü Tipli Sikkenin Çizimi	65

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 2.1. Birimlerin Ağırlık Oranları	34
Tablo 2.2. Ön Yüz ve Arka Yüz Kalıbı Aynı Olan Sikkeler.....	36
Tablo 6.1. Kızıldere Definesi'ne Benzer Özellikler Gösteren Defineler	101

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 1. Kızıldere Definesi ile Benzer Özellikler Gösteren Defineler	329
Harita 1.1. Kızıldere Köyü Konum Haritası	329
Harita 1.2. Kızıldere Köyü ve Bölgedeki Antik Kentler	330

ÖNSÖZ

Üzerinde barındırdığı birçok bilgi ile sikkeler, Antik Dönem'in aydınlatılmasında en önemli rolü oynayan eser gruplarından biridir. Sikkelerden bir toplumun siyasi, dini, ekonomik ve sosyo kültürel yaşantısı başta olmak üzere, dönemin modasına varıncaya kadar sayısız bilgiye ulaşılabilir. Sikkeler arkeolojik kazıların yanı sıra çeşitli yollarla müze ve özel koleksiyonlarda yerini almıştır. Aydın Arkeoloji Müzesi teşhirinde yer alan Kızıldere Definesi yukarıda bahsedilen özellikleri bünyesinde barındıran ülkemiz topraklarında bulunmuş nadir define örneklerindendir. Definenin zaman aralığı, kapsam genişliği, tipolojik zenginliği, buluntu yerinin tarihi coğrafyası ve kendine has tespit edilen özellikleri ile önemli çalışmalar arasında yerini alacağı düşünülmektedir. Bu yönleriyle Kızıldere Definesi'nin sonraki çalışmalar için daha önce yapılan define yayınları gibi faydalı bir çalışma olacağının temennisindeyim.

Tezin belirlenmesi ve malzemeye ulaşılması için gerekli çalışmalara ek olarak, lisans dönemimden itibaren eğitim hayatımın her anında yanımda olan, yardımını, desteğini ve değerli fikirlerini benden esirgemeyen tez danışmanım çok değerli hocam Prof. Dr. Nurettin ÖZTÜRK'e sonsuz teşekkür ederim. Tez çalışmamın başından sonuna kadar verdiği destek ve önerileri için değerli hocam Prof. Dr. Hüseyin YURTTAŞ'a, tezimin oluşmasındaki yardım ve önerilerine ilaveten, akademik hayatımda ayrı bir yeri olan değerli hocam Prof. Dr. Ali Yalçın TAVUKÇU'ya, numismatik çalışmaya başladığım günden itibaren yanımda olan, yönlendirmelerini ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Fatih ERHAN'a ve tezimi okuyarak değerli fikirlerini sunan kıymetli hocam Doç. Dr. İrfan TUĞCU'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Eserler üzerinde çalışmamın yanı sıra tezin her aşamasında beni hiçbir zaman geri çevirmeyen ve gerekli bütün bilgileri paylaşan Aydın Arkeoloji Müzesi sikke sorumlusu çok kıymetli Uzman Arkeolog Handan ÖZKAN'a sonsuz şükranlarımı sunarım. Ayrıca Aydın Arkeoloji Müzesi çalışanlarına ve Kızıldere Köyü muhtarına teşekkür ederim.

Tezimin oluşmasında bilgi, deneyim ve yönlendirmelerin yanı sıra, her türlü yardım ve desteği gördüğüm çok değerli arkadaşlarım Dr. Öğr. Üyesi Berna KAVAZ KINDİĞİLİ ve Arş. Gör. Dr. Mesut CEYLAN'a teşekkürü bir borç bilirim.

Akademik kariyerimdeki değerli yönlendirmelerinden ve yardımlarından dolayı kıymetli dostum Doç. Dr. Muhammet ARSLAN'a, tezim başta olmak üzere çalışmalarında hiçbir zaman desteğini esirgemeyen hocam Prof. Dr. Ceren ÜNAL'a, numismatiğe ilişkin fikirlerini paylaşan hocam Doç. Dr. Aliye EROL-ÖZDİZBAY'a, bölge ile alakalı önemli yönlendirmeleri için hocalarım Prof. Dr. Hüseyin ÜRETEN ve Doç. Dr. Aydın ERÖN'e ve tez dönemimde desteğini esirgemeyen bölüm başkanım Doç. Dr. S. Sezin SEZER ve hocam Dr. Öğr. Üyesi Ertan KÜÇÜKEFE'ye sonsuz teşekkür ederim.

Doktora eğitimimin her anında yanımda olan değerli dostlarım Arş. Gör. Gencay GÜLOĞLU, Arş. Gör. Ahmet ŞEN, Uzman Arkeolog İsmail ÖZCİHAN, Uzman Antropolog Büşra TAKUNYACIOĞLU ve Uzman Arkeolog Muhammet BAKIRCI'ya çok teşekkür ederim.

Sikkelerin fotoğrafları üzerinde photoshop çalışmalarını gerçekleştiren değerli dostum Arkeolog Alper ATAY'a ve gerekli çizimleri yapan kıymetli arkadaşım Uzman Arkeolog Hüseyin DÜLGER'e sonsuz teşekkür ederim.

Bugünlere gelmem için sonsuz emek verip her anımda yanımda olan annem, babam ve kardeşime şükranlarımı sunarım. Doktora eğitimimin ve tez çalışmamın her anında desteğini, yardımını ve hoşgörüsünü ihmal etmeyerek yükümü hafifleten çok kıymetli sevgili eşim Hatice ve tezimin son demlerine yetişen varlığım biricik oğlum Ahmet Karan'a sonsuz sevgilerimle.

Erzurum 2022

Mehmet Kayhan MURAT

GİRİŞ

Ülkemiz tarihi ve arkeolojik zenginliği ile dünyada ayrı bir yere sahiptir. Şüphesiz bu durumun oluşmasındaki en büyük sebep insan hayatına yön veren tarihi buluşların bu topraklarda gerçekleşmesidir. Ülkemiz topraklarındaki medeniyet zenginliği ülkemizin zengin bir tarihi eser varlığına sahip olmasını sağlamıştır. Bu zenginlik içerisinde sikkeler de yerini almıştır. Sikkeler geçmişte insan hayatını kolaylaştıran en önemli nesnelerden olmasının yanı sıra arkeologlar için de bir belge niteliğindedir. Çünkü sikkeler üzerinde barındırdığı bilgiler ile birçok konuyu aydınlatmaktadır. Yukarıda bahsettiğimiz zengin eser çeşitliliğinin görüldüğü yerlerin başında müzeler gelmektedir. Aydın Arkeoloji Müzesi de bünyesinde barındırdığı zengin eser koleksiyonu ile ülkemizin önde gelen müzeleri arasında yerini almıştır. Müzenin eserleri arasında sikkeler önemli bir yeri tutmaktadır. Bu çalışmada Aydın Arkeoloji Müzesi envanterinde yer alan ve il sınırları içerisinde bulunmuş 391 adet gümüş sikkeden oluşan Kızıldere Definesi incelenmiştir.

I. AMAÇ, KAPSAM VE YÖNTEM

Kızıldere Definesi Aydın İli Nazilli İlçesi Kızıldere Köyü'nde bulunmuştur. Define Aydın Arkeoloji Müzesi'ne 1990 yılında satın alma yoluyla kazandırılmıştır. Çalışmanın amacı definede yer alan sikkelerin tek tek tespitinin yapılması, definenin saklama amacı ve gömü tarihinin tespit edilmesidir. Sikkeler incelenirken sikkeyi bastıran kişi, sikkenin darphanesi, birimi, kalıp ilişkileri ile ön ve arka yüz tipi ayrıntılı değerlendirilecektir. Kızıldere Definesi'nde yukarıda değinilen incelemelerden elde edilecek sonuçlar definenin kapsadığı dönemin ekonomisi ve sikke darbu ile ilgili açıklayıcı bilgiler sunacaktır. Elde edilen bilgiler ile dönemin ekonomik yaşamının yanında sosyal ve siyasi yapısı hakkında da bilgi sahibi olunacaktır. Kızıldere Definesi'nden öğrenilecek bilgiler ve çıkacak sonuçlar bundan sonra yapılacak çalışmalara katkı sağlayacaktır. Bu çalışmayla definenin ait olduğu dönem hakkında bilgi edinmenin yanında, definenin bulunduğu bölgenin tarihi coğrafyası, ekonomik ve sosyal yaşamı hakkında bilgilere ulaşmak amaçlarımız arasındadır. Çalışma Kızıldere Köyü özelinde köyün bulunduğu bölgenin Antik Dönem'deki siyasi, ekonomik ve sosyal yaşamının tespitine katkıda bulunacaktır.

Bu çalışma kapsamında Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait 391 adet sikke incelenmiştir. Definde 39 farklı kişiye (imparator, imparatoriçe ve caesar) ait sikke bulunmaktadır. Define İmparator Claudius'tan imparator II. Claudius'a kadar yaklaşık 229 yıllık bir süreyi kapsamaktadır. Definedeki sikkeler üç farklı birimden oluşmaktadır. Bu birimlerden en fazla sikke 243 adetle *denarius* birimine aitken, *denarius*'u 132 sikke ile *antoninianus* ve 16 sikke ile *kistophorik tetradrahmi* takip etmektedir.

Definedeki sikkeleri incelemeye ilk olarak müze müdürlüğünden alınan iznin ardından 2019 yılının Eylül ayında başlanmıştır. Daha önceden temizliği yapılan ve envanterlenen sikkelerin fotoğraflarının çekilmesi yapılan çalışmanın ilk adımını oluşturmuştur. Fotoğraf işleminin ardından sikkeler tek tek incelenerek sikkeyi bastıran kişi bulunarak katalog oluşturulmaya başlanmıştır. Katalog çalışmasında sikkelerin ön ve arka yüz tipleri, ön ve arka yüz lejandları, birimleri, darphaneleri ve darp tarihi referans kaynaklardan da faydalanılarak tespit edilmiştir. Katalogdaki fotoğraflar photoshop programıyla temizlenerek orijinal boyutunda verilmiştir. Katalog çalışmasının ardından ayrıntılı literatür aşamasına geçilerek gerekli kaynaklar elde edilmeye çalışılmıştır. Sonraki aşama olarak ise içindekiler kısmı oluşturulmuştur.

Çalışma 6 bölümden oluşturulmuştur. Giriş bölümünde Roma Dönemi'nde sikke gelişimi ve defineler ile define çalışmaları hakkında bilgiler verilmiştir. Birinci bölümde Definenin buluntu yeri, tarihi coğrafyası ve içeriği üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde sikkelerin darphaneleri, birimleri, ağırlıkları, çapları ve kalıp ilişkileri incelenmiştir. Üçüncü bölümde definede sikkesi bulunan imparatorlar, imparatoriçeler ve caesar'lerin hayatlarından kesitler verilmiştir. Dördüncü bölümde definedeki sikkelerin ön ve arka yüz tipleri açıklanmıştır. Beşinci bölümde sikkelerin ön ve arka yüz lejandları incelenmiştir. Altıncı bölümde tarihlendirme kısmı verilmiştir. Son bölümde değerlendirme ve sonuç kısmı oluşturulmuş onu takiben katalog, kaynakça ve ekler verilmiştir.

II. ROMA DÖNEMİ'NDE SİKKE GELİŞİMİ

İnsan hayatına yön veren buluşlardan biride sikkedir. Sikkeler gündelik hayatı kolaylaştırmanın yanı sıra, takas usulünü ortadan kaldırmış ve malın asıl değerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Tarihteki ilk sikkelerin MÖ 7. yy'da Lydia'da basıldığı kabul edilmektedir¹. İlk olarak elektron madeninden darp edilen bu sikkeler, Anadolu'da kurulan kent devletleri tarafından yaygınlaştırılmıştır.

Roma şehri, henüz sikke bulunmadığı tarihte, MÖ 753 yılında kurulmuştur. Roma Cumhuriyet Dönemi'nde sikkeden önce çeşitli madeni ağırlıklar para yerine kullanılmıştır². *Aes rude*³ ve *aes signatum*⁴ denen bu metaller bronzdan dökme tekniği ile yapılmış ve bazı örneklerinde **ROMANOM** (Romalıların) yazısı bulunan dikdörtgen parçalardır⁵.

Para yerine kullanılan metallerden sonra Roma'da ilk sikkeler darp edilmeye başlanmıştır. Yapılan araştırmalar neticesinde Roma'nın ilk sikkelerinin MÖ 300'lerde darp edildiği kabul edilmektedir⁶. İtalya'nın güneyinde bulunan Campania bölgesindeki Neopolis kentinde gümüşten darp edilen sikkelerin ön yüzünde Mars başı, arka yüzünde ise at başı yer alır⁷. **ROMANO** lejandının yer aldığı bu sikkeler *didrahmi* biriminde

¹ Ian Carradice-Martin Price, *Hellen Dünyasında Sikke*, 1988, (Çev.: Oğuz Tekin), Homer Kitabevi, İstanbul 2001, 22.

² Stefan Karwiese, *Antik Nüemizmatik Giriş*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2004, 68.

³ *Aes rude*; MÖ 10. yy. ile MÖ 3. yy. arasında kullanılan külçe şeklindeki ham bakır para. Bkz. John Melville Jones, *A Dictionary of Ancient Greek Coins*, Seaby, London 1986, 6; Ahmet Semih Tulay, *Genel Nüemizmatik Sözlüğü*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2001, 12.

⁴ *Aes Signatum*; Ön yüzlerinde şimşek demeti arka yüzlerinde ise fil, boğa, domuz ve pegasos gibi hayvanlar bulunan ve sikke yerine kullanılan bakır çubuklardır. Bkz. Zander H. Klawans – K. E. Bressett, *Handbook of Ancient Greek and Roman Coins*, Whitman Publishing, Atlanta 2012, 177.

⁵ Emin Bosch, *Eski Sikkeler Rehberi*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1951, 34; Oğuz Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, Yapı Kredi Yayınları Ltd. Şit., İstanbul 1994, 29; Nezahat Baydur, *Roma Sikkeleri*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1998, 9.

⁶ Michael Hewson Crawford, *Coinage and Money Under The Roman Republic: Italy and The Mediterranean Economy*, University of California Press, Berkeley and Los Angeles 1985, 29; Oğuz Tekin, "Roma Tarihini Sikkelerden Okumak: Roma Cumhuriyet Dönemi Sikkeleri", (Ed. Ekin Öyken), *Klasik Filoloji Seminerleri III*, Alfa Yayınları, İstanbul 2016, 55-56.

⁷ Stanley Lane Poole, *Coins And Medals: Their Place in History And Art*, Elliot Stock, London 1885, 45-46; Baydur, 14.

basılmıştır⁸. Döküm tekniği ile yapılan ve *aes grave*⁹ denen iri bronz sikkeler MÖ 3. yy'da Roma'nın *as*¹⁰ biriminde basılan başka bir sikkesidir¹¹.

MÖ 3. yy'ın sonunda Roma'nın yeni gümüş sikkeleri yürürlüğe konmuştur. *Quadrigratus* ve *victoriatus* denen bu gümüş sikkeler adını üzerlerindeki Quadriga ve Victoria betimlerinden almıştır¹². Başlangıçta gümüş oranı %98 olan *quadrigratus*'da bu oran sonraki dönemlerde %36'ya, ağırlığı ise 5 gr.'a düşmüştür¹³. *Quadrigratus* ve *victoriatus* sikkeleri Roma'nın esas gümüş sikkesi olan *denarius* ile birlikte belli bir dönem tedavülde kalmış daha sonrasında kaldırılmıştır¹⁴.

Aşağıda ayrıntıları verilen *denarius* sikkesinin basımına Roma Cumhuriyet Dönemi'nde başlanmış olsa da, Roma İmparatorluk Dönemi'nin en önemli gümüş sikkesi olduğu için daha çok imparatorluk dönemi verileri içerisinde değerlendirilecektir.

İç karışıklıklar ve savaşların yaşandığı Roma'ya barış Octavianus'un MÖ 31 yılında Actium Deniz Savaşı'nda Antonius'u yenmesiyle gelmiştir¹⁵. Octavianus, senato tarafından kendisine verilen augustus unvanını alarak, bütün yetkileri kendisinde toplayan Principatus¹⁶ yönetimini MÖ 27'de kurmuştur¹⁷.

Roma'nın ilk imparatoru olan Augustus (MÖ 27- MS 14) ile birlikte imparatorluk dönemi sikkeleri darp edilmeye başlanır. Bu dönem sikkelerinin ön yüzlerinde imparator ya da hanedan üyelerinin portreleri yer alır. Portreler profilden betimlenir ve bazen ön

⁸ Adnrew Burnett, "Early Roman Coinage and Its Italian Context", William E. Metcalf (Ed.), The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage, Oxford University Press, 2012, 300-305.

⁹ Aes Grave; Dökme tekniği ile elde edilen bakır para. Bkz. E. A. Sydenham, The Roman Monetary System: Part I, Numismatic Chronicle XVIII, London 1919, 1, 11; Tulay, 11.

¹⁰ As; sikke birimi. Bkz. David R. Sear, *Roman Coins and Their Values*, Seaby, (4. bs.), London, 1988, 10; Klawans –Bressett, 178.

¹¹ George Francis Hill, *Ancient Greek And Roman Coins*, Argonaut Publishers, Chicago 1964, 45; Sabahat Atlan, *1947–1967 Yılları Side Kazıları Sırasında Elde Edilen Sikkeler*, TTK Basımevi, Ankara, 1976, 18; Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 29.

¹² E. A. Sydenham, The Roman Monetary System: Part I, 14; Baydur, 16; Karwiese, 69-71; Mesut Ceylan, *Aydın Germencik Kızılcapınar Definesi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2019, 78.

¹³ Baydur, 16.

¹⁴ S. Bernard, "The Quadrigratus and Rome's Monetary Economy in the Third Century", *The Numismatic Chronicle*, 177, London 2017, 501-513; Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 30.

¹⁵ Fik Meijer, *İmparatorlar Yataklarında Ölmez*, (2001), (Çev.: Gürkan Engin), Homer Kitabevi, İstanbul 2006, 25; Bülent İplikçioğlu, *Hellen ve Roma Tarihinin Anahatları*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2015, 90.

¹⁶ Principatus: Devletin yetkilerinin tek kişide toplanılması demektir. Ayrıntılı bilgi için bkz. İplikçioğlu, 92.

¹⁷ Oğuz Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, İletişim Yayınları, İstanbul 2008, 20; İplikçioğlu, 90.

yüzde birden fazla portre görülmektedir¹⁸. Portrelerin kenarlarında imparator ya da imparatoriçelere verilen unvanlar ile isimlerinin yer aldığı lejandlar bulunur. Bu dönemde darp edilen sikkelerin ön yüz tiplerinde; yalın baş, defne çelenkli baş, ışın taçlı büst ve diademli büst en çok kullanılan ön yüz tiplerindendir¹⁹. Roma İmparatorluk Dönemi sikkelerinin arka yüzlerinde tanrılar, tanrıçalar, kahramanlar, soyut kişileştirmeler, agonistik ve mimari öğeler sık kullanılan tiplerdir²⁰. Jüpiter, Apollo, Diana, Mars, Minerva, Neptün, Mercurius, Venüs, Abundantia, Aequitas, Clementia, Concordia, Felicitas ve Pax sevilerek kullanılan arka yüz tipleridir. Arka yüzlerinde SC harfleri görülen sikkeler, senato kararı ile basılmış sikkelerdir ve SC harfleri Senatus Consultu'nun kısaltmasıdır²¹.

Roma İmparatorluk Dönemi'nde yapılan bazı reformlar sonucunda sikkelerde önemli değişiklikler olmuştur. Reformların bazılarında eski sikkelerin tedavülden kalkıp yeni sikkelerin yürürlüğe konduğunu, sikke ağırlıklarının değiştirildiği ve metal miktarının azaltıldığı gibi önemli değişiklikler görülmektedir. Caracalla (MS 198-217), Aurelianus (MS 270-275) ve Diocletianus (MS 284-305) Dönemleri en önemli reformların yapıldığı dönemlerdir²².

Roma İmparatorluk Dönemi'nde sikkeler üzerinde darphane sembolleri MS 3. yy'ın ortalarında görülmeye başlanır²³. Bu semboller sikkelerin arka yüzlerinde genellikle kesimde diye adlandırdığımız arka yüz tipinin en alt kısmında yer alır. Sembollerin başında veya sonunda bazen bazı harfler yer almaktadır, bu harfler darphanenin şubelerini göstermektedir. Örneğin **SMKB** sembolünde yer alan B harfi, Cyzicus'daki darphanenin ikinci şubesini işaret etmektedir²⁴.

Roma Cumhuriyet ve İmparatorluk Dönemlerinin en önemli gümüş sikkesi *denarius*'tur. MÖ 213 yılında basımına başlanan *denarius* 450 yıl boyunca yürürlükte

¹⁸ Sikkelerin ön yüzünde birden fazla portre yer alması, yönetimdeki imparator sayısını göstermektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 31.

¹⁹ Karwiese, 81-82.

²⁰ Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 31.

²¹ Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 32; Reinhard Wolters, "The Julio – Claudians", William E. Metcalf, (Ed.), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012, 335-355.

²² Kenneth W. Harl, "Kazılarda Bulunan Sikkelerin Tanımlanması İçin Rehber "Roma" (MS 238-498)", Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2002, 17; Catherine Eagleton - Jonathan Williams, *Paranın Tarihi*, (Çev: Fadime Kahya), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2013, 69.

²³ Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 32.

²⁴ Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 32.

kalmıştır²⁵. *Denarius*'un yarısına *quinarius*, çeyreğine *sestertius* denmekte olup bu sikkelerin ön yüzlerinde Roma başı, arka yüzlerinde Dioskur kardeşler yer alır. *Denarius*'un değer işareti X, *quinarius*'un V, *sestertius*'un IIS'dir ve bir *denarius* 10 as'a eşittir²⁶. *Denarius*larda bazı dönemlerde Magistrat'lar²⁷ ve aileleri ile ilgili tipler yer almıştır. *Denarius*ların gümüş oranı zamanla düşürülmüştür. *Denarius* birimindeki sikkeler MS 64 yılına kadar saf gümüşten darp edilirken, Septimius Severus Dönemi'nde (MS 193–211) gümüş oranı % 50'ye indirilmiş, Gallienus Dönemi'nde ise (MS 253–268) bronzdan darp edilmiştir²⁸.

Caracalla Dönemi'nde, MS 215 yılında yeni bir gümüş sikke tedavüle çıkmıştır. İmparatorun adından dolayı *antoninianus* adı verilen bu sikke Roma'nın yeni gümüş sikkesidir²⁹. Ön yüzündeki imparator portrelerinde imparatorların başında yer alan ışın tacının yeni bir özellik olduğu *antoninianus*ların zamanla gümüş oranı azaltılmış ve sonrasında sikkeler bronzdan darp edilip gümüş ile kaplanmıştır³⁰. *Antoninianus*lar, Diocletianus Dönemi'ne gelindiğinde yürürlükten kaldırılmış ve onun yerine *follis* denen bakır sikkeler tedavüle konmuştur³¹.

Önemli reformların yapıldığı Aurelianus Dönemi'nde MS 274 yılında *aurelianus* adı verilen yeni bir gümüş sikke tedavüle konmuştur³². Bakırdan darp edilen *aurelianus*lar %5 oranında gümüş kaplama olduğundan dolayı gümüş sikke diye geçmektedir.

Büyük reformların yaşandığı Diocletianus Dönemi'nde ekonomik düzenlemeler dikkat çekici olup bu dönemde *argentus* adında yeni bir gümüş sikke tedavüle girmiştir.

²⁵ David B. Hollander, *Money in the Late Roman Republic*, Brill, Boston 2007, 17; Bernhard E. Woytek, "The Denarius Coinage of The Roman Republic", William E. Metcalf (Ed.), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012, 316.

²⁶ Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 29; Baydur, 17.

²⁷ Roma'da sikke basımından sorumlu yüksek dereceli memur. Bkz. George Francis Hill, *A Handbook of Greek and Roman Coins*, Macmillan Limited, London 1899, 119.

²⁸ Atlan, *1947-1967 Yılları Side Kazıları Sırasında Elde Edilen Sikkeler*, 22; Christopher J. Howgego, *Sikkelerin Işığında Eskiçağ Tarihi*, (1995), (Çev.: Oğuz Tekin), Homer Kitabevi, İstanbul 1998, 135-136; Kevin Butcher-Matthew Ponting, *The Metallurgy of Roman Silver Coinage: From the Reform of Nero to the Reform of Trajan*, Cambridge University Press, United Kingdom 2014, 201-203.

²⁹ E. A. Sydenham, *The Roman Monetary System: Part II*, Numismatic Chronicle XIX, London 1919, 51

³⁰ Karwiese, 102.

³¹ Kenneth W. Harl, *Roman Economy, 300 B.C. to A.D. 700*, The Johns Hopkins University Press, Baltimore and London 1996, 148–157; Howgego, 137; Karwiese, s. 106.

³² Harl, *Kazılarda Bulunan Sikkelerin Tanımlanması İçin Rehber "Roma"* (MS 238-498), 17.

Gümüş oranı %90 olan *argentus*lar, MS 310 yılına kadar tedavülde kalır ve ağırlıklı olarak bu sikkelerde kullanılan tipler askeri konularla ilgilidir³³.

Anadolu'nun batı kıyılarında Pergamon Krallığı'nın hakim olduğu bölgelerde MÖ 2. yy'da *kistophor* denen bir başka gümüş sikke basımı vardır³⁴. *Tetradrahmi* biriminde darp edilen ve Rodos sisteminde 10–12 gr. ağırlığına denk gelen bu sikkeye bundan dolayı *kistophorik tetradrahmi* denmektedir³⁵. MÖ 133 yılında vasiyet ile Pergamon Krallığı'nın Roma'ya devredilmesiyle artık *kistophor*ların ön yüzünde Roma valilerinin adları yer almıştır³⁶. *Kistophor*ların üzerlerinde yer alan Dionysos betimleri, Augustus Dönemi'nden itibaren görülmemeye başlanmış ve *kistophor*lar Septimius Severus Dönemi'nde tedavülden kaldırılmıştır³⁷.

Roma'da bronz sikkelerin temelini oluşturan metal parçalar *aes rude* ve *aes signatum* ile ilk bronz sikkeler olan *aes grave*lere yukarıda değinmiştik. İmparatorluk döneminde darp edilen bronz sikkeler *as*, *dupondius* ve *sestertius*dur. Bu bronz sikkelerden *as* bakırdan, *dupondius* ve *sestertius* pirinçten basılmıştır³⁸. Bu sikkelerin çap ve ağırlıklarında zaman içerisinde değişiklikler olmuştur.

Diocletianus Dönemi'nde yapılan reformlardan biri de bronz sikkelerle ilgilidir. Caracalla Dönemi'nde basımına başlanan ve giderek gümüş oranını kaybederek bronzdan darp edilen *antoninianus*lar bu dönemde yürürlükten kaldırılmıştır. *Antoninianus*ların yerine kese anlamına gelen *folles* adında bronz sikkeler darp edilmiştir³⁹. İmparator Constans (MS 337–350) tarafından tedavülden kaldırılan *folles*ler, I. Anastasius Dönemi'nde (MS 491–518) tekrar yürürlüğe konmuştur⁴⁰.

Roma İmparatorluğu Dönemi'nde basılan en değerli sikke altından darp edilen *aureus*dur. *Aureus*, imparatorluk kurulmadan önce ara ara darp edilmiş Caesar

³³ Baydur, 94.

³⁴ Carradice-Price, 150; Karwiese, 63-64.

³⁵ Peter Robert Franke, *Roma Döneminde Küçükasya-Sikkelerin Yansımasında Yunan Yaşamı*, (1968), (Çev.: Nezahat Baydur, Banu Theis-Baydur), Ege Yayınları, İstanbul 2007, 41; Karwiese, 63-64.

³⁶ Howgego, 66; Sabahat Atan, *Grek Sikkeleri*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 1993, 46; Ali Yalçın Tavukçu-Mesut Ceylan, "Kızılcapınar Definesindeki Kistophorlar", *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (63), 2019, 666.

³⁷ Atan, *Grek Sikkeleri*, 46; Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 30.

³⁸ Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 30.

³⁹ Atan, *1947-1967 Yılları Side Kazıları Sırasında Elde Edilen Sikkeler*, 22.

⁴⁰ Karwiese, 106.

Dönemi'nde (MÖ 49-44) ise düzenli olarak darp edilmeye başlanmıştır⁴¹. *Aureus* ilk basıldığı dönemlerde 10.85 gr. ağırlığındayken zaman içerisinde ağırlığında değişiklikler olmuştur. I. Constantinus Dönemi'nde (MS 307–337) yürürlükten kaldırılan *aureus*un yerine yeni bir altın sikke *solidus* tedavüle konmuştur⁴².

III. DEFİNE VE DEFİNE SİKKELERİ

Günümüzde olduğu gibi Antik Dönem'de de insanlar ihtiyaç fazlası paralarını biriktirme yoluna gitmiştir. Antik Dönem insanı paralarını ilerleyen zamanlarda kullanmak üzere çeşitli saklama yolları aramıştır. Fakat Antik Dönem'de insanların paralarını saklamaları günümüzdeki kadar kolay olmamıştır. Çünkü paralarını güvenle saklayabilecekleri bir bankacılık sistemi mevcut değildi.

Antik Dönem'de banka görevi gören ve belli ticari işlerin yapıldığı alanlar elbette bulunmaktaydı. Halkın paralarını ve değerli eşyalarını emanet ettiği yapıların başında bankacılık görevi gören dini yapılar (tapınaklar) gelmekteydi⁴³. Bu dönem insanına parasının tapınakta güvende olduğu duygusu, halkın inancından ve tanrı ya da tanrıçaların onların emanetini koruduğundan gelmektedir. Tapınaklar yeri geldiğinde kişilere ya da askerlere geri ödeme sözleri karşılığında borç para verirlerdi⁴⁴. Roma'da MÖ 3.yy'ın sonlarında görülmeye başlanan *Argentari* denen özel bankaların varlığı bilinmektedir⁴⁵. Bunun yanında devletin ekonomik sisteminden bağımsız olarak bankacılık işlemleri yapan *Trapezites* adı verilen bankerler borç verme, sarraflık ile uğraşma ve emanetçilik gibi görevler üstlenmişlerdir⁴⁶.

Tapınaklara ve bankerlere paralarını emanet etmeyen kişiler birikimlerini saklama yoluna gitmiştir. Bu kişiler olası siyasi ve savaş karışıklıklarının yanı sıra, komisyon alınması ve her türlü olumsuzluğa karşı önlem almak için bu yolu seçmiştir⁴⁷. Çeşitli

⁴¹ Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 30.

⁴² Atlan, *1947-1967 Yılları Side Kazıları Sırasında Elde Edilen Sikkeler*, 28; Richard Abdy, "Tetrarchy And The House Of Constantine", William E. Metcalf (Ed.), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012, 584 vd.

⁴³ Selim Tarlan, *Tarihte Para*, Maliye ve Gümrük Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı Yayın No: 323, Ankara 1992, 25.

⁴⁴ Eagleton-Williams, 33.

⁴⁵ Tarlan, 27.

⁴⁶ John Melville Jones, *A Dictionary of Ancient Greek Coins*, 230; Erkan Ildız, *Eski Çağda Bankacılık ve Bankerlik*, Türkiye Bankalar Birliği, İstanbul 2013, 114.

⁴⁷ Oğuz Tekin, *Antik Nümismatik ve Anadolu (Arkaik ve Klasik Çağlar)*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1997, 45.

yöntemlerle saklanan bu paralar savaş, göç, ölüm ve unutulması gibi durumlardan dolayı yerlerinden alınamamıştır⁴⁸. Türlü şekillerle günümüze gelen bu paralar define diye adlandırılmış ve bazı örnekleri gün yüzüne çıkartılmıştır.

Türk Dil Kurumu'na göre define; “Toprak altına gömülerek saklanmış para veya değerli şeyler, gömü” olarak tanımlanmaktadır⁴⁹. Diğer bir ifadeyle define, daha sonra alınmak üzere saklanmış para ya da değerli eşyadır⁵⁰. Genel olarak define, insanoğlunun ihtiyacından fazla olan birikimini dönemin şartları göz önünde bulundurulunca, bankaya ya da bankerlere değil de kendi güvenli bulduğu bir yere saklamasıdır. Bazen definelerin içerisinde sikke dışında değerli metallerin (altın, gümüş vb.) olmasına hazine denmektedir⁵¹.

Definede genelde birden çok sikke yer almaktadır. Sikkelerin sayısının binlerce olduğu definelerde bilinmektedir. Bunun yanında bir kap ya da kese içerisinde yer alan bir sikke de define olarak sayılmaktadır⁵². Defineler genelde bir kap içerisinde olmakla birlikte bazı durumlarda bez torbalar ya da keseler içerisinde bulunmaktadır.

Ülkemizde gerek bilimsel kazılar esnasında ve gerekse de kaçak kazılar sırasında bulunup koleksiyonerlere ve müzelere teslim edilmiş birçok define örneği bulunmaktadır. Arkeolojik kazılar sırasında ele geçen definelerin, kaçak kazılarda ele geçen definelere oranla verdiği bilgilerin daha güvenilir olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü kaçak kazılar sırasında ele geçen definelerin çoğu zaman buluntu yerinin saklanması, defineciler tarafından eksik bilgi verilmesi ve bazen de definedeki sikkelerin çeşitli yollarla kaybolduğu bilinmektedir.

Define sikkeleri verdikleri bilgiler açısından dağınık olarak bulunan sikkelerden daha fazla bilgi vermektedir. Toplu halde bir arada bulunan sikkeler ait olduğu dönem ve uygarlık hakkında daha kesin ve net bilgiler vermeleri açısından son derece önemlidir. Defineler tanımlanması yapılamayan sikkelerin tanımlanmasında, tarihi bilinmeyen

⁴⁸ Cecile Morrisson, *Antik Sikkeler Bilimi Nüsmatik Genel Bir Bakış*, 1992, (Çev.: Zeynep Çizmeli Öğün), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2002, 107.

⁴⁹ Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, (11. bs.), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2011, 605

⁵⁰ Tulay, 64.

⁵¹ John Melville Jones, *A Dictionary of Ancient Roman Coins*, Spink&Son, London 2004, 304; Tulay, 64.

⁵² Tekin, *Antik Nüsmatik ve Anadolu (Arkaik ve Klasik Çağlar)*, 45.

sikkelerin de tarihlendirilmesine katkıları büyüktür⁵³. Bu kapsamda defineler dağınık ya da tek tek bulunan sikkelerden farklı olarak daha detaylı değerlendirilir⁵⁴.

Definede bulunan sikkelerin tanımlandırılması için ait olduğu uygarlık, dönem ve darp yerleri üzerinde yoğunlaşılır. Daha detaylı bilgiye ulaşmak için sikkeler benzer define örnekleri ile karşılaştırılır. Define sikkelerinin tanımlanmasında en önemli konu tarihlendirmedir. Definede bulunan en geç tarihli sikke büyük olasılıkla bize definenin gömülme tarihini vermektedir. Arkeolojik bulguların tarihlendirilmesinde kullanılan bu yöntem ile definede yer alan en geç tarihli sikke o define için *Terminus Post Quem* özelliği taşımaktadır⁵⁵. Definede yer alan en geç tarihli sikkenin tarihinin bilinmesi gömü tarihinin yanı sıra definede yer alan ve darp tarihi bilinmeyen sikkelerin tarihlendirilmesinde de önemli rol oynar.

Morrison, çeşitli yollarla günümüze ulaşan defineleri kendi aralarında gruplara ayırarak, bu gruplara *panik definesi*, *tasarruf definesi* ve *kayıp (kese) define* adlarını vermiştir⁵⁶. *Panik defineleri*; adından da anlaşılacağı gibi herhangi bir tehlike anında saklanan, darp edildiği dönemin sikke dolaşımı hakkında bilgiler veren, tarihleri ve ağırlıkları birbiri ile doğru orantılı olan sikkelerden oluşmaktadır⁵⁷. *Tasarruf defineleri*; içerisinde bulunan sikkelerin farklı ağırlıklardan oluştuğu bu define, uzun yıllar boyunca biriktirilmiş sikkelerden oluşmaktadır ve bazen sikkelerin korunmuşluk dereceleri tarihleri ile ters orantılıdır⁵⁸. *Kayıp defineler*; farklı birim ve ağırlıklardan oluşan, bronz ve bakır gibi çok değeri olmayan metallerden darp edilen, bir bez veya kese içerisine konulan sikkelerden oluşmakta olup kimi zaman istenmeyerek kaybedilen definelerdir⁵⁹.

Morrisson'un define gruplandırmasından yola çıkarak Kızıldere Definesi'nin *tasarruf defineleri* gurubunda değerlendirilmesi gerektiği kuvvetle muhtemeldir. Çünkü Kızıldere Definesi'nde imparator Claudius'tan II. Claudius'a (Gothicus) kadar 39 farklı imparator, imparatoriçe ve caisere'e ait birbirinden farklı ağırlıklara ve korunmuşluklara sahip sikkeler bulunmaktadır.

⁵³ Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 25.

⁵⁴ Morrisson, 108.

⁵⁵ Tekin, *Antik Nümismatik ve Anadolu (Arkaik ve Klasik Çağlar)*, 45.

⁵⁶ Morrisson, 115.

⁵⁷ Otto Mørkholm, *Erken Hellenistik Çağ Sikkeleri*, (1991), (Çev.: Oğuz Tekin), Homer Kitabevi, İstanbul 2000, 23; Morrisson, 115.

⁵⁸ Mørkholm, 23; Morrisson, 115.

⁵⁹ Morrisson, 115.

IV. DEFİNE ÇALIŞMALARI

Ülkemiz topraklarından elde geçen defneler birçok bilimsel yayının ortaya çıkmasını sağlamıştır⁶⁰. Türkiye’de Grek, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı Dönemlerine tarihlenen birçok define bulunmuş ve bu defnelerin bazılarının yayınları yapılmıştır. Aşağıda yayını yapılan Kızıldere Definesi ile benzer bazı özellikler gösteren defnelerin ayrıntılarına değinilmiştir (**Harita 1.**).

Ankara sınırları içerisinde bulunan ve 885 sikkeden oluşan bir define, Ankara Buluntusu⁶¹ olarak geçmektedir. Definede yer alan sikkeler Diocletianus ve II. Maximinus arasındaki dönemleri kapsamaktadır. Ankara buluntusunun gömü tarihi MS 306 yılı kabul edilmektedir. Mardin Kızıltepe’de bulunan Kızıltepe Definesi⁶², Türkiye’de yayınlanan en erken define örneklerindendir. Define gümüş ve bronz olmak üzere 424 sikkeden oluşmaktadır. Kızıltepe Definesi’nin gömü tarihi MS 218-222 yıllarıdır. Buluntu yeri bilinmeyip Türkiye sınırları içerisinde bulunan ve Eastern Turkey⁶³ adı verilen define 2711 adet gümüş sikkeden oluşmaktadır. Gömü tarihi MS 251 yılı olan ve içerisinde 1 adet Roma Cumhuriyet Dönemi sikkesi de bulunan definenin imparatorluk dönemine ait en erken tarihli sikkesi Augustus en geç tarihli sikkesi Trajan Decius Dönemi’ne tarihlenir. Ülkemizde bulunup buluntu yeri bilinmeyen defnelerden biride Western Turkey A⁶⁴ adıyla yayınlanan definedir. Definedeki en erken tarihli sikke Caracalla en geç tarihli sikke Gallienus Dönemi’ne aittir. Toplamda 637 sikkenin yer aldığı definenin gömü tarihi MS 267-268 yıllarıdır. Türkiye’nin batısında diye

⁶⁰ SNG Turkey 1-10; C. S. Lightfoot (Ed.), *Recent Turkish Coin Hoards and Numismatic Studies*, British Institute at Ankara, Oxbow Books Oxford 1991; Richard Ashton (Ed.), *Studies in Ancient Coinage From Turkey*, Royal Numismatic Society Special Publication No. 29, British Institute of Archaeology at Ankara Monography 17, London 1996; Melih Arslan, Chris Lightfoot, *Greek Coin Hoards in Turkey: The Antalya Archaeological Museum and The C.S. Okray Collection with additional material from The Burdur, Fethiye and Sinop Museums*, Udaş Yayınları, Ankara 1999; Zeynep Çizmeli Ögün-Canan Özbil-Duygu Özlem Yalçın, “Antik Dönem Anadolu Nümismatiği: Arkeolojik Kazılarda Ele Geçen Sikkelerin Bibliyografyası”, Zeynep Çizmeli Ögün (Ed.), *Kaunos/Kbid Toplantıları 3, Anadolu Nümismatik Araştırmaları Çalıştayı: Anadolu/Anatolia, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arkeoloji Bölümü Dergisi*, 2016, 229-254; *Coin Hoards of the Roman Empire*, (20 Ocak 2021 <https://chre.ashmus.ox.ac.uk/hoard>).

⁶¹ D. Kienast, “Der Münzfund von Ankara, 270-310 n. Chr.”, *Jahrbuch für Numismatik und Geldgeschichte* Vol. 12, Münih 1962, 65-112.

⁶² İnci Bayburtluoğlu, “Mardin Kızıltepe Definesi”, *İAMY 10*, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yayınları XXIII, İstanbul 1962, 64-74.

⁶³ Simon Bendall, “An Eastern Hoard of Roman Imperial Silver”, *The Numismatic Chronicle*, 7th series, 6, 1966, 165-170.

⁶⁴ K. J. J. Elks, “The Eastern Mints of Valerian and Gallienus. The Evidence of Two New Hoards From Western Turkey”, *The Numismatic Chronicle* Vol. 15, Royal Numismatic Society, London 1975, 91-109.

geçen fakat buluntu yeri tam olarak bilinmeyen bir diğer define Western Turkey B⁶⁵ Definesi'dir. Cyzicus ağırlıklı sikkelerden oluşan definede 195 sikke bulunmakta ve sikkeler III. Gordianus ile Gallienus Dönemleri arasına tarihlenmektedir. Definenin MS 266'da gömüldüğü belirlenmiştir. Pamphylia Bölgesi'nde bulunan ve içerisinde 335 adet sikke bulunan bir define Antalya 1956⁶⁶ adıyla yayınlamıştır. Definedeki sikkeler Diocletianus ile II. Maximinus arasındaki dönemleri kapsamaktadır. Definenin tespit edilen gömü tarihi MS 312'dir. İçerisinde az sayıda sikke bulunan Erythrai Definesi⁶⁷ 13 adet gümüş Roma sikkesinden oluşmaktadır. Gömü tarihinin MS 193-194 yılları olduğu kabul edilen definenin içerisindeki sikkelerin kesintili bir şekilde Domitianus'tan (MS 81-96) Septimius Severus'a olan dönemleri kapsadığı belirlenmiştir. Kırıkkale'nin Sulakyurt İlçesi'nde bulunan ve bulunduğu yerden ötürü Sulakyurt Definesi⁶⁸ olarak adlandırılan definede 429 adet gümüş sikke bulunmaktadır. Definede bulunan sikkelerin en erkeni Antoninus Pius (MS 138-161) en geçi Maximianus Thrax Dönemi'nde (MS 235-238) darp edilmiştir. Sulakyurt Definesi'nin gömüldüğü tarih MS 236 yılıdır. Kayseri sınırları içerisinde bulunan Caesarea III Definesi⁶⁹ Anadolu'da bulunup yayını yapılan örneklerdendir. İçerisinde 61 adet gümüş sikke bulunan definedeki sikkeler Elagabalus ile I. Valerianus Dönemleri arasında darp edilmiştir. Definenin MS 260'da gömüldüğü saptanmıştır. Muğla ilinin Göktepe Köyü'nde bulunan ve 202 adet Roma sikkesinden oluşan diğer bir define İncilipınar Definesi'dir⁷⁰. Define, Diocletianus ve I. Constantinus Dönemleri arasındaki sikkelerden oluşmaktadır. İncilipınar Definesi'nin gömü tarihi MS 314 civarıdır. Anadolu'da bulunan örneklerden biride Muğla'nın Yatağan ilçesinin Kurucuova Köyü'nde bulunan ve Anadolu Medeniyetler Müzesine getirilen Yatağan Definesi'dir⁷¹. Definede yer alan sikkeler Antoninus Pius ile III. Gordianus (MS 238-244) Dönemleri arasına aittir. *Denarius* biriminde 243 adet gümüş sikke bulunan definenin gömü tarihi MS 241 yılıdır. İçerisinde en fazla sikke bulunduran define örneklerinden olan Haydere Definesi⁷² Aydın Bozdoğan'da bulunmuştur. Vespasianus (MS 69-79) ile Gallienus arasındaki

⁶⁵ Elks, 91-109.

⁶⁶ Heinrich. Chantraine, "Schatzfund aus Antalya", *Jahrbuch für Numismatik und Geldgeschichte* Vol. 26, Münih 1976, 89-106.

⁶⁷ Alpay Pasinli, Sevinç Pasinli, "Erythrai'da bulunan Roma Gümüş Sikke Definesi" *Anadolu (Anatolia)* 19, (1975/1976), Ankara 1980, 95-110.

⁶⁸ Yıldız Kızılkaya, "Sulakyurt Definesi", *Türk Arkeoloji Dergisi*, XXV-1, 1980, 103-133.

⁶⁹ M. J. Hodder, "A Hoard of Silver Antoniniani", *The Numismatic Circular*, Vol. LXXXIX (10), Spink and Son Ltd., Londra 1981, 76.

⁷⁰ Yücel Akat, *Treasure of İncilipınar Definesi*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1986.

⁷¹ Yıldız Kızılkaya, "Yatağan Definesi", *Türk Arkeoloji Dergisi*, XXVII, 1988, 137-169.

⁷² Roger Bland-Pınar Aydemir, "The Haydere Hoard and Other Hoards of the Mid-Third Century From Turkey", C. S. Lightfoot (Ed.), *Recent Turkish Coin Hoards and Numismatic Studies*, British Institute at

dönemleri kapsayan definenin sikke sayısı toplamda 5578'dir. Haydere Definesi'nin muhtemel gömü tarihi MS 264 yılıdır. Muğla Göktepe'de bulunan definelerden biride Göktepe Definesi⁷³ olup definede Septimius Severus ile Gallienus arasındaki dönemleri içeren 178 adet gümüş ve 7 adet bronz olmak üzere 185 sikke yer almaktadır. Definenin MS 257'de gömüldüğü belirlenmiştir. Afyon ilinin İhsaniye ilçesinde bulunan İhsaniye Definesi⁷⁴ 83 adet sikkeden oluşmaktadır. MS 285'de gömülen definedeki sikkelerin en erken tarihli I. Valerianus en geç tarihli Diocletianus Dönemi'nde darp edilmiştir. Balıkesir İli Manyas İlçesi'nde bulunan ve 2469 sikkeden oluşan Manyas Definesi⁷⁵ içerisinde sayıca fazla sikke bulunduran definelerdendir. Define MS 145 yılında gömülmüş olup, definedeki sikkeler Otho (MS 69) ve Antoninus Pius arasındaki yıllara aittir. Manisa'nın Salihli ilçesinde bulunan Salihli Definesi⁷⁶ 57 sikkeden oluşmaktadır. Gömü tarihi MS 241- 243 yılları olan define, Septimius Severus ile III. Gordianus arasındaki dönemleri kapsayan sikkelerden oluşmaktadır. Bir başka define, Caracalla'dan Gallienus'a kesintisiz bir sikke serisine sahip olan ve içerisinde 2997 sikke bulunduran Iasos Agorası Definesi'dir⁷⁷. Iasos Agorası'nda bulunan definenin gömü tarihi MS 257-258 yıllarıdır. Zeugma'da bulunan Zeugma Tetrarahmi Definesi⁷⁸ Caracalla ve Volusianus Dönemleri arasına denk gelen sikkelerden oluşmaktadır. Toplamda 3750 sikke bulunan Zeugma Tatrarahmi Definesi'nin gömüldüğü tarih MS 256 olarak değerlendirilmiştir. Vespasianus ile Elagabalus (MS 218-222) Dönemlerini kapsayan ve içerisinde 246 sikke olan benzer bir definede Erimtan Koleksiyonu'ndaki Roma Denarius Definesi'dir⁷⁹. Definenin MS 222 yılında gömüldüğü düşünülmektedir. Burdur Başkuyu Köyü'nün Dumancık Mevkisi'nde bulunan Dumancık Kistophor Definesi⁸⁰ 22 adet kistophor sikkelerinden oluşmaktadır. Definenin MÖ 1. yy'ın ikinci çeyreğinde gömüldüğü kabul

Ankara, Oxbow Books Oxford 1991, 91-180.

⁷³ D. Holard-Orhan Bingöl, "Le Trésor de Göktepe", M. Amandry-G. Le Rider (Ed.), *Trésors et Circulation Monétaire en Antolie Antique*, Paris 1994, 65-72.

⁷⁴ İlhan Temizsoy, "The İhsaniye Hoard of Antoniniani", R. Ashton (Ed.), *Studies in Ancient Coinage from Turkey*, Royal Numismatic Society Special Publication No. 29, British Institute of Archaeology at Ankara Monography 17, London 1996, 99-103.

⁷⁵ Melih Arslan, "The Manyas Hoard of Denarii" Richard Ashton (Ed.), *Studies in Ancient Coinage From Turkey*, Royal Numismatic Society Special Publication No. 29, British Institute of Archaeology at Ankara Monography 17, London 1996, 31-36.

⁷⁶ M. Ali Kaya-Nuray Çırak, "Salihli Definesi", *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, 119, 2005, 59-78.

⁷⁷ Luigi Tondo, "Il "Tesoro" dell'Agorà di Iasos: Un archivio d'argento dell'epoca di Plotino", *Bollettino di Numismatica*, 40-43, Anni 2003-2004, Roma 2005, 29-74, Tavola I-CLXXXVII.

⁷⁸ Mehmet Önal, *Zeugma Tetrarahmi Definesi*, Fersa Matbaacılık San. Tic. Ve Ltd. Şti., Ankara 2008.

⁷⁹ Melih Arslan-Ülkü Devecioğlu, "Erimtan Koleksiyonundaki Roma Denarius Definesi", *Höyük*, TTK, 3, 2011, 15-87.

⁸⁰ Alime Çankaya-Hüseyin Köker, "Dumancık Kistophor Definesi", *Adalya*, XIV, 2011, 63-70.

edilmektedir. Antalya'nın İbradı İlçesi'nin Ormana Beldesi'nde bulunan define, buluntu yerinden dolayı Ormana Definesi adını almıştır⁸¹. Define 956 Roma sikkesinden oluşmakta olup gömü tarihi en geç MS 450 dolaylarıdır. Bir başka define örneği Kyzikos Hadrian Tapınağı'nda Bulunan Geç Roma Definesi⁸², I. Constantinus ile II. Constantius (MS 347-355) arasındaki saltanat yıllarını kapsamaktadır. İçerisinde 196 sikke bulunan definenin MS 337 yılından hemen sonra gömüldüğü düşünülmektedir. Geç Roma sikkelerinden oluşan bir başka define Zeugmadan Bir Geç Roma Definesi⁸³ adıyla bilinmektedir. İçerisindeki sikke sayısı 424 olan definenin en erken tarihli sikkesi Constantinus Hanedanlığı Dönemi'ne, en geç tarihli I. Leo Dönemi'ne (MS 457-474) aittir. Definenin muhtemel gömü tarihi MS 5. yy civarındır. Kızıldere Definesi'nin bulunduğu bölgeye en yakın bulunan define Kızılcapınar Definesi'dir⁸⁴. Nero (MS 54-68) ile Severus Alexander Dönemleri arasını kapsayan Kızılcapınar Definesi'nde 929 adet Roma sikkesi bulunmaktadır. Kızılcapınar Definesi'nin gömü tarihi MS 227 yılı dolaylarıdır. Parion Odeion'undan Bir Geç Roma Dönemi Definesi⁸⁵ yakın tarihte bulunan bir define örneğidir. Definede 249 sikke bulunmaktadır ve sikkeler II. Claudius (Gothicus) ile II. Theodosius (MS 408-450) Dönemleri arasına aittir. Definenin muhtemel gömü tarihi MS 5. yy'ın ilk yarısıdır.

Bu defineler dışında farklı dönemlere ait Tarsus 1924⁸⁶, Tepebağları Definesi⁸⁷, Alexandria Troas Territorium I Definesi⁸⁸, Taburabat Definesi⁸⁹, Ayvagediği Definesi⁹⁰,

⁸¹ Çaylan Ulutaş, "Ormana Definesi", Zeynep Çizmeli Ögün (Ed.), Kaunos / Kbid Toplantıları 3, Anadolu Numismatik Araştırmaları Çalıştayı: Aadolu / Anatolia, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arkeoloji Bölümü Dergisi, I, (3), 2016, 153-228.

⁸² Korkmaz Meral-Elif Yavuz, "Kyzikos Hadrian Tapınağı'nda Bulunan Geç Roma Definesi", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10 (52), 2017, 550-568.

⁸³ Hüseyin Köker, "Zeugma'dan Bir Geç Roma Definesi", Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, (44), 2018, 202-207.

⁸⁴ Ceylan, 78.

⁸⁵ Vedat Keleş-Kasım Oyarçın, Parion Odeion'undan Bir Geç Roma Dönemi Definesi, Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi/Turkish Academy of Sciences Journal of Archaeology, (24), 2019, 189-208.

⁸⁶ M. A. Woodward, "A Hoard of Imperial Coins from Tarsus", The Numismatic Chronicle Vol. 5, Royal Numismatic Society, London 1925, 301-335.

⁸⁷ Saadet Taner, "A Hoard Found at The Excavations of Tepebağları", Anadolu, 16, Ankara 1972, 85-107.

⁸⁸ D. J. MacDonald, "A Greek Imperial Hoard of Alexandria Troas", The Numismatic Chronicle Vol. 147, Royal Numismatic Society, London 1987, 158-160.

⁸⁹ Melih Arslan, "Taburabat definesi Arcadius Devri Sikkeleri", Anadolu Medeniyetleri Müzesi Yıllığı 1986, Ankara 1987, 45-50; Melih Arslan, "Taburabat definesi Roma devri sikkeleri", Anadolu Medeniyetleri Müzesi Yıllığı 1987, Ankara 1988, 156-167; Melih Arslan, "The Taburabat Hoard", C. S. Lightfoot (Ed.), Recent Turkish Coin Hoards and Numismatic Studies, British Institute at Ankara, Oxbow Books Oxford 1991, 43-57.

⁹⁰ F. Rebuffat, "Le trésor d'Ayvagediği", M. Amandry-G. Le Rider (Ed.), Trésors et Circulation Monétaire en Antolie Antique, Paris 1994, 73-118.

Kuşakkaya Definesi⁹¹, Alexandria Troas Definesi⁹², Zeugma Bölgesi Definesi⁹³, Kapulukaya Definesi⁹⁴, Sivas Definesi⁹⁵, Durmaz Koleksiyonundaki Büyük İskender Tetrarahmi Definesi⁹⁶, Çeşme Germiyan Köyü Hellenistik Erythrai Bronz Sikke Definesi⁹⁷, Uşak Müzesi'ndeki Kistophorik Damgalı Side Tetrarahmi Definesi⁹⁸, Kırklareli Müzesi'ndeki Asilbeyli Lysimachia Definesi⁹⁹, Etenna Definesi¹⁰⁰, Mut-Dağpazarı Aspendos Stater Definesi¹⁰¹, Arykanda Kazısı TK3 Definesi¹⁰², Tralleis Definesi¹⁰³, Perge Definesi¹⁰⁴, Beçin Definesi¹⁰⁵, Elmalı Definesi¹⁰⁶, Tecde Definesi¹⁰⁷ Anadolu topraklarında bulunan önemli definelerdendir.

-
- ⁹¹ Ayşe Ergeç, "The Kuşakkaya Hoard of Aurei", Richard Ashton (Ed.), *Studies in Ancient Coinage From Turkey*, Royal Numismatic Society Special Publication No. 29, British Institute of Archaeology at Ankara Monography 17, London 1996, 37-39.
- ⁹² Melih Arslan, "A Third Century AD Hoard of Bronzes, Principally of Alexandria Troas", Richard Ashton (Ed.), *Studies in Ancient Coinage From Turkey*, Royal Numismatic Society Special Publication No. 29, British Institute of Archaeology at Ankara Monography 17, London 1996, 43-45.
- ⁹³ Melih Arslan, "A Hoard of Coins of Zeugma and Antioch from the Mid-Third Century AD", Richard Ashton (Ed.), *Studies in Ancient Coinage From Turkey*, Royal Numismatic Society Special Publication No. 29, British Institute of Archaeology at Ankara Monography 17, London 1996, 47-48.
- ⁹⁴ Melih Arslan, "The Kapulukaya Hoard of Solidi", Richard Ashton (Ed.), *Studies in Ancient Coinage From Turkey*, Royal Numismatic Society Special Publication No. 29, British Institute of Archaeology at Ankara Monography 17, London 1996, 105-106.
- ⁹⁵ Oğuz Tekin, *Sivas Definesi VI. Mithradates Dönemi Pontos ve Paphlagonia Kentlerinin Bronz Sikkeleri*, Zero Prodüksiyon Ltd., İstanbul 1999.
- ⁹⁶ Melih Arslan, "Durmaz Koleksiyonu'ndaki Büyük İskender Tetrarahmi definesi", *Belleten*, LXX (258), 2006, 479-500.
- ⁹⁷ Melih Arslan, "Çeşme Germiyan Köyü Hellenistik Erythrai Bronz Sikke Definesi", *Belleten*, LXX (257), 2006, 27-46.
- ⁹⁸ Melih Arslan, "Uşak Müzesi'ndeki Kistophorik Damgalı Side Tetrarahmi Definesi", *Belleten*, LXXI (261), 2007, 425-444.
- ⁹⁹ Melih Arslan, "Kırklareli Müzesi'ndeki Asilbeyli Lysimachia Definesi", *Belleten*, LXXII (263), 2008, 5-52.
- ¹⁰⁰ Turan Gökyıldırım, "Etenna Definesi (1991)", İnci Delemen-Sedef Çokay Kepçe-Aşkın Özdzibay-Özgür Turak (Ed.), *Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu'na 65. Yaş Armağanı: EUERGETES I. Cilt*, Suna-İnan Kırak Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Antalya 2008, 505- 520.
- ¹⁰¹ Melih Arslan, "Mut-Dağpazarı Aspendos Stater Definesi", *Belleten*, LXXIII (267), 2009, 337-395.
- ¹⁰² Hacer Sancaktar, "2011 Yılı Arykanda Kazısı TK3 Definesi: Bir Ön Değerlendirme", *Mediterranean Journal of Humanities*, 2 (2), 2012, 219-228.
- ¹⁰³ Ceren Ünal, "Tralleis Definesi" Bizans İmparatoru III. Leon (717-741) Dönemine Ait Altın Sikkeler", Kayhan Dörtlük Oğuz Tekin Remziye Boyraz Seyhan (Ed.), *Birinci Uluslararası Anadolu Para Tarihi ve Numismatik Kongresi: 25-28 Şubat 2013-Antalya: Bildiriler (607-618)*, Suna İnan Kırak Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, İstanbul 2014.
- ¹⁰⁴ G. Watson, "A Hoard of Roman Provincial Bronze from Pamphylia", *Numismatic Chronicle Vol. 174*, London 2014, 307-316.
- ¹⁰⁵ Hüseyin Rahmi Ünal, Friedrich Krinzing, Michael Alram, Şule Pfeiffer-Taş, *Beçin Definesi I-II*, Verlag Der Österreichischen Akademie Der Wissenschaften-Türkiye Bilimler Akademisi, Ankara 2015.
- ¹⁰⁶ Koray Konuk, "Elmalı Definesi", Havva İşkan-Erkan Dündar (Ed.), *Lukka'dan Likya'ya-Sarpedon ve Aziz Nikolaos'un Ülkesi*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2016, 566-570.
- ¹⁰⁷ Duygu Özlem Yalçın, "A Purse of Late Roman Coins in Tecde, Malatya", *Anadolu*, 42, Ankara 2016, 179-188.

BİRİNCİ BÖLÜM

DEFİNE HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. DEFİNEİNİN BULUNTU YERİ VE BÖLGENİN TARİHİ COĞRAFYASI

Adını bulunduğu köyden alan define, Aydın İli Nazilli İlçesi Kızıldere Köyü'nde bulunmuştur. Kızıldere Köyü Nazilli İlçesi'nin 19 km kuzeyinde, Aydın İli'nin ise 65 km kuzeydoğusundadır (**Harita 1.1.**).

Definenin tam olarak bulunduğu yer hakkında kesin bir bilgimiz yoktur¹⁰⁸. Defineyi bulan M. Emin PEKEL ve Birol ÖZTÜRK adlı kişilere ulaşmak için yapılan araştırma kişilerin vefat etmesinden dolayı sonuçsuz kalmıştır. Söz konusu kişiler defineyi 09.02.1990 tarihinde müzeye satın alma yoluyla teslim etmiştir. Müzeden aldığımız bilgiye göre şahıslar defineyi bir seramik içerisinde bulduklarını ve kırılan seramik parçalarını attıklarını söylemişlerdir (**Fotoğraf 1.1**).

¹⁰⁸ Defineyi bulan şahısların hayatta olmamalarından dolayı buluntu yeri ile ilgili bilgiler ikinci bir ağızdan elde edilmiştir. Kızıldere Köyü muhtarı ile yapılan görüşmede definenin aşağıdaki fotoğrafta görülen alanda bulunduğu bilgisine ulaşılmıştır. Fakat define uzun yıllar önce bulunduğundan dolayı söz konusu alanda herhangi bir kazı izine rastlanmamıştır.

Fotoğraf 1.1. Definenin Bulunduğu Alan

Kızıldere Köyü, Büyük Menderes Havzası sınırları içerisinde yer almaktadır. Köye en yakın antik yerleşim Mastaura antik kentidir. Dolayısıyla definenin bulunduğu alanın tarihçesini Mastaura ile birleştirip Büyük Menderes Havzası içerisinde değerlendirmek daha doğru olacaktır. Öncelikle Büyük Menderes Havzası'nın tarihsel süreci ayrıntılarıyla birlikte değerlendirilip, definenin bulunduğu bölgeye yakınlığı itibariyle Mastaura antik kentinin üzerinde ayrıca durulacaktır (**Harita 1.2.**).

Menderes Havzası adı Batı Anadolu'nun önemli nehri Büyük Menderes'ten gelmektedir. Büyük Menderes'in Antik Dönem'deki adı Maiandros'tur. Maiandros eski Yunanca'da kıvrım anlamındadır ve nehir kıvrımlı yatağından dolayı Maiandros adını almıştır.

Strabon'un da dediği gibi Maiandros ırmağı Afyon'a bağlı Dinar (Apameia) ve Sandıklı arasındaki yüksek dağlardan doğar¹⁰⁹. Doğduğu bölgeden sonra birkaç kol ile birleşen ırmak, yaklaşık 650 km uzunluğunda olup neredeyse 25.000 kilometrekarelik bir alanı dolaşarak Ege denizine ulaşır. Nehrin çevresini oluşturan alan Büyük Menderes Havzası olarak adlandırılmaktadır.

Adını havzaya veren Maiandros şüphesiz bölgenin en önemli ve en büyük nehridir. Maiandros'tan başka Morsynos (Vandalos), Harpagos (Akçay) ve Marsyas (Çine) çayı havzanın su kaynakları arasındadır¹¹⁰.

Menderes Havzası'nın önemli dağları Messogis (Aydın) ile kuzeydoğu sınırı oluşturan Salbakos (Babadağ), batı kısmında Latmos (Beşparmak) ve Mycale Dağlarıdır¹¹¹. Bu dağlar havzanın genel sınırlarını ortaya koymakla birlikte bölgenin kimi kesimlerinin oldukça dağlık bir alan olduğunu göstermektedir. Bölgede yukarıda ismi verilen dağlardan başka irili ufaklı bazı yükseltilerde bulunmaktadır.

Büyük Menderes Havzası'nın en büyük ve en önemli ovası Maiandros nehrinin beslediği Maiandros ovasıdır. Strabon'a göre ovada Lydialılar, Karialılar, İonialılar, Miletoslular, Mysialılar ve Magnesia'nın Aioliler'i yaşamaktadır¹¹². Marsyas (Çine) çayının oluşturduğu Çine Ovası, Karpuzlu Ovası ve havzanın batısındaki Mylase (Milas) Ovası bölgenin diğer ovalarıdır¹¹³.

Bölgenin iklimi, kıyıya yakın ve yüksekliği az olan yerlerde Akdeniz İklimi iken, iç kesimlerin yüksek yerlerinde karasal iklimdir. Akdeniz İklimi etki alanında iklime uygun doğal bitki örtüsü hâkimken, karasal bölgelerde steplerle karşılaşılır. Antik Dönem'de büyük çoğunluğu ormanlarla kaplı olan bölgenin günümüzdeki orman oranı %60 dolaylarındadır¹¹⁴.

Maiandros nehrinin oluşturduğu Menderes Ovası Antik Dönem'de de bölgenin önemli geçim kaynaklarının ana destekçisiydi. Havzada yaşayanların en büyük geçim

¹⁰⁹ Strabon, *Geographica-Antik Anadolu Coğrafyası*, (Kitap: XII, XIII, XVI), (Çev. Adnan Pekman), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2012, XII. 8. 14-15.

¹¹⁰ Nezih Başgelen, "Çine Çayı (Marsyas) Gökbel Vadisi/İncekemer Köprüsü", *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, (75), 1996, 16.

¹¹¹ Sevin, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I*, 110; Texier 2002, 56.

¹¹² Strabon XIV. 1. 42.

¹¹³ Sevin, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I*, 110.

¹¹⁴ Sevin, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I*, 110.

kaynağı tarım ve hayvancılığa dayalıydı¹¹⁵. Günümüzde bölgenin ana tarım ürünleri olan zeytin ve incir, Antik Dönem’de de bölgenin temel tarım ürünleriydi. Karia Bölgesi’nin zeytininden elde edilen zeytinyağının ününün MÖ 4. yy’da Atina’ya kadar yayıldığı bilinmektedir¹¹⁶. Bölgenin önemli ürünlerinden biride üzüm ve bu üzümünden elde edilen şaraptır. Zeytinyağında olduğu gibi şarap ve kuru incirde bölgenin ihraç ürünleri arasında yer almaktaydı¹¹⁷. Bölgenin geçim kaynaklarından bir diğeri ise arıcılıktı. Karia balının Mısır’a MÖ 3. yy’da gönderildiği bilinmektedir¹¹⁸.

Bölge deniz ürünleri bakımından da önemli yere sahipti. Karia Bölgesi kentlerinden İasos ve Kaunos’un balıkçılık ve özellikle tuzlu balıkçılık ihracatı kentlerin en önemli geçim kaynağıydı¹¹⁹.

Büyük Menderes Havzası yer altı kaynakları bakımından da zengin konuma sahipti. Bölgenin en önemli yer altı zenginliği olan ve özellikle de Latmos ve Grion Dağlarından çıkarılan mermer, Didyma Apollon tapınağı başta olmak üzere birçok mimari yapıda kullanılmıştır¹²⁰. Tralleis ve çevresinde mermer çıkarılan alanların olduğu, bu bölgede çıkarılan mermerin işlenmesinin son derece kolay yapılması Tralleis’te var olduğu kabul edilen sanat okulu ile ilişkilendirilmiştir¹²¹. Yine Mylasa’da beyaz, İasos’ta kırmızı-beyaz desenli ve Alabanda’daki siyah mermer bölgenin diğer mermer çeşitleridir¹²². Ayrıca Alabanda’da çıkarılan ve tarım sektöründe kullanılan kükürt bölgenin yer altı zenginlikleri arasındadır¹²³.

¹¹⁵ Hasan Malay, Batı Anadolu’nun Antik Çağdaki Ekonomik Durumu, *Arkeoloji ve Sanat Tarihi Dergisi*, 2, (2), Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir 1983, 52; Ekrem Memiş, *Eskiçağ Medeniyetleri Tarihi*, Ekin Kitabevi, Bursa 2006, 156.

¹¹⁶ David Magie, *Roman Rule in Asia Minor Vol. I*, New Jersey Princeton University Press, New Jersey 1950, 50.

¹¹⁷ Louis Robert, *Le Sanctuaire de Sinuri près de Mylasa I*, E. de Boccard, Paris 1945, 78.

¹¹⁸ Louis Robert, *Collection Froehner I, Inscriptions Grecques*, Published by Editions des Bibliothèques Nationales, Paris 1936, 90; Sevin, *Anadolu’nun Tarihi Coğrafyası I*, 131.

¹¹⁹ Strabon XIV. 2. 21; Sevin, *Anadolu’nun Tarihi Coğrafyası I*, 131.

¹²⁰ Magie, *Anadolu’da Romalılar I-Attalos’un Vasiyeti*, 51; Sevin, *Anadolu’nun Tarihi Coğrafyası I*, 131.

¹²¹ Marc Waelkens, P. De Paepe, L. Moens, Survey in The White Quarries of Anatolia, *Araştırma Sonuçları Toplantısı 4*, Ankara 1986, 113-126; Münteza Dinç, *Tralleis Heykeltıraşlık Eserleri, 1996-2002 Kazılarında Ele Geçen Hellenistik ve Roma Dönemi Mermer Heykeltıraşlık Buluntuları*, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Mersin 2013, 217; Hüsnüye Esra Tufanoğlu, *Antik Çağda Batı Anadolu’da Deniz Ticareti ve Limanlar*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 2017, 124.

¹²² Strabon XIV. 2. 23; Plinius, *NH*, XXXVI, 62; Magie, *Anadolu’da Romalılar I-Attalos’un Vasiyeti*, 108;

¹²³ Plinius, *NH*, XVIII, 305; Malay, 56-57.

Bölge coğrafyasıyla ilişkili olarak bir diğer geçim kolu hayvancılık ve buna bağlı ürünlerdi. Kolossai, Laodikeia ve Hierapolis dokumacılık ve yün işçiliği bakımından gelişmelerinin yanı sıra Hierapolis’de halıcılık ve boya sektörü önemli bir seviyedeydi¹²⁴. Bölgede bazı diğer geçim kaynakları arsında farklı iş kolları bulunmaktadır. Özellikle Tralleis’te ketencilik ve çömlekçilik üzerine loncaların varlığı bilinmektedir¹²⁵.

Büyük Menderes Havzası’nın en erken yerleşimi Neolitik Dönem’i göstermektedir. Her ne kadar Beşparmak dağlarında tespit edilen kaya resimleri daha öncesini işaret etse de, Neolitik öncesine ait herhangi bir yerleşimin varlığı bilinmemektedir. Bu kaya resimlerinin daha çok dini tapınım ile ilgili olduğu savunulmaktadır¹²⁶. Bölgede 129 prehistorik yerleşimin varlığı tespit edilmiştir. Bafa gölü çevresinde bulunan kaya resimleri bölgenin Neolitikten öncesine işaret etmesine rağmen elde olan verilerden dolayı bölgenin tarihi Geç Neolitik Çağ’dan itibaren başlatılmaktadır¹²⁷. Bölgede Kalkolitik Çağ’ın yaşandığına dair önemli yerleşimlerin tespiti de yapılmıştır. Havzada Kalkolitik Çağ’ın en belirgin görüldüğü merkezler arasındaki Kuruçay ve Beycesultan’ın yanı sıra Aphrodisias, Miletos ve Kusura kalkolitik’e dair buluntu veren yerleşimlerdir¹²⁸. Tunç Çağı’na gelindiğinde bölgede yoğun bir yerleşme görülmektedir. Kendi içinde 3 bölüme ayrıldığını bildiğimiz Tunç Çağı’nın Büyük Menderes Havzası’nda yerleşim gören en yoğun dönemi Erken Tunç Çağı’dır. Yapılan araştırmalar sonucunda yer yer Hitit etkisinin görülmeye başlandığı havzada, Tunç Çağı’nın yaşandığı yerleşim yerlerinin başında Beycesultan, Aphrodisias, Kusura ve Miletos gelmektedir¹²⁹.

M.Ö 2000’li yıllarda havzada varlığı bilinen uygarlık Arzawa¹³⁰ ülkesidir. Arzawa ülkesinin yeri konusunda iki farklı görüş olmasına karşın, Hitit yazılı belgelerinden elde

¹²⁴ Malay, 59.

¹²⁵ Malay, 60-61.

¹²⁶ Anneliese Peschlow-Bindokat, *Der Latmos, Eine Unbekannte Gebirgslandschaft an der Türkischen Westküste*, Mainz, 1996, 193.

¹²⁷ Engin Akdeniz, “Neolitik ve Kalkolitik Çağlarda Büyük Menderes Havzasındaki Kültürel Yapılanma ve Orta Kalkolitik Çağ Problemi”, *OLBA V*, Mersin 2002, 59-75.

¹²⁸ Jak Yakar, *The Later Prehistory of Anatolia-The Late Chalcolithic and Early Bronze Age*, BAR 268/1, Oxford 1985, 108; Refik Duru, "Burdur Bölgesi Araştırmaları ve Kuruçay Höyüğü Kazıları", Oktay Belli (Ed.), *Türkiye Arkeolojisi ve İstanbul Üniversitesi*, (ss 54-58), İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2000; Engin Akdeniz, “Büyük Menderes Havzasındaki Prehistorik Yerleşim Dokusu” *Belleten*, LXVI, (245), 2002, 7-9.

¹²⁹ Winifred Lamb, "Excavations at Kusura Near Afyon Karahisar", *Archaeologia* 86, 1937, 23; Seton Lloyd-James Mellaart, *Beycesultan I, The Chalcolithic and the Early Bronze Age Levels*, Londra 1962, 36-37; Akdeniz, *Büyük Menderes Havzasındaki Prehistorik Yerleşim Dokusu*, 13 vd.

¹³⁰ Susanne Heinhold-Krahmer, *Arzawa. Untersuchungen zueiner Geschichte nach den hethitischen Quellen (= THeth 8)*, Heidelberg 1977, 4.

edilen bilgiler, ülkenin Pamphylia-Pisidia bölgesi değil Lydia bölgesi olduğu yönündedir. Konfederasyon şeklindeki Arzawa ülkeleri olarak bilinen ülkenin, Küçük Arzawa diye adlandırılan bölgesi Büyük Menderes ve Gediz ırmakları arasında olduğu söylenmektedir¹³¹.

Hitit yazılı belgelerinden elde edilen veriler bölgenin Hitit saldırılarına maruz kaldığı bilgisini vermektedir. MÖ 1600 civarında Hititler bölgede hakim olan Arzawa ülkelerini ele geçirmiştir¹³². Hititler, Batı Anadolu'nun önemli bir bölgesi olan Menderes Havzasına sık sık seferler yapmıştır. Özellikle II. Murşili'nin Arzawa ülkesine MÖ 1315 yılında başlattığı sefer bölge tarihinin önemli siyasi olayları arasında yer almaktadır¹³³.

Anadolu'nun sahne olduğu en önemli olaylardan biri MÖ 1200 yıllarında başlayan ve tarihte Ege Göçleri olarak bilinen Avrupa kökenli kavimler göçüdür. Anadolu'da Troia ve Hattuşaş gibi önemli merkezleri yıkan bu kavimler, sonrasında Mısır'a kadar ilerlemiştir¹³⁴. Anadolu'da yaşanan bu olaylar bölgede siyasi bir boşluk oluşmasına neden olmuştur. Oluşan bu siyasi boşluk ve kargaşa ortamı Yunanistan'da da etkilerini göstermiş ve Akhalar boylar halinde Anadolu'ya yeni bir göç dalgasına girmesine sebep olmuştur. MÖ. 10. yy'ın sonlarında yaşanan bu göçte, Anadolu'ya gelen ilk halk Batı Anadolu'nun kuzeybatısına ve Lesbos adasına yerleşen Aioller olup, onları takiben gelen İonialılar Batı Anadolu'nun orta kısmına ve en son gelen Dorlar ise Batı Anadolu'nun güney bölümlerine ve adalara yerleşmiştir¹³⁵. Yaşanan bu göçler çok sayıda kentin

¹³¹ John Garstang-Oliver Robert Gurney, *The Geography of the Hittite Empire*, Londra 1959, 84; James Mellaart, "Anatolian Trade with Europe and Anatolian Geography and Culture Provinces in the Late Bronze Age", *Anatolian Studies*, 18, 1968, 187-202; Ahmet Ünal, *Hititler Devrinde Anadolu 2*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2003, 192.

¹³² J. G. Macqueen, *Hititler ve Hitit Çağında Anadolu*, (1986), (Çev.: Esra Davutoğlu), (2. bs.), Arkadaş Yayınevi, Ankara 2001, 45; Veli Sevin, *Anadolu Arkeolojisi*, Der Yayınları, İstanbul 2003, 167.

¹³³ Engin Akdeniz, "II. Murşili'nin Arzawa Seferi ve Tarihi Coğrafya Açısından Bazı Öneriler", *Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi*, (7), 2006, 21; Hüseyin Güney, *Aşağı Büyük Menderes Havzasının Son Tunç Çağı Tarihi Coğrafyası*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın 2012, 35.

¹³⁴ Seton Lloyd, *Türkiye'nin Tarihi: Bir Gezginin Gözüyle Anadolu Uygarlıkları*, (1999), (Çev.: Ender Varinlioğlu), Tübitak Yayınları, Ankara 2003, 52-53; Oğuz Tekin, *Eski Anadolu ve Trakya*, İletişim Yayınları, İstanbul 2007, 14; Kevser Taşdöner, *Eski Çağ'da Anadolu'nun Siyasi ve Demografik Yapısını Değiştiren Kitleli Göçler*, *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılı*, 13, 2012, 85-103; Arif Müfid Mansel, *Ege ve Yunan Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2014, 94.

¹³⁵ Tekin, *Antik Nüsmatik ve Anadolu (Arkaik ve Klasik Çağlar)*, 20, 22; Veli Sevin, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2001, 74-75, 81-84; Charles Texier, *Küçük Asya Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi II*, (1862), (Çev.: Ali Suat), Enformasyon ve Dökümantasyon Hizmetleri Vakfı, Ankara 2002, 3, 119-120.

kurulmasını sağlamış ve bölgenin sosyo ekonomik yapısında önemli gelişmeler meydana getirmiştir.

Büyük Menderes Havzası, Karia Bölgesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Kariyalılar olarak bilinen bölgede yaşayan halkın yerli halk olduğu ve MÖ 2. binyıl Hitit metinlerinde Karkışa olarak geçtiği bilinmektedir¹³⁶. Anadolu'nun güney batısında ve Büyük Menderes Nehri'nin güneyinde bulunan ve daha önce bölgede yaşayan halklardan dolayı Karia adını alan bölge Dor göçlerine maruz kalan alanlardan biridir¹³⁷. Üstün savaş yetenekleri bulunan Karia'lılar MÖ 7. yy. sonu 6. yy. başına Lydia topraklarına dahil olmuştur.

Büyük Menderes Havzası'nın yerleşim kronolojisinde dikkat çeken önemli uygarlıklardan biride Lydia Krallığıdır. Lydia Krallığı, İonia'nın doğusunda, Gediz ile Büyük ve Küçük Menderes nehirleri arasındaki bölgede yer almakta olup Büyük Menderes Havzası MÖ 7. yy'da Lydia Krallığı himayesine girmiştir¹³⁸.

Bölgede varlığı bilinen ve Lydia ile savaş halinde bulunan başka bir topluluk Kimmerlerdir. Kimmerler, MÖ 646-645 yıllarında Lydia'ya büyük bir saldırı düzenlemiş ve kral Gyges'i öldürüp başkent Sardes'i tahrip etmiştir. MÖ 6. yy'ın başlarına gelindiğinde Kimmerler, Lydia Krallığı tarafından Anadolu'nun iç kısımlarına sürülerek Batı Anadolu'dan uzaklaştırılmıştır¹³⁹.

Şüphesiz tarihte Anadolu'ya en büyük zararı verenlerin başında Persler gelmektedir. Gittikleri bölgeleri yıkıp yağmalayan bu topluluk, Büyük Menderes Havzası'na da önemli zararlar vermiştir. Kral Kyros komutasındaki Pers ordusu MÖ 546 yılında başkent Sardes'i kuşatıp, Lydia kralı Kroisos'u öldürerek krallığa son verip Batı Anadolu'yu himayesi altına almıştır¹⁴⁰. Perslerin, Lydia Krallığını ele geçirmesiyle Lydia hakimiyetinde bulunan Karia toprakları da Perslerin eline geçmiştir¹⁴¹.

¹³⁶ Sevin, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I*, 105.

¹³⁷ Vedat İdil, *Nysa ve Akharaka*, Yaşar Eğitim Kültür Vakfı, İstanbul 1999, 20-21.

¹³⁸ Sevin, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I*, 177.

¹³⁹ George E. Bean, *Eski Çağda Ege Bölgesi*, (1966), (Çev.: İnci Delemen), Arion Yayınevi, İstanbul 1995, 228; İlhami Durmuş, Anadolu'da Kimmerler ve İskitler, *Belleten*, LXI, (231), 1997, 278.

¹⁴⁰ Bilge Umar, *Türkiye'deki Tarihsel Adlar*, İnkılap Kitapevi, İstanbul 1993, 77; Amelie Kuhrt, *The Persian Empire, Vol. I*, Routledge Taylon and Francis Group, Newyork 2007, 62; Michael Burgan, *Empires Of Anticient Persia*, Chelsea House Publishers, Newyork 2010, 12.

¹⁴¹ George E. Bean, *Eskiçağ'da Menderes'in Ötesi*, (1980), (Çev.: Pınar Kurtoglu), Arion Yayınevi, İstanbul 2000, 5.

Bölgede kurdukları satraplıklar ile Pers etkinliği MÖ 333 yılına kadar devam etmiştir. MÖ 333 yılında İskender ile Persler arasındaki mücadelenin İskender lehine sonuçlanmasıyla Hellenistik Dönem başlamış ve bölgedeki kentler İskendere'e bağılılıklarını bildirmiştir¹⁴².

İskender'in ölümünden sonra MÖ 321-281 yılları arasında İskender'in ardılları, kendi aralarında yaptıkları anlaşma sonucunda bölge ilk önce Antigonos'un egemenliğine verilmiştir. Havza MÖ 301 yılındaki İpsos savaşıdan sonra Lysimakhos yönetimine ve MS 281 yılındaki Kurupedion Savaşı ile de Seleukos'un hakimiyetine girmiştir¹⁴³.

MÖ 190 yılında Magnesia'da Seleukoslar'a karşı galibiyet kazanan Roma, bölgenin hakimiyetini Pergamon Krallığı'na bırakarak doğuda otoritesini hissettirmeye başlamıştır¹⁴⁴. Pergamon Kralı III. Attalos'un MÖ 133 yılında ölümünün ardından vasiyeti üzerine Pergamon Krallığı'nın Roma'ya bırakılması, Batı Anadolu'da Roma'nın varlığı gerçek anlamda hissedilmesine neden olmuştur¹⁴⁵. Pergamon'un Roma'ya bırakılması bölgede bazı karışıklıklara yol açmıştır. Çıkan karışıklıklar üzerine Roma bölgede bir eyalet kurma kararı almıştır. Roma'nın, Manlius Aquilius adındaki Romalıyı bölgeye vali olarak atamasıyla Asya Eyaleti MÖ 129'da kurulmuş ve başkenti Ephesos olmuştur¹⁴⁶. Asya Eyaleti'nin kurulmasından sonrada bölgede siyasi olaylar ve savaşlar devam etmiştir. Doğudan gelen Pontus Kralı IV. Mithridates MÖ 88'de eyalete saldırılar düzenleyerek çok sayıda kişiyi öldürmesiyle Roma, Sulla komutasındaki orduyu bölgeye göndererek Mithridates'i yenmiştir. Bu gibi savaş ve siyasi kararlar sonucunda Asya Eyaleti'nin sınırlarında kimi zaman değişiklikler yaşanmıştır¹⁴⁷. Bölgedeki siyasi

¹⁴² Flavius Arrianus, *İskender'in Seferleri*, (Çev.: Meriç Mete), İdea Yayınevi, İstanbul 2005, I, 18; İplikçioğlu, 43.

¹⁴³ David Magie, *Anadolu'da Romalılar I-Attalos'un Vasiyeti*, (1950), (Çev.: Nezih Başgelen-Ömer Çapar), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2001, 3-4; Hüseyin e, "Roma Dönemi'ne Kadar Tralleis Tarihi ve Attaloslar ile İlişkileri", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Tarih Araştırmaları Dergisi*, 24, (38), 2005, 200.

¹⁴⁴ Tekin, *Antik Nümismatik ve Anadolu (Arkaik ve Klasik Çağlar)*, 151; İplikçioğlu, 48; Murat Tozan, *Roma'nın Anadolu'daki Egemenlik Politikası, Kentler ve Bağımlı Krallıklar (İ.Ö. 133-İ.Ö. 89)*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2016, 46.

¹⁴⁵ Magie, *Anadolu'da Romalılar I-Attalos'un Vasiyeti*, 68; Wolfgang Radt, *Pergamon - Antik Bir Kentin Tarihi ve Yapıları*, (1999), (Çev.: Suzan Tamer), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2002, 36; Halil Demircioğlu, *Roma Tarihi I. Cilt I. Kısım Menşelerden Akdeniz Havzasında Hakimiyet Kurulmasına Kadar*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2011, 413.

¹⁴⁶ Tekin, *Antik Nümismatik ve Anadolu (Arkaik ve Klasik Çağlar)*, 152; Gürkan Ergin, *Anadolu'da Roma Hâkimiyeti-Direnış ve Düzen*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2019, 61-62.

¹⁴⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. Mehmet Ali Kaya, *Anadolu'da Roma Eyaletleri: Sınırlar ve Roma Yönetimi*, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Tarih Araştırmaları Dergisi*, 24, (38), 2005, 16-17.

karışıklık ve savaş ortamı Roma'nın tüm topraklarında olduğu gibi yönetimin imparatorluğa dönüşeceği zamana değin devam etmiştir.

Roma yönetimi altındaki topraklara barış ortamı yeni yönetim biçimi olan imparatorluğun kurulması ile gelecektir. MÖ 31 yılında Octavianus, Actium Savaşı'nda Antonius'u yenerek MÖ 27 yılında bütün yetkileri kendisinde toplayan imparatorluğu ilan etmiştir¹⁴⁸. Augustus'un imparatorluğu ilan etmesiyle Roma topraklarında Pax Romana¹⁴⁹ adı verilen yaklaşık 200 yıl süren barış ve huzur dönemi başlamıştır. Barış ortamında Batı Anadolu ve Menderes Havzası da nasibini almış, Pergamon, Ephesos, Magnesia ad Maeandrum, Miletos, Priene, Nysa, Hierapolis ve Aphrodisias gibi önemli kentlerde birçok mimari ve sanatsal faaliyetler başlamıştır¹⁵⁰. Sanatsal ve mimari faaliyetlerin yoğun olması bölgede huzuru da beraberinde getirmesiyle bölge, Roma İmparatorluğu Dönemi'nde Anadolu'nun en huzurlu bölgesi olmuştur.

Büyük Menderes Havzası'nın yer aldığı Karia bölgesi, Diocletianus Dönemi'nde yapılan reformlarla yeni bir eyalet olmuştur¹⁵¹. Diocletianus tarafından yürürlüğe konan yeni sistem Geç Antik Dönem'de uzun bir süre düzeni korumuştur. Bu dönemde Büyük Menderes çevresinde yer alan Magnesia ad Maeandrum, Tralleis, Nysa, Aphrodisias, Hierapolis ve Laodikeia gibi kentler siyasi istikrar içerisinde gelişimlerini MS 6. yy'ın ortalarına kadar sürdürmüştür¹⁵².

MÖ 395 yılında Büyük Theodosius'un imparatorluğu ikiye ayırmasıyla birlikte Anadolu'da, Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğu Dönemi başlamıştır. Bizans Dönemi'nde Karia önemini koruyarak metropolitlik olmuş ve MS 13. yy'ın ikinci yarısında Türk sınırlarına dahil edilmiştir¹⁵³.

Definenin bulunduğu Kızıldere Köyü'ne en yakın antik kent olan Mastaura, Aydın İli'nin Nazilli İlçesi'nin kuzeydoğusunda ve ilçe merkezine 3 km uzaklıkta yer

¹⁴⁸ Tim Cornell- Cohn Matthews, *Roma Dünyası*, (1982), (Çev.: Şadan Karadeniz), İletişim Yayınları, İstanbul 1988, 74; Reginald H. Barrow, *Romalılar*, (1990), (Çev.: Ender Gürol), İz Yayıncılık, İstanbul 2002, 85; İplikçioğlu, 90-91.

¹⁴⁹ Murat Karatağ, *Klasik Arkeoloji Sözlüğü Yunan-Roma*, Genesis Kitap, Ankara 2011, 313.

¹⁵⁰ İdil, 26.

¹⁵¹ İdil, 26;

¹⁵² Stephen Mitchell, "Anadolu'da Geç Antik Çağ", Oğuz Tekin, (Ed.), (Çev.: İnci Türkoğlu), *Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Anadolu, Krallar, İmparatorlar, Kent Devletleri*, Yapıkredi Yayınları, İstanbul 2019, 358-371.

¹⁵³ İdil, 26; Orhan Bingöl, *Beyaz Kaşlı Artemis'in Kenti Menderes Magnesiası*, Homer Kitabevi, İstanbul 2007, 34-35.

almaktadır¹⁵⁴. Mastaura, Antik Dönem'in önemli ticaret yolu olan Ephesos'tan başlayıp Magnesia ad Meandrium, Tralleis, Nysa, Mastaura ve Laodikeia'ya devam edip buradan farklı yerlere ayrılan yol üzerinde yer almaktadır¹⁵⁵. Antik kent günümüzde Nazilli'nin Bozyurt Mahallesi'ndedir. Bu konumuyla definenin bulunduğu Kızıldere Köyü'nün yaklaşık 16 km güneyindedir. Karia Bölgesi kentleri içerisinde yer alan Mastaura hakkında Strabon, Nysa yakınlarında diye bahseder¹⁵⁶. Kent uygun iklim koşulları, verimli toprakları ve doğal savunması ile Menderes Havzası'nın önemli bir konumundadır. Bulunduğu konum günümüzde de son derece önemli bir yol ağıdır. Antik kaynaklarda kısıtlı bilgiler ile yer alan Mastaura hakkındaki diğer bir bilgiyi veren Plinius, kentin Roma İmparatorluk Dönemi'nde sikke basacak kadar önemli bir seviyede ve Ephesos Conventusu'na bağlı olduğunu söylemektedir¹⁵⁷. Mastaura, Hristiyanlık döneminde Asya Eyaleti'nin Piskoposluk merkezi olmuştur¹⁵⁸.

Mastaura'nın isim kökeni hakkında kesin bir bilgi yoktur. Mastaura adının nereden geldiği konusunda tartışmalar halen devam etmekte olup kesin bir kanıya ulaşılmamıştır¹⁵⁹.

Kentteki yapı kalıntıları henüz kazısı yapılmadığı için tam olarak bilinmemektedir. Ortaçağ Dönemi'ne tarihlenen Bizans kalesi tespit edilen en belirgin yapıdır¹⁶⁰. Ayrıca kentte tiyatro, forum, gymnasium ve bouleuterion gibi yapıların olduğu söylenmektedir¹⁶¹.

¹⁵⁴ William Mitchell Ramsay, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, (1890), (Çev.: Mihri Pektaş), İstanbul 1960, 111; Sedat Akkurnaz, Mastaura Antik Kenti, *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, (165), 2020, 41-62.

¹⁵⁵ Olcay Pullukçuoğlu-Yapucu, *Modernleşme Sürecinde Bir Sancak Aydın*, İstanbul 2007, 14; Olcay Pullukçuoğlu-Yapucu- Cihan Özgün, Batı Anadolu'nun Yol Ağı Araştırmaları-III İzmir'in Ardalanında Kervan Yolları, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXVI, (2), 2011, 528.

¹⁵⁶ Strabon, XIV.1.47.

¹⁵⁷ Plinius, *Naturalis Historia I-X*, (Çev.: H.R. Rackham, W.H.S. Jones, D.E. Eichholz), London 1971, 120.

¹⁵⁸ Sevin, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I*, 112.

¹⁵⁹ Mastaura adının kökeni konusundaki ayrıntılı bilgi için bkz. Ümit Sarin, Mastaura'nın İsim Kökeni Hakkında Değerlendirme, Sedat Akurnaz-Yusuf Çorbacıoğlu, (Ed.), *Nazilli ve Çevresinin Arkeolojik Zenginlikleri*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2001, 121-132.

¹⁶⁰ William John Hamilton, *Researches in Asia Minor, Pontus and Armenia: With Some Account of Their Antiquities and Geology Vol. II*, John Murray, Albemarle Street, London 1842, 531.

¹⁶¹ Richard Pacocke, *A Description of the Near East and Some Other Countries Vol. II*, London 1745, 67.

Mastaura'nın bastığı sikkeler incelendiğinde kentin dini yapısı hakkında bazı bilgilere ulaşılmaktadır. Buna göre kentte tapınım gören tanrı ve tanrıçalar Apollo, Bacchus, Ceres, Hekate, Leto ve Minerva'dır¹⁶².

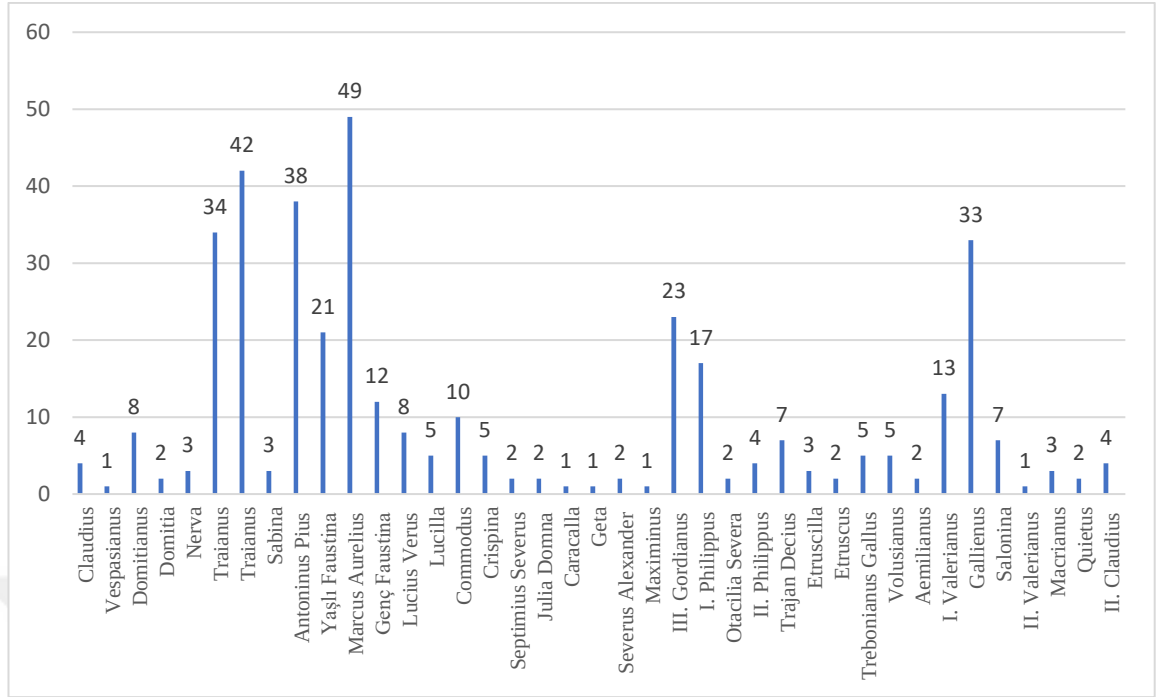
Mastaura ile ilgili de gerek antik kaynaklarda ve gerekse de günümüzde yeterli araştırmanın yapılmaması kent hakkındaki bilgilerimizin kısıtlı olmasına sebep olmaktadır. Antik kentte ilerleyen yıllarda yapılması olası kazılardan sonra bölge hakkında daha kesin bilgilere ulaşmamız muhtemeldir.

1.2. DEFİNENİN İÇERİĞİ

Definede 391 adet sikke bulunmaktadır. Tamamı gümüş olan sikkeler, 39 farklı imparator, imparatoriçe ve caesar'e aittir. Definede yer alan sikkeler Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenmektedir. Definedeki sikkeler İmparator Claudius'tan II. Claudius'a (Gothicus) kadar olan sürede kronolojik olarak kesintili bir şekilde darp edilmiştir.

Sikkelerin kişilere göre dağılımı Claudius 4, Vespasianus 1, Domitianus 8, Domitia 2, Nerva 3, Traianus 34, Hadrianus 42, Sabina 3, Antoninus Pius 38, Yaşlı Faustina 21, Marcus Aurelius 49, Genç Faustina 12, Lucius Verus 8, Lucilla 5, Commodus 10, Crispina 5, Septimius Severus 2, Julia Domna 2, Caracalla 1, Geta 1, Severus Alexander 2, Maximinus Thrax 1, III. Gordianus 23, I. Philippus 17, Otacilia Severa 2, II. Philippus 4, Trajan Decius 7, Etruscilla 3, Etruscus 2, Trebonianus Gallus 5, Volusianus 5, Aemilianus 2, I. Valerianus 13, Gallienus 33, Salonina 7, II. Valerianus 1, Macrianus 3, Quietus 2 ve II. Claudius 4 adettir. İmparator Marcus Aurelius 49 adet ile definede en fazla sikkesi olan imparatorudur. Marcus Aurelius'tan sonra en fazla sikkeye sahip İmparator 42 adet sikkesi bulunan Hadrianus'tur. Definede en az sikkesi olan imparatorlar birer adetle Vespasianus, Caracalla, Geta, Maximinus Thrax, II. Valerianus'dur. En fazla sikkeye sahip imparatoriçe 21 sikke ile Yaşlı Faustina olup, ikişer sikkeyle en az sikkesi bulunan imparatoriçeler Domitia, Julia Domna ve Otacilia Severa'dır (**Grafik 1.1**).

¹⁶² Hüseyin Üreten, "Bir Grup Sikkenin Işığında Mastaura Kenti Tanrı ve Kültleri", *Çankaya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Journal of Arts and Sciences* 4, 2005, 138.

Grafik 1.1. İmparator ve İmparatoriçelerin Sikke Dağılımı

İKİNCİ BÖLÜM

DARPHANELER, METROLOJİ VE KALIP İLİŞKİLERİ

2.1. DARPHANELER

İlk sikkelerini MÖ 300'lü yıllarda basan Roma'nın ilk darphanesi Juno Moneta Tapınağı'ndadır¹⁶³. İç savaşların yaşandığı MÖ 1. yy'da savaş alanlarında komutanlar tarafından seyyar darphanelerin kullanıldığı bilinmektedir¹⁶⁴. İmparatorluk yönetim biçiminin ilan edildiği Augustus Dönemi'nde devlet ve yerel darphaneler kurulmuştur¹⁶⁵.

Değerli madenlerden elde edilen sikkeler Lugdunum ve Antiochea'daki darphanelerde darp edilmesinin yanı sıra Caligula Dönemi'nde Roma'da tekrar üretim başlamış, Nero zamanında ana darphane Lugdunum'dan Roma'ya taşınmıştır¹⁶⁶. Darphanelerin sayısı ve yerlerinde zaman zaman değişiklikler olmuştur. Ayrıca Roma'nın devlet darphaneleri dışında kendi sikkelerini basan şehirlerin darphaneleri de bulunmaktaydı. Diocletianus Dönemi'nde kapatılan şehir darphanelerinin yerine bölgesel darphaneler kurulmuştur¹⁶⁷.

Definedeki sikkeler 8 darphaneye aittir. Roma, en fazla sikke darp eden darphane olurken en az sikke basan darphaneler birer adetle Laodikeia ve Cyzicus'tur. Definede Kat. No. 374'de bulunan sikkenin darphanesi yoğun tahribatdan dolayı belirlenememiştir **(Grafik 2.1.)**.

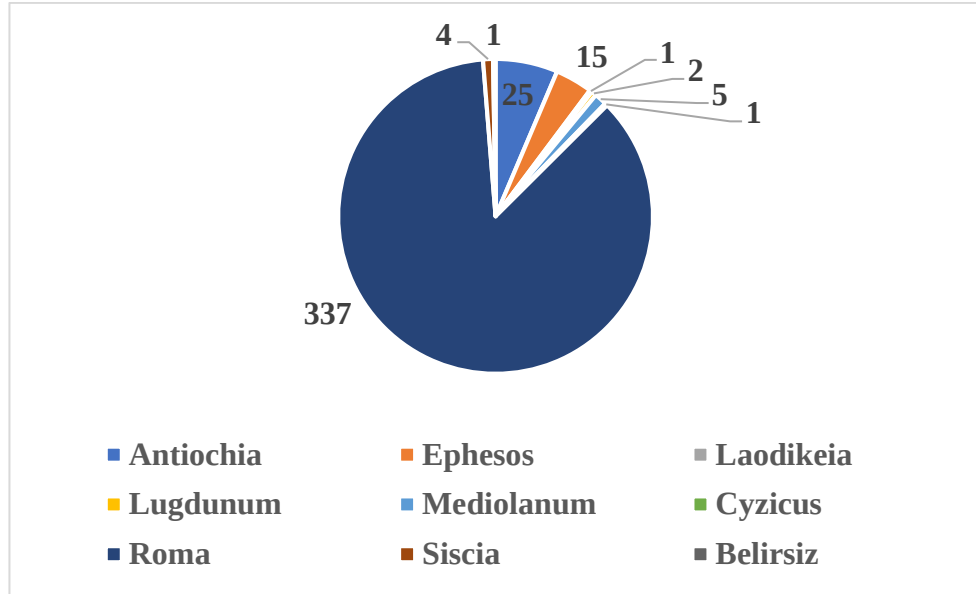
¹⁶³ Atlan, 1947-1967 Yılları Side Kazıları Sırasında Elde Edilen Sikkeler, 21; Morrison, 75; Ian J. Sellars, *The Monetary System of the Romans: A description of the Roman coinage from early times to the reform of Anastasius*, Melbourne 2013, 57; Ceylan, 75.

¹⁶⁴ Clare Rowan, *From Caesar to Augustus (c. 49 BC–AD 14): Using Coins as Sources*, Cambridge University Press, Cambridge 2019, 12.

¹⁶⁵ Roma İmparatorluğunun devlet darphaneleri için Ekler kısmına bkz.

¹⁶⁶ Richard Duncan-Jones, *Money and government in the Roman Empire*, Cambridge University Press, Cambridge 1994, 99-100; Matthew Bunson, *Encyclopedia of The Roman Empire*, Facts On File, New York 1994, 131.

¹⁶⁷ Atlan, 1947-1967 Yılları Side Kazıları Sırasında Elde Edilen Sikkeler, 25.

Grafik 2.1. Darphanelerin Sayısal Dağılımı.

2.1.1. Antiochea

Antiochea MÖ 300'lerde Orontes (Asi) Nehri'nin kenarına Seleukos Kralı I. Seleukos tarafından kurulmuştur. Pompeius tarafından MÖ 64 yılında Roma topraklarına dahil edilmiş, Caesar tarafından Suriye'deki Roma eyaletinin başkenti yapılmış ve kente Civites Libera (Özgür) statüsü verilmiştir. Augustus Dönemi'nde SC ibareli sikkelerin darp edildiği bilinen Antiochea, Roma'nın doğu topraklarındaki önemli darphaneleri arasında yer almış ve *antoninianus*ların yoğun darp edildiği bir darphane haline gelmiştir. Darphanenin MS 312 yılında 15 şubesi bulunmaktaydı ve darphanede MS 5. yy'ın ikinci yarısında sikke basımına son verilmiştir. Antiochea'nın darphane sembolleri **A**, **AN** ve **ANT** şeklindedir¹⁶⁸.

Katalogda Antiochea'da darp edilmiş 25 sikke (Kat. No. 278-281, 298, 311, 313, 314, 340-342, 348, 353, 358, 359, 371-373, 378, 383-387 ve 390) bulunmaktadır. Sikkeler *antoninianus* birimdedir. Darphanede basılan sikkelerin en erken tarihlisi III. Gordianus en geç tarihlisi II. Claudius Dönemi'ne aittir.

¹⁶⁸ Zander H. Klawans, *Reading and Dating Roman Imperial Coins*, Whitman Publishing Company, Wisconsin 1959, 58; Oğuz Tekin, *Konuşan Paralar Tarih boyunca Anadolu Kentleri ve Sikkeleri*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2011, 64.

2.1.2. Ephesos

Roma'nın Asya Eyaleti'nin başkenti olan Ephesos'un, numismatik açısından en önemli yanı Lydialıların bastığı ilk elektron sikkelerinin Artemis Tapınağı'nda bulunmasıdır. Roma'nın *kistophor* sikkelerinin Anadolu'daki en önemli darp yerleri Ephesos ve Pergamon'dur¹⁶⁹.

Katalogda Ephesos darphanesine ait *kistophorik tetradrahmi* biriminde 15 sikke (Kat. No. 1-4, 6-9, 14, 15 ve 17-21) bulunmaktadır. Sikkeler Roma İmparatorluğu'nun erken dönemlerinde darp edilmiştir. Fakat Kat. No. 17 ve 18'de yer alan sikkelerin darphanelerinin Pergamon olabileceği referans kaynaklarda geçmektedir¹⁷⁰. Ephesos'ta darp edilen sikkelerin en erken tarihlisi Claudius en geç tarihlisi Traianus Dönemi'ne tarihlenir.

2.1.3. Laodikeia

Denizli'de bulunan Laodikeia, Antik Dönem'in önemli kentleri arasındadır. Laodikeia MÖ 189'da başlayıp Traianus Decius Dönemi'ne kadar sikke darp etmiştir. Kentte darp edilen ilk sikkeler *kistophorik tetradrahmi* birimindedir¹⁷¹.

Katalogda Hadrianus'a ait Laodikeia'da darp edilmiş 1 *kistophorik tetradrahmi* sikkesi (Kat. No. 94) bulunmaktadır.

2.1.4. Lugdunum

Lugdunum, Fransa'nın başkenti Lyon'un Antik Dönem'deki adıdır. Roma Cumhuriyet Dönemi'nde sikke basmaya başlamış, Caesar'ın ölümünün ardından belli bir süre kapalı olan darphane Augustus Dönemi ile birlikte tekrardan sikke darp etmeye başlamıştır. **LG, LP, LVG, LVGP, PL** ve **PLG** kentin darphane sembolleridir¹⁷².

¹⁶⁹ Harl, *Roman Economy, 300 B.C. to A.D. 700*, 107; Tekin, *Konuşan Paralar Tarih boyunca Anadolu Kentleri ve Sikkeleri*, 30; Richard Duncan-Jones, *Money and government in the Roman Empire*, 32.

¹⁷⁰ RIC II, s. 231; 119 ve 124.

¹⁷¹ Getzel M. Cohen, *The Hellenistic Settlements in Europe, the Islands, and Asia Minor*, University of California Press, 1995; Celal Şimşek, *Laodikeia (Laodicea ad Lycum), Laodikeia Çalışmaları 2*, Ege Yayınları, İstanbul 2013, 506.

¹⁷² Edward A. Sydenham, "The Mint of Lugdunum", *The Numismatic Chronicle and Journal of the Royal Numismatic Society, Fourth Series, Vol. 17*, Royal Numismatic Society, 1917, 53-96; Baydur, 33; M. I. Finley, *Antik Çağ Ekonomisi*, (1973), (Çev.: Hatice Palaz Erdemir), Arkeoloji ve Sanat Yayınları,

Katalogda Gallienus'a ait 2 sikke (Kat. No. 346 ve 349) Lugdunum'da darp edilmiştir.

2.1.5. Mediolanum

Milano şehrinin Antik Dönem'deki adı olan Mediolanum'da Roma darphanesi MS 3.yy'ın ortalarında I. Valerianus tarafından kurulmuştur. Darphane, Aurilianus Dönemi'nde Kuzey İtalya'daki Ticinum'a taşınmıştır. Darphanenin sembolleri **MD**, **MDO**, **MDP** ve **MED**'dir¹⁷³.

İncelenen sikkeler arasında Mediolanum'da darp edilmiş 5 sikke (Kat. No. 326, 338, 339, 350 ve 380) bulunmaktadır. Sikkeler I. Valerianus, Gallienus ve Salonina'ya aittir.

2.1.6. Cyzicus

Cyzicus, Mysia Bölgesi kentlerinden olup MÖ 7. yy'da Miletoslular tarafından koloni olarak kurulmuştur. Kent MÖ 6. yy'da sikke basmaya başlamıştır. Cyzicus, Roma İmparatorluk sikkelerinin basımına Augustus dönemi'nde başlamıştır. Birçok değişikliğe uğramakla beraber kentin sikkeler üzerindeki darphane sembolleri **K**, **KV**, **KYZ**, **SMK**, **CVZ** ve **CVZICENA** şeklindedir¹⁷⁴.

Katalogda Cyzicus'ta darp edilmiş II. Claudius'a ait (Kat. No. 391) 1 sikke bulunmaktadır.

2.1.7. Roma

Kuruluşu ile ilgili farklı efsaneler olan Roma şehri MÖ 753 yılında kurulmuştur. MS 395'de imparatorluğun ikiye bölünmesi ve ardından Batı Roma İmparatorluğu'nun yıkılmasına değin imparatorluğa başkentlik yapmıştır. Merkezi darphanenin sembolleri

İstanbul 2007, 53-54; Vedat Keleş, *Erzurum Arkeoloji Müzesi Roma Sikkeleri*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2009, 26.

¹⁷³ RIC VIII, 232; Keleş, 27.

¹⁷⁴ Lesley Adkins-Roy A. Adkins, *Handbook To Life In Antich Rome*, Facts On Life, Newyork 1994, 345; Tekin, *Konuşan Paralar Tarih boyunca Anadolu Kentleri ve Sikkeleri*, 166; Nurettin Koçan, "Kyzikos, Hellespontus'da Bir Eyalet Merkezi" *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi* 31, Erzurum 2013, 69-91; Ekrem Akurgal, *Anadolu Uygarlıkları*, Phoenix Yayınevi, (10. bs.), Ankara 2014, 231.

CORMOB, R, RM, RMPS, ROMA, ROMOB, SMR ve VRB şeklindedir¹⁷⁵. İmparatorluk döneminin merkezi darphanesi olması dolayısıyla katalogda en çok sikke Roma'ya aittir.

Bu darphanenin katalogda 337 sikkesi (Kat. No. 5, 10-13, 16, 22-93, 95-277, 282-297, 299-310, 312, 315-325, 327-337, 343-345, 347, 351, 352, 354, 360-370, 375-377, 379, 382, 388 ve 389) bulunmaktadır.

2.1.8. Siscia

Günümüzdeki adı Sisak olan Siscia, Hırvatistan sınırları içerisinde yer almaktadır. Gallienus Dönemi'nde imparatorluk sikkesi darp etmeye başlayan Siscia, imparatorluk için önem arz eden bir konumdaydı. Kentin darphane sembolleri **S, SIS, SISC, SSCP** ve **SM**'dir¹⁷⁶.

Katalogda Siscia'da darp edilmiş 4 sikke (Kat. No. 355, 356, 357 ve 381) bulunmaktadır. Sikkelerin 3'ü Gallienus'a biri ise Gallienus'un eşi Salonina'ya aittir.

2.2. METROLOJİ

Toplamda 391 sikkeden oluşan definde yer alan sikkelerin tamamı gümüş madeninden darp edilmiştir. Define içerisindeki sikkeler farklı birim, ağırlık ve çaplardan oluşmasıyla tasarruf defineleri özelliklerini göstermektedir. Definede bulunan sikkeler 3 farklı birimdedir. Bu birimler *kistophorik tetradrahmi*, *denarius* ve *antoninianustur*.

2.2.1. Birimler, Ağırlıklar ve Çaplar

Definede görülen ilk sikke birimi *kistophorik tetradrahmi*dir. Definede beş imparator ve bir imparatoriçeye ait 16 *kistophorik tetradrahmi* sikkesi bulunmaktadır. Bu sikkeler Claudius ve Traianus Dönemleri arasında darp edilmiştir.

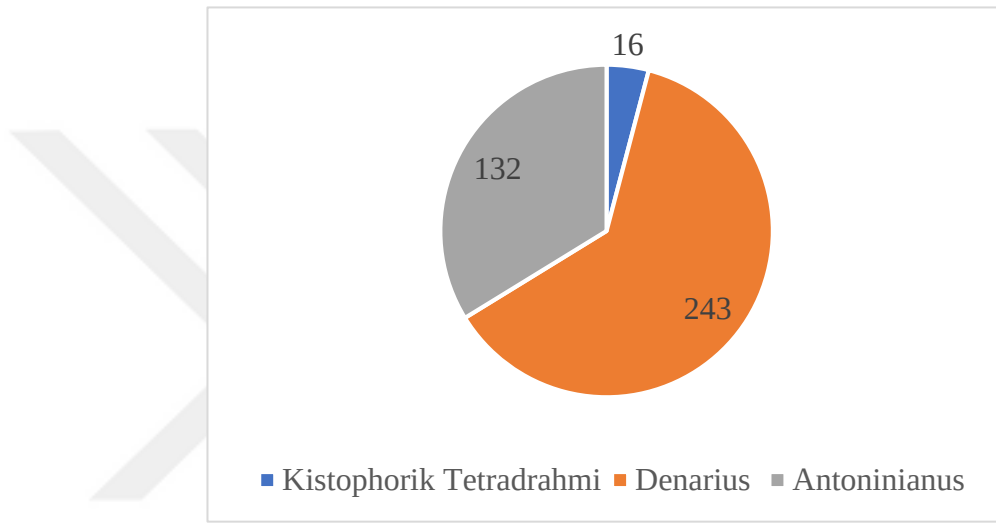
Definede *denarius* biriminde 243 sikke vardır ve definede en fazla yer alan birim *denariustur*. Domitianus ile başlayan *denarius* birimine ait sikkeler III. Gordianus Dönemi'ne kadar devam etmektedir. Fakat definede 23 sikkeye sahip olan III. Gordianus

¹⁷⁵ Sear, *Roman Coins And Their Values*, 71; Keleş, 27.

¹⁷⁶ RIC VII, 411; Sear, *Roman Coins And Their Values*, 71; Keleş, 27.

Dönemi'nde *denarius* biriminde basılmış 1 sikke bulunmaktadır. Çünkü Caracalla Dönemi'nde yapılan reform ile birlikte artık *denarius*ların sayısı azalmış ve yeni bir birim olan *antoninianus* yürürlüğe konmuştur.

Caracalla Dönemi'nden itibaren tedavüle konan *antoninianus*, definedeki en kalabalık ikinci sikke grubudur. Definede bu birimde basılmış 132 sikke bulunmaktadır. *Antoninianus*lar III. Gordianus Dönemi'nden II. Claudius Dönemi'ne kadar kesintisiz olarak definede görülmektedir (**Grafik 2.2.**).

Grafik 2.2. Definede Yer Alan Sikke Birimlerinin Sayısal Dağılımı

Definede yer alan sikkelerin ağırlıkları birimlerine göre farklılıklar göstermektedir. Sikkelerin birimlere göre ağırlık sıralaması sikke bazında ağırdan hafife *kistophorik tetradrahmi*, *antoninianus* ve *denarius* şeklindedir. Definenin toplam ağırlığı 1.451,71 gr'dır. Kat. No. 2'de yer alan Claudius'a ait *kistophorik tetradrahmi* sikkesi 10,81 gr. ile en ağır sikkedir. Kat. No. 301 olan II. Philippus Dönemi'ne tarihlenen *antoninianus* sikkesi 2,25 gr. ile definenin en hafif sikkesidir. Fakat II. Philippus'a ait olan bu sikkenin yaklaşık yarısı kırık bir haldedir ve parçası kayıptır. Bundan dolayı bu sikke dışında definenin en hafif sikkesinide belirtmekte fayda vardır. II. Valerianus'a ait olan Kat. No. 382'deki *antoninianus* birimindeki sikke 2,52 gr.'lık ağırlığı ile II. Philippus'un sikkesini tam varsayarsak en hafif sikkedir.

Definede Claudius ile Hadrianus Dönemleri arasında görülen *kistophorik tetradrahmi* sikkeleri definedeki en ağır sikkelerdir. Definedeki *kistophorik tetradrahmi* birimindeki sikkelerin toplam ağırlığı 163,11 gr.'dır. Bu sikkelerin en ağırlığı 10,81 gr. ile

yukarıda da belirtildiği gibi imparator Claudius'a ait olan Kat. No. 2'deki sikkedir. Bu birimde basılmış en hafif sikke ise 8,59 gr. olan Kat. No. 94'deki Hadrianus sikkesidir.

Çalışmada en kalabalık grubu oluşturan *denarius* birimi sayısal çoğunluğuyla doğru orantılı olarak toplamda 784,41 gr. ağırlığına sahiptir. Bu birimde basılan sikkelerden en ağır 3,81 gr. ile Kat. No. 180'de bulunan Marcus Aurelius sikkesidir. *Denarius* biriminin en hafif sikkesi 2,74 gr. olan Kat. No. 112'deki Antoninus Pius'a ait sikkedir.

Sayısal olarak ikinci büyük grup olan *antoninianus* birimindeki 132 sikkenin toplam ağırlığı 504,19 gr.'dır. *Antoninianus* biriminin en ağır sikkesi 5,20 gr.'a sahip Kat. No. 265'deki III. Gordianus'e ait sikkedir. Yukarıda da değindiğimiz gibi Kat. No. 301'deki sonradan kırıldığı ve parçasının bulunmadığı sikkeyi tam varsayarsak definenin ve *antoninianus* biriminin en hafif sikkesi 2,52 gr. ile Kat. No. 382 olan II. Valerianus sikkesidir (Tablo 2.1.).

Tablo 2.1. Birimlerin Ağırlık Oranları

Birim	En ağır	En hafif	Toplam
Kistophorik Tetradrahmi	10,81 gr. (Kat. No. 2)	8,59 gr. (Kat. No. 94)	163,11 gr
Denarius	3,81 gr. (Kat. No. 180)	2,74 gr. (Kat. No. 112)	784,41 gr.
Antoninianus	5,20 gr. (Kat. No. 265)	2,52 gr. (Kat. No. 382)	504,19 gr.
			1.451,71 gr.

Definede bulunan sikkelerin çapları ölçüldüğünde çap oranı en geniş sikkelerin *kistophorik tetradrahmi* biriminde basılan sikkeler olduğu görülmektedir. Definede çapı en büyük sikke 28 mm ile Kat. No. 6'da yer alan Domitianus'a, çapı en küçük sikkeler ise 16 mm ile Kat. No. 98 ve 246'da bulunan Antoninus Pius ve Crispina'ya ait sikkelerdir.

Kistophorik tetradrahmi biriminde basılmış çapı en küçük sikke 19 mm ile Kat. No. 18 olan Nerva sikkesidir. *Denarius* biriminde çapları 20 mm olan çok sayıda sikke bulunurken bu birimde çapı en küçük olan sikke yukarıda da değinildiği gibi Kat. No. 98 ve 246'da bulunan sikkelerdir. Definenin son gurubunu oluşturan *antoninianus* biriminin

ap olarak en büyük sikkesi 26 mm ile Kat. No. 280 olan III. Gordianus Dönemi'ne, çapı en k  k  lan sikkeleri ise 19 mm ile Kat. No. 349 ve 357'deki Gallienus'a ait sikkelerdir.

2.3. KALIP İLİŞKİLERİ

Antik Dönem'in sikke üretiminde gerekli olan basit bir atölye ve içerisinde üretimi sağlayacak araç ve gereçlerdir. Üretimde iki temel yöntem döküm ve darp tekniğidir. Döküm tekniği genelde büyük boyutlu sikkelerde kullanılmıştır ve darp tekniğine göre kullanımı daha azdır. Bu yöntemde sikke veya madalyon, eritilen sikke metali dökme kalıbına dökülerek oluŐturulmasıyla elde edilir¹⁷⁷. Günlük hayat ve ticaret yoğunluğundan dolayı paraya olana ihtiyaın artması seri üretim ile birlikte darp tekniğini ön plana ıkarmıŐtır¹⁷⁸. Darp tekniğinde sikke üretimi için ihtiyaç duyulan malzemeler; sikke metali,  rs, ocak, tartı, eki, kalıp ve kalıpçı aletleridir¹⁷⁹. Bir  rs  zerine sabit bir şekilde yerleştirilen  n yüz kalıbının içine eritilen sikke metali konulur, metalin üstüne arka yüz kalıbı yerleŐtirilerek üstten bir eki ile kalıba vurularak sikke elde edilir¹⁸⁰. Kalıplar zamanla eskidiğinden dolayı deėiŐtirilmekteydi. Arka yüz kalıbı ise  n yüzlere göre daha çok eskidiği için yerini yeni bir kalıba bırakmaktaydı¹⁸¹. Arka yüz kalıbının  n yüze kalıbına göre eskimesindeki en önemli sebep eki darbesine  n yüze göre daha çok mağdur kalmasıdır.

Kalıp ilişkilerinin detaylı incelenmesi Antik Dönem'in sikke emisyonu hakkında detaylı bilgiler sunmaktadır. Bir kalıbın ne kadar süre kullanıldığı, bir kalıptan kaç tane sikke  retildeği, kronolojik sıralama gibi bilgiler kalıpların araŐtırılmasıyla ortaya çıkacak bilgilerdir. Düzenli sikke darbının yapıldığı darphanelerde kalıplar üç ile beş ay arasında, darbın nadir olduğu darphanelerde bu süre beş yıla kadar uzanmaktaydı¹⁸². Roma Dönemi'nde özellikle Cumhuriyet Dönemi'nin sonuna doğru *denarius*'ların basımından dolayı bir kalıbın bir gün kullanıldığı da s ylenmektedir¹⁸³. Bir kalıptan kaç adet sikke  retildeği konusunda farklı görüŐler hakimdir. Fakat en net kanıt M  338-333 yıllarına

¹⁷⁷ Morrisson, 67-68.

¹⁷⁸ Howgego, 30.

¹⁷⁹ Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 23.

¹⁸⁰ Tekin, *Antik Nümismatik ve Anadolu (Arkaik ve Klasik ağlar)*, 22-23; Morrisson, 69-71; Karwiese, 20-21.

¹⁸¹ Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 24;

¹⁸² Howgego, 36.

¹⁸³ Howgego, 36.

tarihlenen Delphi'deki Amphiktionların gümüş sikke basılmasında kullanılan külçeler ile ilgili yazıttır¹⁸⁴. Bu yazıttan hareketle bir ön yüz kalıbından yaklaşık 23.000-47.000 ile bir arka yüz kalıbında ise yaklaşık 11.000-28.000 arasında sikke darp edilmekteydi¹⁸⁵. Ancak bu rakamlar genel geçerliliği olan rakamlar olmamalıdır, çünkü bir kalıptan bu sayıların çok altında sikke darbı olması kalıbın kalitesi, atölye ustasının genel becerisi gibi nedenlerden dolayı mümkündür.

Sikke kalıplarının ayrıntılı incelenmesiyle elde edilecek bilgiler yukarıdakiler ile sınırlı değildir. Kalıplardan yola çıkarak bir devletin, kentin ya da kişinin sikkeleri kronolojik bir sisteme oturtulabilmektedir¹⁸⁶. Bir imparatorun sikkesinin ön yüz ve arka yüzlerindeki değişimin yanı sıra sikkenin nadir basım ya da hatalı darp olduğu gibi bilgilere de ulaşılabilir. Bunların yanı sıra aynı kalıbın farklı şehirlerde kullanıldığı da bilinmektedir ve bu durumun savaş ve benzeri durumlarda kullanılan mobil darphane ile ilgilidir¹⁸⁷ (**Tablo 2.2.**).

Tablo 2.2. Ön Yüz ve Arka Yüz Kalıbı Aynı Olan Sikkeler

İMPARATOR/ İMPARATORİÇE/ CAESAR	ÖN YÜZ KALIBI AYNI OLAN SİKKELERİN KATALOG NUMARASI	ARKA YÜZ KALIBI AYNI OLAN SİKKELERİN KATALOG NUMARASI
Claudius	1-4	1, 3, 4
Domitianus	7-9	
Domitia	14, 15	14, 15
Nerva	17, 18	
Traianus	A: 20, 21 B: 23-25 C: 36-38 D: 29-32 E: 26, 34	A: 20, 21 B: 30, 31
Hadrianus	A: 53, 54 B: 72, 73	72,92
Sabina	95, 96	95, 96
Antoninus Pius	A: 114, 116 B: 119, 120 C: 121, 122 D: 125, 126	A: 119, 120 B: 121, 122 C: 125, 126
Yaşlı Faustina	A: 138-152 B: 155, 156 C: 141-143, 145	A: 136, 137 B: 141, 142 C: 155, 156

¹⁸⁴ Howgego, 37; Morrisson, 81.

¹⁸⁵ Howgego, 37; Ceylan, 84.

¹⁸⁶ Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 23-24.

¹⁸⁷ Mørholm, 20; Morrisson, 103.

Tablo 2.2. (Devamı)

Marcus Aurelius	157, 180	A: 166-168 B: 188, 190 C: 195, 196
Genç Faustina		215, 216
Crispina	245, 246	
Gordianus III	269, 272, 275	279, 281
Philippus I	292, 294	
Otacilla Severa	299, 300	
Herenninus Etruscus		315, 316
Volusianus	324, 325	324, 325
Valerianus I		332, 333
Gallienus	362, 368	356, 357

2.3.1. Ön Yüz Kalıplarının Değerlendirilmesi

Kalıp ilişkilerinin ortaya çıkarılmasında sikkelerin aynı kalıptan üretilip üretilmediğine bakılmıştır. Yapılan inceleme sonucu 350 farklı kalıp kullanıldığı tespit edilmiştir. Aynı kalıptan darp edilen sikkelerin kalıp ilişkileri aşağıdaki gibidir.

İmparator Claudius'a ait Kat. No. 1-4'de yer alan sikkelerin ön yüzleri aynıdır. Claudius bu sikkeler üzerinde yalın başlı ve sola doğru işlenmiştir.

Kat. No. 7-9 olan imparator Domitianus'a ait sikkeler aynı kalıptan üretilmiştir. Sikkelerin ön yüzlerinde imparatorun defne çelenkli başı, sağa doğru verilmiştir. İmparatoriçe Domitia'nın Kat. No. 14 ve 15'deki sikkeleri ön yüzleri aynı olan sikkeler arasındadır. İmparatoriçenin büstü sikkelerde sağa doğru betimlenmiştir.

Kat. No. 17 ve 18'deki Nerva Dönemi sikkeleri aynı kalıptan üretilmiş bir başka örnektir. Bu sikkelerin ön yüzünde imparatorun defne çelenkli başı sağa doğru gösterilmiştir.

Katalogda ön yüz kalıplarının aynı olduğu en çok sikke örneği Traianus Dönemi sikkeleridir. Bu döneme ait 14 sikkenin ön yüzleri aynı kalıptan darp edilmiştir. Kat. No. 20, 21, 23-25 ve 36-38'deki sikkelerde imparatorun defne çelenkli başı sağ profilden verilirken, Kat. No. 26, 29-32 ve 34'deki sikkelerde imparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü sağ profilden verilmiştir.

Hadrianus'a ait Kat. No. 53 ve 54 no'lu sikkeler aynı kalıp olup imparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü sağ profilden işlenirken Kat. No. 91, 92'deki aynı kalıp sikkelerde imparatorun defne çelenkli başı sağ profilden işlenmiştir. Hadrianus'un karısı

Sabina'ya ait Kat. No. 95 ve 96'daki sikkelerde aynı kalıp olup imparatoriçenin giyimli büstü sağa doğru verilmiştir.

Antoninus Pius'a ait Kat. No. 114, 116; 119, 120; 121, 122 ile 125, 126 no'lu sikkeler aynı kalıptan üretilmiş sikkelerdir. Bu dört farklı kalıptan basılan sekiz sikkenin ön yüzünde imparatorun defne çelenkli başı sağa doğru verilmiştir. Antoninus Pius'un eşi Yaşlı Faustina'nın Kat. No. 138, 152; 155, 156; 141-143 ve 145'deki sikkelerinde 3 farklı kalıp kullanılmıştır. Sikkeler üzerinde imparatoriçenin giyimli büstü sağ profilden betimlenmiştir.

İmparator Marcus Aurelius Dönemi'ne ait Kat. No. 157 ve 180'daki sikkeler aynı kalıptan darp edilmiş olup imparatorun yalın başlı portresi sağa doğru işlenmiştir.

Commodus'un karısı Crispina'nın katalogdaki 245 ve 246 numaralı sikkeleri aynı kalıptan darp edilmiş ve imparatoriçenin giyimli büstü sağa doğru betimlenmiştir.

Katalogda kalabalık sikke grubuna sahip olan imparatorlardan III. Gordianus'un Kat. No. 269, 272 ve 275'deki sikkeleri aynı kalıptan darp edilmiştir. III. Gordianus bu sikkelerde ışın taçlı, giyimli ve zırhlı olan büstü sağ profilden verilmiştir.

Kat. No. 292 ve 294'daki I. Philippus Dönemi sikkeleri de aynı kalıptan üretilen başka bir örnektir. Sikkeler üzerinde imparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü sağa doğru işlenmiştir. Philippus Arabus'un karısı Otacilia Severa'nın Kat. No. 299 ve 300'deki sikkeleri aynı kalıptan çıkan sikkelerdir. İmparatoriçenin sikkelerde giyimli büstü sağa doğru betimlenmiştir.

Volusianus'un Kat. No. 324 ve 325'deki sikkeleri aynı kalıptan darp edilen örnekler arasındadır. Sikkeler üzerinde imparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü sağa doğru gösterilmiştir.

Katalogda sikke sayısı olarak 4. sırada olana İmparator Gallienus'un Kat. No. 362 ve 368'deki sikkeleri aynı kalıptan darp edilmiş sikkelerdir. İmparatorun bu sikkeler üzerinde ışın taçlı başı sağ profilden verilmiştir.

2.3.2. Arka Yüz Kalıplarının Değerlendirilmesi

Katalogdaki sikkelerin arka yüzleri incelendiğinde 367 farklı kalıbın kullanıldığı görülmüştür. Arka yüz kalıbı aynı olan sikkelerinde kronolojik açıklaması aşağıda yapılmıştır.

Kat. No. 1, 3 ve 4'deki Claudius Dönemi sikkelerinin arka yüzleri aynı kalıptan darp edilmiştir. Sikkelerin arka yüzü Tetrastil Ephesos Artemis tapınağının merkezinde Artemis kült heykeli, başında polos, bileklerine asılı fletolar şeklindedir.

İmparatoriçe Domitia'nın Kat. No. 14 ve 15'deki sikkeleri aynı kalıp sikkelerdir. Bu sikkelerde Venüs, ayakta, sağa, cippus'a yaslanmış, sağ elinde miğfer, sol elinde mızrak tutarken resmedilmiştir.

Traianus'un Kat. No. 20 ve 21'de yer alan sikkeler bir başka aynı kalıp örneği olup, altı adet buğday başağı arka yüz tipini oluşturmaktadır. Kat. No. 30 ve 31'deki sikkelerin kalıpları ortaktır ve Spes, yürür vaziyette, sağ elinde çiçek ve sol eliyle elbisesini tutarken betimlenmiştir.

İmparator Hadrianus Dönemi'ne tarihlenen Kat. No. 72 ve 92'deki Abundantia'nın sola doğru oturup, sağ elinde kanca, sol elinde bereket boynuzu tutarken önünde modius içinde mısır koçanı ile gösterildiği sikkelerde aynı kalıp sikkeleridir. Hadrianus'un karısı Sabina'ya ait Kat. No. 95 ve 96'daki sikkelerde aynı kalıptan darp edilmiş sikkelerdir ve Concordia oturur vaziyette sağ elinde patera tutarken arkasında Spes figürü ve altında bereket boynuzu ile görülmektedir.

Katalogda en fazla sikkesi bulunan üçüncü imparator Antoninus Pius'un Kat. No. 119, 120, Kat. No. 121, 122, Kat. No. 125, 126 olan sikkeler aynı kalıp sikkelerdir. Bu sikkelerden Kat. No. 119 ve 120'deki sikkelerde Felicitas, ayakta, sola doğru sağ elinde caduceus, sol elinde bereket boynuzu tutarken verilmiştir. Kat. No. 121 ve 122'de Salus, ayakta, sola doğru sağ elindeki patera ile altardan yükselen yılanı beslerken, sol elinde küre üstünde dümen tutarken gösterilmiştir. Kat. No. 125 ve 126'da ise Vesta, ayakta, sola doğru sağ elinde simpullum, sol elinde palladion tutuyorken görülmektedir. Antoninus Pius'un karısı Yaşlı Faustina'nın Kat. No. 136 ve 137, Kat. No. 141 ve 142 Kat. No. 155 ve 156, olan sikkelerin kalıpları aynıdır. Bunlardan Kat. No. 136 ve 137'de Juno, ayakta, sola doğru sağ elinde patera, sol elinde asa tutarken ve ayaklarının önünde

tavus kuşu yer almıştır. Kat. No. 141 ve 142’de Pietas ayakta, sola doğru sağ eliyle önündeki altara libeasyon yapıyorken, sol elinde kutu tutarken betimlenmiştir. Kat. No. 155 ve 156’da ise Aeternitas, ayakta, sola doğru sağ elinde küre ile sol eliyle peçesini başının etrafına sararken resmedilmiştir.

Definede en fazla sikkeye sahip Marcus Aurelius’un Kat. No. 166-168, Kat. No. 188, 190, Kat. No. 195, 196’daki sikkeleri kalıp yönünden ortaktır. Kat. No. 166-168’de Concordia, sola doğru oturur vaziyette sağ elinde patera tutuyorken, sol kolunu sandalyeye yaslamış şekilde ve altta bereket boynuzu ile gösterilmiştir. Kat. No. 188 ve 190’da Mars, sağa doğru ayakta duruyorken sağ elinde mızrak, sol elinde kalkan tutarken betimlenmiştir. Kat. No. 195 ve 196’daki sikkelerde Providentia, sola doğru ayakta, sağ elindeki sopa ile önündeki küreyi işaret ederken, sol eliyle asa tutar vaziyette verilmiştir. Aurelius’un karısı Genç Faustina’nın Kat. No. 215 ve 216’da bulunan sikkeleri aynı arka yüz kalıbından darp edilmiş ve sikkeler üstünde Commodus ve Antonianus’a yer verilmiştir.

İmparator III. Gordianus Dönemi’ne tarihlenen Kat. No. 279 ve 281’deki sikkeler aynı kalıp sikkelerdir. Bu sikkelerde Sol, sola doğru ayakta verilirken sağ elini havaya kaldırmış, sol elinde küre tutarken gösterilmiştir.

Herenninus Etruscus’un Kat. No. 315 ve 316’daki sikkelerinin kalıbı aynıdır. Bu sikkeler üzerinde Mercurius, sola doğru ayakta verilirken sağ elinde çanta, sol elinde caduceus ile betimlenmiştir.

Kat. No. 324 ve 325’deki Volusianus Dönemi sikkeleri de ortak kalıp olup sikkelerde Pax, sola doğru ayakta verilirken, sağ elinde zeytin dalı, sol elinde transverse asa tutarken gösterilmiştir.

Valerianus’un Kat. No. 332 ve 333’deki sikkeleri de aynı kalıptan darp edilmiştir. Bu sikkeler üzerinde Fides, sola doğru ayakta ve iki eliyle iki standart tutarken verilmiştir.

Katalogda arka yüz kalıbı aynı olan son sikkeler ise Gallienus Dönemi sikkeleridir. Kat. No. 356 ve 357’deki sikkelerde Victoria, sola doğru ayakta sağ elinde çelenk, sol elinde palmiye dalı ile görülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DEFİNEDİ TEMSİL EDİLEN İMPARATORLAR, İMPARATORİÇELER VE CAESAR'LER

3.1. İMPARATOR, İMPARATORİÇE VE CAESAR'LERİN HAYATLARI

3.1.1. Claudius (MS 41-54)

MÖ 10 yılının Ağustos ayında Lugdunum'da dünyaya gelen Claudius; Nero Drusus ile Genç Antonia'nın oğludur. Fiziki olarak sağlıklı olmadığı ve içe kapanık ruh haline sahip Claudius'un tam adı Tiberius Claudius Nero Germanicus'dur. MS 37'de Caligula tarafından senatör ve consul yapılmıştır. İmparatorun Roma, Etrüsk ve Kartaca tarihi hakkında kitaplar yazdığı kabul edilmektedir. Caligula'nın öldürülmesinin ardından askerler tarafından imparator ilan edilen Claudius'un ilk işi Caligula'nın katillerini cezalandırmaktır. Siyasi olarak Mauretania, Britannia, Lykia, Iudaea ve Trakya eyalet yapılıp Roma topraklarına kazandırılmıştır. Bu dönemde su kemerleri ve yollar gibi inşai işlerin yanı sıra Roma'ya gelen tahılın güvenli dağıtımı için Ostia limanını yapılmıştır. Özel hayatında çalkantılı bir süreç geçiren imparator dört kez evlenmiştir. Bu evliliklerden en önemlisi şüphesiz yeğeni Agrippina ile yaptığı evliliğidir. İmparator karısı Agrippina'nın önceki evliliğinden olan oğlu Nero'yu karısının zoruyla evlatlık kabul etmiş ve bir süre sonrada kızı ile evlendirerek tahtın varisi konumuna getirmiştir. Her türlü saldırıya karşı ciddi tedbir alan imparator, karısının oyunlarını çözmemiş ve MS Ekim 54 yılında karısı tarafından zehirlenerek öldürülmüştür¹⁸⁸.

3.1.2. Vespasianus (MS 69-79)

Flaviuslar hanedanlığının ilk imparatoru olan Vespasianus, MS 17 Kasım 9'da Reate yakınında bulunan Falacrinae'de doğmuştur. Tiberius, Caligula, Claudius ve Nero zamanında çeşitli kademelerde görev yapan Vespasianus, MS 22 Aralık 69 yılında

¹⁸⁸ Elmer G. Suhr, A Portrait of Claudius, *American Journal of Archaeology*, Vol. 59, 4, Archaeological Institute of America, 1955, 319-323; John Aveline, "The Death of Claudius", Franz Steiner Verlag (Ed.), *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, Bd. 53, H. 4, 2004, 474; Cassius Dio, *Romaike Historia*, 60.34; Meijer, 36-38; Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, 231-233.

imparator ilan edilmiştir. Yahudi isyanını ve Kudüs kuşatmasını oğlu Titus'a bırakan Vespasianus, Mısır'a ve oradan Roma'ya hareket etmiştir. Yoğun inşai faaliyetlerin yaşandığı bu dönemde en önemli yapı şüphesiz günümüze kadar gelen ve Colesium olarak bilinen Flavius Amphitiatrosu'dur. Masraflı projelerden dolayı vergiyi artıran imparator döneminde bir huzur ortamı olduğu kabul edilmektedir. İmparator, oğulları Titus ve Domitianus'a caesar ve Princeps İuventutis¹⁸⁹ unvanlarını vermiş ve onların Roma tahtının varisi olduğunu belirtmiştir. Senato'ya Titus'un kendisinden sonra imparator olacağını söylemiştir. İmparatora karşı bazı suikast planları yapılmış ancak başarılı olunamamıştır. Vespasianus rahatsızlanarak MS 79 yılının Haziran 24'ünde ölmüştür¹⁹⁰.

3.1.3. Domitianus (MS 81-96)

Titus Flavius Domitianus MS 24 Ekim 51 yılında Vespasianus ve Flavia Domitilla'nın oğlu olarak Roma'da dünyaya gelmiştir. Babasının imparatorluğu döneminde caesar unvanını alan Domitianus, abisi Titus'un gölgesinde kalmıştır. MS 81 yılında Titus'un ölmesiyle imparator ilan edilmiştir. Senato'nun önüne geçen kararlar alan imparator bazı senatörleri de cezalandırmıştır. Hırsı ve kibri oldukça yüksek olan imparator ve Ekim ayının adını Domitianus'a çevirmiştir. MS 82 yılında Domitia ile evlenen imparator karısına Augusta unvanını vermiştir. Askeri anlamda en önemli başarısı Germenlere karşı MS 83–89 yıllarında kazandığı başarı ve bundan sonra aldığı Germanicus (Germania Fatihi) unvanıdır. Ayrıca Britania'da çıkan ayaklanmalar bastırılmış, Daclar ile anlaşma yapıp haraç verilmiştir. Öldürüleceği konusunda korkuları bulunan imparator, paranoyak biri haline dönüşmüştür ve sürekli kâhinlere danışır olmuştur. Bu konuda haksız sayılmayan imparator, MS 96'da Stephanus'un önderliğinde altı kişilik suikastçılar tarafından öldürülmüştür¹⁹¹.

¹⁸⁹ Princeps İuventutis: Latince atlı sınıfın önderi demektir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Bunson, 452.

¹⁹⁰ Michael Grant, *The Roman Emperors*, Phoenix Press, New York 1985, 50-51; Clive Foss, *Roman Historical Coins*, Seaby, London 1990, 76, 78; Anthony A. Barrett, "Vespasian's Wife", *Latomus*, T. 64, Fasc. 2, Société d'Études Latines de Bruxelles, 2005, 385-396; Gaius Suetonius Tranquillus, *On İki Caesar'ın Yaşam Öyküsü*, (1989), (Çev.: Güngör Varınlıoğlu), Arkeoloji Ve Sanat Yayınları, İstanbul 2017, 281–294.

¹⁹¹ Oktay Akşit, *Roma İmparatorluk Tarihi (MÖ 27- MS 192)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 2052, İstanbul 1976, 159-166; Bunson, 180-181; Sear, *Roman Coins and Their Values Vol. I.*, Spink and Son Ltd., London 2000, 481.

3.1.4. Domitia (Augusta MS 81-126)

Aelianus Lamia adında bir Romalının karısı olan Domitia Longina'nın doğum tarihi ile ilgili bir bilgi yoktur. Domitianus, Domitia'yı Aelianus'tan boşatıp evlenmiştir. Domitianus tarafından kendisine Augusta unvanı verilen Domitia'nın imparatorlardan bir oğlu olmuş fakat çocuk erken yaşta ölmüştür. Yaklaşık 45 yıl boyunca Augusta unvanını elinde tutan ilk Roma imparatoriçesidir. Domitia kocası Domitianus'un öldürüldüğü suikasta yardımcı olmuştur¹⁹².

3.1.5. Nerva (MS 96-98)

Nerva, Narnia'da MS 8 Kasım 30 yılında Marcus Cocceius Nerva adında bir hukukçunun oğlu olarak doğmuştur. MS 18 Eylül 96'da imparator olan Nerva, Vespasianus ve Domitianus Dönemleri'nde consul görevinde bulunmuştur. Altmış yaşından sonra imparator olan Nerva birçok kişinin saygısını kazanmıştır. Orduda çok sevilmeyen imparator, halkın ve senatonun sevgisini elde etmiştir. İnşai faaliyetler içerisinde en önem verdiği konu su kemerleri olmuştur. Oğlu olmayan imparator aile dışından olan Traianus'u evlat edinmiş ve tahtın varisi göstermiştir. Nerva, MS 27 Ocak 93'de geçirdiği felç sonucu ölmüştür¹⁹³.

3.1.6. Traianus (MS 98-117)

Dört yetenekli imparator olarak bilinen imparatorlardan ilki olan Marcus Ulpius Traianus, MS 53'de İspanya'daki İtalica'da doğmuştur. Nerva tarafından evlat edinilmesi onun gelecekte imparator olacağını göstermiş ve çok sürmeden Nerva'nın ölümünün ardından MS 98 yılında imparator ilan edilmiştir. Traianus, İtalya dışında doğan ilk imparator olma özelliğini taşımış ve bu durum bazı kesimler tarafından hoş karşılanmamıştır. İyi bir asker ve yönetici olan Traianus'la birlikte Roma'nın en zengin ve

¹⁹² Seth William Stevenson-Charles Roach Smith, *A Dictionary of Roman Coins*, George Bell and Sons, London 1889, 341; Eric R. Varner, "Domitia Longina and the Politics of Portraiture", *American Journal of Archaeology*, Vol. 99, (2), Archaeological Institute of America, 1995, 187-206; Jasper Burns, *Great Women of Imperial Rome Mothers and Wives of the Caesars*, Routledge, London and New York 2007, 85-101; Trudie E. Fraser, "Domitia Longina: An Underestimated Augusta", *Ancient Society*, Vol. 45, Peeters Publishers, 2015, 205-266.

¹⁹³ Foss, 95; David R. Sear, *Roman Coins and Their Values Vol. II.*, Spink and Son Ltd., London 2002, 83; Patrick Le Roux, *Roma İmparatorluğu*, 2005, (Çev.: İsmail Yergüz), Dost Kitabevi Yayınları, Ankara 2006, 25; Meijer, 59-60.

başarılı dönemi başlamıştır. Dacia'yı fetheden imparator, doğuya yönelmiş, Partları yenmiş, Mezopotamya ve Armenia'yı Roma eyaleti yapmıştır. Her alanda büyük başarıların yaşandığı bu dönemde doğu toprakları ayrı bir önem kazanmıştır. İmparator olmadan önce Platonina adında biriyle evlenen imparatorun bu evlilikten çocuğunun olup olmadığı bilinmemektedir. İmparator MS 105 yılında karısına Augusta unvanını vermiştir.

Doğu seferi dönüşünde Kilikia topraklarındaki Selinus'da rahatsızlanan imparator, hastalığı sırasında akrabası Hadrianus'u evlat edinmiştir. Hastalığı uzun sürmeyen Traianus MS 9 Ağustos 117'de ölmüş ve cesedi yakılarak külleri Roma'ya götürülmüştür¹⁹⁴.

3.1.7. Hadrianus (MS 117-138)

MS Ocak 76'da İtalya dışında doğan bir başka Roma İmparatoru, Publius Aelius Hadrianus'dur. Traianus tarafından evlatlık ilan edilen Hadrianus, MS 100 yılında Sabina ile evlenmiştir. İmparator olmadan önce devletin çeşitli kademelerinde görev alan Hadrianus, son olarak Syria valiliği yapmıştır. Traianus'un ölümünün ardından askerleri tarafından imparator ilan edilmiş ve imparatorluğu senato tarafından onaylanmıştır. Hadrianus Dönemi imparatorluğun refah seviyesinin en çok arttığı ve barış içinde yaşadığı bir dönem olmuştur. Bu dönemde sanata ve sanatçıya ayrı bir önem verilmiş ve önemli sanatsal faaliyetler gerçekleştirilmiştir. Traianus fethettiği toprakları bölgenin yerel krallarına bırakarak Roma'nın krallıkları yapmıştır. Daha önce imparatorların aksine iki büyük seyahat düzenleyerek devletin bütün topraklarını baştanbaşa dolaşmıştır. Ömrünün büyük çoğunluğunu Roma'nın dışında geçirmiştir. MS 133/134 yıllarında Roma'ya dönen imparator MS 136 yılında hastalanmıştır. Senatör Antoninus'u evlat edinen imparator böylelikle kendisinden sonra tahta geçecek kişiyi de belirlemiştir. İmparator MS 10 Temmuz 138'de Baiae'da ölmüş ve cesedi bir yıllık geçici definin

¹⁹⁴ G. A. T. Davies, "Trajan's First Dacian War", *The Journal of Roman Studies*, Vol. 7, Society for the Promotion of Roman Studies, 1917, 74-97; Klawans, 69; Andrew Burnett, "The early coinage of Hadrian and the deified Trajan at Rome and Alexandria", *American Journal of Numismatics* Vol. 20, American Numismatic Society, 1989, 459-477; Adkins, 23-24; Meijer, 61-62.

ardından kendisinden daha önce ölen karısı Sabina ile birlikte Roma'daki Mausoleum'a gömülmüştür¹⁹⁵.

3.1.8. Sabina (Augusta MS 120-136)

MS 100 yılında Hadrianus ile evlenen Vibia Sabina, Matidia'nın kızı ve Traianus'un yeğenidir. Kocasından MS 120'de kendisine Augusta unvanı verilmiştir. MS 136 yılında ölen Sabina geçici definin ardından MS 138 yılında eşi Hadrianus ile birlikte Roma'daki anıt mezara defnedilmiştir¹⁹⁶.

3.1.9. Antoninus Pius (MS 138-161)

Asıl adı Titus Aurelius Fulvus Boionius Arrius Antoninus olan imparator Lanuvium'da MS 19 Eylül 86'da Nemausus'lu bir ailenin oğlu olarak dünyaya gelmiştir. Genç yaşta ailesinden birçok kişiyi kaybeden Antoninus kendisine kalan mirasla Roma'nın en zenginlerinden biri olmuştur. Faustina ile evlenen Antoninus devlette çeşitli görevlerde bulunduktan sonra, Hadrianus tarafından evlatlık ilan edilmiş ve o ölünce imparator olmuştur. Dindarlığı ve hoş davranışçılığından dolayı senato tarafından kendisine Pius lakabı verilmiştir. Döneminde büyük savaşlar ve isyanlar olmayan imparator devleti barış içinde yönetmiştir. Kan dökmeden yönetim sergileyen tek imparator olan Pius'un Dönemi'nde sükunet hakim olmuştur. Antoninus Pius bir akşam yemeğinde aşırı Alp peyniri yedikten sonra rahatsızlanmıştır. Hastalığı gittikçe ağırlaşan imparator daha önceden evlat edindiği Marcus Aurelius'a yönetimi devretmiş ve MS 7 Mart 161'de Roma'ya yakın Lorum'da ölmüştür¹⁹⁷.

¹⁹⁵ Francis Hobler, *Records Roman History, from Cnaeus Pompeius to Tiberius Constantinus Exhibited On The Roman Coins Vol. I*, Formerly Secretary of the Numismatic Society, London 1860, 300-301; Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, 248-251; Recai Tekoğlu, *Historia Augusta Hadrianus Vita Hadriani*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2011; İplikçioğlu, 110.

¹⁹⁶ Klawans, 70; Grant, *The Roman Emperors*, 76; Mary T. Boatwright, "The Imperial Women of the Early Second Century A.C.", *The American Journal of Philology*, Vol. 112, 4, The Johns Hopkins University Press, 1991, 513-540; Burns, 125-136.

¹⁹⁷ Akşit, *Roma İmparatorluk Tarihi (MÖ 27- MS 192)*, 212-213; Ernest Edward Bryant, *The Reign of Antoninus Pius*, Cambridge University Press, London 1985; Bunson, 24; Meijer, 66-67; Scriptores Historiae Avgvstae, *Antoninus Pius*, 12-13.

3.1.10. Yaşlı Faustina (Augusta MS 138-141)

MS 90'lı yıllarda İspanya'da doğan Annia Galeria Faustina, Consül Marcus Annus Verus ve Rupilla Faustina'nın kızıdır. Faustina'nın Antoninus Pius'tan dört çocuğu olmuştur. İmparator tarafından kendisine MS 138'de Augusta unvanı verilen Faustina MS 141 yılında ölmüştür¹⁹⁸.

3.1.11. Marcus Aurelius (MS 161-180)

MS Nisan 121'de Roma'da doğan Marcus Aurelius; Annus Verus ve Domitia Lucilla'nın oğludur. Çocuk yaşta babasını kaybeden Marcus Aurelius, Hadrianus ve Antoninus Pius'un gözetiminde büyümüş ve çeşitli görevlere getirilmiştir. Antoninus Pius tarafından evlat edinildikten sonra Marcus Aelius Aurelius Verus adını almıştır. MS 140'da Consul olmuş ve genç yaşında Antoninus Pius'ın kızı Faustina ile evlenmiş ve bu evlilikten on dört çocuğu olmuştur. MS 161'de imparator olmuş ve manevi kardeşi Lucius Ceionius Commodus'u imparator ilan ederek caesar ve augustus unvanlarını vermiştir. Yoğun savaşların yaşandığı bu dönemde ekonomide de bozulmalar yaşanmıştır. Partlar, Germanlar ve Armenler ile savaşlara girilmiştir. Aurelius MS 178 yılında oğlu Commodus'u varisi ilan etmiştir. Marcus Aurelius hakkındaki bilgiler diğer imparatorlardan fazladır, bunun da sebebi "Düşünceler" adlı eserinde hayatından kesitler sunmasıdır. MS 17 Mart 180 yılında Sirmium'da ölen imparator, dört yetenekli imparatorlardan sonuncusudur ve tanrılaştırılan imparatorlar arasında yer almıştır¹⁹⁹.

3.1.12. Genç Faustina (Augusta MS 146-176)

Antoninus Pius ve Yaşlı Faustina'nın kızı olan Annina Galeria Faustina, MS 145 senesinde Marcus Aurelius ile evlenmiştir. MS 146 yılında ilk çocukları olduktan sonra

¹⁹⁸ Eutropius, VIII, 207, 208; Harold Mattingly, "The Consecration of Faustina the Elder and Her Daughter", *The Harvard Theological Review*, Vol. 41, 2, Cambridge University Press on behalf of the Harvard Divinity School, 1948, 147-151; Sear, *Roman Coins and Their Values*, 163; Aliye Erol-Özdizbay, "Faustina'nın Kızları", *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 19, 2019, 71.

¹⁹⁹ Anthony R. Birley, *Marcus Aurelius-A Biography*, Routledge, New York 2000; Çiğdem Menzilioğlu, *Historia Augusta: Filozof İmparator Marcus Aurelius Antoninus*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2002; Sviatoslav Dmitriev, "'Good Emperors' and Emperors of The Third Century", *Hermes*, 132, Franz Steiner Verlag, 2004, 211-224; Meijer, 69-71.

Faustina'ya Augusta unvanı verilmiştir. İmparator ile seferlere katılan Faustina MS 176 yılında Kilikia'da ölmüştür²⁰⁰.

3.1.13. Lucius Verus (MS 161-169)

Aelius oğlu Lucius Ceionius Commodus MS 130 yılında doğmuştur. Antoninus Pius tarafından evlat dinilen Lucius Verus, Marcus Aurelius tarafından augustus ilan edilerek ortak imparator yapılmıştır. Refah ve barış günlerinin geride kaldığı bu dönemde iki imparator sürekli savaşlarla mücadele etmiştir. Doğuya gönderilen Lucius Verus Partlara ve Armenilere karşı zafer kazanmasıyla Parthicus ve Armeniacus unvanlarını almıştır. Zevk ve kumar düşkünü Lucius Verus, MS 168 'de Germen'leri durdurmak için Marcus Aurelius'la birlikte kuzeye gitmiştir. MS 169 yılında Venedik yakınlarındaki Atrium'da rahatsızlanarak ölmüştür. Genç Faustina ve Marcus Aurelius tarafından zehirlendiği söylenen Verus'un Cesedi Roma'ya getirilerek külleri Hadrianus anıt mezarına, Antoninus Pius'un yanına gömülmüştür²⁰¹.

3.1.14. Lucilla (Augusta MS 164-182)

MS 149 yılında Roma'da doğan Annia Aurelia Galeria Lucilla, Marcus Aurelius ve Genç Faustina'nın kızıdır. Lucilla, MS 164'de Lucius Verus'la evlendi ve üç çocukları olmuştur. Lucius'un ölümünün ardından Senatör Pompeianus ile evlenmiştir. İmparator olan kardeşi Commodus'a karşı suikast girişimine destek vermesinden dolayı Capri'ye sürülmüş ve MS 182'de idam edilmiştir²⁰².

²⁰⁰ Bunson, 209; Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 38; Menzilioğlu, 36; Stefan Priwitz, "Faustina Minor: Ehefrau Eines Idealkaisers und Mutter Eines Tyrannen", *Antike Welt* 1, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 2011, 24-29; Barbara M. Levick, *Faustina I and II: Imperial Women of the Golden Age*, Oxford University Press, New York 2014.

²⁰¹ Russel Mortimer Geer, "Second Thoughts on The Imperial Succession from Nerva to Commodus", *Transactions and Proceedings of the American Philological Association* Vol. 67, The Johns Hopkins University Press, 1936, 47-54; Klawans, 71; Martin Goodman, *The Roman World 44 BC-AD 180*, Routledge, London and New York 2003, 74; Menzilioğlu, 20-28; Meijer, 68-69.

²⁰² Jacques Aymard, "Lucilla Augusta", *Revue Archéologique, Sixième Série, T. 35*, Presses Universitaires de Franc, 1950, 58-66; Foss, 147; Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 38; Sear, *Roman Coins and Their Values* Vol. II, 367.

3.1.15. Commodus (MS 180-192)

Lucius Aurelius Commodus, Marcus Aurelius ve Genç Faustina'nın oğlu olarak MS 161'de Lanuvium'da doğmuştur. Babasından sonra tahta geçeceği belli olan Commodus beş yaşında caesar, on altı yaşında augustus unvanlarını almıştır. Babasının aksine zevke ve hayalperestliğe düşkün olan Commodus, babasının ölümünün ardından imparator olmuştur. Commodus, saltanatın babadan oğula geçtiğinin örneklerinden biridir. Kendisini Hercules sanan imparator halk tarafından seilmeyen, savaşları anlaşmalarla sonlandıran başarısız bir yönetim biçimi sergilemiştir. MS 192 yılının aralık ayında öldürülen Commodus senato tarafından lanetlendi ve ismi resmi binalardan kazınmıştır²⁰³.

3.1.16. Crispina (Augusta MS 178-183)

Bruttia Crispina, Commodus ile onun Consul olduğu yıl MS 178 yılında evlenmiştir. Commodus'a karşı yapılan suikast girişimine dahil olduğu için Capri'ye sürgün edilmiş ve MS 183 yılında idam edilmiştir²⁰⁴.

3.1.17. Septimius Severus (MS 193-211)

Afrikalı imparator olarak bilinen Septimius Severus, MS 145 yılında Kuzey Afrika'daki Leptis Magnia'da dünyaya gelmiştir. Askeri konularda yetenekli olan Severus erken yaşta yükselmeye başlamış ve yirmi yaşında Consul olmuştur. MS 185–187 yıllarında Julia Domna ile evlenmiş ve Caracalla ile Geta adında iki oğulları olmuştur. Yukarı Pannonia valisi olduğu dönemde Pertinax'ın öldürülmesiyle askerleri tarafından imparator ilan edilmiştir. Ilianus, Niger ve Albinus'a karşı verdiği mücadeleyi kazanmış ve tek başına imparator olmuştur. Doğuya yönelik seferler yapmış ve Partları kontrol

²⁰³ Klawans, 72; M. P. Speidel, "Commodus The God-Emperor and The Army", *The Journal of Roman Studies* Vol. 83, Society for the Promotion of Roman Studies, 1993, 109-114; Bunson, 139,140; Baydur, 59-60; Sear, *Roman Coins and Their Values*, 177.

²⁰⁴ Stevenson-Smith, 295-296; Marjorie Lightman-Benjamin Lightman, *A to Z of Ancient Greek and Roman Women*, Facts On File, New York 2000, 100; Richard Duncan-Jones, "Crispina and the Coinage of the Empresses", *The Numismatic Chronicle* Vol. 166, Royal Numismatic Society, 2006, 223-228.

altına almıştır. MS 208 yılında Britanya'ya yönelik büyük bir sefer yaparak adayı kontrol altına almıştır. İmparator MS 4 Şubat 211'de Eburacum'da (York) ölmüştür²⁰⁵.

3.1.18. Julia Domna (Augusta MS 187-217)

Emesa/Syria doğumlu olan Julia Domna, Roma'ya gelip MS 187 yılında Septimius Severus ile evlenmiştir. Seyahatlerinde imparatora eşlik eden Julia Domna bazı unvanlarla onurlandırılmıştır. Julia'nın aldığı unvanlardan biride Mater Castrorum²⁰⁶'dur. İmparatorluk tarihinin en etkin kadınlarının başında gelmiştir. Oğullarının ölümünün ardından üzüntüye dayanamayan Julia kendisini aç bırakarak intihar etmiştir²⁰⁷.

3.1.19. Caracalla (MS 198-217)

MS 188'de Lugudum'da Septimius Severus ve Julia Domna'nın oğlu olarak dünyaya gelen Caracalla'nın asıl adı Julius Bassianus'dur. MS 195 yılında babası tarafından adı Marcus Aurelius Antoninus adı verilmiştir. Caracallus adı verilen bir Gal pelerini sık sık giydiğinden dolayı Caracalla olarak anılmıştır. Babası tarafından kendisine MS 198 yılında verilen augustus unvanından sonra imparatorluk yönetimine ortak olmuştur. Septimius Severus'un ölümünden sonra tahtı bir süre kardeşi Geta ile paylaşmış, daha sonra kardeşinin annesinin kollarında öldürmüştür. Germanları MS 213 yılında yendikten sonra, kendisini Büyük İskender ile özdeşleştirdiğinden dolayı doğuya seferler düzenlemiştir. Bazı ekonomik reformlar yapan imparator, Karrhai'deki Ay Tanrısı Men tapınağına ziyarete giderken Praetor Praefectus'u Marcus Opellius Macrinus tarafından öldürtülmüştür²⁰⁸.

²⁰⁵ Anna Marguerite McCann, *The Portraits Of Septimius Severus (A.D 193-211), (Memoirs of the American Academy in Rome Vol. XXX)*, American Academy In Rome, 1968; Antony R. Birley, *Septimius Severus The African Emperor*, Routledge, London 1971, 68; Foss, 162-164; Mehmet Ali Kaya, *Roma'nın Afrikalı İmparatoru Septimius Severus*, (2. bs.), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2008.

²⁰⁶ Mater Castrorum: Ordugâhların annesi demektir.

²⁰⁷ Mary Gilmore Williams, "Studies in the Lives of Roman Empresses", *American Journal of Archaeology* Vol. 6, 3, Archaeological Institute of America, 1902, 259-305; Ulrich W. Hiesinger, "Julia Domna: Two Portraits in Bronze", *American Journal of Archaeology*, Vol. 73, 1, Archaeological Institute of America, 1969, 39-44; Birley, *Septimius Severus The African Emperor*, 68; Lightman, 168, 169.

²⁰⁸ Henry Cohen, *Description Historique Monnaies Frappées Sous L'Empire Romain IV*, Akademische Druck- U. Verlagsanstalt, Graz 1955, 139-140; Philip V. Hill, "The Issues of Severus and his Sons in A.D. 211", *The Numismatic Chronicle, Seventh Series*, Vol. 18, (138), Royal Numismatic Society, 1978, 33-37; Klawans, 74; Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, 265-266.

3.1.20. Geta (MS 209-212)

MS 189 yılında Roma'da dünyaya gelen Publius Septimius Geta, Septimius Severus ve Julia Domna'nın küçük oğullarıdır. Katıldığı Britania zaferinden sonra augustus unvanını almıştır. Abisi Caracalla'nın yönetimine ortak olan Geta kısa süren imparatorluk yaşamından sonra Caracalla tarafından MS 212'de öldürülmüştür²⁰⁹.

3.1.21. Severus Alexander (MS 222-235)

MS Ekim 208'de Phoenicia'da doğan Alexianus; Julia Mamaea ve Marcianus'un oğludur. Elagabalus tarafından 13 yaşında iken varis ilan edilmiştir. Daha sonra Marcus Aurelius Alexander ismini almış ve MS 222'de Elagabalus ile birlikte consullük yapmıştır. Elagabalus tarafından öldürülmesi planlanan Severus Alexander hayatta kalmış ancak Elagabalus askerleri tarafından öldürülmüştür. Bu olay sonucunda S. Alexander, senato tarafından imparator ilan edilmiştir. Ancak on dört yaşında olan imparator döneminde, asıl yönetim annesi Julia Mamaea ve on altı kişilik danışma meclisindeydi. S. Alexander Dönemi'nde yoğun bayındırlık faaliyetleri başlamıştır. Doğuda ve batıda mücadeleler verilmiştir, Germenlerle para karşılığı anlaşma yapmak istemesinden dolayı askerlerin gözünden düşmüştür. S. Alexander annesi ile birlikte MS 25 Mart 235 yılında Vicus Briannicus'ta öldürülmüşlerdir. Bu ölümle birlikte Roma İmparatorluğunda Severuslar Dönemi sona ermiştir²¹⁰.

3.1.22. Maximinus Thrax (MS 235-238)

MS 172 veya 173 yılında Trakya'da doğan C. Iulius Verüs Maximinus, Thrak kökenliydi. Askerler arasında çok sevilen Maximinus, S. Alexander'in öldürülmesinin ardından askerleri tarafından imparator ilan edilmiştir. İmparatorun ilk işi Germenlere karşı sefer düzenlemiş ve Germanicus unvanını almıştır. Devlet yönetiminin ve ekonominin kötüye gitmesi sonucu senato imparatora karşı gelmiş Balbinus ve

²⁰⁹ Grant, *The Roman Emperors*, 121-122; Stevenson-Smith, 418-419; Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 39; Sear, *Roman Coins and Their Values*, 204.

²¹⁰ H. Cohen, *Description Historique Monnaies Frappées Sous L'Empire Romain IV*, 400; Oktay Akşit, *Roma İmparatorluk Tarihi (MS 193- MS 395)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 1485, İstanbul 1970, 83- 84; Bunson, 502-503; Sear, *Roman Coins and Their Values Vol. II*, 218.

Pupienus'u imparator ilan etmiştir. Askerlerde imparatora olan sevgilerini kaybetmişler ve imparator ile oğlunun başlarını MS 238'de keserek Roma'ya göndermişlerdir²¹¹.

3.1.23. III. Gordianus (MS 238-244)

I. Gordianus'un büyük oğlu olan Marcus Antoninus Gordianus, MS 20 Ocak 225 yılında doğmuştur. MS 238'de caesar olmuş, Pupienus ve Balbinus'un öldürülmesin ardından ise augustus olmuştur. İmparator olduğunda on üç yaşında olduğu için yönetim Timesitheus'daydı. Gordianus, Timesitheus'un kızı Tranquillina ile evlenmiştir. Doğuya sefer düzenleyen imparator, Timesitheus'un ölmesinin ardından Fırat kıyısındaki Zaitha'da Philippus Arabus tarafından öldürülmüştür²¹².

3.1.24. I. Philippus (MS 244-249)

Arap lakaplı Marcus Iulius Philippus, Arabia'da MS 204 yılında doğmuştur. Timesitheus ölünce onun yerine komutan olan Philippus, askerleri kendi tarafına çekerek III. Gordianus'u öldürmüş ve imparator olmuştur. Perslerle MS 244 yılında barış imzalayarak Roma'ya dönen imparator, Carpları yenerek Carpicus Maximus unvanını almıştır. Philippus MS 249 yılında Decius tarafından oğlu ile birlikte öldürülmüştür²¹³.

3.1.25. Otacilia Severa (Augusta MS 244-?)

Marcia Otacilia Severa, Philippus Arabus'un karısıydı. Severa'ya kocası tarafından MS 244 yılında Augusta unvanı verilmiştir. İmparatoriçenin Philippus ile evliliğinden bir oğlu olmuştur²¹⁴.

²¹¹ Grant, *The Roman Emperors*, 137; P. J. Sijpesteijn, "Imperator Caesar Maximinus and Maximus Caesar", *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, Bd. 68, Dr. Rudolf Habelt GmbH, 1987, 135-138; Foss, 198; Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, 271-272.

²¹² Karl Pink, "Antioch or Viminacium? A Contribution to The History of Gordian III and Philip I", *The Numismatic Chronicle and Journal of the Royal Numismatic Society Vol. 15*, 58, Royal Numismatic Society, 1935, 94-113; Foss, 202-203; Baydur, 73; Roux, 27.

²¹³ Stevenson-Smith, 624; Foss, 205; David R. Sear, *Roman Coins and Their Values Vol. III.*, Spink and Son Ltd., London 2005, 146.

²¹⁴ George Francis Hill, *A Handbook of Greek and Roman Coins*, 235; Akşit, *Roma İmparatorluk Tarihi (MS 193- MS 395)*, 119; Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 40.

3.1.26. II. Philippus (MS 247-249)

I. Philippus ile Otacilia Severa'nın oğlu olan Marcus Iulius Severus Phillipus babasıyla aynı adı taşımıştır. II. Philippus'a İmparator olan babası tarafından caesar ve augustus unvanları verilmiştir. II. Philippus 12 yaşındayken babasıyla birlikte Decius tarafından öldürülmüştür²¹⁵.

3.1.27. Traianus Decius (MS 249-251)

Asıl adı Messius Quintus Traianus Decius MS yaklaşık 190 yılında Budali'da dünyaya gelmiştir. Moesia, Aşağı Germania ve Hispania Tarraconensis'de valilik yapmıştır. MS 249 yılının Ekim ayında I. Philippus'u yenerek Roma'ya dönmüş ve senato tarafından imparator ilan edilmiştir. Aldığı unvanlardan en önemlisi Traianus unvanı olan imparator bundan sonra Traianus Decius olarak adlandırılmıştır. Devlet işlerinde bazı düzenlemeler yapan imparator Hristiyanlara karşı sert cezalar vermiştir. Gotlara karşı büyük mücadeleler vermiş ve yine Gotlar tarafından tuzağa düşürülerek öldürülmüştür. Tanrılaştırılan imparatorlardan olan Traianus Decius İmparatorluk tarihinde savaş meydanında ölen ilk imparator olmuştur²¹⁶.

3.1.28. Herennia Etruscilla (Augusta MS 249-253)

Etruscilla, Traianus Decius'un karısıydı. İmparatoriçenin Decius'la evliliğinden Etruscus ve Hostillianus adında iki oğlu olmuştur. Kocasının ölümünün ardından inzivaya çekilmiştir²¹⁷.

3.1.29. Herennius Etruscus (MS 251)

MS 230'larda Traianus Decius ile Herennia Etruscilla'nın oğlu olarak doğan Quintus Herennius Etruscus Messius Decius ikilinin büyük oğluydu. MS 250 yılında

²¹⁵ Bunson, 426; Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 40; Meijer, 98-99.

²¹⁶ F. S. Salisbury and H. Mattingly, "The Reign of Trajan Decius", *The Journal of Roman Studies*, Vol. 14, Society for the Promotion of Roman Studies, 1924, 1-23; Foss, 210-211; Baydur, 75; Sear, *Roman Coins and Their Values Vol. III*, 195; Meijer, 100-101.

²¹⁷ Klawans, 80; Akşit, *Roma İmparatorluk Tarihi (MS 193- MS 395)*, 130; Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 40.

Decius tarafından caesar yapılmıştır. Etruscus MS 251’de babasıyla birlikte savaş meydanında öldürülmüştür²¹⁸.

3.1.30. Trebonianus Gallus (MS 251-253)

Gaius Vibius Trebonianus Gallus, MS 206 yılında Perugia’da doğmuştur. Decius ve Etruscus’un öldürülmesinin ardından Roma’ya dönmüştür. MS 251 yılının Temmuz ayında askerleri tarafından imparator ilan edilmiştir. İmparator, Hostilianus’a augustusluk unvanı vererek yönetime ortak etmiştir. Hostilianus’un ölmesinden sonra kendi oğlu Volusianus’u augustus yaparak imparatorluğuna ortak etmiştir. Pers ve Gotlarla mücadele veren imparator döneminde Roma’da büyük bir veba salgını çıkmıştır. İmparator, Aemilianus tarafından oğlu ile birlikte MS 253 yılında öldürülmüştür²¹⁹.

3.1.31. Volusianus (MS 251-253)

Trebonianus Gallus ile Afinia Gemina Baebiana’nın oğlu olan Gaius Vibius Afinus Gallus Veldumnianus MS 230 yılında doğmuştur. Babası tarafından caesar yapılmış ve Hostilianus’un ölümüyle augustus unvanını almıştır. Babasının ortak imparatoru olan Volusianus, MS 253 yılında babasıyla birlikte öldürülmüştür²²⁰.

3.1.32. Aemilianus (MS 253)

Kuzey Afrika’daki Mauretania’da MS 207 yılından doğan Aemilianus Aşağı Moesia’da valilik yaparken Gotlara karşı büyük bir zafer kazanmasının ardından askerleri tarafından imparator ilan edilmiştir. İmparator ilan edildikten sonra Trebonianus Gallus’u öldüren Aemilianus, askerleri tarafından imparator ilan edilen Valerianus ile savaşa girmek üzereyken kendi askerleri tarafından öldürülmüştür. İmparatorluk tarihinde

²¹⁸ Foss, 212; Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, 274,275; Sear, *Roman Coins and Their Values Vol. III*, 216.

²¹⁹ Harold Mattingly, “The Reigns of Trebonianus Gallus and Volusian and of Aemilian”, *The Numismatic Chronicle and Journal of the Royal Numismatic Society, Sixth Series*, Vol. 6, 1/2, Royal Numismatic Society, 1946, 36-46; Stevenson-Smith, 803-804; Baydur, 76; Meijer, 101.

²²⁰ Mattingly, *The Reigns of Trebonianus Gallus and Volusian and of Aemilian*, 36-46; Bunson, 589; Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 41; Meijer, 101-102.

seksen sekiz günlük saltanatıyla en kısa imparatorluk yapan kişiler arasında yer almıştır²²¹.

3.1.33. I. Valerianus (MS 253-260)

MS 190 yılında doğan Licinius Valerianus, Trainus Decius tarafından büyük yetkilerle donatılmıştır. Aemilianus'un öldürülmesinin ardından tek başına imparator olan Valerianus oğlu Gallienus'u yönetimine ortak etmiştir. Bu dönemde Gotlar ve Perslere karşı yoğun mücadeleler yapılmıştır. Perslerle yaptığı savaş sırasında esir düşen imparatorun kesin ölüm yılı bilinmemekle beraber bazı kaynaklarda derisinin yüzülüp bir Pers tapınağına asıldığı da söylenmektedir²²².

3.1.34. Gallienus (MS 253-268)

MS 218'de Milano'da doğan Publius Licinius Egnatius Gallienus, Valerianus ile Mariniana'nın oğluydu. Kırk yaşında babasının yönetimine ortak olan Gallienus onun ölümünün ardından MS 253'de tek başına imparator olmuştur. Gallienus ilk önce saltanat mücadelesi verenlerle mücadele etti ve iki kardeşi Macrienus ile Quietus'u öldürmüştür. Postumus ile taht kavgasına girişen imparator Severus Alexander Dönemi'nden itibaren Roma tahtında en uzun kalan imparatoruydu. İmparatorluğun en sıkıntılı günlerinin yaşandığı bu dönemde Gallienus Germen, Pers ve Gotlarla mücadele etmiştir. Germanicus Maximus ve Dacius Maximus unvanlarını alan imparator kendi askerleri tarafından kurulan bir oyun sonucunda MS 268 yılının eylül ayında öldürülmüştür. Sanata düşkünlüğü bilinen Gallienus'un Hristiyanlara karşı hoşgörülü olmuştur²²³.

²²¹ Mattingly, *The Reigns of Trebonianus Gallus and Volusian and of Aemilian*, 36-46; Klawans, 81; Akşit, *Roma İmparatorluk Tarihi (MS 193- MS 395)*, 131-132; Grant, *The Roman Emperors*, 162.

²²² Harold Mattingly, "Notes on the Chronology of the Roman Emperors from Valerian to Diocletian", *The Journal of Egyptian Archaeology*, Vol. 13, 1/2, Sage Publications, Ltd., 1927, 14-18; Foss, 216; Sear, *Roman Coins and Their Values Vol. III*, 260-261; Meijer, 103.

²²³ Henry Cohen, *Description Historique Monnaies Frappées Sous L'Empire Romain V*, Akademische Druck- U. Verlagsanstalt, Graz 1955, 343-344; Foss, 219-221; Baydur, 78-79; David S. Potter, "The Transformation of the Empire: 235-337 CE", David S. Potter (Ed.), *A Companion To The Roman Empire*, Blackwell Publishing, Oxford 2006, 153-173.

3.1.35. Salonina (Augusta MS 253-?)

Valerianus, Saloninus ve Egnatius Marinianus'un annesi olan Cornelia Salonina MS 242 yılında Gallienus ile evlenmiştir. Kocasının öldürülmesinin ardından MS 268 yılında öldürülmüştür²²⁴.

3.1.36. II. Valerianus (MS 256-258)

Asıl adı P. Licinus Cornelius Saloninus Valerianus olan II. Valerianus; Gallienus ile Saloninanın büyük oğluydu. Gallieus imparator olunca II. Valerianus'da caesar ilan edilmiştir. Nasıl olduğu bilinmemekle beraber MS 258 yılında dünyadan ayrılmıştır²²⁵.

3.1.37. Macrianus (MS 260-261)

C. Fulvius Macrianus, Roma-Pers savaşlarında I. Valerianus'un komutanları arasındaki Macrianus'un oğluydu. Baba Macrianus, Valerianus'un esir düşmesinin ardından MS 260 yılında imparatorluğu reddedip oğulları Macrianus ve Quietus'u ön plana çıkarmış ve ilk olarak Macrienus imparator olmuştur. Macrianus Roma'ya dönüş yolunda Gallienus'un subayı Aureolus tarafından babası ile birlikte İlyricum'da öldürülmüştür²²⁶.

3.1.38. Quietus (MS 260-261)

Macrienus'un kardeşi olan C. Fulvius Quietus, babası ve kardeşinin aksine Roma'ya dönmeyip doğuda kalmıştır. Palmyra kralının saldırısının ardından Emesa'da öldürülmüştür²²⁷.

3.1.39. II. Claudius (Gothicus MS 268-270)

Marcus Aurelius Valerius Claudius, MS 215'de İlyricum'da doğmuştur. İlyra kökenli üç imparatorlardan ilk olan II. Claudius üstün askeri yetenekleri olan güçlü fizikli

²²⁴ Hill, *A Handbook of Greek and Roman Coins*, 236; Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 41.

²²⁵ Klawans, 82; Bunson, 566.

²²⁶ Hill, *A Handbook of Greek and Roman Coins*, 236; Stevenson-Smith, 532; Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 41.

²²⁷ Foss, 230; Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 41.

bir imparatordu. Gallienus'un öldürülmesinin ardından imparator ilan edilmiş ve ilk iş olarak Gallienus'a isyan eden Aureolus'u öldürmüştür. Gotlara karşı kazandığı zaferden dolayı senato tarafından "Gothicus Maximus" verilen unvanını almıştır. MS 270 yılındaki veba'ya yakalanan imparator Sirmiumda ölmüştür. İmparatorluğu kısa süreliğine de olsa rahat kavuşturan II. Claudius, senato tarafından tanrılaştırılmıştır²²⁸.

²²⁸ Bunson, 125-126; Sear, *Roman Coins and Their Values Vol. III*, 397; David S. Potter, *The Roman Empire At Bay: AD 180-395*, Routledge, London 2004, 264; Meijer, 105.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SİKKE TİPLERİ

4.1. ÖN YÜZ TİPLERİ

Ön yüz tipleri sikkelerin tanımlanmasında şüphesiz en önemli rolü oynar. İlk basıldıkları dönemde sikkelerin ön yüzlerinde hayvan betimleri, kent armaları, tanrılar, tanrıçalar ya da onlara ait atribülerin yanı sıra kahramanlar yer alırdı. Hellenistik Dönem'e gelindiğinde sikkelerde kült heykelleri ile birlikte dini öğeler betimlenmeye başlamıştır²²⁹.

Kişi portrelerinin sikkeler üzerinde yer alması Hellenistik Dönem'e denk gelmektedir. Büyük İskender sikkelerinde başlangıçta yer alan Herakles betimi yerini İskender'in kendi portresine bırakmıştır²³⁰. Ancak doğuda Pers kralı Dareios'un MÖ 521 yılında bastırdığı sikkeler üzerinde portresini işlediği bilinmektedir²³¹.

İmparatorluk dönemine gelinceye kadar yukarıda gelişimlerini anlattığımız Roma sikkelerinde farklı tipler işlenmiştir. Ön yüzde kişi portrelerinin yer alması J. Caesar ile başlayıp imparatorluk döneminde kesintisiz devam etmiştir. MÖ 44 yılında bazı krallık özelliklerinin senato kararıyla verildiği Caesar, sikkeler üzerinde portresine yer veren ilk Romalı yöneticidir²³². Portrelerin sikkeler üzerinde yer alması bir güç simgesi olmasının yanı sıra imparatorların imparatorluk toprakları içerisinde tanınmasında da etkilidir²³³.

İmparatorluk döneminde darp edilen sikkelerin üzerlerinde ön yüz tipleri sikkelerin olduğu kadar imparatorların hakkında da ayrıntılı bilgiler vermektedir. Giysiler, taçlar ve diğer baş süsleri sikkelerin dönemine ilişkin bilgiler sunmaktadır²³⁴. Örneğin; lejandı tamamen tahrip olmuş ve ön yüz tipinde de bozulmalar olan bir sikkede ışın tacını görüyorsak, bu sikkenin Caracalla Dönemi'nden sonra olduğu çıkarabiliriz.

²²⁹ Tekin, *Antik Nümismatik ve Anadolu (Arkaik ve Klasik Çağlar)*, 27; Mørkholm, 27-28.

²³⁰ Karwiese, 55.

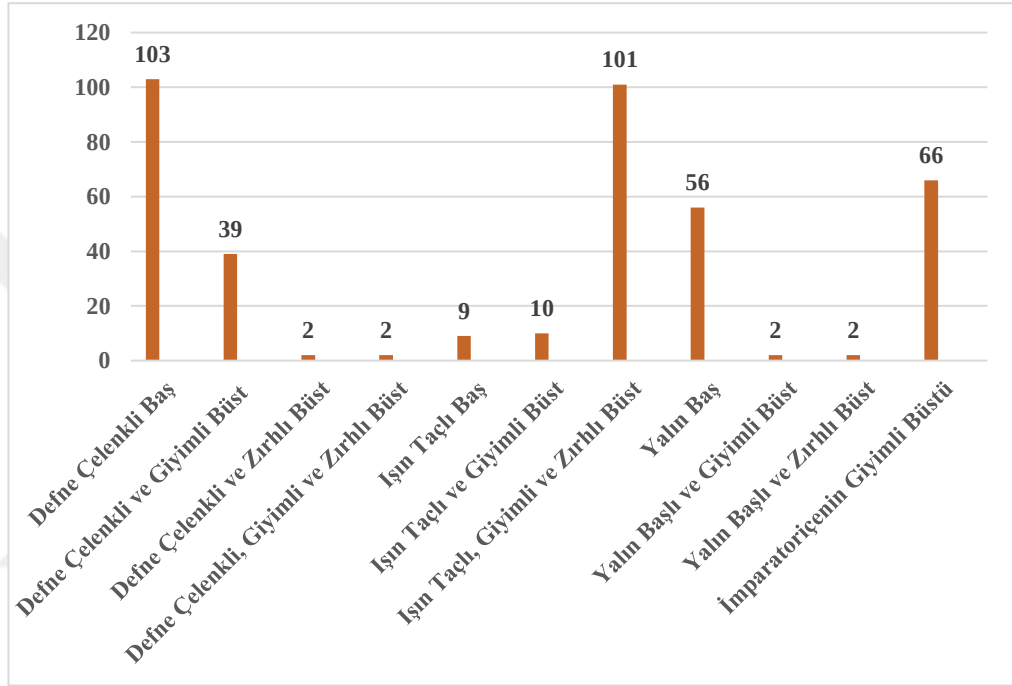
²³¹ Morrisson, 48.

²³² J. M. C. Toynbee, "Portraits of Julius Caesar", *Greece & Rome* 4, (1), 1957, 2-9; Howgego, 80.

²³³ Howgego, 80, 81.

²³⁴ Karwiese, 80.

Definede yer alan sikkelerin ön yüz tiplerinde imparator, imparatoriçe ve caesar portrelerine yer verilmiştir. İncelenen sikkelerde ön yüz tipi ayrımı yapılırken; başın üstünde herhangi bir objenin varlığına, portre ya da büst ayrımına, büstlerin ise giyimli ya da zırlı olup olmadığına dikkat edilerek ayırım yapılmıştır. Bu değerlendirme kapsamında Definede yer alan sikkelerde aşağıda detaylı açıklanacak 11 farklı ön yüz tipinin kullanıldığı sonucuna varılmıştır (**Grafik 4.1**).

Grafik 4.1. Ön Yüz Tiplerinin Sayısal Dağılımı

4.1.1. Defne Çelenkli Baş

Antik Yunan uygarlığında olduğu gibi Roma İmparatorluk Dönemi'nde yaygın olan defne çelenği, zafer kazanan imparatorlara ve yarışma kazanan sporculara verilmekteydi. İmparatorluk sikkelerinde en çok kullanılan tiplerden olan defne çelenk tipi, Caracalla Dönemi'nde çıkan ışın taçlı tipten sonra kullanımı giderek azalmıştır²³⁵. Portre olarak işlenen bu tipte defneyapraklarından oluşan ve başın arkasında uçları birbirine bağlanan bir çelenk yer alır (**Fotoğraf 4.1**). Defne çelenkli baş 103 adet'le (Kat. No. 5-10, 11-13, 16-21, 23-25, 27, 33, 35-39, 60, 67, 68, 70-72, 74, 75, 80, 82, 86, 87, 91-93, 94, 101, 105-

²³⁵ Karwiese, 102.

109, 113–134, 168, 180, 183-186, 191- 200, 202-204, 224-226, 236–244, 250, 251 ve 257) katalogdaki sikkeler üzerinde en çok görülen tiptir (**Çizim 4.1.**).

Fotoğraf 4.1. Defne Çelenkli Baş Tipli Sikke

Çizim 4.1. Defne Çelenkli Baş Tipli Sikkenin Çizimi

4.1.2. Defne Çelenkli ve Giyimli Büst

Başında defne çelengi bulunan imparator büstü şeklinde betimlenen bu tipte, imparator giyimli gösterilir (**Fotoğraf 4.2.**). Bu tipte özellikle omuz kısımlarından imparatorun giysisi rahatlıkla görülebilir. Katalogda incelenen sikkelerden bu tipte 39 adet (Kat. No. 22, 26, 28-32, 34, 40-59, 61-66, 69, 73, 77, 254 ve 256) sikke yer almaktadır (**Çizim 4.2.**).

Fotoğraf 4.2. Defne Çelenkli ve Giyimli Büst Tipli Sikke

Çizim 4.2. Defne Çelenkli ve Giyimli Büst Tipli Sikkenin Çizimi

4.1.3. Defne Çelenkli ve Zırhlı Büst

Başına defne çelengi takmış bu büst tipinde, imparator askeri kıyafetlerle betimlenmiştir (**Fotoğraf 4.3.**). Omuz ve göğüs kısmında Roma'nın tipik zırhlı asker elbisesi görselleri mevcuttur. Zırhlı betimlenen sikkeler imparatorun kazandığı bir zaferden sonra basıldığını göstermektedir. Defne çelenkli ve zırhlı büstü katalogda örneklendiren 2 sikke (Kat. No. 190 ve 201) bulunmaktadır (**Çizim 4.3.**).

Fotoğraf 4.3. Defne Çelenkli ve Zırhlı Büst Tipli Sikke

Çizim 4.3. Defne Çelenkli ve Zırhlı Büst Tipli Sikkenin Çizimi

4.1.4. Defne Çelenkli, Giyimli ve Zırhlı Büst

İmparatorun başında yer alan defne çelenginin yanı sıra hem günlük giyilen kıyafetlerin hem de askeri kıyafetlerin giyilmiş olduğu büst tipidir (**Fotoğraf 4.4.**). Günlük giyilen kıyafetin üstüne zırhın giyinilmesiyle betimlenen tiptir (**Çizim 4.4.**). Bu tip katalogda az rastlanılan tipler arasındadır ve bu tip defnede 2 sikke (Kat. No. 258 ve 271) ile temsil edilmektedir.

Fotoğraf 4.4. Defne Çelenkli, Giyimli ve Zırhlı Büst Tipli Sikke

Çizim 4.4. Defne Çelenkli, Giyimli ve Zırhlı Büst Tipli Sikkenin Çizimi

4.1.5. Işın Taçlı Baş

Portre olarak betimlenen bu tipte imparatorun başında yer alan taç yukarı doğru yayılım izlenimi veren ışın şeklinde görülmektedir (**Fotoğraf 4.5.**). Şua tacı olarak da bilinen bu tip Caracalla Dönemi ile birlikte sikkelerde görülmeye başlanır. Işın taçlı baş (portre) tipi definede 9 sikkede (Kat. No. 360–363, 365, 368-370 ve 374) tespit edilmiştir (**Çizim 4.5.**).

Fotoğraf 4.5. Işın Taçlı Baş Tipli Sikke

Çizim 4.5. Işın Taçlı Baş Tipli Sikkenin Çizimi

4.1.6. Işın Taçlı ve Giyimli Büst

İmparatorun başında ışın tacının yer aldığı bu tip büst şeklinde betimlenmiştir. Bu tipte imparator büstü kıyafetli olarak görülmektedir (**Fotoğraf 4.6.**). Daha önceki giyimli büstlerde bahsettiğimiz gibi özellikle omuz ve boyun kısmında kıyafet detayları yer almaktadır. Katalogda incelenen sikkelerden 10 tanesi (Kat. No. 315, 316, 331-333, 337, 342, 351, 352 ve 366) bu tip içerisindedir (**Çizim 4.6.**).

Fotoğraf 4.6. Işın Taçlı ve Giyimli Büst Tipli Sikke

Çizim 4.6. Işın Taçlı ve Giyimli Büst Tipli Sikkenin Çizimi

4.1.7. Işın Taçlı, Giyimli ve Zırlı Büst

Büst şeklinde betimlenen bu tipte imparatorun başında yer alan ışın tacının ve üzerindeki kıyafetlerin yanı sıra askeri giyimin olduğu da görülmektedir (**Fotoğraf 4.7.**). Daha önceki zırlı tiplerde değinildiği gibi özellikle omuz ve göğüs kısmında askeri zırhın varlığı göze çarpmaktadır. İmparatorluk döneminde sevilerek kullanılan bu tipin Definedeki yoğunluğu da dikkat çekmektedir. Bu tip katalogda incelenen sikkelerden sayısal olarak ikinci sırada yer almaktadır ve bu tipte katalogda 101 adet sikke (Kat. No. 259-270, 272-298, 301-311, 317-330, 334-336, 338- 341, 343-350, 353-359, 364, 367, 371-373 ve 382-391) bulunmaktadır (**Çizim 4.7.**).

Fotoğraf 4.7. Işın Taçlı, Giyimli ve Zırhlı Büst Tipli Sikke

Çizim 4.7. Işın Taçlı, Giyimli ve Zırhlı Büst Tipli Sikkenin Çizimi

4.1.8. Yalın baş

Yalın başlı tip imparatorun başında herhangi bir çelenk ya da tacın yer almadığı ve portre şeklinde betimlenen tiptir (**Fotoğraf 4.8.**). Bu ön yüz tipinde imparator başı oldukça sade betimlenmiştir. Özellikle imparatorluğun kuruluşundan 3. yy'ın başına kadar görülen bu tipe geç imparatorluk döneminde yer verilmemiştir. Katalogdaki sıralaması sayıca fazla olmakla birlikte bu tipte 56 adet sikke (Kat. No. 1-4, 76, 78, 79, 81, 83-85, 88-90, 98-100, 102-104, 110-112, 135, 157, 167, 169-179, 181, 182, 188, 189, 205, 222, 223 ve 227-229) incelenmiştir (**Çizim 4.8.**).

Fotoğraf 4.8. Yalın Baş Tipli Sikke

Çizim 4.8. Yalın Baş Tipli Sikkenin Çizimi

4.1.9. Yalın Başlı ve Giyimli Büst

İmparatorun başının yalın olarak betimlenen sikkede imparator betimi büst şeklinde verilmiştir (**Fotoğraf 4.9.**). Giyimli olarak betimlenen bu tipte omuz ve boyun kısmında kıyafetten detaylar görülmektedir. Bu tip 2 adet sikkelye (Kat. No. 187 ve 255) katalogda en az rastlanan tipler arasında yer almaktadır (**Çizim 4.9.**).

Fotoğraf 4.9. Yalın Başlı ve Giyimli Büst Tipli Sikke

Çizim 4.9. Yalın Başlı ve Giyimli Büst Tipli Sikkelerin Çizimi

4.1.10. Yalın Başlı ve Zırlı Büst

İmparatorun başı çelenk ya da taç olmadan yalın bir biçimde betimlenen bu tip büst şeklindedir. Bu tipte imparator askeri kıyafetlerle resmedilmiştir (**Fotoğraf 4.10.**). Daha önce belirttiğimiz gibi bu tipin yer aldığı sikkeler kazanılan bir zaferden sonra darp edilmiştir. Yalın başlı ve zırlı tip 1 sikke ile (Kat. No. 235) katalogda en az görülen tiptir (**Çizim 4.10.**).

Fotoğraf 4.10. Yalın Başlı ve Zırlı Büst Tipli Sikke

Çizim 4.10. Yalın Başlı ve Zırlı Büst Tipli Sikkelerin Çizimi

4.1.11. İmparatoriçenin Giyimli Büstü

Büst şeklinde resmedilen tipte imparatoriçeler giyimli olarak görülmektedir (**Fotoğraf 4.11.**). Bu tipte incelenen bazı sikkelerde imparatoriçelerin omuz kısımlarında yarım hilal betimlerinin yer aldığı görülmektedir ve bu tipler hilal dökümlü diye adlandırılmaktadır. Ayrıca bu tipin sikkelerinde imparatoriçelerin başlarında diadem yer almaktadır. Bu başlık altında katalogda 66 sikke (Kat. No. 14, 15, 95-97, 136-156, 206-221, 230-234, 245-249, 252, 253, 299, 300, 312-314 ve 375-381) incelenmiştir (**Çizim 4.11.**).

Fotoğraf 4.11. İmparatoriçenin Giyimli Büstü Tipli Sikke

Çizim 4.11. İmparatoriçenin Giyimli Büstü Tipli Sikkenin Çizimi

4.2. ARKA YÜZ TİPLERİ

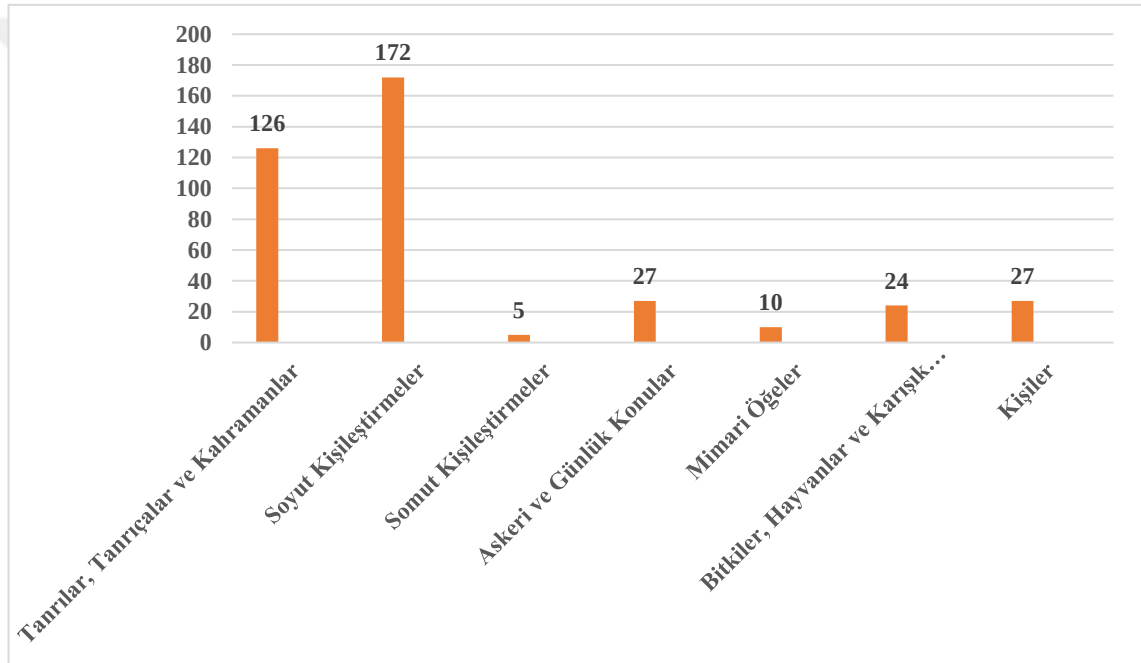
Arka yüz tipleri verdiği bilgiler açısından son derece önemlidir. Bir sikkenin arka yüzünden hareketle sikkeyi basan uygarlığın siyasi, ekonomik ve sosyal yaşantısı dahil olmak üzere birçok bilgiye ulaşmaktayız. Aynı zamanda arka yüz tipleri bir propaganda aracı olarak da kullanılmaktaydı²³⁶. Bu sayede sikkeyi basan kral ya da uygarlığın sesi geniş kitlelere kolaylıkla ulaşmaktaydı. Verilmek istenen mesajlardan dolayı arka yüz tiplerindeki çeşitlilik dönemin olaylarına göre değişiklik göstermekteydi.

Roma İmparatorluk Dönemi sikkelerinin arka yüzünü tanrılar, tanrıçalar, kahramanlar, soyut ve somut kişileştirmeler, mimari öğeler, hayvan betimleri ve günlük

²³⁶ C. H. V. Sutherland, "The Intelligibility of Roman Imperial Coin Types", *JRS*, 49, (1-2), 1959, 46-55; Tomas Polanski, "The Imperial Propaganda and Historical Tradition According To A Selection Of Coins From The Collection Of Augustine Czartoryski. Part I: The Fides-Concordia Group", *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego* 1067, *Prace Archeologiczne* 53, 1992, 47-57.

konular oluşturmıştır. MS 69-235 yılları arasına tarihlenen yaklaşık 150.000 adet sikke üzerinde yapılan araştırma neticesinde arka yüz tiplerinde %55’lik bir oranla en çok kişileştirmelerin kullanıldığını, onu takiben %29 oranla da tanrı ve tanrıçaların yer aldığı sonucuna varılmıştır²³⁷.

Definede sikkeler üzerinde 71 farklı arka yüz tipi tespit edilmiştir. Yukarıda verilen analizle doğru orantılı olarak soyut kişileştirmeler definede en fazla kullanılan arka yüz tipidir. Kişileştirmeleri takiben tanrı, tanrıça ve kahramanlar gelmektedir. Askeri ve günlük konular ile bitkiler, hayvanlar ve karışık yaratıklarda definedeki sikkeler üzerinde sayıca fazla sayılabilecek tipler arasındadır (**Grafik 4.2.**).

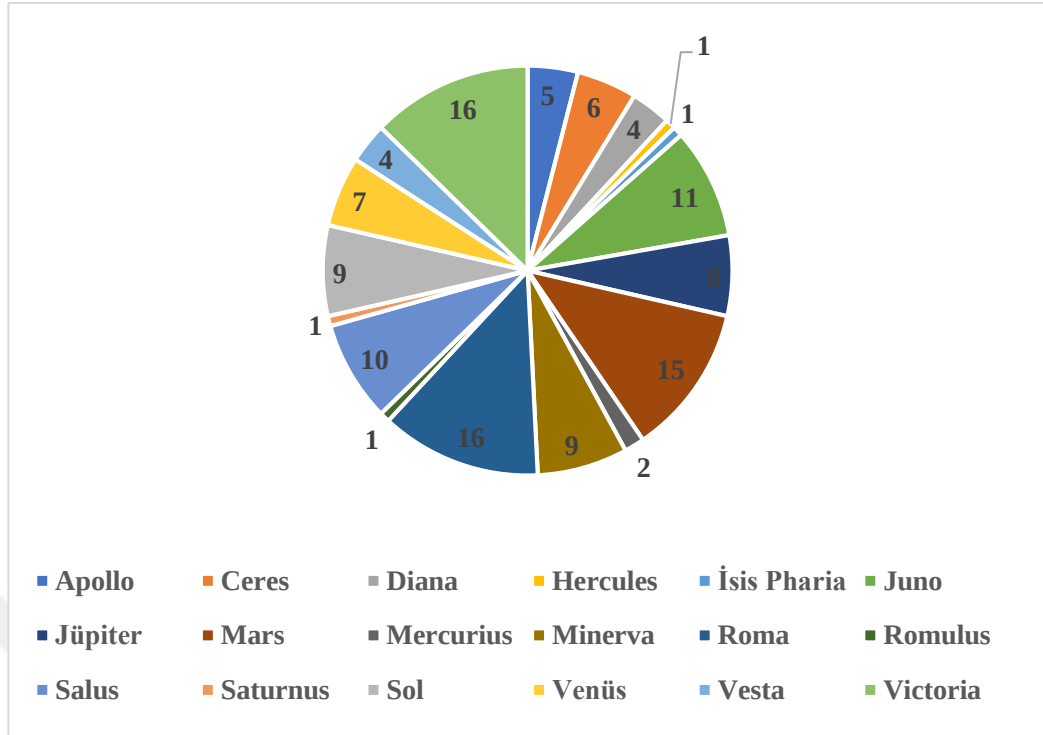

Grafik 4.2. Arka Yüz Tiplerinin Sayısal Dağılımı

4.2.1. Tanrılar, Tanrıçalar ve Kahramanlar

Tanrı, tanrıça ve kahramanlar definedeki sikkelerin arka yüzlerinden en çok kullanılan ikinci tiptir. Definedeki sikkelerde bu tipin 18 örneği karşımıza çıkmaktadır. Tanrı, tanrıça ve kahramanların işlendiği tip 126 sikkede görülmektedir (**Grafik 4.3.**).

²³⁷ Carlos F. Noreña, “Coins and Communication”, Michael Peachin (Ed.), *The Oxford Handbook of Social Relations in the Roman World*, 2011, 257; Ceylan, 35.

Grafik 4.3. Tanrı, Tanrıça ve Kahramanların Sayısal Dağılımı

4.2.1.1. Apollo

İkinci kuşak Olympos tanrılarında Apollo; baş tanrı Jüpiter ile Leto'un oğlu ve tanrıça Diana'nın ikiz kardeşidir. Apollo; Müzik, kehanet ve güneş tanrısıdır. Grek ve Roma dininde aynı isimle anılmıştır. Apollo sikkeler üzerinde genelde lir, zeytin dalı ve defne dalı tutarken gösterilir. Özellikle Roma İmparatorluk Dönemi şehir sikkelerinde sıklıkla kullanılan tanrılar arasındadır. *PACIFERA* (=Barışı koruyucu), *CONSERVATOR* (=Muhafaza eden) ve *VICTOR* (=Galip) Roma İmparatorluk Dönemi sikkelerinde en çok kullanılan unvanlarındandır²³⁸.

Definede yer alan sikkelerin 5 tanesinde (Kat. No. 267, 268, 327, 329 ve 330) Apollo, arka yüz tipi olarak işlenmiştir. Tanrı Kat. No. 267 ve 268'deki sikkelerde oturur vaziyette zeyin dalı ve lir, Kat. No. 327 olan sikkede ayakta zeytin dalı ve lir tutarken ve Kat. No. 329'daki sikkede yay gererken verilmiştir. Apollo'nun zeytin dalı ve lir tuttuğu Kat. No. 330'daki sikkede ikiz kardeşi Diana ile birlikte yer almaktadır.

²³⁸ John Melville Jones, *A Dictionary of Ancient Greek Coins*, 18; Katleen N. Daly, *Greek and Roman Mythology A to Z*, Facts On File, Newyork, 1992, 12-13; Pierre Grimal, *Mitoloji Sözlüğü Yunan ve Roma*, (1951), (Çev.: Sevgi Tamgüç), Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2007, 71-72.

4.2.1.2. Ceres

Bolluk, bereket ve tarımın tanrıçası Ceres, Grek dininde Demeter adıyla anılmaktadır. Kronos ile Reia'nın kızları Ceres, ikinci kuşak Olympos tanrıçalarındandır. Sikkeler üzerinde genelde buğday başağı, mısır koçanı, asa ve meşale tutarken gösterilen tanrıça özellikle MS 1. ve 2. yy'da sikkelerde yoğun işlenmiştir²³⁹.

Katalogda incelenen sikkeler arasında arka yüz tipinde Ceres'in kullanıldığı 6 sikke (Kat. No. 144-147, 150 ve 151) bulunmaktadır. Tanrıça işlendiği sikkelerde ayakta asa, mısır koçanı, meşale ve elbisesini tutarken resmedilmiştir.

4.2.1.3. Diana

Tanrı Apollo'nun ikiz kardeşi Diana, Grek pentagonunda Artemis adıyla bilinmektedir. Sikkeler üzerinde ok, yay, av köpekleri, geyik ve meşale ile resmedilen tanrıça ay ve av tanrıçası olmasının yanı sıra hayvanların koruyucu tanrıçasıdır. *LVCIFERA* (=Işık getircisi), *EPHESIA*²⁴⁰, *CONSERVATRIX* (=Koruyucu) ve *VICTRIX* tanrıçanın sikkeler üzerinde kullanılan unvanlarıdır²⁴¹.

Definede Diana'ya 4 sikkede (Kat. No. 98, 207, 271 ve 330) yer verilmiştir. Tanrıça Kat. No. 98'deki sikkede ayakta ok ve yay, Kat. No. 207 ve 271'deki sikkelerde ayakta iki eliyle meşale tutarken verilmiştir. Kat. No. 330 olan sikkede Diana yay tutarken ikiz kardeşi Apollo ile birlikte gösterilmiştir.

4.2.1.4. Hercules

Jupiter ile Alkame'nin oğlu Hercules'in Grek dünyasındaki karşılığı Herakles'dir. Antik dünyanın en ünlü kahramanı olan Hercules yarı tanrıdır. Sikkeler üzerinde MS 1. yy'dan Büyük Constantinus Dönemi'ne kadar sevilerek kullanılan Hercules, aslan postu ve sopasıyla resmedilir. Bazı sikkelerde ise sadece kahramanın sopası yer alır.

²³⁹ William Smith, *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology Vol. I*, Little, Brown, and Company, Boston 1867, 359-361; Azra Erhat, *Mitoloji Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2003, 85-86.

²⁴⁰ Ephesos Artemis'i için yapılan oyunlara verilen isim. Ayrıntılı bilgi için bkz. Klawans, 39.

²⁴¹ Malcolm Couch, *Greek & Roman Mythology*, Tiger Boks International, London 1997, 114; Tulay, 67; Grimal, 89-90.

CONSERVATOR, *DEFENSOR* (=Müdafa edici) ve *VICTOR* kahramanın sikkeler üzerinde sıkça görülen unvanlarıdır²⁴².

Hercules katalogda 1 sikkede (Kat. No. 23) işlenmiştir. Traianus'a ait sikkede kahraman kaide üzerinde sopa tutarken aslan postuyla verilmiştir.

4.2.1.5. İsis Pharia

Mısır kökenli tanrıça Grek ve Roma mitolojisinde de hayat bulmaktadır. Güneşin annesi olan İsis, bereket tanrıçası olarak tapınım görmüştür. Sikkeler üzerinde başlığı ile betimlenir²⁴³.

Tanrıça katalogda 1 sikkede işlenmiştir. II. Claudius'a ait Kat. No. 390'daki sikkede İsis Pharia, ayakta sistrum ve çanta tutarken gösterilmiştir.

4.2.1.6. Juno

Grek dünyasında Hera olarak geçen Juno, baş tanrı Jüpiter'in kız kardeşi ve aynı zamanda karısıdır. Roma İmparatorluk Dönemi sikkelerinde tavus kuşu, asa ve patera ile verilir. Bazı sikkelerde tanrıçanın sadece atribüleri yer alır. *REGINA LVCINA* (=Işığı sağlayan), *CONSERVATRIX* ve *VICTRIX* tanrıçanın sikkeler üzerinde yer alan unvanları arasındadır²⁴⁴.

Definedeki sikkelerde Juno 11 sikkede (Kat. No. 7, 136, 137, 214, 232, 248, 312, 323, 376 ve 377) yer almıştır. Kat. No. 136, 137, 248, 312, 376 ve 377'deki sikkelerde ayakta patera, asa ve tavus kuşu ile verilirken, Kat. No. 214, 232 ve 318 olan sikkelerde otururken mısır koçanı, asa ve tavus kuşu ile verilmiştir. Tanrıça Kat. 323'deki sikkede tapınak içerisinde otururken, Kat. No. 7'deki sikkede ise Jüpiter ve Minerva ile görülmektedir.

²⁴² Stevenson-Smith, 450; Yves Bonnefoy, *Antik Dünya ve Geleneksel Toplumlarda Dinler ve Mitolojiler Sözlüğü I. Cilt*, (1981), (Çev.: Levent Yılmaz), Dost Kitabevi, Ankara 2000, 400-401.

²⁴³ Erhat, 162; J. A. Coleman, *The Dictionary of Mythology an A-Z of Themes, Legends and Heroes*, Arctures Publishing Limited, London 2007, 529; Grimal, 333.

²⁴⁴ Daly, 74-75; Sear, *Roman Coins and Their Values*, 17; Şefik Can, *Klasik Yunan Mitolojisi*, Ötüken Neşriyat, 2013, 58.

4.2.1.7. Jüpiter

Roma dininin baş tanrısı Jüpiter'in Grek dünyasındaki karşılığı Zeus'tur. Jüpiter sikkeler üzerinde birçok farklı şekilde gösterilir. Baş tanrı genelde çıplak, ayakta ya da tahta otururken verilir. Asa, Victoria, yıldırım demeti ve kartal tanrının sikkeler üzerinde verilen atribüleridir. *CONSERVATOR*, *LIBERATOR* (=Kurtarıcı), *STATOR* (=Ordunun bozulmasına engel olan) ve *VICTOR* baş tanrının Roma İmparatorluk Dönemi sikkeleri üzerindeki unvanlarıdır²⁴⁵.

İrdelenen sikkelerde baş tanrı 8 sikkede (Kat. No. 7, 94, 257, 264, 265, 270, 334, 346 ve 383) işlenmiştir. Jüpiter Kat. No. 94, 257, 264, 265, 270 ve 334 olan sikkelerde ayakta, Kat. No. 383 olan sikkede ise oturur vaziyette verilmiştir. Kat. No. 346 olan sikkede ise çocuk Jüpiter keçi üstünde görülmektedir. Kat. No. 7 olan sikkede Juno ve Minerva ile birlikte yer almaktadır. Baş tanrı sikkeler üzerinde kartal, asa, yıldırım demeti ve patera ile gösterilmiştir.

4.2.1.8. Mars

Savaş tanrısı olan Mars, Jupiter ile Juno'nun oğludur. Tanrının Grek dinindeki karşılığı Ares'dir. Sikkeler üzerinde *PROPVGANATOR* (=Cengâver), *CONSERVATOR* ve *VICTOR* unvanları ve zırhlı, miğferli, mızraklı ve kalkanlı olarak gösterilir. Mars, I. Constantinus Dönemi'ne (MS 307–337) kadar Roma İmparatorluk Dönemi sikkeleri üzerinde sevilerek kullanılan tipler arasındadır²⁴⁶.

Tanrı Mars Definedeki sikkeler üzerinde en çok kullanılan arka yüz tiplerindendir. Mars kataogda 15 sikkede (Kat. No. 24, 35, 43, 46-48, 186, 188, 189, 200, 275, 276, 303, 354 ve 372) işlenmiştir. Diğer sikkelerden farklı olarak Kat. No. 354'deki sikkede sol profilden verilmiştir. Sikkeler üzerinde miğferli işlenen Mars mızrak, kalkan, ganimet, trophy ve küre tutarken resmedilmiştir.

²⁴⁵ Comm. F. Gnechi, *The Coin Types Of Imperial Rome*, Spink - Son Ltd, London 1911, 13; Bunson, 294; Mike Dixon-Kennedy, *Encyclopedia of Greco-Roman Mythology*, Abc-Clio, Inc., California 1998, 181, 182; Sear, *Roman Coins and Their Values*, 17; Erhat, 163-164.

²⁴⁶ Bonnefoy, 731-732; Can, 106; Luke Roman-Monica Roman, *Encyclopedia of Greek and Roman Mythology*, Facts on File, New York 2010, 79-80; Klawans-Bressett, *Handbook of Ancient Greek and Roman Coins*, Whitman Publishing, Atlanta 2012, 200.

4.2.1.9. Mercurius

Jupiter ile Maia'nın birleşmesinden olan Mercurius haberci tanrı olarak bilinmektedir. Grek dinindeki karşılığı Hermes'tir. Mercurius sanatçıların, çobanların, tüccarların ve hırsızların tanrısıdır. Tanrı sikkeler üzerinde pegasos, kanatlı sandaletleri ve elinde kerykeion ile verilir. Mercurius'un başta gelen atribüsü caduceus²⁴⁷, tur²⁴⁸.

Mercurius katalogda 2 sikke (Kat. No. 315 ve 316) üzerinde görülmektedir. Etruscus'a ait sikkelerde tanrı ayakta çanta ve caduceus tutmaktadır.

4.2.1.10. Minerva

Jupiter ile Metis'in kızı Minerva akıl ve zekânın tanrıçası olmasının yanı sıra aynı zamanda savaşlarda insanlara yol gösteren tanrıçadır. Tanrıçanın Grek dinindeki karşılığı Athena'dır. Roma İmparatorluk Dönemi sikkelerinde sevilerek kullanılan arka yüz tiplerinden olan tanrıça, özellikle Domitianus Dönemi sikkelerinde sık kullanılmıştır. Tanrıça sikkeler üzerinde kalkanlı, mızraklı ve zırhlı gösterilir. *PACIFERA* ve *VICTRIX* imparatorluk dönemi sikkelerinde kullanılan unvanlarındandır²⁴⁹.

Tanrıça katalogda 9 sikkede (Kat. No. 7, 10-13, 57, 99, 187 ve 239) yer almıştır. İncelenen sikkelerde tanrıça ayakta miğferli bir şekilde kalkan, yıldırım demeti, mızrak, asa, zeytin dalı tutarken gösterilmiştir. Kat. No. 10, 12 ve 239'da tanrıçanın kutsal hayvanı baykuş görülmektedir. Kat. No. 7'deki sikkede Jüpiter ve Juno ile resmedilmiştir

4.2.1.11. Roma

Roma'nın şehir tanrıçasıdır. Sikkeler üzerinde miğferli, mızraklı ve kalkanlı resmedilir. Yer aldığı sikkelerde Victoria figürünü, çelenk ve parazonium tutmaktadır²⁵⁰.

Tanrıça Roma, katalogda 16 sikkede (Kat. No. 58-60, 69, 85, 198, 199, 202, 236, 242, 261, 262, 298, 373, 384 ve 387) gösterilmiştir. Roma, katalogdaki sikkeler üzerinde

²⁴⁷ Caduceus: Kerykeion; Barış simgesi olan asa. Ayrıntılı bilgi için bkz. Karatağ, 218.

²⁴⁸ Kennedy, 205; Michael Jordan, *Dictionary of Gods and Goddesses*, (2. bs.), Facts On File, Inc., New York 2004, 196; Grimal, 484.

²⁴⁹ Robert E. Bell, *Women of Classical Mythology A Biographical Dictionary*, Abc-Chlo, California 1991, 308; Adrian Room, *Who's Who in Classical Mythology*, Grercy Books, New York 2003, 205; Daly, 86.

²⁵⁰ Klawans, 41; Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 35; Coleman, 886.

zırhlı ve miğferli olarak kalkan, mızrak, asa ve Victoria tutarken verilmiştir. Diğer örneklerden farklı olarak Kat. No. 241 olan sikkede bereket boynuzu tutmaktadır.

4.2.1.12. Romulus

Roma'nın efsanevi kurucusu Romulus, Mars ile Rheia Silvia'nın oğlu Remus'un ikizidir. Roma şehrinin ilk kralı olarak kabul edilir. Sikkeler üzerinde dişi kurt ve ikiz kardeşi ile ya da miğferli ve mızraklı verilir²⁵¹.

Katalogda incelenen sikkelerde Romulus 1 sikkede yer almaktadır. Hadrianus' ait Kat. No. 86'daki sikkede Romulus ayakta mızrak ve ganimet tutarken gösterilmiştir.

4.2.1.13. Salus

Yunan dünyasındaki Hygieia ile özdeşleştirilen Salus, Roma'da sağlık ve güvenlik tanrıçası olarak tapınım görmüş Roma'nın en eski tanrıçalarındandır. Sikkelerde elindeki paterayla sunağa sarılmış yılanı beslerken betimlenen Salus'un asa tuttuğu da görülmektedir²⁵².

Definede yer alan sikkeler üzerinde Salus 10 sikkede (Kat. No.66-68, 121, 122, 134, 218, 238, 294 ve 336) karşımıza çıkmaktadır. Salus, verilen sikkelerde patera ile yılan beslerken, asa tutmaktadır. Kat. No. 121 ve 122 olan sikkelerde asa yerine dümen tutarken yer almıştır.

4.2.1.14. Saturnus

Saturnus, Roma tanrısı olup Grek dünyasındaki Kronos ile bir tutulur. Roma sikkelerinde genelde tırpan tutarken resmedilir²⁵³.

Katalogda Saturnus'un işlendiği 1 sikke (Kat. No. 337) vardır. I. Valerianus Dönemi'ne ait sikkede tanrı ayakta tırpan tutarken gösterilmiştir.

²⁵¹ Don Nardo, *Greek and Roman Mythology (The Greenhaven Encyclopedia of)*, Greenhaven Press, USA 2002, 64; Roman, 429-430.

²⁵² Michael Grant, *Roman Imperial Money*, Thomas Nelson and Sons Ltd., London 1954, 266; Daly, 115; Grimal, 705-706.

²⁵³ Stevenson-Smith, 718; Bunson, 491; Room, 270.

4.2.1.15. Sol

Roma'nın güneş ve ışık tanrısı Sol, Grek dinindeki Helios ile bir tutulur. Sikkeler üzerinde başında ışın tacı olan tanrı, ayakta çıplak olarak globus tutarken ya da quadriga ile verilir. Sol'a Roma sikkeleri üzerinde genelde *INVICTVS* (=Yenilmez) unvanı atfedilir²⁵⁴.

Sol, Definede 9 sikkede (Kat. No. 256, 263, 276, 279, 280, 304, 335, 371 ve 385) temsil edilmektedir. İncelenen sikkelerde Sol ayakta küre ve kırbaç tutarken resmedilmiştir.

4.2.1.16. Venüs

Aşk ve güzellik tanrıçası Venüs, Grek dinindeki Aphrodite ile özdeşleştirilmiştir. Roma sikkelerinde Cumhuriyet Dönemi'nden itibaren MS 4. yy'a kadar görülür. Çıplak ya da yarı çıplak işlenen tanrıça, bazı sikkelerde Cupid (Eros) ile verilir. Tanrıça sikkeler üzerinde bazen elma tutarken görülür. *FELIX* (=Mutlu), *GENETRIX* ve *VICTRIX* tanrıçanın sikkelerde kullanılan unvanları arasındadır²⁵⁵.

Define'ye ait sikkeler üzerinde tanrıça 7 sikkede (Kat. No. 14, 15, 97, 139, 206, 233 ve 249) işlenmiştir. Tanrıça sikkeler üzerinde ayakta elma, asa, miğfer, dümen ve mızrak tutmaktadır.

4.2.1.17. Vesta

Roma dininde aile koruyucusu olan Vesta ocak tanrıçasıdır. Grek dinindeki karşılığı Hestia'dır. Tanrıça, Roma sikkeleri üzerinde patera, asa, meşale ve palladium tutarken verilir. Vesta'nın, Roma sikkeleri üzerinde kullanılan unvanları *MATER* (=Anne) ve *SANCTA* (=Kutsal)'dır²⁵⁶.

²⁵⁴ Stevenson-Smith, 753-754; Grimal, 724,725; Coleman, 467.

²⁵⁵ Juan Eduardo Cirlot, *A Dictionary of Symbols*, Routledge & Kegan Paul, New York 1962, 359; Angelos Delivorrias, "Aphrodite", *LIMC*, Artemis Verlag Zürich und München, Switzerland 1984, II-1, 2-176; Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 33; Ceylan, 43.

²⁵⁶ William Smith, *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology Vol. III*, Little, Brown, and Company, Boston 1870, 1249; Klawans, 42; Can, 145-146.

Tanrıça katalogda 4 sikkede (Kat. No. 125-127 ve 380) yer almaktadır. İncelenen sikkelerde Vesta ayakta palladium, asa, patera ve simpullum tutarken resmedilmiştir.

4.2.1.18. Victoria

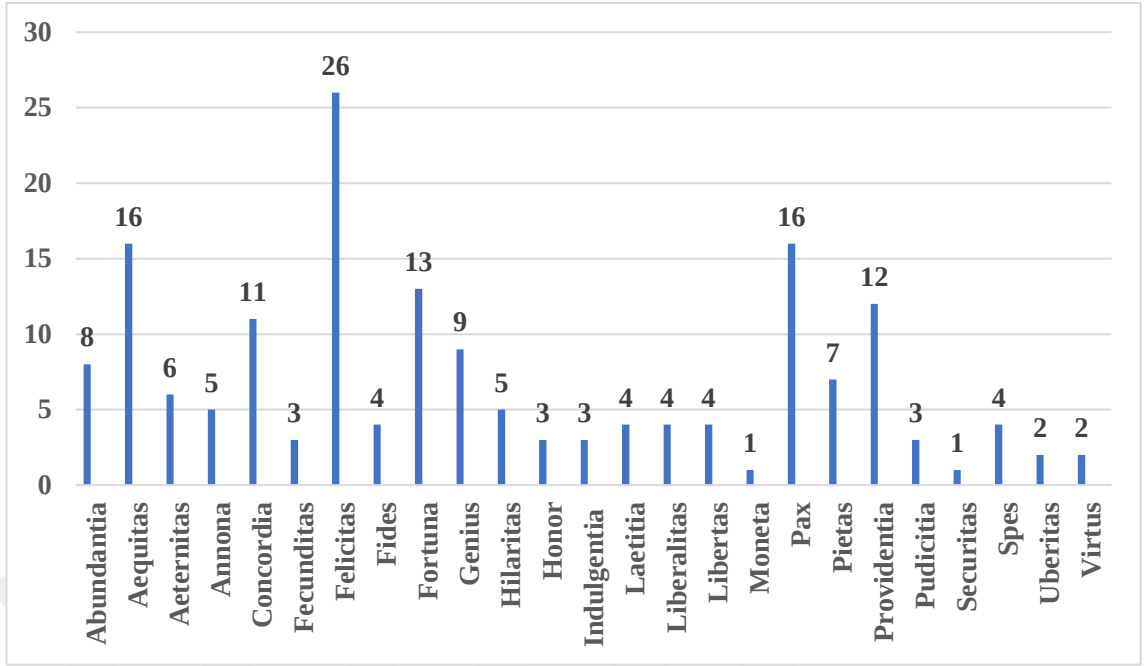
Grek dinindeki karşılığı Nike olan Victoria; Pallas ile Styks'in kızıdır. Zafer tanrıçası olarak tapınım gören Victoria, Roma sikkeleri üzerinde en çok işlenen arka yüz tipleri arasında yer alır. Genelde palmye dalı ve çelenk tutarken verilen Victoria'nın bazı sikkelerde figürünün verildiğini de görmekteyiz. Victoria daha çok kazanılan bir zaferden sonra darp edilen sikkelerde işlenmiştir²⁵⁷.

Definede incelenen sikkelerde tanrıça 16 sikkede (Kat. No. 25, 34, 87, 193, 204, 250, 259, 278, 321, 328, 348, 350, 355-357 ve 370) görülmektedir. Victoria sikkeler üzerinde ayakta çelenk, palmye dalı, asa ve diadem tutarken işlenmiştir. Kat. No. 193 olan sikke diğer örneklerden farklı olarak tanrıçanın tuttuğu kalkan üzerindeki VIC/PAR yazısı yer almaktadır.

4.2.2. Soyut Kişileştirmeler (Personifikasyonlar)

Soyut bir kavrama insani özellikleri verilerek kişileştirildiği tipe soyut kişileştirme denmektedir. Roma sikkelerinin vazgeçilmez arka yüz tiplerinden olan soyut kişileştirmelerin definedeki sikkeler üzerinde 24 farklı tipi tespit edilmiştir (**Grafik 4.4**). Bu tipin sikkeler üzerinde 172 örneği görülmüştür.

²⁵⁷ Erhat, 217; Room, 306; Coleman, 1079.

Grafik 4.4. Soyut Kişileştirmelerin Sayısal Dağılımı

4.2.2.1. Abundantia

Bereket boynuzu, buğday başağı ve bazen de asa tutan kadın şeklinde betimlenen Abundantia, bolluk ve bereket anlamına gelmektedir. Abundantia'nın Grekçe'deki karşılığı Euthenia'dır. Traianus Dönemi'nden itibaren Roma İmparatorluk Dönemi sikkelerinde tip olarak görülen Abundantia, Elagabalus Dönemi'nden sonrada lejandlarda yer almıştır²⁵⁸.

Definede Abundantia'nın işlendiği 8 sikke (Kat. No. 22, 41, 70-72, 91, 92 ve 351) bulunmaktadır. Abundantia Kat. No. 22, 72, 91 ve 92'deki sikkelerde otururken, Kat. No. 41, 70, 71 ve 351'deki sikkelerde ayakta verilmiştir. Abundantia sikkeler üzerinde bereket boynuzu, kanca, mısır koçanı, asa ve dümen tutarken resmedilmiştir.

4.2.2.2. Aequitas

Eşitlik ve adalet anlamına gelen Aequitas bereket boynuzu ve terazi tutan kadın şeklinde gösterilir. Grek dünyasındaki karşılığı Dikaioyne'dir²⁵⁹.

²⁵⁸ Stevenson-Smith, 2; Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 35; Jordan, 2.

²⁵⁹ Klawans, 44; Gian Guido Belloni, "Aequitas", *LIMC*, Artemis Verlag Zürich und München, Switzerland 1981, I-1, 241-243.

İncelenen sikkelerden 16 tanesinde (Kat. No. 26, 32, 38, 78, 93, 105-107, 113, 118, 129, 226, 288, 289, 296 ve 297) işlenen Aequitas, katalogda sık işlenen arka yüz tipleri arasındadır. Kat. No. 226'daki sikkede oturur vaziyette verilen Aequitas diğer sikkelerde ayakta verilmiştir. Aequitas sikkeler üzerinde terazi, bereket boynuzu ve asa tutmaktadır.

4.2.2.3. Aeternitas

Küre, meşale, asa, güneş ve ay tutan kadın şeklinde resmedilen Aeternitas sonsuzluk ve kararlılık anlamındadır. Roma sikkeleri üzerinde devletin ve imparator hanedanının devamlılığı anlamında kullanılır²⁶⁰.

Aeternitas katalogda 6 sikkede (Kat. No. 40, 61, 139, 141, 142, 219 ve 317) işlenmiştir. Ayakta verilen Aeternitas'ın güneş, ay ve kürenin yanı sıra Kat. No. 317 olan sikkede küre üstünde Phoenix²⁶¹ tuttuğu görülmektedir.

4.2.2.4. Annona

Yıllık ürün, hasat anlamına gelen Annona buğday başağı, bereket boynuzu ve gemi pruvası ile resmedilen kadın şeklindedir. Annona'nın gemi pruvasında resmedilmesi Roma'nın buğday ithal ettiğinin göstergesidir²⁶².

İrdelenen sikkelerde Annona 5 sikkede (Kat. No. 117, 190, 191, 290 ve 291) yer almaktadır. Sikkeler üzerinde ayakta işlenen Annona mısır koçanı, çapa ve bereket boynuzu tutmaktadır. Annona'nın Kat. No. 191 olan sikkede geni pruvasında verilmesi tahıl ithalatını göstermektedir.

²⁶⁰ Hill, *A Handbook of Greek and Roman Coins*, 189; Martin Percival Charlesworth, "Providentia and Aeternitas", *The Harvard Theological Review*, Vol. 29, No. 2, 1936, 107-132; Klawans, 44.

²⁶¹ Phoenix: Anka kuşu, ölümsüzlüğün sembolü olan kuş. Ayrıntılı bilgi için bkz. Stevenson-Smith, 250; Richard J. Plant, *Roman Silver Coins - A Price Guide*, Rotographıc, 1959, 94.

²⁶² Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 35; Coleman, 73.

4.2.2.5. Concordia

Uyum, anlaşma ve birlik anlamına gelen Concordia asa, patera²⁶³ ve bereket boynuzu tutan kadın şeklinde gösterilir. Roma'da devlet ile vatandaşlar arasındaki uyumu temsil eder. Grekçe'deki karşılığı Homonia'dır²⁶⁴.

Definede yer alan sikkeler üzerinde Concordia 11 (Kat. No. 95, 96, 114, 166-168, 230, 244, 299, 300 ve 379) sikkede arka yüz tipi olarak işlenmiştir. Kat. No. 114'deki sikkede ayakta verilen Concordia diğer sikkelerde otururken verilmiştir. Concordia sikkeler üzerinde asa, patera ve bereket boynuzu ile gösterilmesinin yanı sıra Kat. No. 95, 96 ve 230 olan sikkelerde Spes figürüne de yer verilmiştir.

4.2.2.6. Fecunditas

Kucağında ya da elinde çocuk tutan kadın olarak verilen Fecunditas verimlilik ve bereket anlamına gelmektedir²⁶⁵.

Fecunditas katalogda 3 sikkede (Kat. No. 208, 209 ve 375) betimlenmiştir. Ayakta işlenen Fecunditas çocuklar ve asa ile verilmiştir.

4.2.2.7. Felicitas

Mutluluk ve huzur anlamına gelen Felicitas sikkeler üzerinde Caduceus ve bereket boynuzu tutarken gösterilir. Grekçe karşılığı Eutykheia'dır²⁶⁶.

Definedeki sikkelerde en çok işlenen arka yüz tipi Felicitas'dır. Katalogda Felicitas'ın işlendiği 26 sikke (Kat. No. 33, 44, 52, 64, 100, 119, 120, 123, 132, 163-165, 203, 240, 243, 252, 272, 282-285, 326, 331, 364 ve 391) vardır. Yer aldığı bütün sikkelerde ayakta görülen Felicitas caduceus, patera, asa, bereket boynuzu ve küre tutarken verilmiştir.

²⁶³ Patera: Roma'da kullanılan bir kap türü. Ayrıntılı bilgi için bkz. Karatağ, 311.

²⁶⁴ Stevenson-Smith, 376-377; Daly, 36; Burns, 176.

²⁶⁵ Bunson, 209; Sear, *Roman Coins and Their Values*, 22.

²⁶⁶ Melih Arslan, *Museum Of Anatolian Civilizations Roman Coins*, T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara 1992, 163; Baydur, 70.

4.2.2.8. Fides

Patera, bereket boynuzu, buğday başağı, mısır koçanı ve meyve sepeti tutan kadın şeklinde gösterilen Fides sadakat ve güven anlamına gelmektedir. Bir ya da birden fazla standart ile gösterildiğinde ise ordunun sadakatini simgelemektedir²⁶⁷.

İncelenen sikkelerde Fides'in işlendiği 4 sikke (Kat. No. 80, 332, 333 ve 365) bulunmaktadır. Ayakta verilen Fides standart, sancak, asa, buğday başağı ve meyve sepeti tutarken gösterilmiştir.

4.2.2.9. Fortuna

Grek dünyasında Tykhe olarak adlandırılan Fortuna kader ve şansını temsil eder. Gemi dümeni, bereket boynuzu, patera ve zeytin dalı tutan kadın şeklinde verilir. Fortuna Roma dünyasında adına tapınaklar yapılacak kadar önemlidir²⁶⁸.

Definede Fortuna 13 sikkede (Kat. No. 16, 51, 53, 81-83, 140, 210, 211, 224, 225, 273, 274, 352 ve 353) yer almıştır. Kat. No. 81-83, 140 ve 352'deki sikkelerde ayakta verilirken diğer sikkelerde otururken verilmiştir. Fortuna sikkeler üzerinde dümen, bereket boynuzu, mısır koçanı ve asa tutarken betimlenmiştir.

4.2.2.10. Genius

Patera ve bereket boynuzu tutan erkek şeklinde betimlenen Genius ruh, yetenek ve deha anlamına gelmektedir. İnsanların onunla birlikte doğup yaşadıklarına inanılır. Tanrılaştırılmış bilinç olarak düşünülür²⁶⁹.

İncelenen sikkeler arasında Genius'un işlendiği 9 sikke (Kat. No. 49, 50, 110-112, 251, 308, 366 ve 388) tespit edilmiştir. Genius bu sikkelerde ayakta patera, bereket boynuzu, asa, zeytin dalı ve mısır koçanı tutmaktadır. Kat. No. 49, 50 ve 251'deki

²⁶⁷ Hill, *A Handbook of Greek and Roman Coins*, 101; Bunson, 211.

²⁶⁸ Klawans, 46; John Melville Jones, *A Dictionary of Ancient Greek Coins*, 233, 234; Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 36.

²⁶⁹ N. G. L. Hammond- H. H. Scullard, *The Oxford Classical Dictionary*, (2. bs.), Oxford University Press, London 1970, 461; Çiğdem Dürüşken, *Roma'nın Gizem Dinleri*, Arkeoloji Sanat Yayınları, İstanbul 2000, 20; Erhat, 116.

sikkelerde çıplak betimlendiği görülmektedir. Kat. No. 308 olan sikkede başında polos ile verilmiştir.

4.2.2.11. Hilaritas

Ferahlık ve neşe anlamına gelen Hilaritas, sikkeler üzerinde elinde bereket boynuzu, palmiye dalı, asa ve patera tutan kadın şeklinde gösterilir. Bazı sikkelerde yanında çocuk ya da çocuklarla resmedilir²⁷⁰.

Definede Hilaritas'ın işlendiği 5 sikke (Kat. No. 212, 213, 231, 247 ve 253) bulunmaktadır. İşlenen sikkelerde ayakta görülen Hilaritas elinde bereket boynuzu, asa ve palmiye dalı tutmaktadır.

4.2.2.12. Honor

Sikkeler üzerinde bereket boynuzu, asa ve zeytin dalı tutarken resmedilen Honor, şeref anlamına gelmektedir²⁷¹.

Honor katalogda 3 sikkede (157, 159 ve 160) betimlenmiştir. İşlendiği sikkelerde ayakta verilen Honor zeytin dalı ve bereket boynuzu tutmaktadır.

4.2.2.13. Indulgentia

Sikkeler üzerinde elinde asa ve patera tutan kadın olarak gösterilen Indulgentia, merhamet ve hoşgörü anlamındadır²⁷².

Definede Indulgentia'nın işlendiği 3 sikke (Kat. No. 76, 77 ve 386) bulunmaktadır. Bu sikkelerde Indulgentia ayakta verilirken, patera ve asa tutmaktadır.

²⁷⁰ Stevenson-Smith, 462; Burns, 157; Ceylan, 50.

²⁷¹ William Smith, *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology Vol. II*, J. Murray, A. Street, Boston 1876, 512; Grant, *Roman Imperial Money*, 261.

²⁷² Stevenson-Smith, 480; Tulay, 103.

4.2.2.14. Laetitia

Sevinç ve neşe anlamına gelen Laetitia, çelenk, asa ve dümen tutan kadın şeklinde resmedilir²⁷³.

İncelenen sikkelerde Laetitia'nın işlendiği 4 sikke (Kat. No. 266, 292, 343 ve 367) vardır. Ayakta verilen Laetitia katalogdaki sikkeler üzerinde çapa, çelenk ve dümen tutarken gösterilmiştir.

4.2.2.15. Liberalitas

Cömertlik anlamına gelen Liberalitas elinde tablet ve bereket boynuzu tutan kadın şeklindedir. Liberalitas, Hadrianus Dönemi'nden itibaren görülmeye başlanmış ve Trajan Decius Dönemi'nden sonra nadir görülmüştür²⁷⁴.

Katalogda yer alan sikkeler üzerinde Liberalitas 4 sikkede (Kat. No. 116, 128, 137 ve 344) işlenmiştir. Liberalitas sikkeler üzerinde ayakta işlenirken sancak, abaküs ve bereket boynuzu tutmaktadır.

4.2.2.16. Libertas

Sikkeler üzerinde asa ve pileus tutan kadın şeklindeki Libertas, hürriyet, özgürlük ve serbestlik anlamına gelmektedir. Grekçe'deki karşılığı Eleutheria'dır²⁷⁵.

Definede Libertas'ın işlendiği 4 sikke (Kat. No. 65, 73, 101 ve 319) bulunmaktadır. Kat. No. 65'te ayakta görülen Libertas diğer sikkelerde oturur vaziyette işlenmiştir. Libertas sikkeler üzerinde pileus, zeytin dalı, asa ve kamış tutarken yer almaktadır.

²⁷³ Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 36; Tamay Tekçam, *Arkeoloji Sözlüğü*, Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti., İstanbul 2007, 126; Burns, 157.

²⁷⁴ Stevenson-Smith, 515; Sear, *Roman Coins and Their Values*, 22; Ceylan, 51-52.

²⁷⁵ Klawans, 47; Kennedy, 191; Karatağ, 349.

4.2.2.17. Moneta

Haber veren, uyaran anlamına gelen Moneta, Roma tanrıçaları arasında yer alıp tapınağı Capitolium²⁷⁶ tepesinde yer alır. Sikkeler üzerinde terazi ve bereket boynuzu tutan kadın şeklinde gösterilir²⁷⁷.

Define'ye ait sikkeler içerisinde Moneta 1 sikkede (Kat. No. 84) yer almaktadır. Tanrıça ayakta verildiği sikkede terazi ve bereket boynuzu tutarken görülmektedir.

4.2.2.18. Pax

Elinde caduceus, zeytin dalı, asa ve patera tutan kadın şeklinde betimlenen Pax, barış anlamına gelmektedir. Pax adına Roma'da tapınaklar yapılmıştır²⁷⁸.

İncelenen sikkeler arasında en sık karşılaşılan tipler arasında yer alan Pax'ın işlendiği 16 sikke (Kat. No. 27-29, 54, 55, 62, 63, 124, 133, 192, 258, 293, 324, 325, 368 ve 369) bulunmaktadır. Kat. No. 27, 28 ve 369'daki sikkelerde oturan Pax, diğer sikkelerde ayakta verilmiştir. Pax, sikkeler üzerinde zeytin dalı, asa ve bereket boynuzu tutmaktadır.

4.2.2.19. Pietas

Saygı ve dindarlık anlamına gelen Pietas, sikkeler üzerinde başı örtülü olarak patera ve asa tutan kadın şeklinde verilir. Bazı sikkelerde sunağa güzel koku ile sunu yaparken gösterilir. Grekçe'deki karşılığı Eusebeia diye geçmektedir²⁷⁹.

Katalogda Pietas'ın işlendiği 7 sikke (Kat. No. 56, 135, 148, 155, 156 ve 381) bulunmaktadır. Sikkeler üzerinde ayakta çocuk ve kutu tutarken görülen Pietas'ın en sık karşılaşılan betimi sunağa libasyon yapmasıdır.

²⁷⁶ Capitolium: Roma'nın kutsal alanları arasında yer alan ve içerisinde birçok tapınağı bulunan yerdir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Bunson, 134.

²⁷⁷ William Smith, *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology Vol. II*, 1112; Jordan, 203; Grimal, 499.

²⁷⁸ Bell, 343; Tekçam, 169; Grimal, 597.

²⁷⁹ Gnechi, 55-56; Hammond-Scullard, 833; Arslan, *Museum Of Anatolian Civilizations Roman Coins*, 164; Dürüşken, 36.

4.2.2.20. Providentia

Sikkeler üzerinde asa ve sopa tutan kadın şeklinde resmedilen Providentia ileri görüşlülük, dikkat ve basiret anlamına gelmektedir. Bazı sikkelerde elindeki sopayla önündeki küreyi gösterirken yer alır. Grekçe'deki karşılığı Pronoia'dır²⁸⁰.

Definede yer alan sikkelerde Providentia 12 sikkede (Kat. No. 162, 180, 182, 183, 194-196, 222, 223, 260, 277 ve 338) işlenmiştir. İncelenen sikkelerde Providentia ayakta küre, bereket boynuzu ve sopa tutarken gösterilmiştir.

4.2.2.21. Pudicitia

Örtülü başı ve elinde asa ile betimlenen Pudicitia, alçak gönüllülük anlamına gelmektedir²⁸¹.

Katalogda, Pudicitia'nın işlendiği 3 sikke (Kat. No. 311, 313 ve 314) bulunmaktadır. Ayakta verilen Pudicitia işlendiği sikkelerde duvağını ve asa tutarken gösterilmiştir.

4.2.2.21. Securitas

Huzur ve güven anlamına gelen Securitas asa ve patera tutan kadın şeklinde gösterilir. Bazı sikkelerde bir sütuna yaslanmış olarak görülmektedir²⁸².

İncelenen sikkelerde Securitas 1 sikkede (Kat. No. 255) yer almaktadır. Securitas işlendiği sikkede oturur vaziyette küre tutarken kolunu sandalyeye yaslamıştır.

4.2.2.22. Spes

Spes, Latince'de ümit demektir. Eteğini hafif yukarıya kaldırıp yürüyen ve çelenk tutan kadın biçiminde işlenmektedir. Grekçe'deki karşılığı Elpis'dir²⁸³.

²⁸⁰ Klawans, 49; Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 36; Jordan, 254.

²⁸¹ Stevenson-Smith, 667-668; Richard A. Bauman, *Women and Politics In Ancient Rome*, Routledge, London 1992, 15; Burns, 10.

²⁸² Stevenson-Smith, 756; Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 36; Sear, *Roman Coins and Their Values*, 24.

²⁸³ Smith, *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology Vol. III.*, 893; Klawans, 50.

Define'ye ait sikkelerde Spes 4 sikkede (Kat. No. 30, 31, 74 ve 161) işlenmiştir. Spes yer aldığı sikkelerde yürürken ve çiçek tutarken gösterilmiştir. Kat. No. 95, 96 ve 230 olan sikkelerde ise Spes'in figürüne yer verilmiştir.

4.2.2.23. Uberitas

Bereket anlamına gelen Uberitas, üzüm salkımı, bereket boynuzu ve para kesesi tutan kadın biçiminde işlenmiştir²⁸⁴.

İncelenen sikkelerde Uberitas 2 sikkede (Kat. No. 309 ve 310) yer almıştır. Sikkeler üzerinde ayakta işlenen Uberitas çanta ve bereket boynuzu tutmaktadır.

4.2.2.24. Virtus

Yürür vaziyetteki zırhlı ve mızraklı kadın şeklinde resmedilen Virtus, cesaret ve erdemlilik anlamına gelmektedir. Sikkeler üzerinde elinde zafer figürünü tutarken resmedilmektedir²⁸⁵.

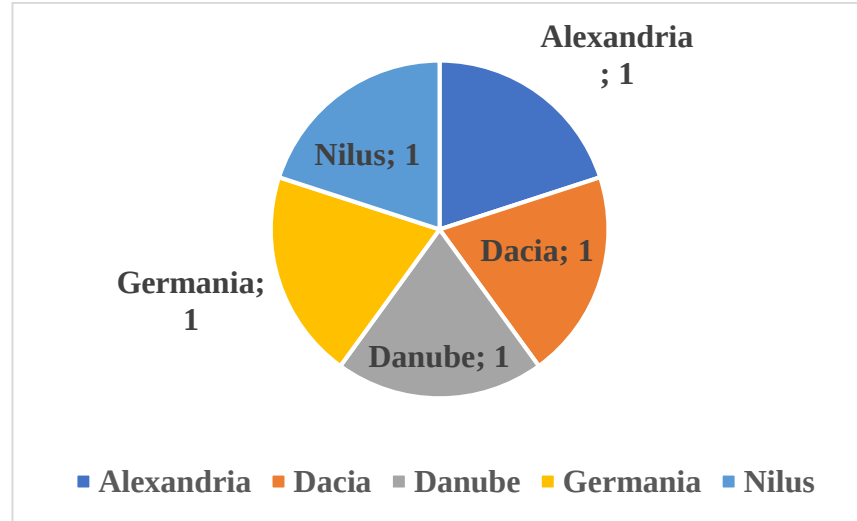
Define'ye ait sikkelerde Virtus 2 sikkede (Kat. No. 45 ve 295) işlenmiştir. Sikkeler üzerinde ayakta işlenen Virtus zeytin dalı, mızrak ve kılıç tutmaktadır.

4.2.3. Somut Kişileştirmeler

Ülke, eyalet, nehir vb. somut varlığın insani özellikler ile kişileştirildiği tiptir. İncelenen sikkelerde 5 farklı örneği bulunan bu tip definedeki sikkeler üzerinde de 5 sikkede görülmektedir (**Grafik 4.5**).

²⁸⁴ Stevenson-Smith, 843; Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 36.

²⁸⁵ Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 36; Kennedy, 319.

Grafik 4.5. Somut Kişileştirmelerin Sayısal Dağılımı

4.2.3.1. Alexandria

Mısır’da bulunan Alexandria, Roma’nın önemli darphanelerinden biridir²⁸⁶. Roma sikkeleri üzerinde kişileştirilmiş kentler arasında yer alır. Kat. No. 88’deki Hadrianus sikkesinde görülen Alexandria, sistrium²⁸⁷ ve sepet içerisinde yılan tutarken gösterilmiştir.

4.2.3.2. Dacia

Dacia Romanya, Moldova ve Macaristan ülkelerinin Antik Dönem’deki adıdır. Dacia ile yapılan savaşlar sonrasında Roma sikkelerinde yer almaya başlamıştır. İmparatorluk dönemi sikkeleri üzerinde erkek bir savaşçı olarak gösterilmektedir²⁸⁸. Dacia katalogda 1 sikkede işlenmiştir. Kat. No. 307 olan sikkede Dacia ayakta ve elinde standart tutmaktadır.

4.2.3.3. Danube

Danube; Günümüzdeki Tuna Nehri’nin antik adıdır. Roma sikkeleri üzerinde gemi pruvası tutarken gösterilir²⁸⁹. Definede Danube 1 sikke üzerinde yer almaktadır. Traianus

²⁸⁶ Stevenson-Smith, 35-36; R. A. G. Carson-P. V. Hill-J. P. C. Kent, *Late Roman Bronze Coinage*, London 1960, 31.

²⁸⁷ Sistrium: Saplı dini bir çalgı. Ayrıntılı bilgi için bkz. Karatağ, 367.

²⁸⁸ Stevenson-Smith, 301-303; Ceylan, 58.

²⁸⁹ Richard Duncan-Jones, *Money and government in the Roman Empire*, 74; Bunson, 168.

Dönemi'ne ait Kat. No. 37 olan sikkede Danube, kayalara yaslanmış gemi pruvası tutarken kollarının üstünde sazlarla işlenmiştir.

4.2.3.4. Germania

Bugünkü Almanya ve Batı Polonya'nın bulunduğu alanın Antik Dönem'deki adı Germania'dır. Roma İmparatorluk Dönemi sikkelerinde Roma ile Germanler arasındaki savaşlardan sonra gösterilir²⁹⁰. Genelde mızrak ve kalkan tutarken verilir. Katalogda Germania 1 sikkede işlenmiştir. Hadrianus Dönemi'ne ait Kat. No. 89'daki sikkede Germania ayakta mızrak ve kalkan tutmaktadır.

4.2.3.5. Nilus

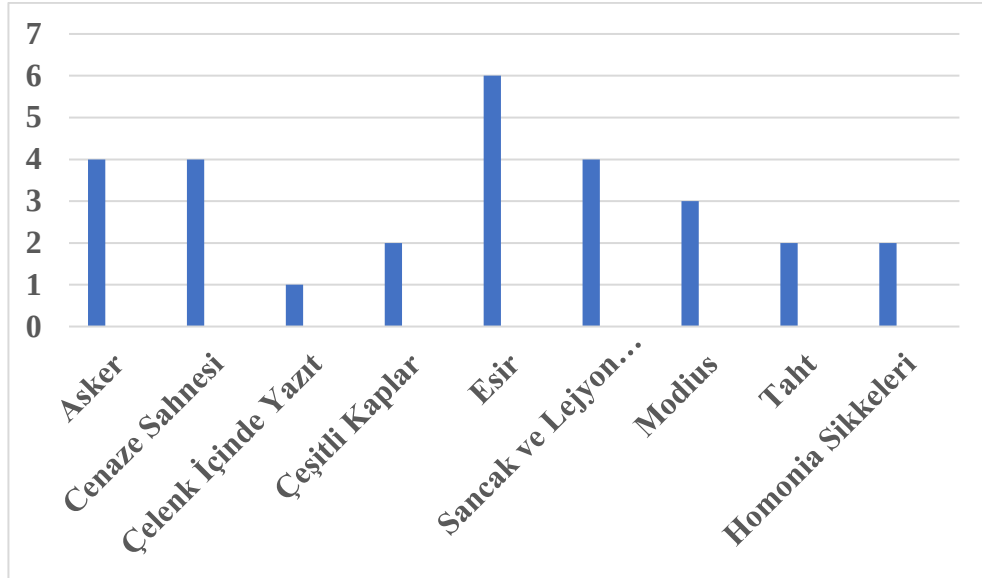
Mısır'a hayat veren Nil Nehri'nin sikkeler üzerinde kişileştirmesidir. Hadrianus Dönemi'nde basılan gümüş ve pirinç sikkelerde erkek figürü olarak işlenmiştir²⁹¹. Katalogda 1 sikkede (Kat. No. 90) yer alan Nilus, sfenkse yaslanmış bir biçimde kamış ve bereket boynuzu tutarken verilmiştir.

4.2.4. Askeri ve Günlük konular

Roma sikkelerinde karşımıza çıkan bir diğer arka yüz tipi askeri ve günlük konularla ilgilidir. Özellikle kazanılan savaşlardan sonra propaganda amacıyla askeri konuların işlendiği sikkeler sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Günlük konularda ise ölüme atıfta bulunulan cenaze sahneleri, uyum anlaşma ile ilgili betimlemeler ve günlük yaşam ile ilgili kap formları görülen tipler arasındadır (**Grafik 4.6.**).

²⁹⁰ William Smith, *Dictionary of Greek and Roman Geography Vol. II*, Walton and Maberly, London 1857, 257-262; Tulay, 89.

²⁹¹ Stevenson-Smith, 462-464; Ceylan, 59.

Grafik 4.6. Askeri ve Günlük Konuların Sayısal Dağılımı

4.2.4.1. Asker

Defineye ait sikkelerin arka yüzlerinde sadece bir askerin işlendiği örnekler bulunmaktadır. Kat. No. 339, 345, 347 ve 389 olan sikkelerde Romalı asker betimi tek başına arka yüz tipini oluşturmaktadır. Asker, sikkeler üzerinde kalkan ve mızrak tutarken ayakta verilmiştir.

4.2.4.2. Cenaze Sahnesi

Roma sikkelerinde görülen cenaze sahnesi imparator ya da imparator ailesinden birinin tanrılaştırılmasıdır. Katalogda Marcus Aurelius Dönemi'ne ait 4 sikkede (Kat. No. 176-179) cenaze sahnesi görülmektedir. Cenaze sahnelerinin işlendiği sikkelerde Consecratio²⁹² lejandı yer almaktadır. Sikkeler üzerinde cenaze sahnesinin yanı sıra Quadriga betimi de görülmektedir. Marcus Aurelius Dönemi'nde darp edilen bu sikkelerde İmparatorun babası Antoninus Pius'un tanrılaştırılması anlatılmıştır

²⁹² Consecratio; İmparator ya da imparator ailesinden birinin tanrılaştırılması demektir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Tulay, 56-57.

4.2.4.3. Çelenk İçerisinde Yazıt

İmparatorluk dönemi sikkelerinde nadir rastlanan tiplerden biride çelenk içerisinde yazıtı yer verilmesidir. Kat. No. 234'deki Lucilla Augusta sikkesinde çelenk içerisinde halkın yemini anlamına gelen **VOTA PVBLICA** lejandı görülmektedir.

4.2.4.4. Çeşitli Kaplar

Bazı Roma İmparatorluk Dönemi sikkelerinin arka yüzlerinde çeşitli seramikler karşımıza çıkmaktadır. Hadrianus Dönemi'ne ait Kat. No. 75'deki sikkede kepçe, sürahi, Sprinkler²⁹³ ve Lituus'a²⁹⁴ yer verilmiştir. Marcus Aurelius Dönemi'ne ait Kat. No. 158'deki sikkede bıçak, sürahi, kepçe, sprinkler ve lituus görülmektedir.

4.2.4.5. Esir

Roma İmparatorluk Dönemi'nde sık karşılaşılan tiplerden biride savaş esirleridir. İmparatorların kazandıkları zaferlere atıf şeklinde arka yüzde mağlup tarafın esiri işlenmiştir. Definede savaş esirlerinin işlendiği 6 sikke (Kat. No. 36, 39, 184, 185, 201 ve 349) bulunmaktadır. İşlenen sikkelerde Germania, Armenia ve Dacia'daki savaşlara ithafen esirlere yer verilmiştir.

4.2.4.6. Sancak ve Lejyon Kartalı

Lejyon kartalı, genellikle gümüşten yapılan ve her yerden görülecek şekilde uzun bir mızrağa yerleştirilen motiftir²⁹⁵. Askerlerin kullandığı bir başka alet ise standart diye tabir edilen sancaktır. Lejyon kartalı ve sancak katalogda 4 sikke (Kat. No. 8, 17, 18 ve 42) üzerinde görülmektedir. İncelenen sikkelerde lejyon kartalı 2 standart arasında verilmiştir.

²⁹³ Kutsal su kabı. Ayrıntılı bilgi için bkz. Stewenson-Smith, 91.

²⁹⁴ Kıvrık uçlu rahip asası. Ayrıntılı bilgi için bkz. Stewenson-Smith, 520.

²⁹⁵ Tulay, 128.

4.2.4.7. Modius

Modius, Roma'da buğday ölçeğine verilen isimdir²⁹⁶. Katalogda ayrı bir betim olarak 3 sikkede (Kat. No. 79, 108 ve 109) karşımıza çıkmaktadır. İşlenen sikkelerde modius'un içinde buğday başağı, mısır koçanı ve haşhaş görülmektedir.

4.2.4.8. Taht

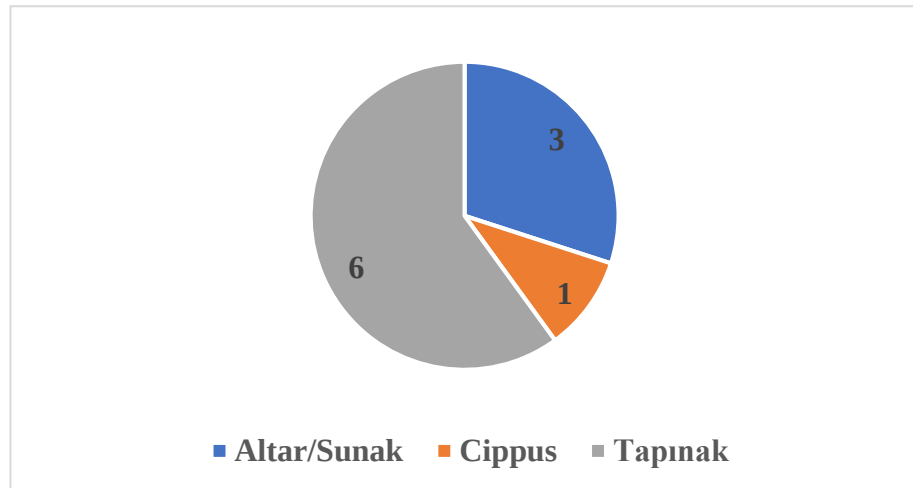
Definede 2 sikkede (Kat. No. 143 ve 149) taht işlenmiştir. Yaşlı Faustina'ya ait sikkelerde Juno'nun tahtı görülmektedir.

4.2.4.9. Homonia Sikkeleri

Anlaşma veya uyum diye de adlandırılan ve arka yüzünde tokalaşma sahnesinin yer aldığı sikkelere Homonia (Concordia) sikkeleri denmektedir. Katalogda Crispina'ya ait 2 Homonia sikkesi (Kat. No. 245 ve 246) yer almaktadır.

4.2.5. Mimari öğeler

Tapınak, altar, piramidal yapı, cippus, sütun vb. mimari öğeler Roma sikkelerinde karşımıza çıkan arka yüz tiplerindendir. Roma sikkelerinde yer alan mimari tipler arasında dini amaçlı yapılar ön plandadır (**Grafik 4.7.**).

Grafik 4.7. Mimari Öğelerin Sayısal Dağılımı

²⁹⁶ Stevenson-Smith, 559.

4.2.5.1. Altar/Sunak

Altar, Roma İmparatorluk Dönemi sikkeleri üzerinde sıklıkla işlenen mimari öğeler arasında yer alır. Bazı sikkelerde tanrılar, personifikasyonlar ya da kişiler ile birlikte betimlenir. Definede incelenen sikkelerde 3 tane sikkede (Kat. No. 6, 115 ve 382) altar ana tip olarak işlenmiştir. Domitianus Dönemi'ne ait Kat. No. 6'daki sikkede altar iki kapılı olarak yer alır. Antoninus Pius'a ait Kat. No. 115 olan sikkede altların üstünde yıldırım görülmektedir. II. Valerianus'a ait Kat. No. 382 sikkede sadece altar yer almaktadır.

4.2.5.2. Cippus

Cippus; kısa ve sütun şeklindeki sınır, adak ve mezar taşıdır. Bazen Roma'da tarlaların sınırlarını gösterir şeklinde de kullanılmıştır²⁹⁷.

Katalogda I. Philippus'a ait Kat. No. 287 olan sikkede cippus'un üstünde COS III lejandı görülmektedir.

4.2.5.3. Tapınak

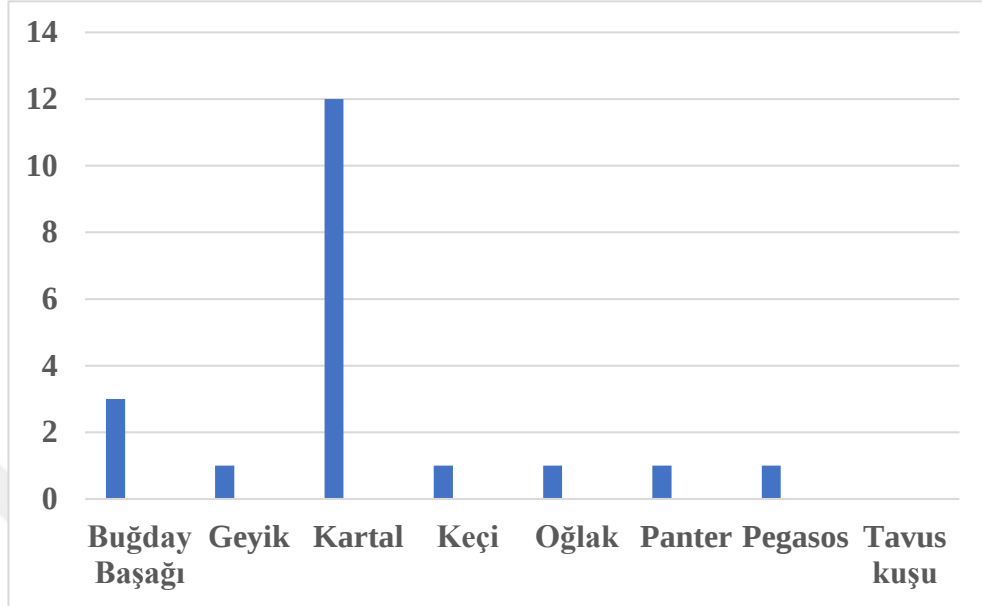
Definede sık işlenen mimari öğelerden biride tapınaktır. Katalogda 6 sikkede (Kat. No. 1-4, 7, 130, 131, 138 ve 323) tapınak betimi görülmektedir. Kat. No. 1-4 olan sikkelerde Tetrastil Ephesos Artemis Tapınağına yer verilmiştir. Tapınağın merkezinde ise Artemis kült heykeli bulunmaktadır. Domitianus'a ait Kat. No. 7 olan sikkede Tetrastil Jüpiter tapınağına görülmektedir. Tapınakta, Jüpiter, Juno ve Minerva heykelleri bulunmaktadır. Kat. No. 130 ve 131'deki sikkelerde Octastyle tapınağı ve Divus Augustus ile Livia heykelleri verilmiştir. I. Faustina'ya ait Kat. No. 138'deki sikkede Hexastyle tapınak önünde Faustina heykeli görülür. Kat. No. 323'de yer alan sikkede tapınak içerisinde Juno'ya yer verilmiştir.

4.2.6. Bitkiler, Hayvanlar ve Karışık Yaratıklar

Roma'nın sikkelere yansıttığı betimlemeler arasında bitki, hayvan ve karışık yaratıklar önemli bir yer tutmaktadır. Bitkiler arasında buğday aşağı, hayvan tiplerinde

²⁹⁷ Smith, *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology* Vol. I, 757; Karatağ, 97.

Roma'nın simgesi kartal ve mitolojide yer edinen karışık yaratıklar sikkelerin arka yüz tiplerini oluşturmaktadır (**Grafik 4.8.**).

Grafik 4.8. Bitkiler, Hayvanlar ve Karışık Yaratıklar'ın Sayısal Dağılımı

4.2.6.1. Buğday Başağı

Roma sikkelerinde çok sık olmasa da bazı sikkelerde buğday başaklarının yer aldığı görülmektedir. Katalogda ana tip olarak buğday başağının işlendiği 3 sikke (Kat. No. 19-21) bulunmaktadır. Traianus Dönemi'ne ait 3 sikkede de buğday başağı altılı verilmiştir.

4.2.6.2. Geyik

Roma İmparatorluk Dönemi'nde sikkeler üzerinde hayvan betimleri ara ara kullanılmaktadır. Kat. No. 358 olan Gallienus Dönemi'ne ait bir sikkede Geyik motifi durağan bir halde sağa doğru işlenmiştir.

4.2.6.3. Kartal

Roma'nın simgesi olan kartal definede en çok kullanılan arka yüz tiplerindendir. Katalogda kartal işlenen 12 sikke (Kat. No. 154, 169-175, 205 ve 227-229) bulunmaktadır. Sikkeler üzerinde küre üstünde, altın üstünde ve yalnız olarak verilmiştir.

4.2.6.4. Keçi

Katalogda hayvan tiplerinin en çok işlendiği Gallienus Dönemi'ne ait Kat. No. 360 olan sikkede keçi sağa doğru işlenmiştir.

4.2.6.5. Oğlak

Katalogda Gallienus Dönemi'ne ait başka bir sikkede (Kat. No. 362) oğlak sağa doğru koşar vaziyette gösterilmiştir.

4.2.6.6. Panter

Definede hayvan betimlerinin sık rastlandığı Gallienus Dönemi'nde panter yürür vaziyette (Kat. No. 361) sağa doğru işlenmiştir.

4.2.6.7. Pegasos

Medusa'nın kanından doğan Pegasos kanatlı at olarak tasvir edilmektedir²⁹⁸. Roma İmparatorluğu'nda Augustus, Claudius, Nero, Domitianus, Traianus, Hadrianus, L. Verus, Commodus ve Septimius Severus sikkelerinde sık kullanılmıştır²⁹⁹. Katalogda Pegasos Gallienus Dönemi'ne ait Kat. No. 363 olan sikkede uçar vaziyette işlenmiştir.

4.2.6.8. Tavus kuşu

Tavus kuşu ölümsüzlüğün sembolü olarak kabul edilmiştir. Roma Dönemi'nde kraliçeleri tanımlamada kullanılmıştır³⁰⁰. Definede tavus kuşu 4 sikkede (Kat. No. 152, 153, 220 ve 221) işlenmiştir. I. Faustina'ya ait Kat. No. 152 ve 153'deki sikkelerde ile II. Faustina'ya ait Kat. No. 220'deki sikkede tavus kuşu sağa doğru yürür halde işlenmiştir. II. Faustina'ya ait başka bir sikkede ise (Kat. No. 221) tavus kuşu kanatları açık cepheden verilmiştir.

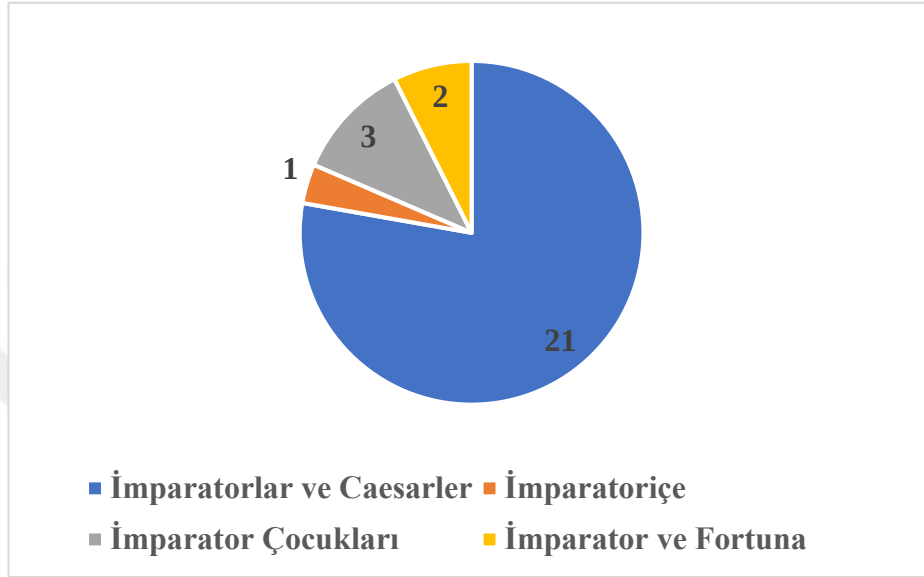
²⁹⁸ Erhat, 239.

²⁹⁹ Stevenson-Smith, 616

³⁰⁰ Tulay, 196.

4.2.7. Kişiler

Roma İmparatorluk Dönemi sikkelerinde yukarıda ayrıntılı verilen arka yüz tiplerinin dışında imparatorlar ve onların aileleri de sıklıkla görelen arka yüz tipleri arasında yer alır (**Grafik 4.9.**).

Grafik 4.9. Kişilerin Dağılımı

4.2.7.1. İmparatorlar ve Caesarler

Katalogda yer alan sikkelerin arka yüzünde en çok görülen tiplerden biride imparatorların kendileri, caesar yaptıkları evlat ya da evlatlıkları veya imparatorun yanında ailesinden birilerinin bulunmasıdır. Kataogda bu tipin işlendiği 21 sikke bulunmaktadır.

Kat. No. 5, 181, 235, 241, 254, 269, 270, 301, 302, 305, 306, 322 ve 359 olan sikkelerin arka yüzlerinde imparatorların kendileri işlenmiştir. İmparatorlar Kat. No. 5, 181, 235 ve 241'deki sikkelerdeki ortak özellik imparatorların ellerinde zeytin dalı tutmalarıdır. Barışın simgesi olan zeytin dalı muhtemelen yaklaşık 200 yıl süre Pax Romana'yı işaret etmektedir.

Antoninus Pius Dönemi'ne tarihlenen Kat. No. 102-104'deki sikkelerde imparatorun caesar ilan edilen evladı Marcus Aurelius gösterilmiştir. I.Philippus'a ait

Kat. No. 286'daki sikkede imparator oğlu olan II. Philippus ile birlikte at üstünde ellerinde mızrak tutarken verilmiştir.

Kat. No. 340 ve 341 olan sikkeler I. Valerianus ve Gallienus önlerindeki kalkanı tutarken yer almaktadır. Kat. No. 342'deki sikkede I. Valerianus Gallienus'a küre vermektedir, böylelikle dünya imparatorluğu olan Roma'nın yönetiminin Gallienus'a geçtiği belirtilmektedir. Kat. No. 378'deki sikkede Gallienus ve karısı Salonina el sıkışırken yer almaktadır.

4.2.7.2. İmparatoriçe

Domitianus'a ait Kat. No. 9'daki sikkede imparatorun karısı Domitia Augusta'nın büstü gösterilmiştir.

4.2.7.3. İmparator Çocukları

Kat. No. 215-217'deki II. Faustina sikkelerinde Marcus Aurelius ve Faustina'nın çocukları Commodus ve Antonianus taht üzerinde işlenmiştir.

4.2.7.4. İmparator ve Fortuna

Hadrianus'a ait Kat. No. 82 ve 83'deki sikkelerde imparator karşısında duran Fortuna ile verilmiştir. İkisinin tokalaşması Fortuna'nın imparatora şans ve uğur getirmesi anlamındadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SİKKELERİN LEJANDLARI

5.1. ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ SİKKELERİNDE LEJAND GELİŞİMİ

Lejand, Latince anlamı okumak olan *legere* kelimesinden türetilmiştir ve sikkelerin üzerindeki yazılara verilen addır³⁰¹. Bir sikkenin tanımlanmasında etkin bir rol oynayan lejandlar bize sikke hakkında birçok bilgi vermektedir. Lejandlardan sikkenin bastıran uygarlık, kent, kral, tarih, darphane, birim, sikke basımından sorumlu kişi, ön ve arka yüz hakkında ayrıntılı bilgiler elde etmekteyiz³⁰².

İlk sikkelerde lejandlardan çok sikkeyi darbeden kentin arması yer alırken, ilerleyen dönemlerde bir ya da birkaç harf sikkeler üzerinde görülmeye başlamıştır³⁰³. Hellenistik Dönem ile birlikte sikkeler üzerinde lejandların daha çok kullanılmaya başlandığını ve bu lejandlarda özellikle Büyük İskender'in unvanlarının yer aldığını görmekteyiz³⁰⁴.

Ana konumuz olan Roma İmparatorluk Dönemi sikkelerinde lejandların kesintisiz kullanıldığını ve bir düzene oturduğu açıktır. İmparatorluk dönemi sikkelerinde ön yüz lejandları, bazen aksi olmakla beraber genellikle sağdan sola doğru Latin harfleri ile yazılır. Lejandlar portrelerin kenarlarında yer alır. Ön yüz lejandlarında sikkeyi bastıran imparator, imparatoriçe ya da caesar'lerin aldıkları unvanlar ve adları yer almaktadır.

İmparatorluk dönemi sikkelerinde imparatorun adından önce yer alan **IMP** imparator anlamına gelmekle birlikte, bu unvan Vespasianus Dönemi'nden itibaren en sık kullanılan unvanlar arasındadır³⁰⁵. **IMP** unvanı imparatorlara kazandıkları zaferlerden sonra verilmiştir³⁰⁶. Julius Caesar'den gelen ve sonraki dönemlerde imparator varislerine de verilen unvanlardan biri, sikkeler üzerinde **CAES** şeklinde gösterilen caesar unvanıdır³⁰⁷. İlk kez MÖ 27 yılında Octavianus tarafından kullanılan **AVG** unvanı evrenin kutsal sahibi anlamına gelmektedir³⁰⁸. Bazı sikkelerde **AVG** unvanının sonunda

³⁰¹ Tulay, 128.

³⁰² Tekin, *Antik Nümismatik ve Anadolu (Arkaik ve Klasik Çağlar)*, 29.

³⁰³ Tekin, *Antik Nümismatik ve Anadolu (Arkaik ve Klasik Çağlar)*, 29.

³⁰⁴ Morrisson, 52.

³⁰⁵ Stevenson-Smith, 475; Atlan, *1947–1967 Yılları Side Kazıları Sırasında Elde Edilen Sikkeler*, 27.

³⁰⁶ Tulay, 103.

³⁰⁷ Bunson, 86-87; Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 31.

³⁰⁸ Adkins, 346.

yer alan G harfinin sayısı tahtta olan imparator sayısını göstermektedir³⁰⁹. Sikkeler üzerinde sık kullanılan unvanlardan biri olan **COS** Roma'nın en üst rütbeli memuriyeti olan consul'un kısaltmasıdır³¹⁰. Roma dininin başı anlamına gelen **PM** (Pontifex Maximus), vatanın babası anlamında kullanılan **PP** (Pater Patriae) ve devletin sivil iradesinin gücü anlamında kullanılan **TR P** (Tribunicia Patestate) imparatorluk dönemi sikkelerinde sıklıkla kullanılan unvanlar arasında yer almaktadır³¹¹. Geç Roma Dönemi'nde kullanılmaya başlanan ve efendimiz anlamına gelen **DN** (Dominus Noster) imparatorların adından önce ilk kez MS 4. yy'da kullanılmıştır³¹². Bu dönemde kullanılan bir başka unvan **P F** (Pius Felix), dindar ve mutlu anlamına gelmektedir³¹³. Caesarler için kullanılan **NOB CAES** (Nobilissimus Caesar) unvanı imparatorluk dönemi sikkelerinde görülen diğer bir unvan olup soylu caesar anlamındadır.

Tanrılaştırılan imparatorlara verilen **DIVVS** ve **DIVO** ile imparatoriçelere verilen **DIVA** unvanları ön yüz lejandlarında görülen unvanlardandır³¹⁴. En iyi anlamındaki **OPTIMVS**, dindar anlamına gelen **PIUS**, büyük anlamına gelen **MAX** (Maximus) ve mutlu anlamındaki **FELIX** imparatorluk sikkelerinde kullanılan diğer unvanlar arasındadır³¹⁵.

Roma İmparatorluk Dönemi sikkelerinin ön yüzlerinde yer alan ve imparatorların kazandıkları zaferlerden sonra aldıkları bazı unvanlar ise **ARM**, **DAC**, **GERM**, **PART** ve **BRIT**'tir³¹⁶.

5.2. DEFINEDE YER ALAN SİKKELERİN ÖN YÜZ LEJANDLARI

Definede yer alan 391 sikkenin ön yüzünde 124 farklı lejand yer almaktadır. Bu sayı sikkeler üzerinde imparatorların birçok farklı lejand ve unvan kullandıklarının göstergesidir. Katalogda yer alan sikkelerden Vespasianus'a ait Kat. No. 5 ve

³⁰⁹ Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 31.

³¹⁰ Klawans, 24; William Smith, *Dictionary of Greek and Roman Geography I*, Little, Brown and Company, Boston 1854, 849 Klawans, 24.

³¹¹ Adkins, 20; Tekin, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 31.

³¹² Atlan, *1947–1967 Yılları Side Kazıları Sırasında Elde Edilen Sikkeler*, 29; Adkins, 346.

³¹³ Stevenson-Smith, 622.

³¹⁴ Stevenson-Smith, 333-337; Tulay, 69.

³¹⁵ Tulay, 83, 138, 152; Antony Kamm, *The Romans: An Introduction*, Routledge, London ve New York 2008, 187.

³¹⁶ Baydur, 35; Karwiese, 88.

Domitianus'a ait Kat. No. 6-9 olan sikkelerde lejandlar soldan sağa yazılırken geri kalan 386 sikkede sağdan sola doğru yazılmıştır.

IMP unvanı katalogdaki sikkeler üzerinde en çok kullanılan unvan olup onu sırasıyla **AVG**, **COS** ve **CAESAR** takip etmiştir. **AVG** unvanı katalogda **AVGVSTVS** şeklinde de verilmiştir. İmparatoriçele sikkelerinde ise benzer anlama gelen **AVGVSTA** unvanını görmekteyiz. Genelde **CAES** şeklinde kullanılan caesar unvanı Hadrianus'a ait Kat. No. 55-68 arasındaki sikkelerde ve Antoninus Pius Dönemi'nde caesar olan Marcus Aurelius sikkelerinde **CAESAR** olarak yazılmıştır. Birçok farklı sikkede görülen **COS** unvanı ise sayılarla birlikte verilmiş ve imparatorun kaç kez consul olduğu belirtilmiştir. **PM** (Pontifex Maximus) ve **PP** (Pater Patriae) unvanları katalogda sıklıkla kullanılmıştır. Tribünlük gücünü ifade eden **TR P** unvanı imparator Nerva'ya ait Kat. No. 17 ve 18'deki sikkelerde **TR POT** şeklinde yazılmıştır. Antoninus Pius ile özdeşleşen ve katalogdaki sikkelerde en yoğun kullanılan unvanlardan olan **PIVS**, Antoninus Pius dışında birçok imparatorun sikkeleri üzerinde görülmektedir. Sikkeler üzerinde kullanılan ve imparatorlara öldükten sonra verilen **DIVVS** unvanı katalogda **DIVIF**, **DIVI**, **DIVVS** ve **DIVO** şeklinde Kat. No. 6, 27, 170-179, 181, 205, 227-229 ve 382'deki sikkelerde kullanılmıştır. Tanrılaştırılan imparatoriçelere verilen **DIVA** unvanı katalogda Kat. No. 138-153, 155, 156 ve 219-221 olan sikkelerde kullanılmıştır. **MAX** unvanı katalogda 193-196, 224-226, 250 ve 349 no.lu sikkelerde görülmektedir.

Katalogdaki sikkeler üzerinde yer alan kimi unvanlar sadece bazı imparatorlar tarafından kullanılmıştır. Bunlardan biri Jüpiter'in sıfatlarından olan ve en iyi anlamına gelen **OPTIMVS**'tur. Bu unvan Traianus'a ait Kat. No. 43 ve 45-50'deki sikkelerde **OPTIMO**, Kat. No. 44, 51 ve 52'deki sikkelerde ise **OPTIM** şeklinde yazılmıştır. Mutlu anlamına gelen **FELIX** katalogda Kat. No. 243, 244, 261-277, 279-281 ve 327'deki sikkelerde **FEL** şeklinde verilmiştir.

İmparatorlara zafer kazandıktan sonra verilen ve sikkeler üzerinde imparatorun propagandasına katkıda bulunan unvanlar katalogda farklı şekillerde kullanılmışlardır. Armenialılara karşı kazanılan zaferden sonra verilen Armeniacus unvanı katalogda Kat. No. 184-186 ve 191'deki sikkelerde **ARMENIACUS**, Kat. No. 192-194 ve 224-226 olan sikkelerde **ARM** olarak yazılmıştır.

BRITANNICVS unvanı imparatorların Britanya zaferine itafen verilmiştir³¹⁷. Katalogda Commodus'a ait Kat. No. 242-244'deki sikkelerde bu unvan **BRIT** diye yer almıştır.

Dacia fatihi anlamına gelen **DACIVS** sikkeler üzerinde genellikle **DAC** şeklinde verilir³¹⁸. Definede bu unvanın kullanıldığı 26 sikke bulunmaktadır. Bu unvan katalogda sadece Traianus'a ait sikkeler üzerinde görülmektedir. Kat. No. 26-34 ve 36-52'deki sikkelerde **DAC** şeklinde verilirken Kat. No. 35 olan sikkede **DACIVS** olarak verilmiştir.

GERMANICVS; Germania fatihi anlamına gelmektedir³¹⁹. Sikkeler üzerinde genelde **GERM** şeklinde yazılır. Katalogda **GERMANICVS** unvanının yazıldığı 16 sikke bulunmaktadır. Bu unvan katalogda **GERM** şeklinde Kat. No. 10-13'deki Domitianus'a, Kat. No. 19-25 ve 43-45 ve 47-51'deki Traianus'a, Kat. No. 203 ve 204'deki Marcus Aurelius'a ve Kat. No. 235'deki Commodus'a ait sikkelerde yer almıştır.

PARTHICVS; Partia fatihi anlamına gelmekte olup imparatorlara Partia zaferi sonrasında verilir³²⁰. Definede bu unvan 10 sikkede görülmektedir. Kat. No. 52'deki Traianus'a ait sikkede **PARTHIC**, Kat. No. 192-196'daki Marcus Aurelius'a ait sikkelerde **PARTH**, Kat. No. 224-226'daki Lucius Verus'a ait sikkelerde yine **PARTH** ve Kat. No. 250'deki Septimius Severus'a ait sikkede **PART** şeklinde yazılmıştır.

5.3. DEFINEDE YER ALAN SİKKELERİN ARKA YÜZ LEJANDLARI

Katalogda yer alan sikkelerin arka yüz lejandlarındaki çeşitlilik dikkat çekilmesi gereken önemli bir unsurdur. Definede yer alan 391 sikkede 150 den fazla farklı arka yüz lejandı görülmektedir.

Arka yüz lejandlarında imparatorların aldıkları unvanların sık kullanılması bu çeşitlilikteki en önemli etkenlerden biridir. **IMP**, **COS**, **PM**, **TR P** ve **PP** arka yüz lejandlarında sıklıkla kullanılan unvanlardır. **IMP**, **COS** ve **TR P** unvanlarının yanlarında Roma sayılarla kişinin bu unvanı kaç kez aldığı belirtilmiştir.

³¹⁷ Tulay, 46.

³¹⁸ Stevenson-Smith, 303-304.

³¹⁹ Bunson, 239.

³²⁰ Tulay, 157.

İmparator unvanlarının yanı sıra arka yüz lejandlarında tanrı, tanrıça, kişileştirmelerin ve bazı mimari öğelerin lejandları da bulunmaktadır.

Arka yüz lejandlarından yola çıkarak sikke sahibi imparator, dönemin siyasi olayları ve dini yapısıyla ilgili bilgiler elde etmemiz söz konusudur. Birkaç örnek vermek gerekirse; Kat. No. 6'daki Domitianus'a ait sikkenin arka yüzündeki **DİVO-VESP** lejandı Domitianus'dan önceki imparator Vespasianus'un tanrılaştırıldığını göstermektedir. Kat. No. 44 ve 51'deki sikkelerde yer alan **PARTHICO** unvanı Hadrianus'un Partlara karşı zafer kazandığını vurgulamaktadır. Antoninus Pius'a ait Kat. No. 102-104'deki sikkelerin arka yüzünde **AVRELIVS CAESAR AVG P II F COS** lejandı Marcus Aurelius'un Antoninus Pius Dönemi'nde caesar ilan edildiğini ve Pius'tan sonraki imparatorun Marcus olacağını belirtmektedir. Lejandlarda tanrı ve tanrıçalara vurgu yapılması Roma'nın pagan inancına olan saygısını işaret etmektedir. Genelde propaganda amacı taşıyan bazı arka yüz lejandlarının anlamları Ekler kısmında verilmiştir.

ALTINCI BÖLÜM

TARİHLENDİRME

6.1. DEFINENİN TARİHLENDİRİLMESİ

İçerisinde imparator, imparatoriçe ve caesar'lerden oluşan 39 kişiye ait sikke bulunduran Kızıldere Definesi'ndeki toplam sikke sayısı 391 adettir. Definedeki en erken tarihli sikkeler MS 41-42 yıllarında darp edilmiş Kat. No. 1-4'te yer alan Claudius'a ait sikkelerdir. Bu sikkeler büyük olasılıkla definede biriktirilmeye başlanan ilk sikkelerdir. Claudius'tan itibaren biriktirilmeye başlanan definenin en geç tarihli sikkesi Kat. No. 391'deki MS 268-270 yıllarında darp edilen II. Claudius (Gothicus) sikkesidir. II. Claudius'a ait sikkenin darp tarihi definenin yaklaşık 229 yıllık bir birikimin sonucunda oluştuğunu göstermesi kuvvetle muhtemeldir. Bu yönüyle define bir Tasarruf Definesi olduğunu işaret etmektedir. II. Claudius'a ait Kat. No. 391'deki bu sikke define için *terminus post quem* niteliğindedir. Böylelikle definenin muhtemel gömü tarihi MS 268-270 yılları ya da hemen sonrasdır.

Define, Anadolu'da bulunup yayını yapılan birçok define ile karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma içerik ve gömü tarihi dikkate alınarak yapılmıştır. İçerik karşılaştırmasında imparator, imparatoriçe ve caesar'ler, gömü tarihinde ise yaklaşık 30 yıllık bir aralığa uyulmuştur.

Defineye içerik yönünden benzeyen definelerden ilki Kızıltepe Definesi'dir. Definedeki sikkeler Galba (MS 68-69) ile Elagabalus Dönemleri'ni kapsamasıyla benzer bir define örneğidir. İçerisinde 429 adet sikke barındıran ve Antoninus Pius ile Maximianus Thrax Dönemleri arasına denk gelen sikkelerinden dolayı Sulakyurt Definesi benzer definelerdendir. *Denarius* birimindeki sikkelerden oluşan Erimtan Koleksiyonu'ndaki Roma *Denarius* Definesi Kızıldere Definesi ile benzer sikkeler barındıran bir başka definedir. İçeriğinin yanında bulunduğu bölge itibariyle de benzerlik gösteren bir definede Kızılcapınar Definesi'dir. Toplamda 929 sikkenin yer aldığı define kişileri ve birimleri ile de içerik yönünden en çok benzerlik gösteren örneklerdendir. Otho-Antoninus Pius Dönemleri'ni kapsayan ve 2469 sikkeden oluşan Manyas Definesi içerik yönünden değerlendirmeye alınan örneklerdendir. İçerisinde Domitianus'tan

Septimius Severus'a kadar 13 sikke bulunduran Erythrai Definesi benzer kabul edilebilecek definelerdendir.

Western Turkey A adıyla yayınlanan define buluntu yeri tam olarak bilinmeyen definelerdendir. Türkiye'nin batısında bulunduğu kabul edilen definenin MS 267-268 olan gömü tarihinin yanı sıra içerik (Caracalla-Gallienus) yönünden de Kızıldere Definesi ile yakın benzerlik göstermektedir. Kızıldere Definesi'nden yaklaşık 4 yıl önce gömülen ve buluntu yeri tam olarak bilinmeyen diğer bir definede Western Turkey B definesidir. III. Gordianus ile Gallienus Dönemleri'ni kapsayan define MS 266 yılında gömülmüştür. Kızıldere Definesi'nin bulunduğu Aydın ilinde bulunan Haydere Definesi karşılaştırmaya konu olan örneklerdendir. Bu örneğin Kızıldere Definesi ile olan benzerlikleri MS 264 olan gömü tarihi, definede sikkesi bulunan imparatorlar ve buluntu yeridir. MS 260 gömü tarihi ve Elagabalus-I. Valerianus Dönemleri arasında darp edilen sikkeleri ile benzer bir başka definede Kayseri sınırları içerisinde bulunan Caesarea III definesidir. Caracalla'dan Gallienus'a kadar kesintisiz bir sikke serisine sahip olan Iasos Agorası Definesi MS 257-258'li yıllara tarihlenen gömü tarihi ve içeriği ile Kızıldere Definesi'ne benzemektedir. MS 257'de gömülen Göktepe Definesi içerisinde barındırdığı Septimius Severus ile Gallienus Dönemleri'ni kapsayan sikkeleri ile tespit edilen benzer define örneklerindendir. Caracalla ve Volusianus Dönemleri arasına denk gelen sikkelerden oluşan Zeugma Tetrarahmi Definesi, MS 256'da Kızıldere Definesi'nden yaklaşık 14 yıl önce gömüldüğünden benzer örnekler arasında yer almıştır. Hem gömü tarihi hem de içerik yönünden bir başka yakın örnek Afyon ilinin İhsaniye ilçesinde bulunan İhsaniye Definesi'dir. Definenin muhtemel gömü tarihi MS 285 yılıdır. Eastern Turkey adıyla yayınlanan define tam olarak buluntu yeri bilinmeyen başka bir örnektir. Definenin Kızeldere Definesi ile olan benzerlikleri MS 251'deki gömü tarihi ve Augustus'tan Trajan Decius'a uzanan sikke içeriğidir. Septimius Severus ile III. Gordianus Dönemleri arasında darp edilen sikkelerden oluşan Salihli Definesi, MS 241-243 deki gömü tarihine ilaveten sikke içeriği bakımından da benzer defineler arasındadır. Benzer olarak karşılaştırılan definelerden sonuncusu Yatağan Definesi'dir. İçeriğindeki Antoninus Pius ile III. Gordianus Dönemleri'ni kapsayan sikkeleri ve MS 241'de gömülmesiyle benzer define olarak ele alınmıştır (**Tablo 6.1**).

Tablo 6.1. Kızıldere Definesi'ne Benzer Özellikler Gösteren Defineler

Define Adı	Buluntu Yeri	Dönemi	Sikke Sayısı	Gömmü Tarihi
Manyas Definesi	Manyas/Balıkesir	Otho-Antonius Pius	2469	MS 145
Erythrai Definesi	Erythrai/İzmir	Domitianus-Septimius Severus	13	MS 193-194
Kızıltepe Definesi	Kızıltepe/Mardin	Galba -Elagabalus	424	MS 218-222
Erimtan Koleksiyonu Roma Denarius Definesi	Anadolu	Vespasianus-Elagabalus	246	MS 222
Kızılcapınar Definesi	Kızılcapınar/Germencik/Aydın	Nero-Severus Alexander	929	MS 227
Sulakyurt Definesi	Sulakyurt/Kırıkkale	Antoninus Pius-Maximianus Thrax	429	MS 236
Yatağan Definesi	Kurucuova/Yatağan/Muğla	Antonius Pius-Gordianus III	243	MS 241
Salihli Definesi	Salihli/Manisa	Septimius Severus-Gordianus III	57	MS 241-243
Eastern Turkey	Türkiye/?	Augustus-Trajan Decius	2711	MS 251
Zeugma Tetrarahmi Definesi	Zeugma/Gaziantep	Caracalla/Volusianus	3750	MS 256
Göktepe Definesi	Muğla/Göktepe	Septimius Severus-Gallienus	185	MS 257
İasos Agorası Definesi	İasos/Muğla	Caracalla-Gallienus	2997	MS 257-258
Haydere Definesi	Bozdoğan/Aydın	Vespasianus-Gallienus	5578	MS 264
Western Turkey B	Türkiye/?	III. Gordianus-Gallienus	195	MS 266
Caesarea III	Kayseri	Elagabalus-I. Valerianus	61	MS 266
Western Turkey A	Türkiye/?	Caracalla-Gallienus	637	MS 267-268
İhsaniye Definesi	İhsaniye/Afyon	I. Valerianus-Diocletianus	83	MS 285

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Antik Dönem'in birçok uygarlığına ev sahipliği yapan Büyük Menderes Havzası arkeologlar için son derece önemli bir çalışma alanıdır. Havzanın içerisinde bulundurduğu arkeolojik zenginlikler Antik Dönem ile ilişkileri tespit edilen ve edilmeyen birçok buluntu yerinin oluşmasına sebep olmuştur. Havza sınırları içerisinde yer alan Kızıldere Köyü de bu buluntu yerlerinden biri olmuştur. Köyde bulunan define sonucunda bu çalışma ortaya çıkmıştır. Definenin bulunduğu Kızıldere Köyü'nde herhangi bir antik yerleşim bugüne kadar tespit edilmemiştir. Buluntu yerine en yakın antik kent Mastaura'dır. Mastaura'da kapsamlı çalışmaların yapılmaması kent ile definenin bulunduğu köy arasında bir bağlantı olup olmadığı sorusunu kesin olarak cevaplamamaktadır. Fakat Kızıldere Köyü Mastaura'ya ve doğal olarak Ephesos'tan başlayan Magnesia ad Meandrium, Tralleis, Nysa, Mastraura ve Laodikeia'ya kadar devam ederek buradan farklı bölgelere ayrılan yol ağına yakın bir konumdadır. Elde olan bilgiler sonucunda definenin tarihlendiği dönemde bu bölgede bir yaşamın olup burada yaşayanların mı defineyi sakladığı, definenin yol ağından geçenler tarafından mı buraya gömüldüğü gibi akla gelen soruların tam cevabına ulaşılmamıştır. Fakat definenin buraya gömülmesinin, gömü yerine en yakın yerleşim olmasından dolayı Roma İmparatorluk Dönemi'nde güçlendiği ve önemli bir yere geldiği bilinen Mastaura ile ilişkili kişiler tarafından gerçekleşmiş olabileceği, bu sorulara verilen cevaplardan en muhtemel olanıdır.

Defineyi önemli kılan unsurlardan biri definedeki sikkelerin tarih aralığı ve kişilere göre dağılımıdır. Definedeki en erken sikke ile en geç sikke arasında yaklaşık 229 yıllık uzun bir zaman dilimi vardır. Bu zaman diliminin uzunluğu Roma İmparatorluğu'nun en zengin döneminin yanında zenginliğin giderek zayıflamaya başladığı yılları da kapsamaktadır. Yaklaşık 2 buçuk asırlık bu sürede yaşanan ekonomik ve siyasi olaylar definedeki sikkelere de yansımıştır. Sikkeler bu dönemde yaşanan özellikle savaşlar vb. siyasi olayların yanı sıra sosyo-ekonomik yaşantıyı gözler önüne sermektedir. Definedeki sikkeler 5 hanedanlığa mensup 39 farklı imparator, imparatoriçe ve caesar'e aittir. Julius Claudius Hanedanlığı definede 4, Flavius Hanedanlığı 245, Severuslar Hanedanlığı 8, Kışla İmparatorları 130 ve İliryalı İmparatorlar 4 sikke ile temsil edilmektedir. Definede 49 sikkesi bulunan Flavius Hanedanlığının Antoninler Dönemi imparatoru Marcus

Aurelius en fazla sikkeye sahip imparatorudur. Marcus Aurelius'u yine aynı hanedanlıktan Hadrianus 42, Antoninus Pius 38, Traianus 34 ve Kışla imparatorlarından Gallienus 33 sikke ile takip etmektedir. Roma tarihinde etkin rol oynayan imparatorilerden Yaşlı Faustina'nın definede 21 sikkesi yer almaktadır. Sikkelerin temsil yoğunluğu imparatorluğun güç ve refah içinde olduğu dönemlerde daha fazladır. Bu durum aynı zamanda sikkelerin propaganda aracı olarak kullanılmaları ile ilişkilendirilebilir. Özellikle kazanan zaferlerden dolayı bastırılan **ARM, GERM, PART** vb. unvanların yer aldığı sikkeler definede sıklıkla görülmektedir. Bu duruma ilaveten definedeki sikkelerin temsil yoğunluğu imparatorların taht süreleri ile doğru orantılıdır. Farklı definelere bakıldığında Manyas Definesi ve Kızılcapınar Definesi temsil yoğunluğu bakımından Kızıldere Definesi'ne benzemektedir.

Roma İmparatorluğu'nun darphane ağı düşünüldüğünde devlet darphaneleri merkezi otoriteye bağlı birçok bölgede karşımıza çıkmaktadır. Bu darphane zenginliği Kızıldere Definesi'nde de gözlemlenmiştir. Definede yer alan sikkeler 8 farklı darphanede darp edilmiştir. İmparatorluğun merkezi darphanesi olan Roma, definede 337 sikke ile başı çekmektedir. Roma'dan sonra en fazla sikkeye sahip ikinci darphane, definede 25 sikkesi bulunan Antiochea'dır. Lugdunum 5, Mediolanum 2, Siscia 4 ve Cyzicus 1 sikke ile definede temsil edilen devlet darphanelerindendir. Definede yer alan 16 tane *kistophorik tetradrahmi* birimindeki sikkeler yerel darphanelerden Ephesos'ta 15 ve Laodikeia'da 1 sikke darp edilmiştir. Katalogda 374. sırada yer alan sikke uğradığı yoğun tahribat sonucu darphanesi belirlenememiştir. *Kistophor*ların Batı Anadolu'da darp edilmesi ve darphanelerin definenin buluntu yerine yakınlığı göz önüne alındığında definede yer almaları olası bir durumdur. *Denarius* biriminde yer alan sikkeler definede temsil edilen darphanelerden sadece merkezi darphane Roma'da basılmıştır. Roma'da *denarius*un yanı sıra *antoninianus* birimindeki sikkelerde darp edilirken, temsil edilen diğer darphanelerde ise sadece *antoninianus* birimindeki sikkeler darp edilmiştir. Merkezi darphane ve birbirine son derece uzak olan darphane sikkelerinin bu denli yaygın dolaşımı, devlet darplı sikkelerin dolaşım ağını Kızıldere Definesi'nde de gözler önüne sermektedir.

Definede yer alan sikkeler *kistophorik tetradrahmi*, *denarius* ve *antoninianus* birimlerinde darp edilmiştir. En fazla sikkeye sahip birim *denarius* (243) olup, onu sırasıyla *antoninianus* (132) ve *kistophorik tetradrahmi* (16) takip etmektedir. Definedeki

sikkelerin tarih aralığının geniş olması birimlerin sayısal çoğunluklarını da etkilemiştir. Romanın ana gümüş sikkesi olan *denarius*un, *antoninianus*un yürürlüğe girmesiyle çok nadir darp edildiğini definede de görmekteyiz. Definede son olarak III. Gordianus Dönemi'nde yer alan 1 *denarius* tamamen yerini *antoninianusa* bırakmıştır. Batı Anadolu darplı *kistophor*ların definede yer alması, definenin buluntu yerinin *kistophor*ların basıldığı bölgelere yakınlığı ile alakalıdır.

Toplam ağırlığı 1.451,71 gr. olan definenin 784,41 gramını *denarius* birimi oluşturmaktadır. *Denarius* biriminin en ağır sikkesi 3,81 gr. en hafif sikkesi 2,74 gramdır. *Denarius*ların gümüş oranlarında ve ağırlıklarında yapılan değişiklikleri bilmekteyiz. Fakat bu durumu definede gösteren bir tespiti rastlanmamıştır. Definenin ikinci kalabalık gurubu olan *antoninianus*ların toplam ağırlığı 504,19 gr. olup birimin en ağır sikkesi 5,20 gr. en hafifi 2,52 gramdır. Burada Kat. No. 301'de bulunan sikkenin çalışma yapılmadan önce kırıldığı, parçasının bulunmadığını ve bu sikkenin en hafif sikke kategorisine alınmadığını belirtmek gerekir. Sikke bazında definedeki en ağır sikkeler *kistophorik tetradrahmi* birimindeki sikkelerdir. Bu durumu 16 sikkenin toplam 163,11 gr. olan ağırlığı da ortaya koymaktadır. Birimin en ağır sikkesi 10,81 gr. en hafif sikkesi 8,59 gramdır.

Sikkelerin çapları ölçüldüğünde gram ağırlığında olduğu gibi çapı en geniş olan sikkelerin *kistophorik tetradrahmi* biriminde darp edilen sikkeler olduğu görülmüştür. Definede çapı en büyük olan sikke 28 mm ile Kat. No. 6'da, çapı en küçük olan sikkeler ise Kat. No. 98 ve 246'daki *denarius* biriminde darp edilen sikkelerdir.

Definedeki sikkelerin tamamı gümüş madeninden darp edilmiştir. Roma İmparatorluk Dönemi'nde başlangıçta tamamen gümüşten darp edilen sikkelerin gümüş oranı zaman içerisinde değişikliklere uğramıştır. *Denarius* ve *antoninianus* birimindeki sikkelerin çeşitli dönemlerde gerçekleşen ekonomi reformlarıyla gümüş oranları düşürülmesinin yanında zamanla sikkeler bronzdan üretilip gümüş ile kaplama yoluna gidilmiştir. Definede bu durumu Gallienus Dönemi'ne ve sonrasına tarihlenen sikkelerde görmekteyiz. Kullanımdan dolayı zamanla aşınan sikkelerin alt madeninin bronz olduğu sikkelerde gözle görülür bir şekilde açıktır. Söz konusu sikkelerin definede olduğundan dolayı gömü tarihinden sonra aşırı tahribata maruz kalmadığını varsayarsak, bozulmaların bu denli fazla olması gümüş oranının azlığını ortaya çıkarmaktadır.

Kalıp ilişkileri incelendiğinde Roma İmparatorluk Dönemi sikke çeşitlilik ve zenginliği definde de karşımıza çıkmaktadır. Ön yüz incelemesinde 350 farklı kalıbın kullanıldığı tespitine varılmıştır. Aynı kalıptan üretilen sikkelerin detayları, ön yüz kalıplarının değerlendirilmesi başlığında ve tablo 2.2. de verilmiştir. Arka yüz kalıplarında 367 kalıbın kullanıldığı görülmüştür. Arka yüz kalıplarının ayrıntılı incelemesi, arka yüz kalıplarının değerlendirilmesi başlığında ve tablo 2.2. de gösterilmiştir. Definedeki sikkelerin ön yüz ve arka yüz kalıpları toplamda 717 farklı kalıptan oluşmaktadır. Sikkelerin kalıp yönleri irdelendiğinde bütün yönlerde darbin olduğu genel çoğunluğunun kalıp yönünün ise 6 ve 12 olduğu tespitine varılmıştır.

Definede incelenen sikkelerin genel kondisyonları iyi durumdadır. Definedeki sikkelerin tahrip olma durumlarına bakıldığında geç tarihli sikkelerin daha çok yıprandığı görülmektedir. Bu durum olması gerekenin tam tersidir. Çünkü geç tarihli sikkeler kullanım süreleri daha az olduğu için kondisyonlarının daha iyi olması gerekmektedir. Fakat definede bu durumun tam tersi olmasının sebebi sikke metallereydir. Erken tarihli sikkelerde gümüş oranı daha fazla iken zaman içerisinde gümüşteki oransal azalmalar sikkelerdeki bozulmaları gözler önüne sermektedir. Gümüş yıpranmaya karşı daha sağlam bir malzeme olduğu için tahrip olma gümüşte daha azdır. Definede bozulmanın en fazla olduğu sikkeler geç tarihli (Gallienus ve sonraki dönemler) sikkelerdir. Bu dönemde darp edilen sikkelerin bronz olup gümüş kaplama yapılması ve gümüş oranının düşük olması sikkelerin daha çok aşınmaya uğramalarına yol açmıştır. Erken tarihli sikkelerin geç tarihli sikkelere oranla bu denli sağlam kalması, çok fazla kullanılmadıklarını ve biriktirmenin erken tarihlerde başladığını düşündürmektedir. Belki de define bir ailede kuşaktan kuşağa biriktirildiği için genel anlamda sikkelerin kondisyonları daha iyi durumdadır. Fakat bu yorumu tespit etmek imkânsızdır. Eğer define bir ailede kuşaktan kuşağa biriktirilmişse, insanların ortalama yaşam süreleri göz önüne alındığında yaklaşık 4 kuşak yapmaktadır. Dört kuşak boyunca bir definenin biriktirilip saklanması ve bu yüzden genel olarak sikkelerin kondisyonlarının iyi olması yorumu, sikkelerin metallereinden dolayı kondisyonları daha sağlam olduğu gerçeğini değiştirmemektedir.

Definede yer alan sikkelerin ön yüz tiplerinde imparatorluk sikkelerinin genel özelliği olan imparator, imparatoriçe ve caesar'lerin büst ve portrelerine yer verilmiştir. Kat. No. 1-4 ve 350'deki sikkelerde büst ve portreler sol profilden işlenirken geri kalan

diğer sikkelerde sağ profilden işlenmiştir. Ön yüz tiplerinin incelenmesinde büst-portre ayrımı dışında, başın yanı sıra kişi üstünde herhangi bir nesnenin olup olmadığına bakılarak 11 farklı ön yüz tipi tespit edilmiştir. En çok kullanılan ön yüz tipi 103 sikkede görülen defne çelenkli baş ve onu 101 sikke ile takip eden ışıltı taçlı, giyimli ve zırhlı büst tipidir. İmparatoriçe sikkelerine bakıldığında farklı saç şekillerinin yer aldığı tek tip giyimli büst şeklindeki tiptir.

Definedeki sikkelerin arka yüz tiplerinde çok çeşitlilik görülmektedir. Kendi içerisinde 7 başlıkta incelenen arka yüz tiplerinde 71 farklı tip tespit edilmiştir. İmparatorluk dönemi sikkelerinin olmazsa olmaz arka yüz tiplerinden olan tanrı, tanrıça ve kahramanlar definede 18 sikkede temsil edilmektedir. Bu tipte en yoğun kullanılanlar 16'şar sikke ile tanrıça Roma ve Victoria'dır. Roma'nın şehir tanrıçası olan tanrıça Roma sikkeler üzerinde miğferli ve zırhlı olarak elinde Victoria, asa, mızrak, palladium ve bereket boynuzu tutarken işlenmiştir. Tanrıça Roma'nın sikkeler üzerinde Victoria figürü tutarken resmedilmesi imparatorluğun zaferlerini işaret etmektedir. İkinci en yoğun kullanılan tanrıça tipi Victoria, imparatorluk sikkelerinde her dönem yoğun kullanılan tiplerdendir. Sikkeler üzerinde çelenk, palmye dalı, zeytin dalı, hurma dalı ve diadem tutarken gösterilmiştir. Victoria definede işlendiği diğer sikkelerden farklı olarak Kat. No. 348'de yer alan sikkede imparator Gallienus ile birlikte imparatora çelenk verirken yer almaktadır. Bu sahne Gallienus'un Germenleri yenip **GERMANICVS MAXIMVS** unvanını aldığı başarıyı işaret etmektedir.

İmparatorluk sikkelerinde sevilerek kullanılan soyut kişileştirmeler'in (personifikasyonlar) definede 24 farklı tipi karşımıza çıkmaktadır. Toplamda 172 sikkede görülen soyut kişileştirmelerden mutluluk ve huzur anlamına gelen Felicitas 26 sikkede yer almasıyla en çok işlenen personifikasyon olmuştur. Felicitas sikkeler üzerinde caduceus, bereket boynuzu, patera, asa ve küre tutarken resmedilmiştir. Felicitas'a yüklenen anlam ile sikkelerde kullanılması, imparator yönetimindeki ülkenin huzurlu ve mutlu olduğu propagandası yapılmıştır. Eşitlik ve adalet anlamına gelen Aequitas ve barış anlamına gelen Pax 16'şar sikke ile Felicitas'tan sonra en çok kullanılan soyut kişileştirmelerdir. İşlendiği bütün sikkelerde simgesi terazi ile betimlenen Aequitas imparatorun adalet ve eşitliğini vurgulamaktadır. Zeytin dalı tutan Pax ise imparatorların barışçıl yönüne dikkat çekmektedir.

Roma İmparatorluk Dönemi sikkelerinde imparatorların ziyaretleri ve savaşlardan sonra bastırılan sikkelerde görülen somut kişileştirmeler definede 5 sikkede yer almıştır. Alexandria, Dacia, Danube, German ve Nilus definede tespit edilen somut kişileştirmelerdir. Alexandria, Danube ve Nilus imparatorların gezilerini, Dacia ve German fetihleri temsil etmektedir.

Arka yüz tipleri arasında yer alan askeri ve günlük konular 9 başlık altında incelenmiştir. Bu başlığın en çok işlenen konusu savaş esirleridir. Traianus'a sikkelerde Dacialı, Marcus Aurelius sikkelerinde Armenialı ve Gallienus sikkesinde yer alan Germen esir, imparatorların bu milletlere karşı kazandıkları zaferleri vurgulamaktadır. Definede Posthumus tipli sikkelerde tespit edilmiştir. İmparator ve imparatoriçenin ölümünden sonra tanrılaştıldığını gösteren Posthumus tipli sikkeler definede farklı dönemlerde görülmektedir. Bu tipin en güzel örnekleri Marcus Aurelius Dönemi'ne tarihlenen Kat. No. 176-179'daki sikkeler üzerindeki cenaze sahnesi, imparatorun babası Antoninnus Pius'un ölümünden sonra tanrılaştırıldığını gösteren sikkelerde karşımıza çıkmaktadır.

Definedeki sikkelerin arka yüzlerinde görülen başka bit tip mimari öğelerdir. Sunak, cippus ve tapınak betimi bu tipleri oluşturmaktadır. Tapınak mimari öğelerin en çok kullanılan tipidir. Sikkeler üzerinde tapınakların önünde ya da içerisinde kült heykelleri resmedilmiştir. Bitkiler, hayvanlar ve karışık yaratıklar arka yüzlerde karşımıza çıkan tiplerdendir. Roma'nın simgesi olan kartal 12 sikke ile bu başlığın en çok kullanılan tipidir. Ölümsüzlüğün sembolü olan tavus kuşu betimi kartaldan sonra Yaşlı Faustina ve Genç Faustina'ya ait 4 sikkede görülen bir diğer tiptir. Kişiler başlığı altından incelenen imparator ve yanında birilerinin yer alması tespit edilen son arka yüz tipini oluşturmaktadır. Bu tipte daha çok imparator ve ailelerine yer verilmiştir. Definede görülen arka yüz tiplerinin zenginliği imparatorluk dönemi sikkelerindeki çeşitliliği gözler önüne sermektedir. İmparatorluk döneminde yoğun kullanılan ve dönem dönem çeşitlilikte görülen değişimlerin birçoğunun definede görülmesinin ana sebebi definedeki sikkelerin tarih aralığının uzun olmasıdır. Çeşitliliğin yanı sıra arka yüz tipleri siyasi, dini, sosyal ve ekonomik birçok bilgiye ışık tutmaktadır.

Sikke lejandları arkeolojide yazılı bilgileri vermeleri açısından son derece önemlidir. Lejandlardan dönemin siyasi, dini ve ekonomik yapısı gibi birçok bilgiye en

kesin haliyle ulaşılmaktadır. Definedeki sikkelere baktığımızda tamamının Latince harflerden oluştuğu lejandlarda sikke tiplerinde olduğu gibi çok çeşitlilik görülmektedir. Ön yüz lejandları portre ya da büstü çevreler şekilde yazılmıştır. Ön yüz lejandları Kat. No. 5'deki Vespasianus, Kat. No. 6-9'daki Domitianus ile Kat. No. 14 ve 15'deki Domitia sikkelerinde sağdan sola yazılırken geri kalan 384 sikkede soldan sağa doğru yazılmıştır. İmparator ve imparatoriçelerin isimlerinin yanında aldıkları unvanların yer aldığı ön yüz lejandlarında, definedeki sikke sayısında olduğu gibi 16 farklı lejand ile Marcus Aurelius başı çekmektedir. Arka yüz lejandlarına baktığımızda Kat. No. 5, 9, 14 ve 15'de yer alan sikkelerde lejand sağdan sola verilmişken geri kalan 387 sikkede soldan sağa verilmiştir. Arka yüz lejandlarında arka yüz tiplerine benzer şekilde çok çeşitlilik tespit edilmiştir. Tiplerde çeşitlilik doğal olarak lejandlara yansımıştır. Ön yüz lejand sayısında olduğu gibi arka yüz lejandlarında da Marcus Aurelius 25 farklı lejand ile birinci sıradadır. Arka yüzde unvanlar ve kullanılan tiplere ait isimler başı çeken lejandlardır. Ayrıca arka yüz lejandlarında yoğun bir propaganda izlerine rastlanmaktadır.

Definede bazı sikkelere kimi özelliklerinden dolayı ayrıca değinmek gerekmektedir. Kat. No. 8'de yer alan Domitianus'a ait Ephesos'ta darp edilen *kistophorik tetradrahmi* birimindeki sikke, katalogda arka yüz lejandı olmayan tek sikkedir. Sikkenin arka yüzü tipinde 2 standart arasında Lejyon Kartalı görülmektedir. Domitianus Dönemi'ne tarihlenen Kat. No. 9'daki sikkenin arka yüz tipi definede nadir görülen tiplerdendir. Arka yüzde imparatorun karısı Domitia'ya yer verilmiş ve imparatoriçenin augusta ilan edildiği vurgulanmıştır. Definedeki sikkeler arasında Kat. No. 102-104'de yer alan sikkelerdeki **AVRELIVS CAESAR AVG PII F COS** lejandı diğer lejandlara kıyasla dikkat çekmektedir. Antoninus Pius Dönemi'ne tarihlenen sikkelerde, Pius'un Marcus Aurelius'u caesar ilan ettiği ve kendisinin varisi olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Yine aynı sikkelerin arka yüzlerindeki Aurelius'un portresi, Kat. No. 9'daki Domitianus sikkesi gibi definedeki nadir arka yüz tiplerindendir. Definede yer alan sikkelerden Kat. No. 301'deki II. Philippus sikkesi kırık ele geçmiştir. Sikke incelendiğinde kırığın çok eski olmadığı tespitine varılmıştır. Definedeki sikkeler arasında nadir olarak tanımlayacağımız sikke Kat. No. 391'deki II. Claudius'a ait Cyzicus darplı sikkedir. Yapılan araştırmalarda sikkeye katalogda referansı verilen online müzayede kataloğunda rastlanmıştır. Bu bakımdan sikke, nadir sikke olarak tanımlanmıştır.

Sonuç olarak Antik Dönem'in önemli yaşam merkezlerinden olan Büyük Menderes Havzası'nda, günümüz Aydın İli'nin Nazilli İlçesi'nin Kızıldere Köyü'nde bulunan define buluntu yerinden dolayı Kızıldere Definesi olarak adlandırılmıştır. Define 391 adet Roma İmparatorluk Dönemi gümüş sikkelerden oluşmaktadır. Yaklaşık 229 yıllık tarih aralığına sahip definede 39 farklı imparator, imparatoriçe ve caesar'e ait sikkeler yer almaktadır. Tesadüf eseri definedeki en erken ve en geç tarihli sikkeler aynı isimli imparatorlara, Claudius ile II. Claudius'a (Gothicus) aittir. Defineyi oluşturan sikkeler 8 farklı darphane basılmıştır. İmparatorluğun merkezi darphanesi Roma, 337 sikke ile en çok sikkenin darp edildiği darphanedir. Birbirine oldukça uzak farklı darphanelerin definede temsil edilmesi Roma İmparatorluk Dönemi sikkelerinin yoğun dolaşım ağını gözler önüne sermektedir. *Denarius* (243), *antoninianus* (132) ve *kistophorik tetradrahmi* (16) birimleri definedeki sikkelerin birimlerini oluşturmaktadır. Sikke bazından en ağır sikkeler *kistophorik tetradrahmi* biriminde darp edilmişken, *denarius* birimi ise toplam ağırlığın yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Definedeki sikkelerin ön yüzleri 350, arka yüzlerinde ise 367 farklı kalıp kullanılmıştır ve sikkeler toplamda 717 farklı kalıptan darp edilmiştir. Define bazı sikkelerdeki yoğun aşınmalara rağmen, günümüze son derece iyi bir kondisyon ile ulaşmıştır. Kızıldere Definesi'nde 11 farklı ön yüz tipi incelenmiştir. Sikkelerin ön yüzlerinde imparator, imparatoriçe ve caesar'lere yer verilmiştir. Definedeki sikkelerin zengin arka yüz tipleri 71 farklı tipten oluşmaktadır. Arka yüz tipleri Roma İmparatorluk Dönemi sikkelerinde yoğun kullanılan tiplerden oluşmaktadır. Tamamı Latince harflerden oluşan lejandlar oldukça zengin bir çeşitliliğe sahiptir. Sikkelerin ön yüzünde 124, arka yüzünde 150 farklı lejand yer almıştır. İmparator ve imparatoriçelere verilen unvanlar en çok kullanılan lejantlardır. İçerisinde farklı birim ve ağırlıklardan oluşan sikkeleri barındıran define uzun yılların birikimi olup bu özelliklerinden dolayı tasarruf defineleri sınıfına koyulmuştur. Yukarıda ayrıntılarına değinilen Kızıldere Definesi uzun yılların birikimi sonucunda oluştuğu açıktır. Definenin nesilden nesile mi biriktirildiği, bazı sikkelerin uzun süre dolaşımda kaldığından dolayı biriktirme süresinin daha mı kısa olduğu veya antik dönemdeki bir koleksiyoner tarafından mı biriktirildiği gibi soruları cevaplamak imkânsızdır. Fakat definenin bir aile ya da koleksiyoner birikimi olduğu düşüncesi akla yatkındır.

Birçok define örneği ile karşılaştırılarak benzeyen ve benzemeyen yönleri tespit edilen Kızıldere Definesi dönemini hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Çalışmada

sadece define ile sınırlı kalınmayıp, definenin bulunduğu bölge siyasi, coğrafi ve ekonomik yönleriyle ele alınarak incelenmiştir. Bu yönüyle çalışma, bölgenin tarihi coğrafyasını içerisinde bulundurmasından dolayı ayrı bir öneme kavuşmuştur. Benzer define çalışmalarında olduğu gibi Kızıldere Definesi'nde Roma İmparatorluk Dönemi sikkeleri ışığında imparatorluğun sikkelerden ulaşılabilecek birbirinden farklı ve özel bilgileri içerisinde barındırmasıyla dönemini aydınlatacak çalışmalar arasında yerini alması temenni edilmektedir.

KATALOG

Claudius (MS 41–54)	
Kat. No.	1
Müze Env. No.	5972
Ön Yüz	TI CLAVD CAES AVG İmparatorun yalın başı, sola.
Arka Yüz	DIAN-EPHE Tetrastil Ephesos Artemis tapınağının merkezinde Artemis kült heykeli, başında polos, bileklerine asılı fletolar.
Ölçüleri	AR Kistophorik Tetradr., 10,46 gr., 26 mm., ky.6
Darphane	Ephesos
Referans	<i>RIC</i> I, s. 130, 118; <i>RSC</i> II, s. 8, 30; <i>BMCRE</i> I, s. 197, 229; <i>RPC</i> I, s. 379, 2222; <i>Sear</i> I, s. 365, 1839.
Tarih	MS 41–42
 	

Claudius (MS 41–54)	
Kat. No.	2
Müze Env. No.	5973
Ön Yüz	TI CLAVD CAES AVG İmparatorun yalın başı, sola.
Arka Yüz	[DI]AN-EPH[E] Tetrastil Ephesos Artemis tapınağının merkezinde Artemis kült heykeli, başında polos, bileklerine asılı fletolar.
Ölçüleri	AR Kistophorik Tetradr., 10,81 gr., 25 mm., ky. 6
Darphane	Ephesos
Referans	<i>RIC</i> I, s. 130, 118; <i>RSC</i> II, s. 8, 30; <i>BMCRE</i> I, s. 197, 229; <i>RPC</i> I, s. 379, 2222; <i>Sear</i> I, s. 365, 1839.
Tarih	MS 41–42
 	

Claudius (MS 41–54)	
Kat. No.	3
Müze Env. No.	5974
Ön Yüz	TI CLAVD CAES AVG İmparatorun yalın başı, sola.
Arka Yüz	DIAN-EPHE Tetrastil Ephesos Artemis tapınağının merkezinde Artemis kült heykeli, başında polos, bileklerine asılı fletolar.
Ölçüleri	AR Kistophorik Tetradr., 10,34 gr., 25 mm., ky. 6
Darphane	Ephesos
Referans	<i>RIC</i> I, s. 130, 118; <i>RSC</i> II, s. 8, 30; <i>BMCRE</i> I, s. 197, 229; <i>RPC</i> I, s. 379, 2222; <i>Sear</i> I, s. 365, 1839.
Tarih	MS 41–42
 	

Claudius (MS 41–54)	
Kat. No.	4
Müze Env. No.	5975
Ön Yüz	TI CLAVD CAES AVG İmparatorun yalın başı, sola.
Arka Yüz	DIAN-EPHE Tetrastil Ephesos Artemis tapınağının merkezinde Artemis kült heykeli, başında polos, bileklerine asılı fletolar.
Ölçüleri	AR Kistophorik Tetradr., 10,71 gr., 26 mm., ky. 6
Darphane	Ephesos
Referans	<i>RIC</i> I, s. 130, 118; <i>RSC</i> II, s. 8, 30; <i>BMCRE</i> I, s. 197, 229; <i>RPC</i> I, s. 379, 2222; <i>Sear</i> I, s. 365, 1839.
Tarih	MS 41–42
 	

Vespasianus (MS 69–79)	
Kat. No.	5
Müze Env. No.	5976
Ön Yüz	IMP CAES VESP AVG GENS İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	PONTIF MAXIM İmparator, oturuyor, sağa; sağ elinde asa, sol elinde zeytin dalı tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,09 gr., 20 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 21, 65; <i>RSC</i> II, s. 46, 387; <i>BMCRE</i> II, s. 19, 98; <i>Sear</i> I, s. 437, 2305.
Tarih	MS 73
 	

Domitianus (MS 81–96)	
Kat. No.	6
Müze Env. No.	5984
Ön Yüz	CAES DIVI F DOMITIANUS COS VII İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	DIVO-VESP İki kapılı büyük altar.
Ölçüleri	AR Kistophorik Tetradr., 10,6 gr., 28 mm., ky. 6
Darphane	Ephesos
Referans	<i>RIC</i> II, s. 125, 75; <i>RSC</i> II, s. 64, 95; <i>BMCRE</i> II, s. 252, 150; <i>Sear</i> I, s. 488, 2670.
Tarih	MS 80–81
 	

Domitianus (MS 81–96)	
Kat. No.	7
Müze Env. No.	5981
Ön Yüz	IMP CAES DOMITIAN AVG PM COS VIII İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	CA-PIT Tetrastil Jüpiter tapınağında, Jüpiter oturuyor, her iki yanında Juno ve Minerva ayakta, alınlıkta Quadriga ve iki köşede heykeller. Kesimde: RESTIT.
Ölçüleri	AR Kistophorik Tetradr., 10,37 gr., 26 mm., ky. 12
Darphane	Ephesos
Referans	<i>RIC</i> II, s. 182, 222; <i>RSC</i> II, s. 62, 23; <i>BMCRE</i> II, s. 351, 251; <i>Sear</i> I, s. 493, 2715.
Tarih	MS 81–82
 	

Domitianus (MS 81–96)	
Kat. No.	8
Müze Env. No.	5983
Ön Yüz	IMP CAES DOMITIAN AVG PM COS VIII İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	İki standart arasında lejyon kartalı.
Ölçüleri	AR Kistophorik Tetradr., 10,47 gr., 25 mm., ky. 5
Darphane	Ephesos
Referans	<i>RIC</i> II, s. 182, 225; <i>RSC</i> II, s. 74, 666; <i>BMCRE</i> II, s. 351, 252; <i>Sear</i> I, s. 493, 2718.
Tarih	MS 81–82
 	

Domitianus (MS 81–96)	
Kat. No.	9
Müze Env. No.	5982
Ön Yüz	IMP CAES DOMITIAN AVG PM COS VIII İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	DOMITIA AVGVSTA Domitia'nın büstü, sağa.
Ölçüleri	AR Kistophorik Tetradr., 10,54 gr., 26 mm., ky. 6
Darphane	Ephesos
Referans	<i>RIC</i> II, s. 182, 228; <i>RSC</i> II, s. 76, 2; <i>BMCRE</i> II, s. 353, 255; <i>Sear</i> I, s. 512, 2884.
Tarih	MS 81–82
 	

Domitianus (MS 81–96)	
Kat. No.	10
Müze Env. No.	5979
Ön Yüz	IMP CAES DOMIT AVG GERM PM TR P VI İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	IMP XIII COS XIII GENS PPP Minerva, miğferli, ayakta, sola; sağ elinde yıldırım demeti, sol elinde mızrak tutuyor, ayaklarının önünde yerde kalkan.
Ölçüleri	AR Den., 3,37 gr., 19 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 165, 93; <i>RSC</i> II, s. 67, 215a; <i>BMCRE</i> II, s. 322, 106.
Tarih	MS 87
 	

Domitianus (MS 81–96)	
Kat. No.	11
Müze Env. No.	5978
Ön Yüz	IMP CAES DOMIT AVG GERM PM TR P VII İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	IMP XIII COS XIII GENS PPP Minerva, miğferli, ayakta, sağa; sağ elinde kalkan, sol elinde yıldırım demeti tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,35 gr., 19 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 166, 101; <i>RSC</i> II, s. 67, 223a; <i>BMCRE</i> II, s. 323, 113.
Tarih	MS 87
 	

Domitianus (MS 81–96)	
Kat. No.	12
Müze Env. No.	5977
Ön Yüz	IMP CAES DOMIT AVG GERM PM TR P VIII İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	IMP XIX COS XIII GENS PPP Minerva, miğferli, ayakta, sağa; sağ elinde yıldırım demeti, sol elinde kalkan tutuyor, ayaklarının önünde yerde baykuş.
Ölçüleri	AR Den., 3,37 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 170, 139; <i>RSC</i> II, s. 68, 251; <i>BMCRE</i> II, s. 331, 153.
Tarih	MS 88–89
 	

Domitianus (MS 81–96)	
Kat. No.	13
Müze Env. No.	5980
Ön Yüz	IMP CAES DOMIT AVG GERM PM TR P XI İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	IMP XXI COS XVI GENS PPP Minerva, miğferli, ayakta, sola; sağ elinde mızrak, sol eliyle beline tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,33 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 173, 169; <i>RSC</i> II, s. 69, 271; <i>BMCRE</i> II, s. 337, 194; <i>Sear</i> I, s. 495, 2734.
Tarih	MS 92
 	

Domitia (MS 81–126)	
Kat. No.	14
Müze Env. No.	5985
Ön Yüz	DOMITIA AVGVSTA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	[VENVS] AVG Venüs, ayakta, sağa; cippus'a yaslanmış, sağ elinde miğfer, sol elinde mızrak tutuyor.
Ölçüleri	AR Kistophorik Tetradr., 10,03 gr., 25 mm., ky. 6
Darphane	Ephesos
Referans	<i>RIC</i> II, s. 183, 230; <i>RSC</i> II, s. 75, 19; <i>BMCRE</i> II, s. 353, 256; <i>Sear</i> I, s. 516, 2903.
Tarih	MS 81–82
 	

Domitia (MS 82–83)	
Kat. No.	15
Müze Env. No.	5986
Ön Yüz	DOM[ITIA] AVGVSTA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	[VENVS AVG] Venüs, ayakta, sağa; cippus'a yaslanmış, sağ elinde miğfer, sol elinde mızrak tutuyor.
Ölçüleri	AR Kistophorik Tetradr., 10,39 gr., 25 mm., ky. 6
Darphane	Ephesos
Referans	<i>RIC</i> II, s. 183, 230; <i>RSC</i> II, s. 75, 19; <i>BMCRE</i> II, s. 353, 256; <i>Sear</i> I, s. 516, 2903.
Tarih	MS 81–82
 	

Nerva (MS 96–98)	
Kat. No.	16
Müze Env. No.	5989
Ön Yüz	IMP NERVA CAES AVG PM TR P COS III PP İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	FORTVNA PR Fortuna, oturuyor, sola; sağ elinde asa, sol elinde mısır koçanı tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,37 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 224, 17; <i>RSC</i> II, s. 79, 79; <i>BMCRE</i> III, s. 6, 41; <i>Sear</i> II, s. 86, 3026.
Tarih	MS 97
 	

Nerva (MS 96–98)	
Kat. No.	17
Müze Env. No.	5987
Ön Yüz	IMP NERVA CAES AVG PM TR POT PP İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	COS III İki standart arasında sancak ve Lejyon Kartalı.
Ölçüleri	AR Kistophorik Tetradr., 10,05 gr., 21 mm., ky. 6
Darphane	Ephesos
Referans	<i>RIC</i> II, s. 231, 119; <i>RSC</i> II, s. 78, 44a; <i>BMCRE</i> III, s. 13, 80; <i>Sear</i> II, s. 85, 3017.
Tarih	MS 98
 	

Nerva (MS 96–98)	
Kat. No.	18
Müze Env. No.	5988
Ön Yüz	IMP NERVA CAES AVG PM TR POT PP İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	COS IIII İki standart arasında sancak ve Lejyon Kartalı.
Ölçüleri	AR Kistophorik Tetradr., 9,98 gr., 19 mm., ky. 6
Darphane	Ephesos
Referans	<i>RIC</i> II, s. 231, 124; <i>RSC</i> II, s. 79, 53a; <i>BMCRE</i> III, s. 13, 84; <i>Sear</i> II, s. 85, 3018.
Tarih	MS 98
 	

Traianus (MS 98–117)	
Kat. No.	19
Müze Env. No.	6025
Ön Yüz	IMP CAES NERVA TRAIAN AVG GERM PM TR PPP İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	COS II Altılı buğday başağı.
Ölçüleri	AR Kistophorik Tetradr., 9,56 gr., 25 mm., ky. 6
Darphane	Ephesos
Referans	<i>RIC</i> II, s. 296, 715; <i>RSC</i> II, s. 84, 50; <i>BMCRE</i> III, s. 146, 707.
Tarih	MS 98–99
 	

Traianus (MS 98–117)	
Kat. No.	20
Müze Env. No.	6023
Ön Yüz	IMP CAES NERVA TRAIAN AVG GERM PM İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	[TR POT] COS II Altılı buğday başağı.
Ölçüleri	AR Kistophorik Tetradr., 10,57 gr., 25 mm., ky. 6
Darphane	Ephesos
Referans	<i>RIC</i> II, s. 296, 717; <i>RSC</i> II, s. 101, 607; <i>BMCRE</i> III, s. 146, *; <i>Sear</i> II, s. 99, 3113.
Tarih	MS 98–99
 	

Traianus (MS 98–117)	
Kat. No.	21
Müze Env. No.	6024
Ön Yüz	IMP CAES NERVA TRAIAN AVG GERM PM İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	[TR POT COS] II Altılı buğday başağı.
Ölçüleri	AR Kistophorik Tetradr., 10,18gr., 25 mm., ky. 6
Darphane	Ephesos
Referans	<i>RIC</i> II, s. 296, 717; <i>RSC</i> II, s. 101, 607; <i>BMCRE</i> III, s. 146, *; <i>Sear</i> II, s. 99, 3113.
Tarih	MS 98–99
 	

Traianus (MS 98–117)	
Kat. No.	22
Müze Env. No.	6011
Ön Yüz	IMP CAES NERVA TRAIAN AVG GERM İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	PM TR P COS III PP Abundantia, oturuyor, sola; sağ elinde asa, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,41 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 247, 32; <i>RSC</i> II, s. 91, 219; <i>BMCRE</i> III, s. 40, 68.
Tarih	MS 100
 	

Traianus (MS 98–117)	
Kat. No.	23
Müze Env. No.	6020
Ön Yüz	IMP CAES NERVA TRAIAN AVG GERM İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	PM TR P COS III PP Hercules, kaide üzerinde, cepheden; sağ elinde sopa tutuyor, sol kolunun üstünde aslan postu.
Ölçüleri	AR Den., 2,99 gr.,19 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 247, 49; <i>RSC</i> II, s. 91, 234; <i>BMCRE</i> III, s. 42, 86.
Tarih	MS 101–102
 	

Traianus (MS 98–117)	
Kat. No.	24
Müze Env. No.	6001
Ön Yüz	IMP CAES NERVA TRAIAN AVG GERM İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	PM TR P COS III PP Mars, miğferli, yürüyor, sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde ganimet tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 2,87 gr.,20 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 248, 52; <i>RSC</i> II, s. 91, 228; <i>BMCRE</i> III, s. 43, 94.
Tarih	MS 101–102
 	

Traianus (MS 98–117)	
Kat. No.	25
Müze Env. No.	6014
Ön Yüz	IMP CAES NERVA TRAIAN AVG GERM İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	PM TR P COS III PP Victoria, yürüyor, sola; sağ elinde çelenk, sol elinde palmye dalı tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 2,98 gr.,19 mm, ky. 5
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 248, 60; <i>RSC</i> II, s. 92, 242; <i>BMCRE</i> III, s. 46, 122.
Tarih	MS 101–102
 	

Traianus (MS 98–117)	
Kat. No.	26
Müze Env. No.	6003
Ön Yüz	IMP TRAIANO AVG GER DAC PM TR P COS V PP İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	SPQR OPTIMO PRINC Aequitas, ayakta, sola; sağ elinde terazi, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,23 gr.,19 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 256, 169; <i>RSC</i> II, s. 99, 462; <i>BMCRE</i> III, s. 56, 167.
Tarih	MS 103–104
 	

Traianus (MS 98–117)	
Kat. No.	27
Müze Env. No.	5990
Ön Yüz	IMP TRAIANO AVG GER DAC PM TR P COS V PP İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	SPQR OPTIMO PRINCIPI Pax, oturuyor, sola; sağ elinde zeytin dalı, sol elinde asa tutuyor, önünde diz çökmüş Dacialı esir.
Ölçüleri	AR Den., 3,01 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 256, 187; <i>RSC</i> II, s. 98, 417b; <i>BMCRE</i> III, s. 61, 218.
Tarih	MS 103–104
 	

Traianus (MS 98–117)	
Kat. No.	28
Müze Env. No.	6004
Ön Yüz	IMP TRAIANO AVG GER DAC PM TR P COS V PP İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	SPQR OPTIMO PRINCIPI Pax, oturuyor, sola; sağ elinde zeytin dalı, sol elinde asa tutuyor, önünde diz çökmüş Dacialı esir.
Ölçüleri	AR Den., 3,34 gr., 20 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 256, 187; <i>RSC</i> II, s. 98, 417b; <i>BMCRE</i> III, s. 61, 218; <i>Sear</i> II, s. 104, 3162.
Tarih	MS 103–104
 	

Traianus (MS 98–117)	
Kat. No.	29
Müze Env. No.	6010
Ön Yüz	IMP TRAIANO AVG GER DAC PM TR P COS V PP İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	SPQR OPTIMO PRINCIPI Pax, ayakta, sola; sağ elinde zeytin dalı, sol elinde bereket boynuzu tutuyor, ayaklarının altında Dacialı esir.
Ölçüleri	AR Den., 3,21 gr.,18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 257, 190a; <i>RSC</i> II, s. 98, 405a; <i>BMCRE</i> III, s. 61, 213; <i>Sear</i> II, s. 104, 3161.
Tarih	MS 103-111
 	

Traianus (MS 98–117)	
Kat. No.	30
Müze Env. No.	6016
Ön Yüz	IMP TRAIANO AVG GER DAC PM TR P İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	COS V PP SPQR OPTIMO PRINC Spes, yürüyor, sola; sağ elinde çiçek, sol eliyle elbisesini tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,33 gr.,19 mm., ky. 7
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 253, 127; <i>RSC</i> II, s. 85, 84; <i>BMCRE</i> III, s. 75, 319; <i>Sear</i> II, s. 100, 3127.
Tarih	MS 103-111
 	

Traianus (MS 98–117)	
Kat. No.	31
Müze Env. No.	6017
Ön Yüz	IMP TRAIANO AVG GER DAC PM TR P İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	COS V PP SPQR OPTIMO PRINC Spes, yürüyor, sola; sağ elinde çiçek, sol eliyle elbisesini tutuyor
Ölçüleri	AR Den., 3,33 gr.,18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 253, 127; <i>RSC</i> II, s. 85, 84; <i>BMCRE</i> III, s. 75, 319; <i>Sear</i> II, s. 100, 3127.
Tarih	MS 103-111
 	

Traianus (MS 98–117)	
Kat. No.	32
Müze Env. No.	5998
Ön Yüz	IMP TRAIANO AVG GER DAC PM TR P İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	COS V PP SPQR OPTIMO PRINC Aequitas, ayakta, sola; sağ elinde terazi, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,32 gr.,18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 252, 118 (AU Hata); <i>RSC</i> II, s. 85, 85; <i>BMCRE</i> III, s. 71, 281; <i>Sear</i> II, s. 100, 3122.
Tarih	MS 103-111
 	

Traianus (MS 98–117)	
Kat. No.	33
Müze Env. No.	6021
Ön Yüz	IMP TRAIANO AVG GER DAC PM TR P İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	COS V PP SPQR OPTIMO PRINC Felicitas, ayakta, sola; sağ alinde caduceus, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,11 gr.,18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 252, 121; <i>RSC</i> II, s. 85, 81; <i>BMCRE</i> III, s. 73, 301; <i>Sear</i> II, s. 100, 3124.
Tarih	MS 103-111
 	

Traianus (MS 98–117)	
Kat. No.	34
Müze Env. No.	6009
Ön Yüz	IMP TRAIANO AVG GER DAC PM TR P İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	COS V PP SPQR OPTIMO PRINC Victoria, kalkan üzerinde, sola; sağ elinde çelenk, sol elinde hurma dalı tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 2,98 gr.,19 mm., ky. 11
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 253, 131; <i>RSC</i> II, s. 85, 77; <i>BMCRE</i> III, s. 76, 337; <i>Sear</i> II, s. 101, 3130.
Tarih	MS 103-111
 	

Traianus (MS 98–117)	
Kat. No.	35
Müze Env. No.	5991
Ön Yüz	IMP NERVA TRAIANUS AVG GER DACIVS İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	PM TR P COS V PP Mars, miğferli, yürüyor, sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde ganimet tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,11 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 249, 80; <i>RSC</i> II, s. 93, 255; <i>BMCRE</i> III, s. 51, 144.
Tarih	MS 103–111
 	

Traianus (MS 98–117)	
Kat. No.	36
Müze Env. No.	5995
Ön Yüz	IMP TRAIANO AVG GER DAC PM TR P İmparatorun defne çelenkli başı, sağa
Arka Yüz	COS V PP SPQR OPTIMO PRINC Esir düşen Dacialı, silahların üstüne oturmuş yas tutuyor, sola. Kesimde: DAC CAP.
Ölçüleri	AR Den., 2,83 gr., 19 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 251, 98; <i>RSC</i> II, s. 87, 120; <i>BMCRE</i> III, s. 84, 390.
Tarih	MS 103–111
 	

Traianus (MS 98–117)	
Kat. No.	37
Müze Env. No.	5992
Ön Yüz	IMP TRAIANO [AVG GER DAC P] M TR P İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	COS V PP SPQR OPTIMO PRINC Kayalara yaslanan Danube, sağ eliyle gemi pruvası tutuyor, kollarının üstünde sazlar. Kesimde: DANVVIVS.
Ölçüleri	AR Den., 3,21 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 251, 100; <i>RSC</i> II, s. 88, 136; <i>BMCRE</i> III, s. 84, 395; <i>Sear</i> II, s. 102, 3138.
Tarih	MS 103–111
 	

Traianus (MS 98–117)	
Kat. No.	38
Müze Env. No.	5993
Ön Yüz	IMP TRAIANO AVG GER DAC PM TR P İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	COS V PP SPQR OPTIMO PRINC Aequitas, ayakta, sola; sağ elinde terazi, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,21 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 252, 118 (AU Hata); <i>RSC</i> II, s. 85, 85; <i>BMCRE</i> III, s. 71, 281; <i>Sear</i> II, s. 100, 3122.
Tarih	MS 103–111
 	

Traianus (MS 98–117)	
Kat. No.	39
Müze Env. No.	6015
Ön Yüz	IMP TRAIANO AVG GER DAC PM TR P COS V PP İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	SPQR OPTIMO PRINCIPI Zafer kazanan Romalı asker, ayaklarının altında Dacialı esir.
Ölçüleri	AR Den., 3,23 gr., 19 mm., ky. 7
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 259, 223; <i>RSC</i> II, s. 100, 538; <i>BMCRE</i> III, s. 58, 191;
Tarih	MS 104–111
 	

Traianus (MS 98–117)	
Kat. No.	40
Müze Env. No.	6005
Ön Yüz	IMP TRAIANO AVG GER DAC PM TR P COS V DES VI İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	SPQR OPTIMO PRINCIPI Aeternitas, ayakta, sola; sağ elinde güneş, sol elinde ay tutuyor. Sol ve sağ boşlukta; AET AVG
Ölçüleri	AR Den., 3,15 gr., 19 mm., ky. 9
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 259, 229; <i>RSC</i> II, s. 83, 4; <i>BMCRE</i> III, s. 87, +.
Tarih	MS 111
 	

Traianus (MS 98–117)	
Kat. No.	41
Müze Env. No.	6008
Ön Yüz	IMP TRAIANO AVG GER DAC PM TR P COS VI PP İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	SPQR OPTIMO PRICIPI Abundantia, ayakta, sola; sağ elinde mısır koçanı, sol elinde bereket boynuzu tutuyor, önünde rulo tutan bir çocuk. Kesimde: ALIM ITAL.
Ölçüleri	AR Den., 3,16 gr., 19 mm., ky. 4
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 261, 243; <i>RSC</i> II, s. 83, 9; <i>BMCRE</i> III, s. 96, 469; <i>Sear</i> II, s. 99, 3117.
Tarih	MS 112–114
 	

Traianus (MS 98–117)	
Kat. No.	42
Müze Env. No.	6007
Ön Yüz	IMP TRAIANO AVG GER DAC PM TR P COS VI PP İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	SPQR OPTIMO PRINCIPI Standart ve bayrak arasında Lejyon Kartalı.
Ölçüleri	AR Den., 2,76 gr., 19 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 264, 294; <i>RSC</i> II, s. 101, 577a; <i>BMCRE</i> III, s. 95, 461; <i>Sear</i> II, s. 105, 3170.
Tarih	MS 112–114
 	

Traianus (MS 98–117)	
Kat. No.	43
Müze Env. No.	6006
Ön Yüz	IMP TRAIANO OPTIMO AVG GER DAC PM TR P İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	COS VI PP SPQR Mars, miğferli, yürüyor, sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde ganimet tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,34 gr., 20 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 265, 299; <i>RSC</i> II, s. 86, 103; <i>BMCRE</i> III, s. 104, 516; <i>Sear</i> II, s. 101, 3133.
Tarih	MS 114–117
 	

Traianus (MS 98–117)	
Kat. No.	44
Müze Env. No.	5996
Ön Yüz	IMP CAES NER TRAIAN OPTIM AVG GERM DAC İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	PARTHICO PM TR P COS VI PP SPQR Felicitas, ayakta, sola; sağ elinde caduceus, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,21 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 268, 333; <i>RSC</i> II, s. 89, 192; <i>BMCRE</i> III, s. 122, 629.
Tarih	MS 114–117
 	

Traianus (MS 98–117)	
Kat. No.	45
Müze Env. No.	6013
Ön Yüz	IMP CAES NER TRAIANO OPTIMO AVG GER DAC İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	PM TR P COS VI PP SPQR Virtus, ayakta, sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde kılıç tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,20 gr., 19 mm., ky. 7
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 268, 334; <i>RSC</i> II, s. 89, 193; <i>BMCRE</i> III, s. 111, 559.
Tarih	MS 114–117
 	

Traianus (MS 98–117)	
Kat. No.	46
Müze Env. No.	5994
Ön Yüz	IMP CAES NER TRAIANO OPT[IMO] AVG GER DAC İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	PM TR P COS VI PP SPQR Mars, miğferli, yürüyor, sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde ganimet tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 2,90 gr., 20 mm., ky. 5
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 268, 337; <i>RSC</i> II, s. 93, 270; <i>BMCRE</i> III, s. 109, 536.
Tarih	MS 114–117
 	

Traianus (MS 98–117)	
Kat. No.	47
Müze Env. No.	6000
Ön Yüz	IMP CAES NER TRAIANO OPTIMO AVG GER DAC İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	PM TR P COS VI PP SPQR Mars, miğferli, yürüyor, sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde ganimet tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,22 gr., 19 mm., ky. 4
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 268, 337; <i>RSC</i> II, s. 93, 270; <i>BMCRE</i> III, s. 109, 536.
Tarih	MS 114–117
 	

Traianus (MS 98–117)	
Kat. No.	48
Müze Env. No.	6012
Ön Yüz	IMP CAES NER TRAIANO OPTIMO AVG GER DAC İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	PM TR P COS VI PP SPQR Mars, miğferli, yürüyor, sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde ganimet tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,19 gr., 19 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 268, 337; <i>RSC</i> II, s. 93, 270; <i>BMCRE</i> III, s. 109, 536.
Tarih	MS 114–117
 	

Traianus (MS 98–117)	
Kat. No.	49
Müze Env. No.	5997
Ön Yüz	IMP CAES NER TRAIANO OPTIMO AVG GER DAC İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	PM TR P COS VI SPQR Genius, çıplak, ayakta, sola; sağ elinde patera, sol elinde mısır koçanı tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3, 43 gr., 18 mm., ky. 5
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 268, 347; <i>BMCRE</i> III, s. 110, 545; <i>Sear</i> II, s. 97, 3098.
Tarih	MS 114–117
 	

Traianus (MS 98–117)	
Kat. No.	50
Müze Env. No.	6002
Ön Yüz	IMP CAES NER TRAIANO OPTIMO AVG GER DAC İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	PM TR P COS VI PP SPQR Genius, çıplak, ayakta, sola; sağ elinde patera, sol elinde mısır koçanı tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 2,97 gr., 19 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 268, 348; <i>RSC</i> II, s. 94, 276a; <i>BMCRE</i> III, s. 110, 548.
Tarih	MS 114–117
 	

Traianus (MS 98–117)	
Kat. No.	51
Müze Env. No.	5999
Ön Yüz	IMP CAES NER TRAIAN OPTIM AVG GERM DAC İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	PARTHICO PM TR P COS VI PP SPQR Fortuna, oturuyor, sola; sağ elinde dümen, sol elinde bereket boynuzu tutuyor. Kesimde: FORT RED.
Ölçüleri	AR Den., 3,16 gr., 18 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 266, 315; <i>RSC</i> II, s. 88, 150a; <i>BMCRE</i> III, s. 123, 634; <i>Sear</i> II, s. 102, 3139.
Tarih	MS 114-117
 	

Traianus (MS 98–117)	
Kat. No.	52
Müze Env. No.	6018
Ön Yüz	IMP CAES NER TRAIAN OPTIM AVG GER DAC PARTHIC İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	PM TR P COS VI PP SPQR Felicitas, ayakta, sola; sağ elinde caduceus, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,17 gr., 18 mm., ky. 8
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 268, 332; <i>RSC</i> II, s. 89, 191; <i>BMCRE</i> III, s. 122, 626; <i>Sear</i> II, s. 102, 3141.
Tarih	MS 114-117
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	53
Müze Env. No.	6041
Ön Yüz	[IMP CAES TRAI]AN HADRIANO AVG DIVI TRA İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	PARTH F DIVI NER NEP PM [TR P COS] Fortuna, oturuyor, sola; sağ elinde dümen, sol elinde bereket boynuzu tutuyor. Kesimde: FORT RED.
Ölçüleri	AR Den., 2,85 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 340, 10; <i>RSC</i> II, s. 135, 749; <i>BMCRE</i> III, s. 239, 22.
Tarih	MS 117
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	54
Müze Env. No.	6064
Ön Yüz	IMP CAES TRAIAN HADRIANO AVG DIVI T[RA] İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	PARTH F DIVI NER NEP PM TR P COS Pax, ayakta, sola; sağ elinde zeytin dalı, sol elinde bereket boynuzu tutuyor. Kesimde: PAX.
Ölçüleri	AR Den., 3,15 gr., 18 mm., ky. 2
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 340, 12; <i>RSC</i> II, s. 143, 1011; <i>BMCRE</i> III, s. 240, 27.
Tarih	MS 117
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	55
Müze Env. No.	6028
Ön Yüz	IMP CAESAR TRAIAN HADRIANVS AVG İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	PM TR P COS II Pax, ayakta, sola; sağ alinde zeytin dalı, sol elinde bereket boynuzu tutuyor. Kesimde: PAX .
Ölçüleri	AR Den., 3,19 gr., 19 mm., ky. 9
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 345, 44; <i>RSC</i> II, s. 143, 1015; <i>BMCRE</i> III, s. 249, 78; <i>Sear</i> II, s. 148, 3511.
Tarih	MS 118
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	56
Müze Env. No.	6034
Ön Yüz	IMP CAESAR TRAIAN HADRIANVS AVG İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	PM TR P COS II Pietas, örtülü, ayakta, sağa; iki elini havaya kaldırmış. Sol ve sağ boşlukta: VOT PVB
Ölçüleri	AR Den., 3,60 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 345, 47; <i>RSC</i> II, s. 157, 1475; <i>BMCRE</i> III, s. 250, 88.
Tarih	MS 118
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	57
Müze Env. No.	6046
Ön Yüz	IMP CAESAR TRAIAN HADRIANVS AVG İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	PM TR P COS III Minerva, miğferli, yürüyor, sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde kalkan tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,28 gr., 19 mm., ky. 10
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 349, 69; <i>RSC</i> II, s. 145, 1062a; <i>BMCRE</i> III, s. 256, 120; <i>Sear</i> II, s. 149, 3517.
Tarih	MS 119-122
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	58
Müze Env. No.	6061
Ön Yüz	IMP CAESAR TRAIAN HADRIANVS AVG İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	PM TR P COS III Roma, miğferli, askeri giyimli, oturuyor, sola; sağ elinde Victoria, sol elinde mızrak tutuyor, arkasında kalkan.
Ölçüleri	AR Den., 3,23 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 349, 77; <i>RSC</i> II, s. 146, 1102; <i>BMCRE</i> III, s. 259, 139; <i>Sear</i> II, s. 149, 3519.
Tarih	MS 119–122
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	59
Müze Env. No.	6029
Ön Yüz	IMP CAESAR TRAIAN HADRIANVS AVG İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	PM TR P COS III Roma, miğferli, askeri giyimli, oturuyor, sola; sağ elinde Victoria, sol elinde mızrak tutuyor, arkasında kalkan.
Ölçüleri	AR Den., 3,41 gr., 19 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 349, 77; <i>RSC</i> II, s. 146, 1102; <i>BMCRE</i> III, s. 259, 139; <i>Sear</i> II, s. 149, 3519.
Tarih	MS 119-122
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	60
Müze Env. No.	6056
Ön Yüz	IMP CAESAR TRAIAN HADRIANVS AVG İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	PM TR P COS III Roma, miğferli, askeri giyimli, oturuyor, sola; sağ elinde Victoria, sol elinde mızrak tutuyor, arkasında kalkan.
Ölçüleri	AR Den., 3,32 gr., 19 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 349, 77; <i>RSC</i> II, s. 146, 1102; <i>BMCRE</i> III, s. 259, 139; <i>Sear</i> II, s. 149, 3519.
Tarih	MS 119–122
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	61
Müze Env. No.	6037
Ön Yüz	IMP CAESAR TRAIAN HADRIANVS AVG İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	PM TR P COS III Aeternitas, ayakta, sola; sağ elinde güneş, sol elinde ay tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 2,83 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 350, 81; <i>RSC</i> II, s. 147, 1114; <i>BMCRE</i> III, s. 261, 162.
Tarih	MS 119–122
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	62
Müze Env. No.	6062
Ön Yüz	IMP CAESAR TRAIAN HADRIANVS AVG İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	PM TR P COS III Pax, ayakta, sola; sağ elinde zeytin dalı, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,20 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 351, 94; <i>RSC</i> II, s. 148, 1140; <i>BMCRE</i> III, s. 264, 192; <i>Sear</i> II, s. 149, 3523.
Tarih	MS 119–122
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	63
Müze Env. No.	6019
Ön Yüz	IMP CAESAR TRAIAN HADRIANVS AVG İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	PM TR P COS III Pax, ayakta, sola; sağ elinde zeytin dalı, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,11 gr., 18 mm., ky. 4
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 351, 94b; <i>RSC</i> II, s. 148, 1140; <i>BMCRE</i> III, s. 264, 192; <i>Sear</i> II, s. 149, 3523.
Tarih	MS 119-122
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	64
Müze Env. No.	6036
Ön Yüz	IMP CAESAR TRAIAN HADRIANVS AVG İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	PM TR P COS III Felicitas, ayakta, sola; sağ elinde caduceus, sol elinde bereket boynuzu tutuyor. Sol ve sağ boşlukta: FELIC AVG
Ölçüleri	AR Den., 2,95 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 354, 119; <i>RSC</i> II, s. 132, 599; <i>BMCRE</i> III, s. 272, 268; <i>Sear</i> II, s. 146, 3487.
Tarih	MS 119-122
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	65
Müze Env. No.	6043
Ön Yüz	IMP CAESAR TRAIAN HADRIANVS AVG İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	PM TR P COS III Libertas, oturuyor, sola; sağ elinde zeytin dalı, sol elinde asa tutuyor. Kesimde: LIB PVB.
Ölçüleri	AR Den., 3,12 gr., 19 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 355, 127; <i>RSC</i> II, s. 140, 904; <i>BMCRE</i> III, s. 274, 284; <i>Sear</i> II, s. 147, 3502.
Tarih	MS 119–122
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	66
Müze Env. No.	6040
Ön Yüz	IMP CAESAR TRAIAN HADRIANVS AVG İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	PM TR P COS III Salus, ayakta, sola; sağ elindeki paterayla önündeki altardan yükselen yılanı besliyor, sol elinde asa tutuyor. Sol ve sağ boşlukta: SAL AVG
Ölçüleri	AR Den., 3,15 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 356, 138; <i>RSC</i> II, s. 154, 1323; <i>BMCRE</i> III, s. 279, 313.
Tarih	MS 119–122
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	67
Müze Env. No.	6051
Ön Yüz	[IMP CAE]SAR TRAIAN HADRIANVS AVG İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	PM TR P COS III Salus, oturuyor, sola; sağ elindeki Paterayla önündeki altardan yükselen yılanı besliyor. Kesimde: SAL AVG.
Ölçüleri	AR Den., 3,12 gr.,17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 356, 137b; <i>RSC</i> II, s. 154, 1327; <i>BMCRE</i> III, s. 279, 315; <i>Sear</i> II, s. 151, 3539.
Tarih	MS 119–122
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	68
Müze Env. No.	6022
Ön Yüz	IMP CAESAR TRAIAN HADRIANVS AVG İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	PM TR P COS III Salus, oturuyor, sola; sağ elindeki paterayla önündeki altardan yükselen yılanı besliyor. Kesimde: SAL AVG.
Ölçüleri	AR Den., 3,12 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 356, 137d; <i>RSC</i> II, s. 154, 1326; <i>BMCRE</i> III, s. 279, 315; <i>Sear</i> II, s. 151, 3539.
Tarih	MS 119-122
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	69
Müze Env. No.	6027
Ön Yüz	HADRIANVS AVGVSTVS İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	COS III Roma, miğferli, askeri giyimli, ayakta, sola; sağ elinde Victoria, sol elinde mızrak tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,16 gr., 19 mm., ky. 7
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 359, 161; <i>RSC</i> II, s. 125, 349; <i>BMCRE</i> III, s. 286, 361; <i>Sear</i> II, s. 144, 3471.
Tarih	MS 125-128
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	70
Müze Env. No.	6053
Ön Yüz	HADRIANVS AVGVSTVS İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	COS III Abundantia, ayakta, sola; sağ elinde kanca, sol elinde bereket boynuzu tutuyor, sağ ayağının altında küre.
Ölçüleri	AR Den., 3,22 gr., 19 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 360, 169; <i>RSC</i> II, s. 127, 381; <i>BMCRE</i> III, s. 288, 379.
Tarih	MS 125–128
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	71
Müze Env. No.	6055
Ön Yüz	HADRIANVS AVGVSTVS İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	COS III Abundantia, ayakta, sola; sağ elinde kanca, sol elinde bereket boynuzu tutuyor, sağ ayağının altında modius.
Ölçüleri	AR Den., 3,16 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 360, 169; <i>RSC</i> II, s. 127, 381; <i>BMCRE</i> III, s. 288, 379.
Tarih	MS 125–128
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	72
Müze Env. No.	6050
Ön Yüz	HADRIANVS AVGVSTVS İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	COS III Abundantia, oturuyor, sola; sağ elinde kanca, sol elinde bereket boynuzu tutuyor, önünde modius içinde mısır koçanı.
Ölçüleri	AR Den., 3,20 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 360, 170; <i>RSC</i> II, s. 127, 379; <i>BMCRE</i> III, s. 289, 385; <i>Sear</i> II, s. 144, 3474.
Tarih	MS 125-128
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	73
Müze Env. No.	6049
Ön Yüz	HADRIANVS AVGVSTVS İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	COS III Libertas, ayakta, sola; sağ elinde pileus, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,14 gr., 18 mm., ky. 11
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 360, 175; <i>RSC</i> II, s. 126, 374; <i>BMCRE</i> III, s. 290, 402; <i>Sear</i> II, s. 145, 3477.
Tarih	MS 125-128
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	74
Müze Env. No.	6065
Ön Yüz	HAD[RIANVS] AVGVSTVS İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	COS III Spes, ayakta, sola; sağ elinde çiçek, sol eliyle elbisesini tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,24 gr., 18 mm., ky. 1
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 361, 181; <i>RSC</i> II, s. 128, 390; <i>BMCRE</i> III, s. 292, 417; <i>Sear</i> II, s. 145, 3479.
Tarih	MS 125–128
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	75
Müze Env. No.	6032
Ön Yüz	HADRIANVS AVGVSTVS İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	COS III Sürahi, Kepçe, Sprinkler ve Lituus.
Ölçüleri	AR Den., 3,27 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 362, 198; <i>RSC</i> II, s. 130, 454; <i>BMCRE</i> III, s. 296, 453; <i>Sear</i> II, s. 145, 3483.
Tarih	MS 125-128
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	76
Müze Env. No.	6039
Ön Yüz	HADRIANVS AVGVSTVS İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	INDVLGENTIA AVG PP Indulgentia, oturuyor, sola; sağ elini ileri uzatmış, sol elinde asa tutuyor. Kesimde: COS III .
Ölçüleri	AR Den., 3,02 gr., 19 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 364, 213; <i>RSC</i> II, s. 138, 853; <i>BMCRE</i> III, s. 310, 548.
Tarih	MS 132–134
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	77
Müze Env. No.	6047
Ön Yüz	HADRIANVS AVGVSTVS İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	INDVLGENTIA AVG PP Indulgentia, oturuyor, sola; sağ elini ileri uzatmış, sol elinde asa tutuyor. Kesimde: COS III.
Ölçüleri	AR Den., 3,17 gr., 19 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 364, 213; <i>RSC</i> II, s. 138, 854; <i>BMCRE</i> III, s. 310, 548.
Tarih	MS 132–134
 	

Hadrianus (MS 117–137)	
Kat. No.	78
Müze Env. No.	6030
Ön Yüz	HADRIANVS AVG COS III PP İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	AEQVITAS AVG Aequitas, ayakta, sola; sağ elinde terazi, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,28 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 367, 228; <i>RSC</i> II, s. 113, 122b; <i>BMCRE</i> III, s. 316, 591; <i>Sear</i> II, s. 143, 3457.
Tarih	MS 134-138
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	79
Müze Env. No.	6060
Ön Yüz	HADRIANVS AVG COS III PP İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	ANNONA AVG Modius içerisinde iki haşhaş ve dörtlü buğday başağı.
Ölçüleri	AR Den., 3,15 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 367, 230; <i>RSC</i> II, s. 114, 170; <i>BMCRE</i> III, s. 317, 600; <i>Sear</i> II, s. 143, 3461.
Tarih	MS 134–138
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	80
Müze Env. No.	6057
Ön Yüz	HADRIANVS AVG COS III PP İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	FIDES PVBLICA Fides, ayakta, sağa; sağ elinde meyve sepeti, sol elinde buğday başağı tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,13 gr., 19 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 368, 241a; <i>RSC</i> II, s. 134, 716; <i>BMCRE</i> III, s. 320, 629; <i>Sear</i> II, s. 146, 3492.
Tarih	MS 134–138
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	81
Müze Env. No.	6035
Ön Yüz	HADRIANVS AVG COS III PP İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	FORTVNA AVG Fortuna, ayakta, sola; sağ elinde dümen, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,22 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s.368, 244; <i>RSC</i> II, s. 136, 762; <i>BMCRE</i> III, s. 321, 635; <i>Sear</i> II, s. 146, 3494.
Tarih	MS 134–138
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	82
Müze Env. No.	6048
Ön Yüz	HADRIANVS AVG COS III PP İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	FORTVNAE REDVCI Hadrianus, ayakta, sağa; karşısındaki Fortuna ile tokalaşıyor, Fortuna, sola; sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,44 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 369, 248; <i>RSC</i> II, s. 137, 788; <i>BMCRE</i> III, s. 323, 653; <i>Sear</i> II, s. 149, 3495.
Tarih	MS 134-138
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	83
Müze Env. No.	6058
Ön Yüz	HADRIANVS AVG COS III PP İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	FORTVNAE REDVCI Hadrianus, ayakta, sağa; sol elinde küre tutuyor, karşısındaki Fortuna ile tokalaşıyor, Fortuna, sola; sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,11 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 369, 248; <i>RSC</i> II, s. 137, 788; <i>BMCRE</i> III, s. 323, 653; <i>Sear</i> II, s. 146, 3495.
Tarih	MS 134–138
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	84
Müze Env. No.	6063
Ön Yüz	HADRIANVS AVG COS III PP İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	MONETA AVG Moneta, ayakta, sola; sağ elinde terazi, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,11 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 369, 256; <i>RSC</i> II, s. 142, 963; <i>BMCRE</i> III, s. 326, 676; <i>Sear</i> II, s. 140, 3432.
Tarih	MS 134–138
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	85
Müze Env. No.	6054
Ön Yüz	HADRIANVS AVG COS III PP İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	ROMAE AETERNAE Roma, miğferli, oturuyor, sola; sağ elinde palladium, sol elinde mızrak tutuyor, yanında kalkan.
Ölçüleri	AR Den., 3,42 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 370, 265; <i>RSC</i> II, s. 154, 1312; <i>BMCRE</i> III, s. 329, 707; <i>Sear</i> II, s. 150, 3537.
Tarih	MS 134-138
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	86
Müze Env. No.	6038
Ön Yüz	HADRIANVS AVG COS III PP İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	ROMVLO CONDITORI Romulus, yürüyor, sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde ganimet tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,12 gr., 17 mm., ky. 11
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 371, 266; <i>RSC</i> II, s. 154, 1316; <i>BMCRE</i> III, s. 329, 710; <i>Sear</i> II, s. 150, 3538.
Tarih	MS 134-138
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	87
Müze Env. No.	6044
Ön Yüz	HADRIANVS AVG COS III PP İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	VICTORIA AVG Victoria, yürüyor, sağa; sağ eliyle elbisesini, sol elinde zeytin dalı tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,15 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 372, 282; <i>RSC</i> II, s. 157, 1454; <i>BMCRE</i> III, s. 335, 757; <i>Sear</i> II, s. 151, 3547.
Tarih	MS 134-138
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	88
Müze Env. No.	6033
Ön Yüz	HADRIANVS AVG COS III PP İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	ALEXANDRIA Alexandria, ayakta, sola; sağ elinde sistrum, sol elinde sepet içerisinde yılan tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,25 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 374, 300; <i>RSC</i> II, s. 114, 154; <i>BMCRE</i> III, s. 344, 823; <i>Sear</i> II, s. 144, 3460.
Tarih	MS 134-138
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	89
Müze Env. No.	6031
Ön Yüz	HADRIANVS AVG COS III PP İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	GERMANIA Germania, ayakta, sola; sağ elinde mızrak, sol elinde kalkan tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,15 gr., 17 mm., ky. 11
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 375, 303; <i>RSC</i> II, s. 134, 802; <i>BMCRE</i> III, s. 345, 840; <i>Sear</i> II, s. 146, 3496.
Tarih	MS 134-138
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	90
Müze Env. No.	6059
Ön Yüz	HADRIANVS AVG COS III PP İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	NILVS Nilus, sfenkse yaslanmış yatıyor, sağa; sağ elinde kamış, sol elinde bereket boynuzu tutuyor, önünde su aygırı ve timsah.
Ölçüleri	AR Den., 3,23 gr., 18 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 375, 309; <i>RSC</i> II, s. 142, 987; <i>BMCRE</i> III, s. 348, 857; <i>Sear</i> II, s. 148, 3508.
Tarih	MS 134–138
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	91
Müze Env. No.	6042
Ön Yüz	HADRIANVS AVGVSTVS PP İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	COS III Abundantia, oturuyor, sola; sağ elinde kanca, sol elinde bereket boynuzu tutuyor, önünde modius içinde mısır koçanı.
Ölçüleri	AR Den., 3,14 gr., 19 mm., ky. 3
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 379, 338; <i>RSC</i> II, s. 127, 380; <i>BMCRE</i> III, s. 300, 488.
Tarih	MS 134-138
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	92
Müze Env. No.	6045
Ön Yüz	HADRIANVS AVGVSTVS PP İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	COS III Abundantia, oturuyor, sola; sağ elinde kanca, sol elinde bereket boynuzu tutuyor, önünde modius içinde mısır koçanı.
Ölçüleri	AR Den., 3,34 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 379, 338; <i>RSC</i> II, s. 127, 380; <i>BMCRE</i> III, s. 300, 488.
Tarih	MS 134-138
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	93
Müze Env. No.	6052
Ön Yüz	HADRIANVS AVGVSTVS PP İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	COS III Aequitas, ayakta, sola; sağ elinde terazi, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,14 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 379, 339; <i>RSC</i> II, s. 127, 382; <i>BMCRE</i> III, s. 300, 483; <i>Sear</i> II, s. 144, 3473.
Tarih	MS 134–138
 	

Hadrianus (MS 117–138)	
Kat. No.	94
Müze Env. No.	6026
Ön Yüz	HADRIANVS AVGVSTVS PP İmparatorun defne çelenkli başı, sağa
Arka Yüz	COS III Jüpiter, ayakta, sola; sağ elinde kartal, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Kistophorik Tetradr., 8,59 gr., 27 mm., ky. 6
Darphane	Laodikeia
Referans	<i>RIC</i> II, s. 401, 497; <i>RSC</i> II, s. 118, 275; <i>BMCRE</i> III, s. 387, 1066; <i>Sear</i> II, s. 141, 3441.
Tarih	MS 138
 	

Sabina (MS 120-136)	
Kat. No.	95
Müze Env. No.	6066
Ön Yüz	SABINA AVGVSTA HADRIANI AVG PP İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	CONCORDIA AVG Concordia, oturuyor, sola; sağ elinde patera tutuyor, arkada Spes figürü, altında bereket boynuzu.
Ölçüleri	AR Den., 3,22 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 387, 398; <i>RSC</i> II, s. 159, 14; <i>BMCRE</i> III, s. 353, 895; <i>Sear</i> II, s. 192, 3919.
Tarih	MS 129
 	

Sabina (MS 120-136)	
Kat. No.	96
Müze Env. No.	6067
Ön Yüz	SABINA AVGVSTA HADRIANI AVG PP İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	CONCORDIA AVG Concordia, oturuyor, sola; sağ elinde patera tutuyor, arkada Spes figürü, altında bereket boynuzu.
Ölçüleri	AR Den., 3,46 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 387, 398; <i>RSC</i> II, s. 159, 14; <i>BMCRE</i> III, s. 353, 895; <i>Sear</i> II, s. 192, 3919.
Tarih	MS 129
 	

Sabina (MS 120-136)	
Kat. No.	97
Müze Env. No.	6068
Ön Yüz	SABINA AVGVSTA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	VENERI GENETRICI Venüs, ayakta, sola; sağ eliyle elbisesini, sol elinde elma tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,36 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> II, s. 387, 396; <i>RSC</i> II, s. 161, 73; <i>BMCRE</i> III, s. 360, 944; <i>Sear</i> II, s. 193, 3924.
Tarih	MS 136
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	98
Müze Env. No.	6078
Ön Yüz	IMP T AEL CAES HADRI ANTONINVS İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	AVG PIVS PM TR P COS DES II Diana, ayakta, sağa; sağ elinde ok, sol elinde yay tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,59 gr., 16 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 26, 7; <i>RSC</i> II, s. 168, 68; <i>BMCRE</i> IV, s. 4, 8; <i>Tekin</i> , s. 153, 560.
Tarih	MS 138
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	99
Müze Env. No.	6110
Ön Yüz	[IMP T AEL] CAES HADRI ANTONINVS İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	AVG PIVS PM TR P COS DES II Minerva, miğferli, ayakta, sola; sağ elinde Victoria tutuyor, sol kolunda asa ve yerde elinin altında kalkan.
Ölçüleri	AR Den., 3,07 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 26, 9; <i>RSC</i> II, s. 167, 66; <i>BMCRE</i> IV, s. 4, 12; <i>Sear</i> II, s. 210, 4052.
Tarih	MS 138
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	100
Müze Env. No.	6095
Ön Yüz	IMP T AEL CAES HADRI ANTONINVS İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	AVG PIVS PM TR P COS DES II Felicitas, ayakta, sola; sağ elinde caduceus, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,27 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 27, 11; <i>RSC</i> II, s. 168, 76–77; <i>BMCRE</i> IV, s. 5, 17; <i>Sear</i> II, s. 210, 4054.
Tarih	MS 138
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	101
Müze Env. No.	6076
Ön Yüz	ANTONINVS AVG PIVS PP İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	TR POT COS II Libertas, ayakta, sola; sağ elinde pileus, sol elinde kamyş tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,15 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 31, 50; <i>RSC</i> II, s. 184, 861; <i>BMCRE</i> IV, s. 19, 104; <i>Sear</i> II, s. 215, 4117.
Tarih	MS 139
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	102
Müze Env. No.	6140
Ön Yüz	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P COS III İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	AVRELIVS CAESAR AVG P II F COS Marcus Aurelis'un yalın başlı portresi, sağa.
Ölçüleri	AR Den., 3,39 gr., 19 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 78, 415a; <i>RSC</i> II, s. 190, 14; <i>BMCRE</i> IV, s. 25, 147.
Tarih	MS 140
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	103
Müze Env. No.	6117
Ön Yüz	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P COS III İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	AVRELIVS CAESAR AVG P II F COS Marcus Aurelius'un zırhlı büstü, sağa.
Ölçüleri	AR Den., 3,04 gr., 19 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 78, 415b; <i>RSC</i> II, s. 190, 21; <i>BMCRE</i> IV, s. 25, 148; <i>Sear</i> II, s. 261, 4523.
Tarih	MS 140
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	104
Müze Env. No.	6118
Ön Yüz	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P COS III İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	AVRELIVS CAESAR AVG P II F COS Marcus Aurelius'un zırhlı büstü, sola.
Ölçüleri	AR Den., 3,01 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 78, 415d; <i>RSC</i> II, s. 190, 21c; <i>BMCRE</i> IV, s. 25, 149.
Tarih	MS 140
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	105
Müze Env. No.	6101
Ön Yüz	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P COS III İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	AEQVITAS AVG Aequitas, ayakta, sola; sağ elinde terazi, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,29 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 33, 61; <i>RSC</i> II, s. 166, 13; <i>BMCRE</i> IV, s. 28, 173; <i>Sear</i> II, s. 209, 4049.
Tarih	MS 140–143
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	106
Müze Env. No.	6106
Ön Yüz	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P COS III İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	AEQVITAS AVG Aequitas, ayakta, sola; sağ elinde terazi, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,65 gr., 18 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 33, 61; <i>RSC</i> II, s. 166, 13; <i>BMCRE</i> IV, s. 28, 173; <i>Sear</i> II, s. 209, 4049.
Tarih	MS 140–143
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	107
Müze Env. No.	6071
Ön Yüz	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P COS III İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	AEQVITAS AVG Aequitas, ayakta, sola; sağ elinde terazi, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,16 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 33, 61; <i>RSC</i> II, s. 166, 14; <i>BMCRE</i> IV, s. 28, 173; <i>Sear</i> II, s. 249, 4049.
Tarih	MS 140–143
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	108
Müze Env. No.	6085
Ön Yüz	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P COS III İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	ANNONA AVG Modius içerisinde mısır koçanı ve haşhaş.
Ölçüleri	AR Den., 2,97 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 33, 62a; <i>RSC</i> II, s. 167, 33; <i>BMCRE</i> IV, s. 29, 180; <i>Sear</i> II, s. 210, 4050.
Tarih	MS 140–143
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	109
Müze Env. No.	6091
Ön Yüz	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P COS III İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	ANNONA AVG Modius içerisinde dörtlü buğday başağı ve haşhaş.
Ölçüleri	AR Den., 3,27 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 33, 62a; <i>RSC</i> II, s. 167, 33; <i>BMCRE</i> IV, s. 29, 180; <i>Sear</i> II, s.210, 4050.
Tarih	MS 140–143
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	110
Müze Env. No.	6082
Ön Yüz	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P COS III İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	GENIO SENATVS Genius, ayakta, sola; sağ elinde zeytin dalı, sol elinde sopa tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,38 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 34, 69; <i>RSC</i> II, s. 176, 399a; <i>BMCRE</i> IV, s. 32, 206; <i>Sear</i> II, s. 213, 4084.
Tarih	MS 140–143
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	111
Müze Env. No.	6081
Ön Yüz	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P COS III İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	GENIVS POP ROMANI Genius, ayakta, sağa; sağ elinde asa, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,39 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 34, 70; <i>RSC</i> II, s. 177, 405; <i>BMCRE</i> IV, s. 32, 207; <i>Sear</i> II, s. 213, 4085.
Tarih	MS 140–143
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	112
Müze Env. No.	6109
Ön Yüz	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P COS III İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	GENIVS POP ROMANI Genius, ayakta, sağa; sağ elinde asa, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 2,74 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 34, 70; <i>RSC</i> II, s. 177, 405; <i>BMCRE</i> IV, s. 32, 207; <i>Sear</i> II, s. 213, 4085.
Tarih	MS 140–143
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	113
Müze Env. No.	6087
Ön Yüz	ANTONINVS AVG PIVS PP İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	COS IIII Aequitas, ayakta, sola; sağ elinde terazi, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,18 gr., 19 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 42, 127a; <i>RSC</i> II, s. 172, 230; <i>BMCRE</i> IV, s. 75, 512; <i>Sear</i> II, s. 210, 4066.
Tarih	MS 145-161
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	114
Müze Env. No.	6113
Ön Yüz	ANTONINVS AVG PIVS PP İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	COS IIII Concordia, ayakta, sola; sağ elinde patera, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,04 gr., 18 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 42, 129; <i>RSC</i> II, s. 172, 203; <i>BMCRE</i> IV, s. 76, 521; <i>Sear</i> II, s. 211, 4070.
Tarih	MS 145-161
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	115
Müze Env. No.	6104
Ön Yüz	ANTONINVS AVG PIVS PP İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	COS IIII Altar ve üstünde kanatlı yıldırım.
Ölçüleri	AR Den., 3,59 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 43, 137; <i>RSC</i> II, S. 175, 345; <i>BMCRE</i> IV, s. 77, 536; <i>Sear</i> II, s. 212, 4079.
Tarih	MS 145-161
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	116
Müze Env. No.	6093
Ön Yüz	ANTONINVS AVG PIVS PP İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	TR POT COS IIII Liberalitas, ayakta, sola; sağ elinde sancak, sol elinde bereket boynuzu tutuyor. Kesimde: LIB IIII .
Ölçüleri	AR Den., 3,42 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 45, 156; <i>RSC</i> II, s. 178, 490; <i>BMCRE</i> IV, s. 82, 574.
Tarih	MS 145-161
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	117
Müze Env. No.	6073
Ön Yüz	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P XI İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	COS IIII Annona, ayakta, sola; sağ elinde mısır koçanı, sol elinde çapa tutuyor, önünde yerde modius içerisinde mısır.
Ölçüleri	AR Den., 3,45 gr., 18 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 46, 162; <i>RSC</i> II, s. 174, 283; <i>BMCRE</i> IV, s. 89, 621; <i>Sear</i> II, s. 211, 4067.
Tarih	MS 147–148
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	118
Müze Env. No.	6098
Ön Yüz	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P XII İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	COS IIII Aequitas, ayakta, sola; sağ elinde terazi, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,27 gr., 19 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 48, 177; <i>RSC</i> II, s. 173, 238; <i>BMCRE</i> IV, s. 94, 654.
Tarih	MS 148–149
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	119
Müze Env. No.	6075
Ön Yüz	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P XII İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	COS IIII Felicitas, ayakta, sola; sağ elinde caduceus, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,37 gr., 18 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 48, 178; <i>RSC</i> II, s. 173, 252; <i>BMCRE</i> IV, s. 96, 664; <i>Sear</i> II, s. 211, 4071.
Tarih	MS 148–149
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	120
Müze Env. No.	6111
Ön Yüz	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P XII İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	COS IIII Felicitas, ayakta, sola; sağ elinde caduceus, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,41 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 48, 178; <i>RSC</i> II, s. 173, 252; <i>BMCRE</i> IV, s. 96, 664; <i>Sear</i> II, s. 211, 4071.
Tarih	MS 148–149
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	121
Müze Env. No.	6069
Ön Yüz	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P XII İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	COS IIII Salus, ayakta, sola; sağ elindeki patera ile altardan yükselen yılanı besliyor, sol elinde küre üstünde dümen tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,23 gr., 18 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 48, 181; <i>RSC</i> II, s. 174, 281; <i>BMCRE</i> IV, s. 96, 670; <i>Sear</i> II, s. 212, 4075.
Tarih	MS 148–149
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	122
Müze Env. No.	6103
Ön Yüz	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P XII İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	COS IIII Salus, ayakta, sola; sağ elindeki paterayla önündeki altardan yükselen yılanı besliyor, sol elinde küre üstünde dümen tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,17 gr., 19 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 48, 181; <i>RSC</i> II, s. 174, 281; <i>BMCRE</i> IV, s. 96, 670; <i>Sear</i> II, s. 212, 4075.
Tarih	MS 148–149
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	123
Müze Env. No.	6115
Ön Yüz	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P XIII İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	COS IIII Felicitas, ayakta, sola; sağ elinde Caduceus, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,47 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 49, 187; <i>RSC</i> II, s. 173, 253; <i>BMCRE</i> IV, s. 102, 709.
Tarih	MS 149–150
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	124
Müze Env. No.	6114
Ön Yüz	IMP CAES T AEL HADR ANTONINVS AVG PIVS PP İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	TR POT XIII COS IIII Pax, ayakta, sola; sağ elinde zeytin dalı, sol elinde asa tutuyor. Kesimde: PAX .
Ölçüleri	AR Den., 3,28 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 50, 200c; <i>RSC</i> II, s. 179, 582; <i>BMCRE</i> IV, s. 106, 729; <i>Sear</i> II, s. 213, 4095.
Tarih	MS 150–151
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	125
Müze Env. No.	6074
Ön Yüz	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P XVI İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	COS IIII Vesta, ayakta, sola; sağ elinde simpullum, sol elinde palladion tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,18 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 53, 219; <i>RSC</i> II, s. 172, 197; <i>BMCRE</i> IV, s. 114, 782; <i>Sear</i> II, s. 210, 4065.
Tarih	MS 152–153
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	126
Müze Env. No.	6077
Ön Yüz	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P XVI İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	COS IIII Vesta, ayakta, sola; sağ elinde simpullum, sol elinde palladium tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,01 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 53, 219; <i>RSC</i> II, s. 172, 197; <i>BMCRE</i> IV, s. 114, 782; <i>Sear</i> II, s. 210, 4065.
Tarih	MS 152–153
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	127
Müze Env. No.	6089
Ön Yüz	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P XVII İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	COS IIII Vesta, ayakta, sola; sağ elinde patera, sol elinde palladium tutuyor, önünde altar.
Ölçüleri	AR Den., 3,68 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 54, 229b; <i>RSC</i> II, s. 172, 200; <i>BMCRE</i> IV, s. 117, 806; <i>Tekin</i> , s. 153, 563.
Tarih	MS 153–154
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	128
Müze Env. No.	6079
Ön Yüz	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P XVII İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	LIBERALITAS VII COS IIII Liberalitas, ayakta, sola; sağ elinde abaküs, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,41 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 55, 235; <i>RSC</i> II, s. 178, 522; <i>BMCRE</i> IV, s. 119, 819.
Tarih	MS 153–154
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	129
Müze Env. No.	6083
Ön Yüz	ANTONINVS AVG PIVS PP IMP II İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	TR POT XXI COS IIII Aequitas, ayakta, sola; sağ elinde terazi, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,38 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 59, 276; <i>RSC</i> II, s. 187, 1037; <i>BMCRE</i> IV, s. 132, 899.
Tarih	MS 157–158
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	130
Müze Env. No.	6090
Ön Yüz	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P COS XXII İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	TEMPLVM DIV AVG REST Octastyle tapınak içerisinde Divus Augustus ve Livia oturuyor, her bir köşede Victoria ve alınlıkta Quadriga. Kesimde; COS IIII .
Ölçüleri	AR Den., 3,37 gr., 18 mm., ky. 11
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 60, 290; <i>RSC</i> II, s. 182, 804; <i>BMCRE</i> IV, s. 140, 939.
Tarih	MS 158–159
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	131
Müze Env. No.	6108
Ön Yüz	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P COS XXII İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	TEMPLVM DIV AVG REST Octastyle tapınak içerisinde Divus Augustus ve Livia oturuyor, her bir köşede Victoria ve alınlıkta Quadriga. Kesimde: COS IIII .
Ölçüleri	AR Den., 3,43 gr., 17 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 60, 290a; <i>RSC</i> II, s. 182, 804; <i>BMCRE</i> IV, s. 140, 939.
Tarih	MS 158–159
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	132
Müze Env. No.	6097
Ön Yüz	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P XXIII İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	FELICITATI AVG COS IIII Felicitas, ayakta, sola; sağ elinde küre, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,23 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 62, 299; <i>RSC</i> II, s. 176, 374; <i>BMCRE</i> IV, s. 145, 972; <i>Sear</i> II, s. 212, 4081.
Tarih	MS 159–160
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	133
Müze Env. No.	6102
Ön Yüz	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P XXIII İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	PACI AVG COS IIII Pax, ayakta, sola; sağ elinde zeytin dalı, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,49 gr., 17 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 62, 301; <i>RSC</i> II, s. 179, 573; <i>BMCRE</i> IV, s. 146, 981; <i>Sear</i> II, s. 213, 4094.
Tarih	MS 159–160
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	134
Müze Env. No.	6116
Ön Yüz	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P XXIII İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	SALVTI AVG COS IIII Salus, ayakta, sola; sağ elindeki patera ile altardan yükselen yılanı besliyor, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 2,97 gr., 18 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 63, 305; <i>RSC</i> II, s. 181, 741; <i>BMCRE</i> IV, s. 147, 988; <i>Sear</i> II, s. 214, 4106.
Tarih	MS 159–160
 	

Antoninus Pius (MS 138–161)	
Kat. No.	135
Müze Env. No.	6088
Ön Yüz	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P XXIII İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	PIETATI AVG COS III Pietas, ayakta, sola; sağ ve sol kolunda birer çocuk tutuyor, yerde ayaklarının önünde iki çocuk.
Ölçüleri	AR Den., 3,04 gr., 19 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 64, 313c; <i>RSC</i> II, s. 180, 631; <i>BMCRE</i> IV, s. 151, 1013; <i>Sear</i> II, s. 214, 4098.
Tarih	MS 160–161
 	

Yaşlı Faustina (MS 138-141)	
Kat. No.	136
Müze Env. No.	6126
Ön Yüz	FAVSTINA AVGVSTA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	IVNONI REGINAE Juno, ayakta, sola; sağ elinde patera, sol elinde asa tutuyor, ayaklarının önünde yerde tavus kuşu.
Ölçüleri	AR Den., 3,34 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 68, 338; <i>RSC</i> II, s. 195, 215; <i>BMCRE</i> IV, s. 23, 136; <i>Sear</i> II, s. 279, 4669.
Tarih	MS 139–141
 	

Yaşlı Faustina (MS 138-141)	
Kat. No.	137
Müze Env. No.	6127
Ön Yüz	FAVSTINA AVGVSTA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	IVNONI REGINAE Juno, ayakta, sola; sağ elinde patera, sol elinde asa tutuyor, ayaklarının önünde yerde tavus kuşu.
Ölçüleri	AR Den., 3,19 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 68, 338; <i>RSC</i> II, s. 195, 215; <i>BMCRE</i> IV, s. 23, 136; <i>Sear</i> II, s. 279, 4669.
Tarih	MS 139–141
 	

Yaşlı Faustina (MS 138-141)	
Kat. No.	138
Müze Env. No.	6134
Ön Yüz	DIVA FAVSTINA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	AED DIV FAVSTINAE Hexastyle tapınak önünde Faustina heykeli.
Ölçüleri	AR Den., 3,41 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 69, 343; <i>RSC</i> II, s. 191, 1; <i>BMCRE</i> IV, s. 52, 339; <i>Sear</i> II, s. 268, 4573.
Tarih	MS 141
 	

Yaşlı Faustina (MS 138-141)	
Kat. No.	139
Müze Env. No.	6124
Ön Yüz	DIVA AVG FAVSTINA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	AETERNITAS Venüs, ayakta, sağa; sağ eliyle saçını, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,16 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 69, 346b; <i>RSC</i> II, s. 192, 41; <i>BMCRE</i> IV, s. 42, 280.
Tarih	MS 141
 	

Yaşlı Faustina (MS 138-141)	
Kat. No.	140
Müze Env. No.	6131
Ön Yüz	DIVA FAVSTINA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	AETERNITAS Fortuna, ayakta, sola; sağ elinde küre, sol elinde dümen tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 2,91 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 70, 348; <i>RSC</i> II, s. 191, 6; <i>BMCRE</i> IV, s. 55, 360; <i>Sear</i> II, s. 268, 4577; <i>Tekin</i> , s. 154, 566.
Tarih	MS 141
 	

Yaşlı Faustina (MS 138-141)	
Kat. No.	141
Müze Env. No.	6132
Ön Yüz	DIVA FAVSTINA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	AETERNITAS Aeternitas, ayakta, sola; sağ elinde küre, sol eliyle peçesini tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,45 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 70, 351; <i>RSC</i> II, s. 192, 32; <i>BMCRE</i> IV, s. 56, 373; <i>Sear</i> II, s. 268, 4578.
Tarih	MS 141
 	

Yaşlı Faustina (MS 138-141)	
Kat. No.	142
Müze Env. No.	6133
Ön Yüz	DIVA FAVSTINA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	AETERNITAS Aeternitas, ayakta, sola; sağ elinde küre, sol eliyle peçesini tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,44 gr., 19 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 70, 351; <i>RSC</i> II, s. 192, 32; <i>BMCRE</i> IV, s. 56, 373; <i>Sear</i> II, s. 268, 4578.
Tarih	MS 141
 	

Yaşlı Faustina (MS 138-141)	
Kat. No.	143
Müze Env. No.	6135
Ön Yüz	DIVA FAVSTINA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	AETERNITAS Juno tahtının karşısında asa ve önünde tavus kuşu.
Ölçüleri	AR Den., 2,91 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 70, 353; <i>RSC</i> II, s. 192, 61; <i>BMCRE</i> IV, s. 57, 387; <i>Sear</i> II, s. 269, 4579.
Tarih	MS 141
 	

Yaşlı Faustina (MS 138-141)	
Kat. No.	144
Müze Env. No.	6125
Ön Yüz	DIVA FAVSTINA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	AVGVSTA Ceres, ayakta, sağa; sağ elinde asa, sol elinde mısır koçanı tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 2,98 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 71, 358; <i>RSC</i> II, s. 193, 93; <i>BMCRE</i> IV, s. 57, 389; <i>Sear</i> II, s. 69, 4581.
Tarih	MS 141
 	

Yaşlı Faustina (MS 138-141)	
Kat. No.	145
Müze Env. No.	6130
Ön Yüz	DIVA FAVSTINA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	AVGVSTA Ceres, ayakta, sola; sağ elinde meşale, sol eliyle elbisesini tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,12 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 71, 362; <i>RSC</i> II, s. 194, 104; <i>BMCRE</i> IV, s. 60, 421; <i>Sear</i> II, s. 269, 4584.
Tarih	MS 141
 	

Yaşlı Faustina (MS 138-141)	
Kat. No.	146
Müze Env. No.	6122
Ön Yüz	DIVA FAVSTINA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	AVGVSTA Ceres, ayakta, sola; sağ elinde mısır koçanı, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,54 gr., 18 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 71, 360; <i>RSC</i> II, s. 192, 78; <i>BMCRE</i> IV, s. 59, 408; <i>Sear</i> II, s. 269, 4582.
Tarih	MS 141
 	

Yaşlı Faustina (MS 138-141)	
Kat. No.	147
Müze Env. No.	6123
Ön Yüz	DIVA FAVSTINA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	AVGVSTA Ceres, ayakta, sola; sağ elinde mısır koçanı, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,21 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 71, 360; <i>RSC</i> II, s. 192, 78; <i>BMCRE</i> IV, s. 59, 408; <i>Sear</i> II, s. 269, 4582.
Tarih	MS 141
 	

Yaşlı Faustina (MS 138-141)	
Kat. No.	148
Müze Env. No.	6121
Ön Yüz	DIVA FAVSTINA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	AVGVSTA Pietas, ayakta, sola; sağ elini havaya kaldırmış önündeki altar'a libasyon yapıyor, sol eli belinde.
Ölçüleri	AR Den., 3,24 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 72, 374; <i>RSC</i> II, s. 194, 124a; <i>BMCRE</i> IV, s. 63, 452, <i>Tekin</i> , s. 154, 567.
Tarih	MS 141
 	

Yaşlı Faustina (MS 138-141)	
Kat. No.	149
Müze Env. No.	6136
Ön Yüz	DIVA FAVSTINA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	AVGVSTA Juno tahtının karşısında asa.
Ölçüleri	AR Den., 3,42 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 72, 377; <i>RSC</i> II, s. 194, 131; <i>BMCRE</i> IV, s. 64, 454; <i>Sear</i> II, s. 269, 4590.
Tarih	MS 141
 	

Yaşlı Faustina (MS 138-141)	
Kat. No.	150
Müze Env. No.	6129
Ön Yüz	DIVA FAVSTINA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	CERES Ceres, ayakta, sola; sağ elinde mısır koçanı, sol elinde meşale tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,22 gr., 18 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 72, 378; <i>RSC</i> II, s. 194, 134; <i>BMCRE</i> IV, s. 64, 461; <i>Sear</i> II, s. 269, 4591.
Tarih	MS 141
 	

Yaşlı Faustina (MS 138-141)	
Kat. No.	151
Müze Env. No.	6128
Ön Yüz	DIVA AVG FAVSTINA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	CONSECRATIO Ceres, ayakta, sola; sağ elini havaya kaldırmış, sol elinde meşale tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,40 gr., 17 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 72, 382a; <i>RSC</i> II, s. 195, 166; <i>BMCRE</i> IV, s. 45, 301.
Tarih	MS 141
 	

Yaşlı Faustina (MS 138-141)	
Kat. No.	152
Müze Env. No.	6137
Ön Yüz	DIVA FAVSTINA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	CONSECRATIO Tavus kuşu, yürüyor, sağa; başı sola.
Ölçüleri	AR Den., 2,87 gr., 17 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 73, 384; <i>RSC</i> II, s. 195, 175; <i>BMCRE</i> IV, s. 66, 473; <i>Sear</i> II, s. 270, 4594.
Tarih	MS 141
 	

Yaşlı Faustina (MS 138-141)	
Kat. No.	153
Müze Env. No.	6138
Ön Yüz	DIVA FAVSTINA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	CONSECRATIO Tavus kuşu, yürüyor, sağa; başı sola.
Ölçüleri	AR Den., 3,13 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 73, 384; <i>RSC</i> II, s. 195, 175; <i>BMCRE</i> IV, s. 66, 473; <i>Sear</i> II, s. 270, 4594.
Tarih	MS 141
 	

Yaşlı Faustina (MS 138-141)	
Kat. No.	154
Müze Env. No.	6139
Ön Yüz	DIVA AVG FAVSTINA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	CONSECRATIO Kartal, cepheden, başı sola.
Ölçüleri	AR Den., 3,19 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 73, 387; <i>RSC</i> II, s. 195, 180; <i>BMCRE</i> IV, s. 45, 303; <i>Sear</i> II, s. 270, 4595.
Tarih	MS 141
 	

Yaşlı Faustina (MS 138-141)	
Kat. No.	155
Müze Env. No.	6119
Ön Yüz	DIVA AVG FAVSTINA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	PIETAS AVG Pietas ayakta, sola; sağ eliyle önündeki altara libasyon yapıyor, sol elinde kutu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,69 gr., 18 mm., ky. 7
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 74, 394a; <i>RSC</i> II, s. 196, 234; <i>BMCRE</i> IV, s. 46, 311; <i>Sear</i> II, s. 270, 4598.
Tarih	MS 141
 	

Yaşlı Faustina (MS 138-141)	
Kat. No.	156
Müze Env. No.	6120
Ön Yüz	DIVA AVG FAVSTINA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	PIETAS AVG Pietas, ayakta, sola; sağ eliyle önündeki altara libasyon yapıyor, sol elinde kutu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,38 gr., 18 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 74, 394a; <i>RSC</i> II, s. 196, 234; <i>BMCRE</i> IV, s. 46, 311; <i>Sear</i> II, s. 270, 4598.
Tarih	MS 141
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	157
Müze Env. No.	6147
Ön Yüz	AVRELIVS CAESAR AVG P II F COS İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	HONOS Honor, ayakta, sola; sağ elinde zeytin dalı, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,43 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 79, 422; <i>RSC</i> II, s. 205, 236; <i>BMCRE</i> IV, s. 40, 263; <i>Sear</i> II, s. 291, 4764.
Tarih	MS 140–144
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	158
Müze Env. No.	6150
Ön Yüz	AVRELIVS CAESAR AVG P II F COS İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	PIETAS AVG Bıçak, Sürahi, Kepçe, Sprinkler, Lituus.
Ölçüleri	AR Den., 3,13 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 79, 424a; <i>RSC</i> II, s. 209, 451a; <i>BMCRE</i> IV, s. 42, 277; <i>Sear</i> II, s. 293, 4786.
Tarih	MS 140–144
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	159
Müze Env. No.	6148
Ön Yüz	AVRELIVS CAESAR AVG P II F İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	COS II Honor, ayakta, sola; sağ elinde zeytin dalı, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,53 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 80, 429a; <i>RSC</i> II, s. 202, 110; <i>BMCRE</i> IV, s. 85, 594.
Tarih	MS 145–147
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	160
Müze Env. No.	6176
Ön Yüz	AVRELIVS CAESAR AVG P II F İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	COS II Honor, ayakta, sola; sağ elinde zeytin dalı, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,54 gr., 19 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 80, 429a; <i>RSC</i> II, s. 202, 110; <i>BMCRE</i> IV, s. 85, 594.
Tarih	MS 145–147
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	161
Müze Env. No.	6152
Ön Yüz	AVRELIVS CAESAR AVG P II F İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	TR POT COS II Spes, yürüyor, sola; sağ elinde çiçek, sol eliyle tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,37 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 81, 437; <i>RSC</i> II, s. 211, 600; <i>BMCRE</i> IV, s. 88, 615.
Tarih	MS 146–147
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	162
Müze Env. No.	6142
Ön Yüz	AVRELIVS CAESAR AVG P II F İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	TR POT III COS II Providentia, ayakta, sola; sütuna yaslanmış, sağ eliyle önündeki küreyi işaret ediyor, sol eliyle asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,12 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 83, 446; <i>RSC</i> II, s. 212, 628; <i>BMCRE</i> IV, s. 100, 698; <i>Sear</i> II, s. 293, 4789.
Tarih	MS 148–149
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	163
Müze Env. No.	6144
Ön Yüz	AVRELIVS CAES ANTON AVG P II F İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	TR POT XI COS II Felicitas, ayakta, sola; sağ elinde caduceus, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,55 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 88, 470; <i>RSC</i> II, s. 213, 709; <i>BMCRE</i> IV, s. 131, 892.
Tarih	MS 156-157
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	164
Müze Env. No.	6146
Ön Yüz	AVRELIVS CAES ANTON AVG P II F İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	TR POT XI COS II Felicitas, ayakta, sola; sağ elinde caduceus, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,23 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 88, 470; <i>RSC</i> II, s. 213, 709; <i>BMCRE</i> IV, s. 131, 892.
Tarih	MS 156-157
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	165
Müze Env. No.	6141
Ön Yüz	AVRELIVS CAE[S ANTO]N AVG P II F İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	TR POT XII COS II Felicitas, ayakta, sola; sütuna yaslanmış, sağ elinde caduceus, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,14 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 89, 475a; <i>RSC</i> II, s. 213, 727; <i>BMCRE</i> IV, s. 136, 920; <i>Sear</i> II, s. 294, 4794.
Tarih	MS 157–158
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	166
Müze Env. No.	6143
Ön Yüz	IMP M AVREL ANTONINVS AVG İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	CONCORD AVG TR P XV Concordia, oturuyor, sola; sağ elinde patera tutuyor, sol kolunu sandalyeye yaslamış, altta bereket boynuzu. Kesimde: COS III.
Ölçüleri	AR Den., 3,27 gr., 18 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 214, 2; <i>RSC</i> II, s. 200, 30; <i>BMCRE</i> IV, s. 385, 1.
Tarih	MS 161
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	167
Müze Env. No.	6145
Ön Yüz	IMP M AVREL ANTONINVS AVG İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	CONCORD AVG TR P XV Concordia, oturuyor, sola; sağ elinde patera tutuyor, sol kolunu sandalyeye yaslamış, altta bereket boynuzu. Kesimde: COS III.
Ölçüleri	AR Den., 3,41 gr., 17 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 214, 2; <i>RSC</i> II, s. 200, 30; <i>BMCRE</i> IV, s. 385, 1.
Tarih	MS 161
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	168
Müze Env. No.	6151
Ön Yüz	IMP M AVREL ANTONINVS AVG İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	CONCORD AVG TR P XV Concordia, oturuyor, sola; sağ elinde patera tutuyor, sol kolunu sandalyeye yaslamış, altta bereket boynuzu. Kesimde: COS III.
Ölçüleri	AR Den., 3,36 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 214, 3; <i>RSC</i> II, s. 200, 31; <i>BMCRE</i> IV, s. 386, 4.
Tarih	MS 161
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	169
Müze Env. No.	6094
Ön Yüz	DIVVS ANTONINVS Antoninus Pius'un yalın başı, sağa.
Arka Yüz	CONSECRATIO Kartal, cepheden, başı sola.
Ölçüleri	AR Den., 3,12 gr., 19 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 247, 429; <i>RSC</i> II, s. 171, 154; <i>BMCRE</i> IV, s. 392, 41; <i>Sear</i> II, s. 335, 5190.
Tarih	MS 161
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	170
Müze Env. No.	6112
Ön Yüz	DIVVS ANTONINVS İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	CONSECRATIO Kartal, sağa, başı sola.
Ölçüleri	AR Den., 3,04 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 247, 429; <i>RSC</i> II, s. 171, 154; <i>BMCRE</i> IV, s. 392, 41; <i>Sear</i> II, s. 335, 5190.
Tarih	MS 161
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	171
Müze Env. No.	6086
Ön Yüz	DIVVS ANTONINVS Antoninus Pius'un yalın başı, sağa.
Arka Yüz	CONSECRATIO Altar üzerinde kanatlarını açan kartal, sağa, başı sola.
Ölçüleri	AR Den., 3,17 gr., 19 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 247, 431; <i>RSC</i> II, s. 171, 155–156; <i>BMCRE</i> IV, s. 393, 48; <i>Sear</i> II, s. 335, 5192.
Tarih	MS 161
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	172
Müze Env. No.	6092
Ön Yüz	DIVVS ANTONINVS Antoninus Pius'un yalın başı, sağa.
Arka Yüz	CONSECRATIO Altar üzerinde kanatlarını açan kartal, sağa, başı sola.
Ölçüleri	AR Den., 3,42 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 247, 431; <i>RSC</i> II, s. 171, 155–156; <i>BMCRE</i> IV, s. 393, 48; <i>Sear</i> II, s. 335, 5192.
Tarih	MS 161
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	173
Müze Env. No.	6100
Ön Yüz	DIVVS ANTONINVS Antoninus Pius'un yalın başı, sağa.
Arka Yüz	CONSECRATIO Altarın üstünde kanatlarını açan kartal, sağa, başı sola.
Ölçüleri	AR Den., 3,38 gr., 18 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 247, 431; <i>RSC</i> II, s. 171, 155–156; <i>BMCRE</i> IV, s. 393, 48; <i>Sear</i> II, s. 335, 5192.
Tarih	MS 161
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	174
Müze Env. No.	6105
Ön Yüz	DIVVS ANTONINVS Antoninus Pius'un yalın başı, sağa.
Arka Yüz	CONSECRATIO Altarın üstünde kanatlarını açan kartal, sağa, başı sola.
Ölçüleri	AR Den., 3,33 gr., 18 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 247, 431; <i>RSC</i> II, s. 171, 155–156; <i>BMCRE</i> IV, s. 393, 48; <i>Sear</i> II, s. 335, 5192.
Tarih	MS 161
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	175
Müze Env. No.	6084
Ön Yüz	DIVVS ANTONINVS Antoninus Pius'un yalın başı, sağa.
Arka Yüz	CONSECRATIO Küre üzerinde kanatlarını açan kartal, sağa, başı sola.
Ölçüleri	AR Den., 3,37 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 247, 433; <i>RSC</i> II, s. 171, 158; <i>BMCRE</i> IV, s. 393, 45; <i>Sear</i> II, s. 335, 5191.
Tarih	MS 161
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	176
Müze Env. No.	6070
Ön Yüz	DIVVS ANTONINVS Antoninus Pius'un yalın başı, sağa.
Arka Yüz	CONSECRATIO Dört katlı cenaze sahnesi, en üstte Quadriga.
Ölçüleri	AR Den., 3,19 gr., 18 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 247, 438; <i>RSC</i> II, s. 161, 164a; <i>BMCRE</i> IV, s. 394, 60; <i>Sear</i> II, s. 335, 5193.
Tarih	MS 161
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	177
Müze Env. No.	6080
Ön Yüz	DIVVS ANTONINVS Antoninus Pius'un yalın başı, sağa.
Arka Yüz	CONSECRATIO Dört katlı cenaze sahnesi, en üstte Quadriga.
Ölçüleri	AR Den., 3,16 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 247, 438; <i>RSC</i> II, s. 171, 164a; <i>BMCRE</i> IV, s. 394, 60; <i>Sear</i> II, s. 335, 5193.
Tarih	MS 161
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	178
Müze Env. No.	6099
Ön Yüz	DIVVS ANTONINVS Antoninus Pius'un yalın başı, sağa.
Arka Yüz	CONSECRATIO Dört katlı cenaze sahnesi, en üstte Quadriga.
Ölçüleri	AR Den., 3,38 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 247, 438; <i>RSC</i> II, s. 171, 164a; <i>BMCRE</i> IV, s. 394, 60; <i>Sear</i> II, s. 335, 5193.
Tarih	MS 161
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	179
Müze Env. No.	6107
Ön Yüz	DIVVS ANTONINVS Antoninus Pius'un yalın başı, sağa.
Arka Yüz	CONSECRATIO Dört katlı cenaze sahnesi, en üstte Quadriga.
Ölçüleri	AR Den., 3,28 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 247, 438; <i>RSC</i> II, s. 171, 164a; <i>BMCRE</i> IV, s. 394, 60; <i>Sear</i> II, s. 335, 5193.
Tarih	MS 161
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	180
Müze Env. No.	6149
Ön Yüz	IMP M AVREL ANTONINVS AVG İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	PROV DEOR TR P XVI COS III Providentia, ayakta, sola; sağ elinde küre, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,81 gr., 18 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 217, 49; <i>RSC</i> II, s. 210, 516; <i>BMCRE</i> IV, s. 410, 196; <i>Sear</i> II, s. 307, 4925.
Tarih	MS 161–162
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	181
Müze Env. No.	6072
Ön Yüz	DIVVS ANTONINVS İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	DIVO PIO İmparator, oturuyor, sola; sağ elinde zeytin dalı, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,36 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 247, 442; <i>RSC</i> II, s. 176, 352; <i>BMCRE</i> IV, s. 394, 65.
Tarih	MS 161–162
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	182
Müze Env. No.	6161
Ön Yüz	M ANTONINVS AVG IMP II İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	PROV DEOR TR P XVII COS III Providentia, ayakta, sola; sağ elinde küre, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,57 gr., 17 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 218, 67; <i>RSC</i> II, s. 210, 522; <i>BMCRE</i> IV, s. 414, 224.
Tarih	MS 162–163
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	183
Müze Env. No.	6172
Ön Yüz	IMP M ANTONINVS AVG İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	PROV DEOR TR P XVII COS III Providentia, ayakta, sola; sağ elinde küre, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,36 gr., 17 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 218, 73; <i>RSC</i> II, s. 210, 525; <i>BMCRE</i> IV, s. 414, 221.
Tarih	MS 162–163
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	184
Müze Env. No.	6158
Ön Yüz	ANTONINVS AVG ARMENIACVS İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	PM TR P XVIII IMP II COS III Armenialı esir, yerde, sola; etrafında çeşitli savaş aletleri. Kesimde: ARMEN.
Ölçüleri	AR Den., 3,34 gr., 17 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 219, 81; <i>RSC</i> II, s. 199, 7; <i>BMCRE</i> IV, s. 422, 274; <i>Sear</i> II, s. 303, 4881.
Tarih	MS 163–164
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	185
Müze Env. No.	6160
Ön Yüz	ANTONINVS AVG ARMENIACVS İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	PM TR P XVIII IMP II COS III Armenialı esir, yerde, sola; etrafında çeşitli savaş aletleri. Kesimde: ARMEN .
Ölçüleri	AR Den., 3,13 gr., 17 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 219, 81; <i>RSC</i> II, s. 199, 7; <i>BMCRE</i> IV, s. 422, 274; <i>Sear</i> II, s. 303, 4881.
Tarih	MS 163–164
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	186
Müze Env. No.	6163
Ön Yüz	ANTONINVS AVG ARMENIACVS İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	PM TR P XVIII IMP III COS III Mars, miğferli, ayakta, sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde kalkan tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,26 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 220, 91; <i>RSC</i> II, s. 209, 468; <i>BMCRE</i> IV, s. 420, 261.
Tarih	MS 163–164
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	187
Müze Env. No.	6170
Ön Yüz	M ANTONINVS AVG IMP II İmparatorun yalın başlı ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	TR P XVIII COS III Minerva, miğferli, ayakta, sola; sağ elinde zeytin dalı, sol elinde kalkan tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,43 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 221, 103; <i>RSC</i> II, s. 215, 848; <i>BMCRE</i> IV, s. 418, 247.
Tarih	MS 163–164
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	188
Müze Env. No.	6155
Ön Yüz	ANTONINVS AVG ARMENIACVS İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	PM TR P XIX IMP II COS III Mars, miğferli, ayakta, sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde kalkan tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,16 gr., 18 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 222, 123; <i>RSC</i> II, s. 209, 472; <i>BMCRE</i> IV, s. 433, 357.
Tarih	MS 164–165
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	189
Müze Env. No.	6169
Ön Yüz	ANTONINVS AVG ARMENIACVS İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	PM TR P XIX IMP II COS III Mars, miğferli, ayakta, sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde kalkan tutuyor
Ölçüleri	AR Den., 3,08 gr., 17 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 222, 123; <i>RSC</i> II, s. 209, 472; <i>BMCRE</i> IV, s. 433, 357.
Tarih	MS 164–165
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	190
Müze Env. No.	6167
Ön Yüz	ANTONINVS AVG ARMENIAVS İmparatorun defne çelenkli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	PM TR P XIX IMP II COS III Annona, ayakta, sola; bereket boynuzundaki sikkeleri modius'a boşaltıyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,19 gr., 18 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 222, 125; <i>RSC</i> II, s. 209, 474; <i>BMCRE</i> IV, s. 433, 359.
Tarih	MS 164–165
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	191
Müze Env. No.	6156
Ön Yüz	M ANTONINVS AVG ARMENIACVS İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	PM TR P XIX IMP III COS III Annona, ayakta, sola; sağ elinde mısır koçanı, sol elinde bereket boynuzu tutuyor, önünde modius ve arkasında gemi pruvası.
Ölçüleri	AR Den., 3,36 gr., 18 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 224, 142; <i>RSC</i> II, s. 210, 484; <i>BMCRE</i> IV, s. 435, 371; <i>Sear</i> II, s. 307, 4922.
Tarih	MS 165
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	192
Müze Env. No.	6164
Ön Yüz	M ANTONINVS AVG ARM PARTH MAX İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	TR P XX IMP III COS III Pax, ayakta, sola; sağ elinde zeytin dalı, sol elinde bereket boynuzu tutuyor. Kesimde: PAX .
Ölçüleri	AR Den., 3,43 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 225, 159; <i>RSC</i> II, s. 208, 435; <i>BMCRE</i> IV, s. 441, 401; <i>Sear</i> II, s. 306, 4915.
Tarih	MS 166
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	193
Müze Env. No.	6175
Ön Yüz	M ANTONINVS AVG ARM PARTH MAX İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	TR P XX IMP III COS III Victoria, ayakta, sola, başı sağa; sağ elinde palmiye dalı, sol elinde üstünde VIC/PAR yazan kalkan tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,49 gr., 18 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 226, 163; <i>RSC</i> II, s. 216, 878; <i>BMCRE</i> IV, s. 441, 406; <i>Sear</i> II, s. 308, 4933.
Tarih	MS 166
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	194
Müze Env. No.	6165
Ön Yüz	M ANTONINVS AVG ARM PARTH MAX İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	TR P XXI IMP III COS III Providentia, ayakta, sola; sağ elindeki sopa ile önündeki küreyi işaret ediyor, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,14 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 227, 170; <i>RSC</i> II, s. 216, 881; <i>BMCRE</i> IV, s. 446, 439.
Tarih	MS 166
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	195
Müze Env. No.	6153
Ön Yüz	M ANTONINVS AVG PM PARTH MAX İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	TR P XXII IMP III COS III Providentia, ayakta, sola; sağ elindeki sopa ile önündeki küreyi işaret ediyor, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,53 gr., 18 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 227, 176; <i>RSC</i> II, s. 216, 890; <i>BMCRE</i> IV, s. 449, 456; <i>Sear</i> II, s. 308, 4935.
Tarih	MS 167–168
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	196
Müze Env. No.	6154
Ön Yüz	M ANTONINVS AVG PM PARTH MAX İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	TR P XXII IMP III COS III Providentia, ayakta, sola; sağ elindeki sopa ile önündeki küreyi işaret ediyor, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,33 gr., 18 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 227, 176; <i>RSC</i> II, s. 216, 890; <i>BMCRE</i> IV, s. 449, 456; <i>Sear</i> II, s. 308, 4935.
Tarih	MS 167–168
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	197
Müze Env. No.	6174
Ön Yüz	M ANTONINVS AVG TR P XXIII İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	FELICITAS AVG COS III Felicitas, ayakta, sola; sağ elinde caduceus, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,64 gr., 18 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 229, 203; <i>RSC</i> II, s. 204, 178; <i>BMCRE</i> IV, s. 454, 490; <i>Sear</i> II, s. 304, 4898.
Tarih	MS 169–170
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	198
Müze Env. No.	6159
Ön Yüz	M ANTONINVS AVG TR P XXVI İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	IMP VI COS III Roma, miğferli, oturuyor, sola; sağ elinde Victoria, sol elinde mızrak tutuyor, arkasında kalkan.
Ölçüleri	AR Den., 3,27 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 233, 259; <i>RSC</i> II, s. 206, 280; <i>BMCRE</i> IV, s. 464, 557; <i>Sear</i> II, s. 305, 4902.
Tarih	MS 171–172
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	199
Müze Env. No.	6162
Ön Yüz	M ANTONINVS AVG TR P XXVI İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	IMP VI COS III Roma, miğferli, oturuyor, sola; sağ elinde Victoria, sol elinde mızrak tutuyor, arkasında kalkan.
Ölçüleri	AR Den., 3,23 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 233, 259; <i>RSC</i> II, s. 206, 280; <i>BMCRE</i> IV, s. 464, 557; <i>Sear</i> II, s. 305, 4902.
Tarih	MS 171–172
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	200
Müze Env. No.	6166
Ön Yüz	M ANTONINVS AVG TR P XXVI İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	IMP VI COS III Mars, miğferli, ayakta, sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde kalkan tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 2,96 gr., 17 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 233, 261; <i>RSC</i> II, s. 206, 290; <i>BMCRE</i> IV, s. 464, 555; <i>Sear</i> II, s. 305, 4901.
Tarih	MS 171–172
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	201
Müze Env. No.	6157
Ön Yüz	M ANTONINVS AVG TR P XXVIII İmparatorun defne çelenkli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	IMP VI COS III Alman esir çökmüş bir şekilde ganimetin altında, sağa, etrafında çeşitli silahlar.
Ölçüleri	AR Den., 3,26 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 235, 291; <i>RSC</i> II, s. 206, 298a; <i>BMCRE</i> IV, s. 471, 597.
Tarih	MS 173–174
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	202
Müze Env. No.	6168
Ön Yüz	M ANTONINVS AVG TR P XXIX İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	IMP VII COS III Roma, miğferli, askeri giyimli, ayakta, sola; sağ elinde Victoria, sol elinde mızrak tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,35 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 237, 316; <i>RSC</i> II, s. 208, 341; <i>BMCRE</i> IV, s. 473, 613.
Tarih	MS 174–175
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	203
Müze Env. No.	6173
Ön Yüz	M ANTONINVS AVG GERM SARM İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	TR P XXX IMP VIII COS III Felicitas, ayakta, sola; sağ elinde caduceus, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,24 gr., 17 mm., ky. 9
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 241, 356; <i>RSC</i> II, s. 217, 937; <i>BMCRE</i> IV, s. 483, +.
Tarih	MS 176–177
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	204
Müze Env. No.	6171
Ön Yüz	M ANTONINVS AVG GERM SARM İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	TR P XXXI IMP VIII COS III PP Victoria, yürüyor, sola; sağ elinde çelenk, sol elinde palmye dalı tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,41 gr., 18 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 242, 378; <i>RSC</i> II, s. 218, 949; <i>BMCRE</i> IV, s. 493, *; <i>Sear</i> II, s. 309, 4944.
Tarih	MS 176–177
 	

Marcus Aurelius (MS 161–180)	
Kat. No.	205
Müze Env. No.	6096
Ön Yüz	DIVVS M ANTONINVS PIVS İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	CONSECRATIO Kartal, sola, başı sağa; ağzında çelenk.
Ölçüleri	AR Den., 3,21 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 398, 267; <i>RSC</i> II, s. 201, 80; <i>BMCRE</i> IV, s. 691, 14; <i>Sear</i> II, s. 418, 5975.
Tarih	MS 180
 	

Genç Faustina (MS 146-176)	
Kat. No.	206
Müze Env. No.	6183
Ön Yüz	FAVSTINAE AVG P II AVG FIL İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	VENVS Venüs, ayakta, sola; sağ elinde elma, sol elinde dümen tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,62 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 95, 517a; <i>RSC</i> II, s. 227, 266; <i>BMCRE</i> IV, s. 162, 1075; <i>Sear</i> II, s. 283, 4708; <i>Tekin</i> , s. 155, 571.
Tarih	MS 147–149
 	

Genç Faustina (MS 146-176)	
Kat. No.	207
Müze Env. No.	6191
Ön Yüz	FAVSTINA AVGVSTA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	DIANA LVCIF Diana, ayakta, sola; iki eliyle meşale tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 2,86 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 268, 674; <i>RSC</i> II, s. 223, 85; <i>BMCRE</i> IV, s. 397, 87; <i>Sear</i> II, s. 343, 5250.
Tarih	MS 156–175
 	

Genç Faustina (MS 146-176)	
Kat. No.	208
Müze Env. No.	6182
Ön Yüz	FAVSTINA AVGVSTA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	FECVND AVGVSTAE Fecunditas, ayakta, sola; kucağında iki bebek ve iki yanında iki çocuk.
Ölçüleri	AR Den., 3,19 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 268, 676; <i>RSC</i> II, s. 223, 95; <i>BMCRE</i> IV, s. 398, 89; <i>Sear</i> II, s. 343, 5251.
Tarih	MS 156–175
 	

Genç Faustina (MS 146-176)	
Kat. No.	209
Müze Env. No.	6188
Ön Yüz	FAVSTINA AVGVSTA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	FECVNDITAS Fecunditas, ayakta, sağa; sağ elinde asa, sol elinde bebek tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,52 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 269, 677; <i>RSC</i> II, s. 223, 99; <i>BMCRE</i> IV, s. 398, 91; <i>Sear</i> II, s. 343, 5252.
Tarih	MS 156–175
 	

Genç Faustina (MS 146-176)	
Kat. No.	210
Müze Env. No.	6187
Ön Yüz	FAVSTINA AVGVSTA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	FORTVNAE MVLIEBRI Fortuna, oturuyor, sola; sağ elinde dümen, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 2,87 gr., 17 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 269, 683; <i>RSC</i> II, s. 224, 107; <i>BMCRE</i> IV, s. 399, 96; <i>Sear</i> II, s. 343, 5253.
Tarih	MS 156–175
 	

Genç Faustina (MS 146-176)	
Kat. No.	211
Müze Env. No.	6190
Ön Yüz	FAVSTINA AVGVSTA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	FORTVNAE MVLIEBRI Fortuna, oturuyor, sola; sağ elinde dümen, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,21 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 269, 683; <i>RSC</i> II, s. 224, 107; <i>BMCRE</i> IV, s. 399, 96; <i>Sear</i> II, s. 343, 5253.
Tarih	MS 156–175
 	

Genç Faustina (MS 146-176)	
Kat. No.	212
Müze Env. No.	6178
Ön Yüz	FAVSTINA AVGVSTA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	HILARITAS Hilaritas, ayakta, sola; sağ elinde palmye dalı, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,32 gr., 18 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 269, 686; <i>RSC</i> II, s. 204, 111; <i>BMCRE</i> IV, s. 399, 100; <i>Sear</i> II, s. 343, 5254.
Tarih	MS 156–175
 	

Genç Faustina (MS 146-176)	
Kat. No.	213
Müze Env. No.	6192
Ön Yüz	FAVSTINA AVGVSTA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	HILARITAS Hilaritas, ayakta, sola; sağ elinde palmiye dalı, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,28 gr., 19 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 269, 686; <i>RSC</i> II, s. 223, 111; <i>BMCRE</i> IV, s. 399, 100; <i>Sear</i> II, s. 343, 5254.
Tarih	MS 156–175
 	

Genç Faustina (MS 146-176)	
Kat. No.	214
Müze Env. No.	6177
Ön Yüz	FAVSTINA AVGVSTA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	IVNO Juno, oturuyor, sola; sağ elinde patera, sol elinde asa tutuyor, ayaklarının önünde yerde tavus kuşu.
Ölçüleri	AR Den., 3,13 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 269, 689; <i>RSC</i> II, s. 224, 126; <i>BMCRE</i> IV, s. 400, 112.
Tarih	MS 156–175
 	

Genç Faustina (MS 146-176)	
Kat. No.	215
Müze Env. No.	6180
Ön Yüz	FAVSTINA AVGVSTA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	SAECVLI FELICIT Bir taht üstünde Commodus ve Antoninus, başlarının üstünde yıldız.
Ölçüleri	AR Den., 3,37 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 271, 712; <i>RSC</i> II, s. 226, 191; <i>BMCRE</i> IV, s. 403, 139; <i>Sear</i> II, s. 344, 5260.
Tarih	MS 156–175
 	

Genç Faustina (MS 146-176)	
Kat. No.	216
Müze Env. No.	6181
Ön Yüz	FAVSTINA AVGVSTA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	SAECVLI FELICIT Bir taht üstünde Commodus ve Antoninus, başlarının üstünde yıldız.
Ölçüleri	AR Den., 3,21 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 271, 712; <i>RSC</i> II, s. 226, 191; <i>BMCRE</i> IV, s. 403, 139; <i>Sear</i> II, s. 344, 5260.
Tarih	MS 156–175
 	

Genç Faustina (MS 146-176)	
Kat. No.	217
Müze Env. No.	6185
Ön Yüz	FAVSTINA AVGVSTA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	SAECVLI FELICIT Bir taht üstünde Commodus ve Antoninus, başlarının üstünde yıldız.
Ölçüleri	AR Den., 3,18 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 271, 712; <i>RSC</i> II, s. 226, 191; <i>BMCRE</i> IV, s. 403, 139; <i>Sear</i> II, s. 344, 5260.
Tarih	MS 156–175
 	

Genç Faustina (MS 146-176)	
Kat. No.	218
Müze Env. No.	6186
Ön Yüz	FAVSTINA AVGVSTA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	SALVS Salus, oturuyor, sola; sağ elindeki paterayla önündeki altardan yükselen yılanı besliyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,35 gr., 17 mm., ky. 11
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 271, 714; <i>RSC</i> II, s. 226, 195; <i>BMCRE</i> IV, s. 404, 148; <i>Sear</i> II, s. 345, 5262.
Tarih	MS 156–175
 	

Genç Faustina (MS 146-176)	
Kat. No.	219
Müze Env. No.	6189
Ön Yüz	DIVA FAVSTINA PIA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	AETERNITAS Aeternitas, ayakta, başı sola; sağ eliyle peçesini, sol elinde meşale tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,21 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 273, 739; <i>RSC</i> II, s. 221, 1; <i>BMCRE</i> IV, s. 489, 706; <i>Sear</i> II, s. 338, 5212.
Tarih	MS 176–180
 	

Genç Faustina (MS 146-176)	
Kat. No.	220
Müze Env. No.	6184
Ön Yüz	DIVA FAVSTINA PIA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	CONSECRATIO Tavus kuşu, cepheden.
Ölçüleri	AR Den., 3,43 gr., 18 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 273, 743; <i>RSC</i> II, s. 223, 70; <i>BMCRE</i> IV, s. 490, 712.
Tarih	MS 176–180
 	

Genç Faustina (MS 146-176)	
Kat. No.	221
Müze Env. No.	6179
Ön Yüz	DIVA FAVSTINA PIA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	CONSECRATIO Tavus kuşu, sağa, başı geriye.
Ölçüleri	AR Den., 2,92 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 273, 744; <i>RSC</i> II, s. 223, 71; <i>BMCRE</i> IV, s. 490, 716; <i>Sear</i> II, s. 338, 5215.
Tarih	MS 176–180
 	

Lucius Verus (MS 161–169)	
Kat. No.	222
Müze Env. No.	6198
Ön Yüz	IMP LAVREL VERVS AVG İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	PROV DEOR TR P COS II Providentia, ayakta, sola; sağ elinde küre, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,19 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 251, 463; <i>RSC</i> II, s. 230, 144; <i>BMCRE</i> IV, s. 391, 35
Tarih	MS 161
 	

Lucius Verus (MS 161–169)	
Kat. No.	223
Müze Env. No.	6197
Ön Yüz	IMP LAVREL VERVVS AVG İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	PROV DEOR TR P II COS II Providentia, ayakta, sola; sağ elinde küre, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,28 gr., 18 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 253, 482; <i>RSC</i> II, s. 230, 155; <i>BMCRE</i> IV, s. 412, 202; <i>Sear</i> 1988, s. 174, 1539.
Tarih	MS 162–163
 	

Lucius Verus (MS 161–169)	
Kat. No.	224
Müze Env. No.	6194
Ön Yüz	L VERVVS AVG ARM PARTH MAX İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	FORT RED TR P VIII IMP V Fortuna, oturuyor, sola; sağ elinde dümen, sol elinde bereket boynuzu tutuyor. Kesimde: COS III.
Ölçüleri	AR Den., 3,16 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 261, 586; <i>RSC</i> II, s. 229, 111; <i>BMCRE</i> IV, s. 452, 477; <i>Sear</i> II, s. 354, 5350.
Tarih	MS 168
 	

Lucius Verus (MS 161–169)	
Kat. No.	225
Müze Env. No.	6199
Ön Yüz	L VERVVS AVG ARM PARTH MAX İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	FORT RED TR P VIII IMP V Fortuna, oturuyor, sola; sağ elinde dümen, sol elinde bereket boynuzu tutuyor. Kesimde: COS III.
Ölçüleri	AR Den., 3,35 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 261 586; <i>RSC</i> II, s. 229, 111; <i>BMCRE</i> IV, s. 452, 477; <i>Sear</i> II, s. 354, 5350.
Tarih	MS 168
 	

Lucius Verus (MS 161–169)	
Kat. No.	226
Müze Env. No.	6193
Ön Yüz	L VERVVS AVG ARM PARTH MAX İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	TR P VIII IMP V COS III Aequitas, oturuyor, sola; sağ elinde terazi, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,28 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 261, 595; <i>RSC</i> II, s. 232, 318; <i>BMCRE</i> IV, s. 452, 481; <i>Sear</i> II, s. 355, 5362.
Tarih	MS 168
 	

Lucius Verus (MS 161–169)	
Kat. No.	227
Müze Env. No.	6195
Ön Yüz	DIVVS VERVS İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	CONSECRATIO Kartal, sağa, başı sola.
Ölçüleri	AR Den., 3,33 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 262, 596a; <i>RSC</i> II, s. 229, 55; <i>BMCRE</i> IV, s. 456, 503; <i>Sear</i> II, s. 337, 5204.
Tarih	MS 168–169
 	

Lucius Verus (MS 161–169)	
Kat. No.	228
Müze Env. No.	6196
Ön Yüz	DIVVS VERVS İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	CONSECRATIO Kartal, sağa, başı sola.
Ölçüleri	AR Den., 3,19 gr., 19 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 262, 596a; <i>RSC</i> II, s. 229, 55; <i>BMCRE</i> IV, s. 456, 503; <i>Sear</i> II, s. 337, 5204.
Tarih	MS 168–169
 	

Lucius Verus (MS 161–169)	
Kat. No.	229
Müze Env. No.	6200
Ön Yüz	DIVVS VERVS İmparatorun yalın başı, sağa.
Arka Yüz	CONSECRATIO Kartal, sağa, başı sola.
Ölçüleri	AR Den., 3,29 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 262, 596a; <i>RSC</i> II, s. 229, 55; <i>BMCRE</i> IV, s. 456, 503; <i>Sear</i> II, s. 337, 5204.
Tarih	MS 168-169
 	

Lucilla (MS 164-182)	
Kat. No.	230
Müze Env. No.	6203
Ön Yüz	LVCILLAE AVG ANTONINI AVG F İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	CONCORDIA Concordia, oturuyor, sola; sağ elinde patera tutuyor, sol kolunu sandalyeye yaslamış, kolunun altında spes heykeli ve altta bereket boynuzu.
Ölçüleri	AR Den., 3,28 gr., 19 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 274, 758; <i>RSC</i> II, s. 233, 6a; <i>BMCRE</i> IV, s. 427, 306; <i>Sear</i> II, s. 368, 5479.
Tarih	MS 164–166
 	

Lucilla (MS 164-182)	
Kat. No.	231
Müze Env. No.	6206
Ön Yüz	LVCILLA AVGVSTA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	HILARITAS Hilaritas, ayakta, sola; sağ elinde palmiye dalı, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 2,99 gr., 17 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 275, 769; <i>RSC</i> II, s. 233, 28; <i>BMCRE</i> IV, s. 431, 338; <i>Sear</i> II, s. 369, 5484.
Tarih	MS 166–169
 	

Lucilla (MS 164-182)	
Kat. No.	232
Müze Env. No.	6201
Ön Yüz	LVCILLA AVGVSTA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	IVNONI LVCINAE Juno, oturuyor, sola; sağ elinde çiçek, sol elinde çocuk tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,18 gr., 19 mm., ky. 2
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 275, 770; <i>RSC</i> II, s. 233, 36; <i>BMCRE</i> IV, s. 431, 342; <i>Sear</i> II, s. 369, 5486.
Tarih	MS 166
 	

Lucilla (MS 164-182)	
Kat. No.	233
Müze Env. No.	6205
Ön Yüz	LVCILLA AVGVSTA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	VENVS Venüs, ayakta, sola; sağ elinde elma, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,14 gr., 17 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 276, 785; <i>RSC</i> II, s. 234, 71; <i>BMCRE</i> IV, s. 445, 432.
Tarih	MS 164-166
 	

Lucilla (MS 164-182)	
Kat. No.	234
Müze Env. No.	6202
Ön Yüz	LVCILLAE AVG ANTONINI AVG F İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	VOTA PVBLICA Çelenk içerisinde yazıt.
Ölçüleri	AR Den., 3,42 gr., 18 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 276, 791; <i>RSC</i> II, s. 234, 98; <i>BMCRE</i> IV, s. 429, 329; <i>Sear</i> II, s. 370, 5494.
Tarih	MS 164
 	

Commodus (MS 177–192)	
Kat. No.	235
Müze Env. No.	6213
Ön Yüz	COMMODO CAES AVG FIL GERM İmparatorun yalın başlı ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	PRINC IVVENT Commodus, ayakta, sola; sağ elinde zeytin dalı, sol elinde asa tutuyor, sağda kupa.
Ölçüleri	AR Den., 2,98 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 262, 601; <i>RSC</i> II, s. 246, 607a; <i>BMCRE</i> IV, s. 476, 640.
Tarih	MS 172–175
 	

Commodus (MS 177–192)	
Kat. No.	236
Müze Env. No.	6215
Ön Yüz	M COMMODVS ANTONINVS AVG İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	TR P VI IMP III COS III PP Roma, miğferli, oturuyor, sola; sağ elinde Victoria, sol elinde mızrak tutuyor, yanında kalkan.
Ölçüleri	AR Den., 3,09 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 368, 12; <i>RSC</i> II, s. 250, 803; <i>BMCRE</i> IV, s. 697, 55; <i>Sear</i> II, s. 392, 5707.
Tarih	MS 181
 	

Commodus (MS 177–192)	
Kat. No.	237
Müze Env. No.	6212
Ön Yüz	M COMMODVS ANTONINVS AVG İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	LIB AVG V TR P VII IMP IIII COS III PP Liberalitas, ayakta, sola; sağ elinde abaküs, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,52 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 370, 36a; <i>RSC</i> II, s. 240, 311; <i>BMCRE</i> IV, s. 700, 70; <i>Sear</i> II, s. 388, 5655.
Tarih	MS 181–182
 	

Commodus (MS 177–192)	
Kat. No.	238
Müze Env. No.	6210
Ön Yüz	M COMMODVS ANTON AVG PIVS İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	[TR P] VIII IMP VI COS IIII PP Salus, ayakta, sola; sağ elindeki patera ile önündeki altardan çıkan yılanı besliyor, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,26 gr., 18 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 373, 66; <i>RSC</i> II, s. 252, 903; <i>BMCRE</i> IV, s. 708, 113.
Tarih	MS 183–184
 	

Commodus (MS 177–192)	
Kat. No.	239
Müze Env. No.	6216
Ön Yüz	M COMMODVS ANTON AVG PIVS İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	PM TR P VIII IMP VI COS III PP Minerva, miğferli, ayakta, sağa; sağ elinde cirit, sol elinde kalkan tutuyor, önünde yerde baykuş.
Ölçüleri	AR Den., 3,12 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 373, 72; <i>RSC</i> II, s. 242, 424; <i>BMCRE</i> IV, s. 709, 120; <i>Sear</i> II, s. 389, 5668.
Tarih	MS 183–184
 	

Commodus (MS 177–192)	
Kat. No.	240
Müze Env. No.	6208
Ön Yüz	M COMMODVS ANTON AVG PIVS İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	PM TR P VIII IMP VI COS III PP Felicitas, ayakta, sola; sağ elinde caduceus, sol elinde bereket boynuzu tutuyor, önünde, yerde modius.
Ölçüleri	AR Den., 3,23 gr., 17 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 374, 74; <i>RSC</i> II, s. 242, 445; <i>BMCRE</i> IV, s. 709, 122.
Tarih	MS 183–184
 	

Commodus (MS 177–192)	
Kat. No.	241
Müze Env. No.	6214
Ön Yüz	M COMMODVS ANTON AVG PIVS İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	TR P VIII IMP VI COS III PP Commodus ayakta, sola; sağ elinde zeytin dalı, sol elinde bereket boynuzu tutuyor, ayaklarının altında altıgen kalkan.
Ölçüleri	AR Den., 3,08 gr., 18 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 375, 86; <i>RSC</i> II, s. 253, 940; <i>BMCRE</i> IV, s. 712, *.
Tarih	MS 184
 	

Commodus (MS 177–192)	
Kat. No.	242
Müze Env. No.	6207
Ön Yüz	M COMM ANT AVG P BRIT İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	PM TR P VIII IMP VII COS III PP Roma, miğferli, oturuyor, sola; sağ elinde Victoria, sol elinde bereket boynuzu tutuyor, yanında miğfer ve kalkan. Kesimde: ROM .
Ölçüleri	AR Den., 2,98 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 376, 98a; <i>RSC</i> II, s. 247, 658a; <i>BMCRE</i> IV, s. 715, 148; <i>Sear</i> II, s. 390, 5689.
Tarih	MS 184
 	

Commodus (MS 177–192)	
Kat. No.	243
Müze Env. No.	6211
Ön Yüz	M COMM ANT P FEL AVG BRIT İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	PVBLIC FEL PM TR P XII IMP VIII COS V PP Felicitas, ayakta, sola; sağ elinde patera, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,29 gr., 18 mm., ky. 5
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 383, 159; <i>RSC</i> II, s. 247, 646; <i>BMCRE</i> IV, s. 730, 226.
Tarih	MS 187–188
 	

Commodus (MS 177–192)	
Kat. No.	244
Müze Env. No.	6209
Ön Yüz	M COMM ANT P FEL AVG BRIT PP İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	CONCORDIAE [COMMOD]I AVG Concordia, ayakta, sola; sağ elinde patera, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 2,75 gr., 17 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 388, 198a; <i>RSC</i> II, s. 236, 43; <i>BMCRE</i> IV, s. 739, 273; <i>Sear</i> II, s. 386, 5633.
Tarih	MS 189–191
 	

Crispina (MS 178-183)	
Kat. No.	245
Müze Env. No.	6220
Ön Yüz	CRISPINA AVGVSTA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	CONCORDIA Tokalaşan iki el.
Ölçüleri	AR Den., 2,95 gr., 17 mm., ky. 1
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 399, 279; <i>RSC</i> II, s. 255, 9; <i>BMCRE</i> IV, s. 693, 29; <i>Sear</i> II, s. 421, 5998.
Tarih	MS 180–182
 	

(MS 178-183)	
Kat. No.	246
Müze Env. No.	6221
Ön Yüz	CRISPINA AVGVSTA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	CONCORDIA Tokalaşan iki el.
Ölçüleri	AR Den., 3,28 gr., 16 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 399, 279; <i>RSC</i> II, s. 255, 9; <i>BMCRE</i> IV, s. 693, 29; <i>Sear</i> II, s. 421, 5998.
Tarih	MS 180–182
 	

Crispina (MS 178-183)	
Kat. No.	247
Müze Env. No.	6217
Ön Yüz	CRISPINA AVGVSTA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	HILARITAS Hilaritas, ayakta, sola; sağ elinde palmiye dalı, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,23 gr., 17 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 399, 282; <i>RSC</i> II, s. 255, 18; <i>BMCRE</i> IV, s. 695, 40; <i>Sear</i> II, s. 422, 6000.
Tarih	MS 180–182
 	

Crispina (MS 178-183)	
Kat. No.	248
Müze Env. No.	6219
Ön Yüz	CRISPINA AVGVSTA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	IVNO Juno, ayakta, sola; sağ elinde patera, sol elinde asa tutuyor, ayaklarının önünde, yerde tavus kuşu.
Ölçüleri	AR Den., 2,79 gr., 18 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 399, 283; <i>RSC</i> II, s. 255, 21; <i>BMCRE</i> IV, s. 695, 41; <i>Sear</i> II, s. 422, 6001.
Tarih	MS 180–182
 	

Crispina (MS 178-183)	
Kat. No.	249
Müze Env. No.	6218
Ön Yüz	CRISPINA AVGVSTA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	VENVS Venüs, ayakta, sola; sağ elinde elma, sol eliyle elbisesini tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 2,95 gr., 18 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> III, s. 399, 286a; <i>RSC</i> II, s. 255, 35; <i>BMCRE</i> IV, s. 696, 44; <i>Sear</i> II, s. 421, 5992.
Tarih	MS 180–182
 	

Septimius Severus (MS 193–211)	
Kat. No.	250
Müze Env. No.	6223
Ön Yüz	SEVERVS AVG PART MAX İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	PM TR P VIII COS II PP Victoria, sola; iki eliyle çelenk tutuyor, önünde kalkan.
Ölçüleri	AR Den., 3,65 gr., 18 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 1, s. 110, 150; <i>RSC</i> III, s. 37, 454; <i>BMCRE</i> V, s. 189, 175; <i>Sear</i> II, s. 463, 6333.
Tarih	MS 200
 	

Septimius Severus (MS 193–211)	
Kat. No.	251
Müze Env. No.	6222
Ön Yüz	SEVERVS PIVS AVG İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	PM TR P XIII COS III PP Genius, çıplak, ayakta, sola; sağ eline patera, sol elinde mısır koçanı tutuyor, önünde altar.
Ölçüleri	AR Den., 3,19 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 1, s. 117, 201; <i>RSC</i> III, s. 38, 475; <i>BMCRE</i> V, s. 253, 493; <i>Sear</i> 1988, s. 191, 1776.
Tarih	MS 206
 	

Julia Domna (MS 187-217)	
Kat. No.	252
Müze Env. No.	6204
Ön Yüz	IVLIA AVGVSTA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	FELICITAS Felicitas, ayakta, sola; sağ elinde caduceus, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,26 gr., 19 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 1, s. 167, 551; <i>RSC</i> III, s. 53, 47; <i>BMCRE</i> V, s. 160, 22; <i>Sear</i> II, s. 493, 6581; <i>Tekin</i> , s. 160, 604.
Tarih	MS 196–211
 	

Julia Domna (MS 187-217)	
Kat. No.	253
Müze Env. No.	6224
Ön Yüz	IVLIA AVGVSTA İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	HILARITAS Hilaritas, ayakta, sola; sağ elinde palmiye dalı, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,61 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 1, s. 167, 555; <i>RSC</i> III, s. 55, 76; <i>BMCRE</i> V, s. 161, 32; <i>Sear</i> II, s. 493, 6585.
Tarih	MS 202
 	

Caracalla (MS 198-217)	
Kat. No.	254
Müze Env. No.	6225
Ön Yüz	ANTONINVS PIVS AVG İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	VOTA SVSCEPTAX Caracalla, ayakta, sola; elindeki paterayla önündeki altar'a libasyon yapıyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,37 gr., 18 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 1, s. 234, 150; <i>RSC</i> III, s. 87, 688; <i>BMCRE</i> V, s. 212, 302; <i>Sear</i> II, s. 529, 6909.
Tarih	MS 201-206
 	

Geta (MS 209–212)	
Kat. No.	255
Müze Env. No.	6226
Ön Yüz	P SEPT GETA CAES PONT İmparatorun yalın başlı ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	SECVRIT IMPERII Securitas, oturuyor, sola; sağ elinde küre tutuyor, sol kolunu sandalyeye yaslamış.
Ölçüleri	AR Den., 3,32 gr., 20 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 1, s. 316, 20a; <i>RSC</i> III, s. 98, 183; <i>BMCRE</i> V, s. 199, 240; <i>Sear</i> II, s. 565, 7200.
Tarih	MS 200-202
 	

Severus Alexander (MS 222–235)	
Kat. No.	256
Müze Env. No.	6228
Ön Yüz	IMP ALEXANDER PIVS AVG İmparatorun defne çelenkli ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	PM TR P XIII COS III PP Sol, yürüyor, sola; sağ elini kaldırmış, sol elinde kırbaç tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 2,87 gr., 18 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 2, s. 80, 123; <i>RSC</i> III, s. 142, 448; <i>BMCRE</i> VI, s. 207, 950; <i>Sear</i> II, s. 648, 7916.
Tarih	MS 234
 	

Severus Alexander (MS 222–235)	
Kat. No.	257
Müze Env. No.	6227
Ön Yüz	IMP SEV ALEXAND AVG İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
Arka Yüz	IOVI STATORI Jüpiter, cepheden, başı sağa; sağ elinde asa, sol elinde yıldırım tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,35 gr., 20 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 2, s. 86, 202; <i>RSC</i> III, s. 134, 92; <i>BMCRE</i> VI, s. 183, 692; <i>Sear</i> II, s. 645, 7872.
Tarih	MS 228–231
 	

Maximinus Thrax (MS 235–238)	
Kat. No.	258
Müze Env. No.	6229
Ön Yüz	IMP MAXIMINVS PIVS AVG İmparatorun defne çelenkli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	PAX AVGVSTI Pax, ayakta, sola; sağ elinde zeytin dalı, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 3,28 gr., 19 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 2, s. 140, 12; <i>RSC</i> III, s. 152, 31a; <i>BMCRE</i> VI, s. 228, 68; <i>Sear</i> III, s. 79, 8310.
Tarih	MS 235–236
 	

III. Gordianus (MS 238–244)	
Kat. No.	259
Müze Env. No.	6251
Ön Yüz	IMP CAES M ANT GORDIANVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	VICTORIA AVG Victoria, yürüyor, sola; sağ elinde çelenk, sol elinde palmye dalı tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 4,55 gr., 22 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 16, 5; <i>RSC</i> IV, s. 9, 357; <i>Sear</i> III, s. 122, 8664.
Tarih	MS 238–239
 	

III. Gordianus (MS 238–244)	
Kat. No.	260
Müze Env. No.	6233
Ön Yüz	IMP CAES M ANT GORDIANVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	PM TR P II COS PP Providentia, ayakta, sola; sağ elinde küre, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 4,19 gr., 22 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s.17, 18; <i>RSC</i> IV, s. 6, 196; <i>Sear</i> III, s. 120, 8634.
Tarih	MS 239
 	

III. Gordianus (MS 238–244)	
Kat. No.	261
Müze Env. No.	6239
Ön Yüz	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	ROMAE AETERNAE Roma, miğferli, askeri giyimli, oturuyor, sola; sağ elinde Victoria, sol elinde mızrak tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 4,17 gr., 21 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 23, 70; <i>RSC</i> IV, s. 8, 314; <i>Sear</i> III, s. 122, 8658; <i>Tekin</i> , s. 171, 681.
Tarih	MS 240
 	

III. Gordianus (MS 238–244)	
Kat. No.	262
Müze Env. No.	6241
Ön Yüz	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	ROMAE AETERNAE Roma, miğferli, askeri giyimli, oturuyor, sola; sağ elinde Victoria, sol elinde mızrak tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 4,42 gr., 22 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 23, 70; <i>RSC</i> IV, s. 8, 314; <i>Sear</i> III, s. 122, 8658; <i>Tekin</i> , s. 171, 681.
Tarih	MS 240
 	

III. Gordianus (MS 238–244)	
Kat. No.	263
Müze Env. No.	6246
Ön Yüz	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	AETERNITATI AVG Sol, ayakta, cepheden, baş sola; sağ elini kaldırmış, sol elinde küre tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 5,02 gr., 22 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 24, 83; <i>RSC</i> IV, s. 2, 41; <i>Sear</i> III, s. 117, 8603; <i>Tekin</i> , s. 172, 682.
Tarih	MS 241–243
 	

III. Gordianus (MS 238–244)	
Kat. No.	264
Müze Env. No.	6247
Ön Yüz	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	IOVI STATORI Jüpiter, ayakta, cepheden, çıplak, baş sağa; sağ elinde asa, sol elinde yıldırım demeti tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 5,17 gr., 24 mm., ky. 5
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 25, 84; <i>RSC</i> IV, s. 4, 109; <i>Sear</i> III, s. 118, 8615; <i>Tekin</i> , s. 172, 683.
Tarih	MS 241–243
 	

III. Gordianus (MS 238–244)	
Kat. No.	265
Müze Env. No.	6234
Ön Yüz	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	IOVI STATORI Jüpiter, ayakta, cepheden, çıplak, baş sağa; sağ elinde asa, sol elinde yıldırım demeti tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 5,20 gr., 22 mm., ky. 5
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 25, 84; <i>RSC</i> IV, s. 4, 109; <i>Sear</i> III, s. 118, 8615; <i>Tekin</i> , s. 172, 683.
Tarih	MS 241–243
 	

III. Gordianus (MS 238–244)	
Kat. No.	266
Müze Env. No.	6242
Ön Yüz	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	LAETITIA AVG N Laetitia, ayakta, sola; sağ elinde çelenk, sol elinde çapa tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 4,44 gr., 24 mm., ky. 11
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 25, 86; <i>RSC</i> IV, s. 4, 121; <i>Sear</i> III, s. 118, 8617; <i>Tekin</i> , s. 172, 685.
Tarih	MS 241–243
 	

III. Gordianus (MS 238–244)	
Kat. No.	267
Müze Env. No.	6231
Ön Yüz	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Arka Yüz	PM TR P III COS II PP Apollo, oturuyor, sola; sağ elinde zeytin dalı tutuyor, sol kolunun altında lir.
Ölçüleri	AR Ant., 3,46 gr., 21 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 25, 88; <i>RSC</i> IV, s. 7, 250; <i>Sear</i> III, s. 95, 8445.
Tarih	MS 241–243
 	

III. Gordianus (MS 238–244)	
Kat. No.	268
Müze Env. No.	6240
Ön Yüz	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Arka Yüz	PM TR P V COS II PP Apollo, oturuyor, sola; sağ elinde zeytin dalı tutuyor, sol kolunun altında lir.
Ölçüleri	AR Ant., 4,37 gr., 22 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 25, 89; <i>RSC</i> IV, s. 7, 261; <i>Sear</i> III, s. 121, 8648.
Tarih	MS 242–243
 	

III. Gordianus (MS 238–244)	
Kat. No.	269
Müze Env. No.	6230
Ön Yüz	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	PM TR P III COS II PP İmparator, askeri giyimli, sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde küre tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 4,07 gr., 21 mm., ky. 11
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 25, 92; <i>RSC</i> IV, s. 7, 253; <i>Sear</i> III, s. 95, 8446; <i>Tekin</i> , s. 172, 687.
Tarih	MS 241–243
 	

III. Gordianus (MS 238–244)	
Kat. No.	270
Müze Env. No.	6248
Ön Yüz	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	PM TR P III COS II PP İmparator, askeri giyimli, sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde küre tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 4,41 gr., 24 mm., ky. 11
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 25, 92; <i>RSC</i> IV, s. 7, 253; <i>Sear</i> III, s. 95, 8446; <i>Tekin</i> , s. 172, 687.
Tarih	MS 241–243
 	

III. Gordianus (MS 238–244)	
Kat. No.	271
Müze Env. No.	6244
Ön Yüz	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG İmparatorun defne çelenkli, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	DIANA LVCIFERA Diana, başında polos, ayakta, sağa; iki eliyle meşale tutuyor.
Ölçüleri	AR Den., 2,89 gr., 21 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 28, 127; <i>RSC</i> IV, s.3, 69; <i>Sear</i> III, s. 123, 8673.
Tarih	MS 241
 	

III. Gordianus (MS 238–244)	
Kat. No.	272
Müze Env. No.	6235
Ön Yüz	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	FELICIT TEMP Felicitas, ayakta, sola; sağ elinde caduceus, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 4,31 gr., 23 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 30, 140; <i>RSC</i> IV, s.3, 71; <i>Sear</i> III, s. 118, 8607.
Tarih	MS 243–244
 	

III. Gordianus (MS 238–244)	
Kat. No.	273
Müze Env. No.	6236
Ön Yüz	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Arka Yüz	FORT REDUX Fortuna, oturuyor, sola; sağ elinde dümen, sol elinde bereket boynuzu tutuyor, arkasında, yerde tekerlek.
Ölçüleri	AR Ant., 4,21 gr., 23 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 31, 143; <i>RSC</i> IV, s.3, 97; <i>Sear</i> III, s. 118, 8612; <i>Tekin</i> , s. 173, 692.
Tarih	MS 243–244
 	

III. Gordianus (MS 238–244)	
Kat. No.	274
Müze Env. No.	6252
Ön Yüz	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Arka Yüz	FORTVNA REDVX Fortuna, oturuyor, sola; sağ elinde dümen, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 4,59 gr., 21 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> . IV. III, 31, 144; <i>RSC</i> IV, s. 3, 98; <i>Sear</i> III, s. 118, 8612.
Tarih	MS 243–244
 	

III. Gordianus (MS 238–244)	
Kat. No.	275
Müze Env. No.	6250
Ön Yüz	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	MARS PROPVG Mars, miğferli, ayakta, sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde kalkan tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 4,15 gr., 21 mm., ky. 7
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 31, 145; <i>RSC</i> IV, s. 4, 155; <i>Sear</i> III, s. 119, 8623; <i>Tekin</i> , s. 173, 693.
Tarih	MS 243–244
 	

III. Gordianus (MS 238–244)	
Kat. No.	276
Müze Env. No.	6245
Ön Yüz	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	MARS PROPVG Mars, miğferli, ayakta, sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde kalkan tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,98 gr., 24 mm., ky. 7
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 31, 145; <i>RSC</i> IV, s. 4, 155; <i>Sear</i> III, s. 119, 8623; <i>Tekin</i> , s. 173, 693.
Tarih	MS 243–244
 	

III. Gordianus (MS 238–244)	
Kat. No.	277
Müze Env. No.	6249
Ön Yüz	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	PROVID AVG Providentia, ayakta, sola; sağ eliyle önündeki küreyi işaret ediyor, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 4,31 gr., 24 mm., ky. 3
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 31, 148; <i>RSC</i> IV, s. 8, 296; <i>Sear</i> III, s. 121, 8654.
Tarih	MS 243–244
 	

III. Gordianus (MS 238–244)	
Kat. No.	278
Müze Env. No.	6238
Ön Yüz	IMP CAES M ANT GORDIANVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	VICTORIA AVG Victoria, yürüyor, sola; sağ elinde çelenk, sol elinde palmye dalı tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,72 gr., 21 mm., ky. 12
Darphane	Antiochea.
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 35, 202; <i>RSC</i> IV, s. 9, 357; <i>Sear</i> III, s. 122, 8664.
Tarih	MS 238–239
 	

III. Gordianus (MS 238–244)	
Kat. No.	279
Müze Env. No.	6232
Ön Yüz	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Arka Yüz	ORIENS AVG Sol, ayakta, sola; sağ elini kaldırmış, sol elinde küre tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 4,23 gr., 22 mm., ky. 6
Darphane	Antiochea
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 37, 213; <i>RSC</i> IV, s. 5, 167; <i>Sear</i> III, s. 119, 8626; <i>Tekin</i> , s. 174, 697.
Tarih	MS 242–244
 	

III. Gordianus (MS 238–244)	
Kat. No.	280
Müze Env. No.	6237
Ön Yüz	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Arka Yüz	ORIENS AVG Sol, ayakta, sola; sağ elini kaldırmış, sol elinde küre tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,28 gr., 26 mm., ky. 6
Darphane	Antiochea
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 37, 213; <i>RSC</i> IV, s. 5, 167; <i>Sear</i> III, s. 119, 8626; <i>Tekin</i> , s. 174, 697.
Tarih	MS 243–244
 	

III. Gordianus (MS 238–244)	
Kat. No.	281
Müze Env. No.	6243
Ön Yüz	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	ORIENTIS AVG Sol, ayakta, sola; sağ elini kaldırmış, sol elinde küre tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,72 gr., 23 mm., ky. 6
Darphane	Antiochea
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 37, 213; <i>RSC</i> IV, s. 5, 167; <i>Sear</i> III, s. 119, 8626; <i>Tekin</i> , s. 174, 697.
Tarih	MS 243–244
 	

I. Philippus (MS 244–249)	
Kat. No.	282
Müze Env. No.	6253
Ön Yüz	IMP M IVL PHILIPPVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	PM TR P III COS PP Felicitas, ayakta, sola; sağ elinde caduceus, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,93 gr., 22 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 68, 3; <i>RSC</i> IV, s. 13, 124; <i>Sear</i> III, s. 152, 8944; <i>Tekin</i> , s. 174, 698.
Tarih	MS 246
 	

I. Philippus (MS 244–249)	
Kat. No.	283
Müze Env. No.	6255
Ön Yüz	IMP M IVL PHILIPPVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Arka Yüz	PM TR P III COS PP Felicitas, ayakta, sola; sağ elinde caduceus, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 4,28 gr., 25 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 68, 3; <i>RSC</i> IV, s. 13, 124; <i>Sear</i> III, s. 152, 8944; <i>Tekin</i> , s. 174, 698.
Tarih	MS 246
 	

I. Philippus (MS 244–249)	
Kat. No.	284
Müze Env. No.	6256
Ön Yüz	IMP M IVL PHILIPPVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Arka Yüz	PM TR P III COS PP Felicitas, ayakta, sola; sağ elinde caduceus, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,84 gr., 23 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 68, 3; <i>RSC</i> IV, s. 13, 124; <i>Sear</i> III, s. 152, 8944; <i>Tekin</i> , s. 174, 698.
Tarih	MS 246
 	

I. Philippus (MS 244–249)	
Kat. No.	285
Müze Env. No.	6254
Ön Yüz	IMP M IVL PHILIPPVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	PM TR P III COS II PP Felicitas, ayakta, sola; sağ elinde caduceus, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 4,53 gr., 21 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 69, 4; <i>RSC</i> IV, s. 14, 136; <i>Sear</i> III, s. 152, 8946.
Tarih	MS 247
 	

I. Philippus (MS 244–249)	
Kat. No.	286
Müze Env. No.	6264
Ön Yüz	IMP PHILIPPVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	VIRTVS AVGG İmparator ve oğlu II. Philippus at üstünde, sağa; her ikisinin de sağ elleri havada ve sol ellerinde mızrak tutuyorlar. Kesimde: €.
Ölçüleri	AR Ant., 3,23 gr., 22 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 69, 10; <i>RSC</i> IV, s. 16, 241a; <i>Sear</i> III, s. 155, 8976.
Tarih	MS 248
 	

I. Philippus (MS 244–249)	
Kat. No.	287
Müze Env. No.	6269
Ön Yüz	IMP PHILIPPVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	SAEVLARES AVGG Cippus üstünde COS III lejandı.
Ölçüleri	AR Ant., 3,79 gr., 22 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 71, 24c; <i>RSC</i> IV, s. 15, 193; <i>Sear</i> III, s. 154, 8961.
Tarih	MS 248
 	

I. Philippus (MS 244–249)	
Kat. No.	288
Müze Env. No.	6259
Ön Yüz	IMP M IVL PHILIPPVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	AEQVITAS AVGG Aequitas, ayakta, sola; sağ elinde terazi, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,94 gr., 21 mm., ky. 11
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 71, 27b; <i>RSC</i> IV, s. 11, 9; <i>Sear</i> III, s. 149, 8918.
Tarih	MS 244–247
 	

I. Philippus (MS 244–249)	
Kat. No.	289
Müze Env. No.	6260
Ön Yüz	IMP M IVL PHILIPPVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Arka Yüz	AEQVITAS AVGG Aequitas, ayakta, sola; sağ elinde terazi, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 4,06 gr., 21 mm., ky. 11
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 71, 27b; <i>RSC</i> IV, s. 11, 9; <i>Sear</i> III, s. 149, 8918.
Tarih	MS 244–247
 	

I. Philippus (MS 244–249)	
Kat. No.	290
Müze Env. No.	6267
Ön Yüz	IMP M IVL PHILIPPVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Arka Yüz	ANNONA AVGG Annona, ayakta, sola; sağ elinde mısır koçanı, sol elinde bereket boynuzu tutuyor, önünde yerde modius.
Ölçüleri	AR Ant., 4,17 gr., 23 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 72, 29; <i>RSC</i> IV, s. 12, 32; <i>Sear</i> III, s. 150, 8923.
Tarih	MS 244–247
 	

I. Philippus (MS 244–249)	
Kat. No.	291
Müze Env. No.	6268
Ön Yüz	IMP M IVL PHILIPPVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	ANNONA AVGG Annona, ayakta, sola; sağ elinde mısır koçanı, sol elinde bereket boynuzu tutuyor, önünde yerde modius.
Ölçüleri	AR Ant., 3,75 gr., 21 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 72, 29; <i>RSC</i> IV, s. 12, 32; <i>Sear</i> III, s. 150, 8923.
Tarih	MS 244–247
 	

I. Philippus (MS 244–249)	
Kat. No.	292
Müze Env. No.	6263
Ön Yüz	IMP M IVL PHILIPPVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	LAETIT FVNDAT Laetitia, ayakta, sola; sağ elinde çelenk, sol elinde dümen tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 4,46 gr., 23 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 72, 36b; <i>RSC</i> IV, s. 13, 80; <i>Sear</i> III, s. 151, 8935.
Tarih	MS 244–247
 	

I. Philippus (MS 244–249)	
Kat. No.	293
Müze Env. No.	6257
Ön Yüz	IMP M IVL PHILIPPVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	PAX AETERN Pax, ayakta, sola; sağ elinde zeytin dalı, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 4,14 gr., 22 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 73, 40b; <i>RSC</i> IV, s. 13, 103; <i>Sear</i> III, s. 151, 8939.
Tarih	MS 244–245
 	

I. Philippus (MS 244–249)	
Kat. No.	294
Müze Env. No.	6265
Ön Yüz	IMP M IVL PHILIPPVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	SALVS AVG Salus, ayakta, sola; elindeki paterayla kucağındaki yılanı besliyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,67 gr., 23 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 73, 46b; <i>RSC</i> IV, s. 15, 209; <i>Sear</i> III, s. 154, 8965.
Tarih	MS 244–247
 	

I. Philippus (MS 244–249)	
Kat. No.	295
Müze Env. No.	6262
Ön Yüz	IMP M IVL PHILIPPVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Arka Yüz	VIRTVS AVG Virtus, miğferli, ayakta, sola; sağ elinde zeytin dalı, sol elinde mızrak tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 4,13 gr., 21 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 74, 52; <i>RSC</i> IV, s. 16, 239; <i>Sear</i> III, s. 155, 8974.
Tarih	MS 244–245
 	

I. Philippus (MS 244–249)	
Kat. No.	296
Müze Env. No.	6258
Ön Yüz	IMP M IVL PHILIPPVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Arka Yüz	AEQVITAS AVGG Aequitas, ayakta, sola; sağ elinde terazi, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 4,31 gr., 22 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 75, 57; <i>RSC</i> IV, s. 11, 12; <i>Sear</i> III, s. 149, 8919.
Tarih	MS 247–249
 	

I. Philippus (MS 244–249)	
Kat. No.	297
Müze Env. No.	6261
Ön Yüz	IMP M IVL PHILIPPVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Arka Yüz	AEQVITAS AVGG Aequitas, ayakta, sola; sağ elinde terazi, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 4,38 gr., 23 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 75, 57; <i>RSC</i> IV, s. 11, 12; <i>Sear</i> III, s. 149, 8919.
Tarih	MS 247–249
 	

I. Philippus (MS 244–249)	
Kat. No.	298
Müze Env. No.	6266
Ön Yüz	IMP M IVL PHILIPPVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Arka Yüz	ROMAE AETERNAE Roma, miğferli, oturuyor, sola; sağ elinde Victoria, sol elinde mızrak tutuyor, altta kalkan.
Ölçüleri	AR Ant., 3,45 gr., 22 mm., ky. 12
Darphane	Antiochea
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 81, 106a; <i>RSC</i> IV, s. 14, 165; <i>Sear</i> III, s. 153, 8952.
Tarih	MS 249
 	

Otacilia Severa (MS 244-?)	
Kat. No.	299
Müze Env. No.	6272
Ön Yüz	M OTACIL SEVERA AVG İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	CONCORDIA AVGG Concordia, oturuyor, sola; sağ elinde patera, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 4,15 gr., 22 mm., ky. 1
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 83, 125c; <i>RSC</i> IV, s. 17, 4; <i>Sear</i> III, s. 173, 9147; <i>Tekin</i> , s. 174, 700.
Tarih	MS 245–247
 	

Otacilia Severa (MS 244-?)	
Kat. No.	300
Müze Env. No.	6273
Ön Yüz	M OTACIL SEVERA AVG İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	CONCORDIA AVGG Concordia, oturuyor, sola; sağ elinde patera, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 4,12 gr., 23 mm., ky. 1
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 83, 125c; <i>RSC</i> IV, s. 17, 4; <i>Sear</i> III, s. 173, 9147; <i>Tekin</i> , s. 174, 700.
Tarih	MS 245–247
 	

II. Philippus (MS 247–249)	
Kat. No.	301
Müze Env. No.	6276
Ön Yüz	[M IVL P]HILPPVS CAES İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	[PRIN]CIPI IVVENT II. Philippus, ayakta, sola; sağ elinde küre, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 2,25 gr., 21 mm., ky. 5
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 96, 218d; <i>RSC</i> IV, s. 21, 48; <i>Sear</i> III, s. 183, 9240.
Tarih	MS 245–246
 	

II. Philippus (MS 247–249)	
Kat. No.	302
Müze Env. No.	6277
Ön Yüz	M IVL PHILPPVS CAES İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	PRINCIPI IVVENT II. Philippus, ayakta, sola; sağ elinde küre, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 4,81 gr., 22 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 96, 218d; <i>RSC</i> IV, s. 21, 48; <i>Sear</i> III, s. 183, 9240.
Tarih	MS 245–246
 	

II. Philippus (MS 247–249)	
Kat. No.	303
Müze Env. No.	6270
Ön Yüz	IMP PHILIPPVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	VIRTVS AVGG Mars, miğferli, ayakta, sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde ganimet tutuyor. Boşlukta: Γ
Ölçüleri	AR Ant., 3,98 gr., 23 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 96, 223; <i>RSC</i> IV, s. 22, 88; <i>Sear</i> III, s. 187, 9277.
Tarih	MS 246–248
 	

II. Philippus (MS 247–249)	
Kat. No.	304
Müze Env. No.	6275
Ön Yüz	IMP M IVL PHILIPPVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	AETERNIT IMPER Sol, ayakta, sola; sağ elini kaldırmış, sol elinde kırbaç tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 4,31 gr., 22 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 97, 226; <i>RSC</i> IV, s. 20, 6; <i>Sear</i> III, s. 186, 9261.
Tarih	MS 246–247
 	

Trajan Decius (MS 249–251)	
Kat. No.	305
Müze Env. No.	6280
Ön Yüz	IMP C M Q TRAIANVS DECIVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	ADVENTVS AVG İmparator, at üstünde, sola; sağ elinde asa tutuyor, sol eliyle selamlama yapıyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,78 gr., 21 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 121, 11b; <i>RSC</i> IV, s. 24, 4; <i>Sear</i> III, s. 198, 9366.
Tarih	MS 249–251
 	

Trajan Decius (MS 249–251)	
Kat. No.	306
Müze Env. No.	6281
Ön Yüz	IMP C M Q TRAIANVS DECIVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	ADVENTVS AVG İmparator, at üstünde, sola; sağ elinde asa tutuyor, sol eliyle selamlama yapıyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,75 gr., 23 mm., ky. 9
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 121, 11b; <i>RSC</i> IV, s. 24, 4; <i>Sear</i> III, s. 198, 9366.
Tarih	MS 249–251
 	

Trajan Decius (MS 249–251)	
Kat. No.	307
Müze Env. No.	6283
Ön Yüz	IMP C M Q TRAIANVS DECIVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Arka Yüz	DACIA Dacia, ayakta, sola; sağ elinde standart tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 4,84 gr., 22 mm., ky. 11
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 121, 12b; <i>RSC</i> IV, s. 25, 16; <i>Sear</i> III, s. 198, 9368.
Tarih	MS 249–251
 	

Trajan Decius (MS 249–251)	
Kat. No.	308
Müze Env. No.	6282
Ön Yüz	IMP C M Q TRAIANVS DECIVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Arka Yüz	GENIVS EXERC ILLVRICIANI Genius, başında polos, ayakta, sola; sağ elinde patera, sol elinde bereket boynuzu tutuyor, arkasında standart.
Ölçüleri	AR Ant., 4,03 gr., 23 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 122, 16c; <i>RSC</i> IV, s. 25, 49; <i>Sear</i> III, s. 199, 9374.
Tarih	MS 249–251
 	

Trajan Decius (MS 249–251)	
Kat. No.	309
Müze Env. No.	6278
Ön Yüz	IMP C M Q TRAIANVS DECIVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	VBERITAS AVG Uberitas, ayakta, sola; sağ elinde çanta, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,79 gr., 21 mm., ky. 7
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 123, 28b; <i>RSC</i> IV, s. 26, 22; <i>Sear</i> III, s. 200, 9384.
Tarih	MS 249–251
 	

Trajan Decius (MS 249–251)	
Kat. No.	310
Müze Env. No.	6279
Ön Yüz	IMP C M Q TRAIANVS DECIVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	VBERITAS AVG Uberitas, ayakta, sola; sağ elinde çanta, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 4,13 gr., 24 mm., ky. 9
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 123, 28b; <i>RSC</i> IV, s. 26, 22; <i>Sear</i> III, s. 200, 9384.
Tarih	MS 250–251
 	

Trajan Decius (MS 249–251)	
Kat. No.	311
Müze Env. No.	6284
Ön Yüz	IMP C M Q TRAIANVS DECIVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Arka Yüz	PVDICITIA AVG Pudicitia, oturuyor, sola; sağ eliyle duvağını, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 4,39 gr., 21 mm., ky. 12
Darphane	Antiochea
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 125, 46a; <i>RSC</i> IV, s. 26, 98; <i>Sear</i> III, s. 200, 9382.
Tarih	MS 249–251
 	

Herennia Etruscilla (MS 249-253)	
Kat. No.	312
Müze Env. No.	6287
Ön Yüz	HER ETRVSCILLA AVG İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	IVNO REGINA Juno, ayakta, sola; sağ elinde patera, sol elinde asa tutuyor, önünde, yerde tavus kuşu.
Ölçüleri	AR Ant., 3,63 gr., 21 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 127, 57; <i>RSC</i> IV, s. 28, 14; <i>Sear</i> III, s. 214, 9493.
Tarih	MS 251
 	

Herennia Etruscilla (MS 249-253)	
Kat. No.	313
Müze Env. No.	6285
Ön Yüz	HER ETRASCILLA AVG İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	PVDICITIA AVG Pudicitia, oturuyor, sola; sağ eliyle duvağını, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 4,32 gr., 23 mm., ky. 12
Darphane	Antiochea
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 128, 65a; <i>RSC</i> IV, s. 28, 19a.
Tarih	MS 251
 	

Herennia Etruscilla (MS 249-253)	
Kat. No.	314
Müze Env. No.	6286
Ön Yüz	HER ETRASCILLA AVG İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	PVDICITIA AVG Pudicitia, oturuyor, sola; sağ eliyle duvağını, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,76 gr., 24 mm., ky. 6
Darphane	Antiochea
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 128, 65a; <i>RSC</i> IV, s. 28, 19a.
Tarih	MS 251
 	

Herenninus Etruscus (MS 251)	
Kat. No.	315
Müze Env. No.	6271
Ön Yüz	Q HER ETR MES DECIVS NOB C İmparatorun ışın taçlı ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	PIETAS AVGG Mercurius, ayakta, sola; sağ elinde çanta, sol elinde caduceus tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,12 gr., 21 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 138,142b; <i>RSC</i> IV, s. 30, 11.
Tarih	MS 250–251
 	

Herennius Etruscus (MS 251)	
Kat. No.	316
Müze Env. No.	6288
Ön Yüz	Q HER ETR MES DECIVS NOB C İmparatorun ışın taçlı ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	PIETAS AVGG Mercurius, ayakta, sola; sağ elinde çanta, sol elinde caduceus tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,57 gr., 22 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 138, 142b; <i>RSC</i> IV, s. 30, 11; <i>Sear</i> III, s. 217, 9520.
Tarih	MS 250–251
 	

Trebonianus Gallus (MS 251–253)	
Kat. No.	317
Müze Env. No.	6289
Ön Yüz	IMP CAE C VIB TREB GALLVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	AETERNITAS AVGG Aeternitas, ayakta, sola; sağ elinde küre üstünde Phoenix, sol eliyle elbisesini tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,67 gr., 22 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 162, 30; <i>RSC</i> IV, s. 35, 13; <i>Sear</i> III, s. 230, 9625.
Tarih	MS 251–253
 	

Trebonianus Gallus (MS 251–253)	
Kat. No.	318
Müze Env. No.	6292
Ön Yüz	IMP CC VIB TREB GALLVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	IVNO MARTIALIS Juno, oturuyor, sola; sağ elinde mısır koçanı, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 2,85 gr., 22 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 162, 35; <i>RSC</i> IV, s. 36, 46a; <i>Sear</i> III, s. 232, 9642.
Tarih	MS 251–253
 	

Trebonianus Gallus (MS 251–253)	
Kat. No.	319
Müze Env. No.	6290
Ön Yüz	IMP CC VIB TREB GALLVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	LIBERTAS PVBLICA Libertas, ayakta, sola; sağ elinde pileus, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,81 gr., 24 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 163, 37; <i>RSC</i> IV, s. 37, 63.
Tarih	MS 251–253
 	

Trebonianus Gallus (MS 251–253)	
Kat. No.	320
Müze Env. No.	6291
Ön Yüz	IMP CAE C VIB TREB GALLVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	PIETAS AVGG Pietas, ayakta, sola; iki elini kaldırmış, boşlukta; *.
Ölçüleri	AR Ant., 3,52 gr., 22 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 163, 42; <i>RSC</i> IV, s. 38, 84a; <i>Sear</i> III, s. 232, 9642.
Tarih	MS 251–253
 	

Trebonianus Gallus (MS 251–253)	
Kat. No.	321
Müze Env. No.	6293
Ön Yüz	IMP CAE C VIB TREB GALLVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	VICTORIA AVGG Victoria, ayakta, sola; sağ elinde çelenk, sol elinde palmye dalı tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 4,18 gr., 20 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 163, 48a; <i>RSC</i> IV, s. 40, 128; <i>Sear</i> III, s. 233, 9656.
Tarih	MS 251–253
 	

Volusianus (MS 251–253)	
Kat. No.	322
Müze Env. No.	6296
Ön Yüz	IMP CAE C VIB VOLVSIANO AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	PM TR P IIII COS II İmparator, ayakta, sola; sağ elindeki paterayla önündeki altara libasyon yapıyor, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,88 gr., 22 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 175, 141; <i>RSC</i> IV, s. 43, 94–95; <i>Sear</i> III, s. 244, 9763.
Tarih	MS 251-253
 	

Volusianus (MS 251–253)	
Kat. No.	323
Müze Env. No.	6297
Ön Yüz	IMP CAES C VIB VOLVSIANO AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	IVNONI MARTIALI Juno, distyle tapınak içerisinde oturuyor, cepheden. Sağ boşlukta: *.
Ölçüleri	AR Ant., 3,34 gr., 21 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 178, 173; <i>RSC</i> IV, s. 42, 45; <i>Sear</i> III, s. 243, 9750.
Tarih	MS 251-253
 	

Volusianus (MS 251–253)	
Kat. No.	324
Müze Env. No.	6294
Ön Yüz	IMP CAE C VIB VOLVSIANO AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	PAX AVGG Pax, ayakta, sola; sağ elinde zeytin dalı, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,66 gr., 23 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 178, 179; <i>RSC</i> IV, s. 43, 70; <i>Sear</i> III, s. 243, 9758.
Tarih	MS 251-253
 	

Volusianus (MS 251–253)	
Kat. No.	325
Müze Env. No.	6295
Ön Yüz	IMP CAE C VIB VOLVSIANO AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	PAX AVGG Pax, ayakta, sola; sağ elinde zeytin dalı, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,86 gr., 22 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 178, 179; <i>RSC</i> IV, s. 43, 70; <i>Sear</i> III, s. 243, 9758.
Tarih	MS 251-253
 	

Volusianus (MS 251–253)	
Kat. No.	326
Müze Env. No.	6298
Ön Yüz	IMP CC VIB VOLVSIANVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	FELICITAS PVBL Felicitas, ayakta, sola; sağ elinde caduceus, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,09 gr., 22 mm., ky. 12
Darphane	Mediolanum
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 181, 205; <i>RSC</i> IV, s. 42, 32; <i>Sear</i> III, s. 242, 9746.
Tarih	MS 251–253
 	

Aemilianus (MS 253)	
Kat. No.	327
Müze Env. No.	6327
Ön Yüz	IMP AEMILIANVS PIVS FEL AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	APOL CONSERVAT Apollo, ayakta, sola; sağ elinde zeytin dalı, sol elinde Lir tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 2,67 gr., 21 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 194, 1; <i>RSC</i> IV, s. 46, 2;
Tarih	MS 253
 	

Aemilianus (MS 253)	
Kat. No.	328
Müze Env. No.	6299
Ön Yüz	IMP AEMILIANVS PIVS FEL AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	VICTORIA AVG Victoria, yürüyor, sola; sağ elinde çelenk, sol elinde palmye dalı tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,82 gr., 21 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> IV. 3, s. 195, 11; <i>RSC</i> IV, s. 47, 53; <i>Sear</i> III, s. 253, 9846.
Tarih	MS 253
 	

I. Valerianus (MS 253–260)	
Kat. No.	329
Müze Env. No.	6312
Ön Yüz	IMP C P LIC VALERIANVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Arka Yüz	APOLINI PROPG Apollo, ayakta, sağa; iki eliyle yay geriyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,47 gr., 21 mm., ky. 3
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 45, 74; <i>RSC</i> IV, s. 50, 25; <i>Sear</i> III, s. 264, 9926.
Tarih	MS 253
 	

I. Valerianus (MS 253–260)	
Kat. No.	330
Müze Env. No.	6303
Ön Yüz	IMP CAES PLIC VALERIANVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Arka Yüz	CONSERVAT AVGG Apollo, solda, sağ elinde zeytin dalı, sol elinde Lir tutuyor, yanında Diana, sola, yay tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 2,93 gr., 20 mm., ky. 3
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 45, 85; <i>RSC</i> IV, s. 51, 50.
Tarih	MS 258
 	

I. Valerianus (MS 253–260)	
Kat. No.	331
Müze Env. No.	6305
Ön Yüz	IMP C P LIC VALERIANVS P F AVG İmparatorun ışın taçlı ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	FELICITAS AVGG Felicitas, ayakta, sola; sağ elinde caduceus, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,71 gr., 21 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 45, 87; <i>RSC</i> IV, s. 51, 53; <i>Sear</i> III, s. 265, 9936.
Tarih	MS 255–256
 	

I. Valerianus (MS 253–260)	
Kat. No.	332
Müze Env. No.	6304
Ön Yüz	IMP C P LIC VALERIANVS AVG İmparatorun ışın taçlı ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	FIDES MILITVM Fides, ayakta, sola; iki eliyle iki standart tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 2,94 gr., 21 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 45, 89; <i>RSC</i> IV, s. 51, 65; <i>Sear</i> III, s. 267, 9968.
Tarih	MS 253
 	

I. Valerianus (MS 253–260)	
Kat. No.	333
Müze Env. No.	6308
Ön Yüz	IMP C P LIC VALERIANVS AVG İmparatorun ışın taçlı ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	FIDES MILITVM Fides, ayakta, sola; iki eliyle iki standart tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,04 gr., 21 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 45, 89; <i>RSC</i> IV, s. 51, 65; <i>Sear</i> III, s. 265, 9968.
Tarih	MS 253
 	

I. Valerianus (MS 253–260)	
Kat. No.	334
Müze Env. No.	6307
Ön Yüz	IMP C P LIC VALERIANVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Arka Yüz	IOVI CONSERVATORI Jüpiter, ayakta, sola; sağ elinde yıldırım demeti, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 2,78 gr., 23 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 46, 92; <i>RSC</i> IV, s. 52, 94; <i>Sear</i> III, s. 265, 9943.
Tarih	MS 254
 	

I. Valerianus (MS 253–260)	
Kat. No.	335
Müze Env. No.	6302
Ön Yüz	IMP C P LIC VALERIANVS P F AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	ORIENS AVGG Sol, ayakta, sola; sağ elini kaldırmış, sol eliyle küre üstünde kırbaç tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,17 gr., 20 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 47, 106; <i>RSC</i> IV, s. 53, 140; <i>Sear</i> III, s. 266, 9950.
Tarih	MS 257
 	

I. Valerianus (MS 253–260)	
Kat. No.	336
Müze Env. No.	6310
Ön Yüz	IMP C P LIC VALERIANVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	SALVS AVGG Salus, ayakta, sola; sağ elindeki paterayla önündeki altardan yükselen yılanı besliyor, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,04 gr., 22 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 47, 121; <i>RSC</i> IV, s. 55, 197; <i>Sear</i> III, s. 268, 9974.
Tarih	MS 254
 	

I. Valerianus (MS 253–260)	
Kat. No.	337
Müze Env. No.	6300
Ön Yüz	IMP C P LIC VALERIANVS AVG İmparatorun ışın taçlı ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	AETERNITATI AVGG Saturnus, ayakta, sağa; iki eliyle tırpan tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,69 gr., 22 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 54, 210; <i>RSC</i> IV, s. 50, 8; <i>Sear</i> III, s. 264, 9922.
Tarih	MS 253–260
 	

I. Valerianus (MS 253–260)	
Kat. No.	338
Müze Env. No.	6311
Ön Yüz	IMP VALERIANVS P AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Arka Yüz	PROVID AVGG Providentia, ayakta, sola; sağ elinde sopa, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 2,98 gr., 22 mm., ky. 12
Darphane	Mediolanum
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 57, 248; <i>RSC</i> IV, s. 57, 174.
Tarih	MS 257
 	

I. Valerianus (MS 253–260)	
Kat. No.	339
Müze Env. No.	6306
Ön Yüz	IMP VALERIANVS P AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Arka Yüz	VIRTVS AVGG Asker, ayakta, sola; sağ elinde kalkan, sol elinde mızrak tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 4,17 gr., 21 mm., ky. 6
Darphane	Mediolanum
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 58, 271; <i>RSC</i> IV, s. 57, 265; <i>Sear</i> III, s. 269, 9994.
Tarih	MS 257
 	

I. Valerianus (MS 253–260)	
Kat. No.	340
Müze Env. No.	6301
Ön Yüz	IMP VALERIANVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Arka Yüz	PM TR P V COS IIII PP Valerianus ve Gallienus, ayakta, yüz yüze; elleri aralarındaki kalkanın üstünde, arkalarında iki mızrak.
Ölçüleri	AR Ant., 3,89 gr., 21 mm., ky. 12
Darphane	Antiochea
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 59, 277; <i>RSC</i> IV, s. 54, 169–170; <i>Sear</i> III, s. 267, 9962.
Tarih	MS 257
 	

I. Valerianus (MS 253–260)	
Kat. No.	341
Müze Env. No.	6309
Ön Yüz	IMP VALERIANVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	PM TR P V COS III PP Valerianus ve Gallienus, ayakta, yüz yüze; elleri aralarındaki kalkanın üstünde, arkalarında iki mızrak.
Ölçüleri	AR Ant., 4,32 gr., 21 mm., ky. 12
Darphane	Antiochea
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 59, 277; <i>RSC</i> IV, s. 54, 169–170; <i>Sear</i> III, s. 267, 9962.
Tarih	MS 257
 	

Gallienus (MS 253–268)	
Kat. No.	342
Müze Env. No.	6321
Ön Yüz	IMP C P LIC GALLIENVS P F AVG İmparatorun ışın taçlı ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	VIRTVS AVGG Valerian, ayakta, sağa; sağ elinde küre, sol elinde asa tutuyor, karşısında Gallienus, ayakta, sola; sağ elinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Üstte; Çelenk.
Ölçüleri	AR Ant., 3,66 gr., 22 mm., ky. 6
Darphane	Antiochea ya da Samosata (Suriye)
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 104, 455; <i>RSC</i> IV, s. 108, 1311; <i>Sear</i> III, s. 305, 10414.
Tarih	MS 253–254
 	

Gallienus (MS 253–268)	
Kat. No.	343
Müze Env. No.	6314
Ön Yüz	IMP C P LIC GALLIANVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Arka Yüz	LAETITIA AVGG Laetitia, ayakta, sola; sağ elinde çelenk, sol elinde çapa tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 2,82 gr., 23 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 81, 144; <i>RSC</i> IV, s. 77, 837; <i>Sear</i> III, s. 293, 10251.
Tarih	MS 254–255
 	

Gallienus (MS 253–268)	
Kat. No.	344
Müze Env. No.	6329
Ön Yüz	IMP C P LIC GALLIENVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Arka Yüz	LIBERALITAS AVGG Liberalitas, ayakta, sola; sağ elinde abaküs, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,03 gr., 22 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 81, 147; <i>RSC</i> IV, s. 81, 570.
Tarih	MS 254–255
 	

Gallienus (MS 253–268)	
Kat. No.	345
Müze Env. No.	6322
Ön Yüz	IMP C P LIC GALLIENVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	VIRTVS AVGG Asker, ayakta, sola; sağ elinde kalkan, sol elinde mızrak tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,38 gr., 21 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	RIC V. 1, s. 83, 181; RSC IV, s. 108, 1288.
Tarih	MS 254
 	

Gallienus (MS 253–268)	
Kat. No.	346
Müze Env. No.	6313
Ön Yüz	IMP GALLIENUS PIVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	IOVI CRESCENTI Çocuk Jüpiter keçi üstünde.
Ölçüleri	AR Ant., 3,45 gr., 22 mm., ky. 12
Darphane	Lugdunum
Referans	RIC V. 1, s. 70, 20; RSC IV, s. 75, 380.
Tarih	MS 256
 	

Gallienus (MS 253–268)	
Kat. No.	347
Müze Env. No.	6333
Ön Yüz	IMP C P LIC GALLIENVS P F AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	VIRTVS AVGG Asker, ayakta, sola; sağ elinde mızrak, sol elinde kalkan tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,08 gr., 22 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 83, 182; <i>RSC</i> IV, s. 108, 1284.
Tarih	MS 255–256
 	

Gallienus (MS 253–268)	
Kat. No.	348
Müze Env. No.	6323
Ön Yüz	IMP GALLIENVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	VICTORIA GERMAN Victoria, ayakta, sağa; sağ elinde çelenk, Gallienus, ayakta, sola; sağ elinde küre sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,48 gr., 19 mm., ky. 6
Darphane	Antiochea
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 104, 452; <i>RSC</i> IV, s. 103, 1173.
Tarih	MS 256–257
 	

Gallienus (MS 253–268)	
Kat. No.	349
Müze Env. No.	6342
Ön Yüz	IMP GALLIENUS P AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	GERMANICVS MAX V İki alman esir arasında ganimet.
Ölçüleri	AR Ant., 3,68 gr., 20 mm., ky. 12
Darphane	Lugdunum
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 69, 17; <i>RSC</i> IV, s. 72, 312.
Tarih	MS 258–259
 	

Gallienus (MS 253–268)	
Kat. No.	350
Müze Env. No.	6320
Ön Yüz	IMP GALLIENVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sola.
Arka Yüz	VICTORIA AVGG Victoria, ayakta, sola; iki eliyle diadem tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,28 gr., 23 mm., ky. 12
Darphane	Mediolanum
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 99, 405; <i>RSC</i> IV, s. 102, 1148.
Tarih	MS 258–259
 	

Gallienus (MS 253–268)	
Kat. No.	351
Müze Env. No.	6345
Ön Yüz	GALLIENVS AVG İmparatorun ışın taçlı ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	ANNONA AVG Abundantia, ayakta, sağa, pruva üzerinde; sağ elinde dümen, sol elinde mısır koçanı tutuyor. Sağ boşlukta: V .
Ölçüleri	AR Ant., 3,47 gr., 21 mm., ky. 3
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 145, 161; <i>RSC</i> IV, s. 63, 55a; <i>Sear</i> III, s. 287, 10173.
Tarih	MS 261–262
 	

Gallienus (MS 253–268)	
Kat. No.	352
Müze Env. No.	6334
Ön Yüz	GALLIENVS AVG İmparatorun ışın taçlı ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	FORTVNA REDVX Fortuna, ayakta, sola; sağ elinde dümen, sol elinde bereket boynuzu tutuyor. Sağ boşlukta: Ç .
Ölçüleri	AR Ant., 3,59 gr., 22 mm., ky. 3
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 147, 193; <i>RSC</i> IV, s. 71, 269; <i>Sear</i> III, s. 291, 10219.
Tarih	MS 262–263
 	

Gallienus (MS 253–268)	
Kat. No.	353
Müze Env. No.	6316
Ön Yüz	GALLIENVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	FORTVNA REDVX Fortuna, oturuyor, sola; sağ elinde dümen, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 2,74 gr., 24 mm., ky. 2
Darphane	Antiochea
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 147, 194a; <i>RSC</i> IV, s. 71, 280a; <i>Sear</i> III, s. 305, 10406.
Tarih	MS 265
 	

Gallienus (MS 253–268)	
Kat. No.	354
Müze Env. No.	6317
Ön Yüz	GALLIENVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	VIRTVS AVG Mars, miğferli, ayakta, sola; sağ elinde küre, sol elinde mızrak tutuyor. Sağ boşlukta: P .
Ölçüleri	AR Ant., 3,79 g, 21 mm, ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 158, 317; <i>RSC</i> IV, s. 105, 1221a; <i>Sear</i> III, s. 305, 10406.
Tarih	MS 265
 	

Gallienus (MS 253–268)	
Kat. No.	355
Müze Env. No.	6318
Ön Yüz	GALLIENVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	VICTORIA AET Victoria, ayakta, sola; sağ elinde çelenk, sol elinde palmye dalı tutuyor. Sol ve sağ boşlukta: S-P .
Ölçüleri	AR Ant., 3,83 gr., 21 mm., ky. 6
Darphane	Siscia
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 183, 586; <i>RSC</i> IV, s. 100, 1071a; <i>Sear</i> III, s. 303, 10380.
Tarih	MS 265
 	

Gallienus (MS 253–268)	
Kat. No.	356
Müze Env. No.	6319
Ön Yüz	GALLIENVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	VICTORIA AET Victoria, ayakta, sola; sağ elinde çelenk, sol elinde palmye dalı tutuyor. Sol ve sağ boşlukta: S-P .
Ölçüleri	AR Ant., 3,26 gr., 19 mm., ky. 6
Darphane	Siscia
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 183, 586; <i>RSC</i> IV, s. 100, 1071a; <i>Sear</i> III, s. 303, 10380.
Tarih	MS 265
 	

Gallienus (MS 253–268)	
Kat. No.	357
Müze Env. No.	6338
Ön Yüz	GALLIENVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Arka Yüz	VICTORIA AET Victoria, ayakta, sola; sağ elinde çelenk, sol elinde palmiye dalı tutuyor. Yan boşluklarda: S-P
Ölçüleri	AR Ant., 3,16 gr., 21 mm., ky. 6
Darphane	Siscia
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 183, 586; <i>RSC</i> IV, s. 100, 1072a; <i>Sear</i> III, s. 303, 10380.
Tarih	MS 265
 	

Gallienus (MS 253–268)	
Kat. No.	358
Müze Env. No.	6330
Ön Yüz	GALLIENVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Arka Yüz	SAECLARHS AVG Geyik, sağa. Kesimde: Palmiye dalı.
Ölçüleri	AR Ant., 3,77 gr., 21 mm., ky. 12
Darphane	Antiochea
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 189, 656; <i>RSC</i> IV, s. 95, 924; <i>Sear</i> III, s. 300, 10345.
Tarih	MS 265
 	

Gallienus (MS 253–268)	
Kat. No.	359
Müze Env. No.	6315
Ön Yüz	GALLIENVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Arka Yüz	VIRTVS AVG İmparator, ayakta, sağa; sağ elinde asa, sol elinde küre tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,21 gr., 21 mm., ky. 12
Darphane	Antiochea
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 190, 670; <i>RSC</i> IV, s. 107, 1257; <i>Sear</i> III, s. 305, 10406.
Tarih	MS 265
 	

Gallienus (MS 253–268)	
Kat. No.	360
Müze Env. No.	6341
Ön Yüz	GALLIENVS AVG İmparatorun ışın taçlı başı, sağa.
Arka Yüz	IOVI CONS AVG Keçi, sağa.
Ölçüleri	AR Ant., 3,52 gr., 20 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 149, 207; <i>RSC</i> IV, s. 73, 346; <i>Sear</i> III, s. 296, 10236.
Tarih	MS 267–268
 	

Gallienus (MS 253–268)	
Kat. No.	361
Müze Env. No.	6343
Ön Yüz	GALLIENVS AVG İmparatorun ışın taçlı başı, sağa.
Arka Yüz	LIBERO P CONS AVG Panter, sola. Kesimde: B .
Ölçüleri	AR Ant., 3,21 gr., 21 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 151, 230; <i>RSC</i> IV, s. 82, 586; <i>Sear</i> III, s. 295, 10281.
Tarih	MS 267–268
 	

Gallienus (MS 253–268)	
Kat. No.	362
Müze Env. No.	6340
Ön Yüz	GALLIENVS AVG İmparatorun ışın taçlı başı, sağa.
Arka Yüz	NEPTVNO CONS AVG Oğlak, sağa. Kesimde: ç .
Ölçüleri	AR Ant., 3,22 gr., 22 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 152, 245; <i>RSC</i> IV, s. 85, 667; <i>Sear</i> III, s. 296, 10292.
Tarih	MS 267–268
 	

Gallienus (MS 253–268)	
Kat. No.	363
Müze Env. No.	6331
Ön Yüz	GALLIENVS AVG İmparatorun ışın taçlı başı, sağa.
Arka Yüz	SOLI CONS AVG Pegasos, sağa. Kesimde: H .
Ölçüleri	AR Ant., 3,46 gr., 20 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 155, 283; <i>RSC</i> IV, s. 97, 978a; <i>Sear</i> III, s. 300, 10362.
Tarih	MS 267–268
 	

Gallienus (MS 253–268)	
Kat. No.	364
Müze Env. No.	6328
Ön Yüz	GALLIENVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	FELICIT AVG Felicitas, ayakta, sola; sağ elinde caduceus, sol elinde küre tutuyor. Sağ boşlukta: T .
Ölçüleri	AR Ant., 3,95 gr., 22 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 147, 188; <i>RSC</i> IV, s. 68, 183–184.
Tarih	MS 253–268
 	

Gallienus (MS 253–268)	
Kat. No.	365
Müze Env. No.	6326
Ön Yüz	GALLIENVS AVG İmparatorun ışın taçlı başı, sağa.
Arka Yüz	FIDES MILITVM Fides, ayakta, sola; sağ elinde sancak, sol elinde asa tutuyor. Sağ boşlukta: N .
Ölçüleri	AR Ant., 3,33 gr., 22 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 147, 192a; <i>RSC</i> IV, s. 70, 246.
Tarih	MS 253–268
 	

Gallienus (MS 253–268)	
Kat. No.	366
Müze Env. No.	6324
Ön Yüz	IMP GALLIENVS AVG İmparatorun ışın taçlı ve giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	GENIVS AVG Genius, ayakta, sola; sağ elinde patera, sol elinde bereket boynuzu tutuyor. Sağda: standart , sol boşlukta: V .
Ölçüleri	AR Ant., 3,46 gr., 21 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 148, 198; <i>RSC</i> IV, s. 72, 300–301.
Tarih	MS 253–268
 	

Gallienus (MS 253–268)	
Kat. No.	367
Müze Env. No.	6332
Ön Yüz	GALLIENVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Arka Yüz	LAETITIA AVG Laetitia, ayakta, sola; sağ elinde çelenk, sol elinde çapa tutuyor. Sağ boşlukta: V .
Ölçüleri	AR Ant., 4,53 gr., 21 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 150, 226; <i>RSC</i> IV, s. 76, 424.
Tarih	MS 253–268
 	

Gallienus (MS 253–268)	
Kat. No.	368
Müze Env. No.	6344
Ön Yüz	GALLIENVS AVG İmparatorun ışın taçlı başı, sağa.
Arka Yüz	PAX AVG Pax, ayakta, sola; sağ elinde zeytin dalı, sol elinde asa tutuyor. Sol boşlukta: V .
Ölçüleri	AR Ant., 3,77 gr., 23 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 153, 256; <i>RSC</i> IV, s. 86, 728;
Tarih	MS 253–268
 	

Gallienus (MS 253–268)	
Kat. No.	369
Müze Env. No.	6337
Ön Yüz	GALLIENVS AVG İmparatorun ışın taçlı başı, sağa.
Arka Yüz	PAX PVBLICA Pax, oturuyor, sola; sağ elinde zeytin dalı, sol elinde asa tutuyor. Kesimde: V .
Ölçüleri	AR Ant., 4,64 gr., 21 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 153, 260; <i>RSC</i> IV, s. 88, 773.
Tarih	MS 253–268
 	

Gallienus (MS 253–268)	
Kat. No.	370
Müze Env. No.	6346
Ön Yüz	GALLIENVS AVG İmparatorun ışın taçlı başı, sağa.
Arka Yüz	VICTORIA AET Victoria, ayakta, sola; sağ elinde çelenk, sol elinde palmiye dalı tutuyor. Sol boşlukta: Z .
Ölçüleri	AR Ant., 3,32 gr., 21 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 157, 297; <i>RSC</i> IV, s. 100, 1072b.
Tarih	MS 253–268
 	

Gallienus (MS 253–268)	
Kat. No.	371
Müze Env. No.	6339
Ön Yüz	[GALL]IENVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Arka Yüz	SOLI INVICTO Sol, ayakta, sola; sağ elini kaldırmış, sol elinde küre tutuyor. Kesimde: PXV .
Ölçüleri	AR Ant., 3,52 gr., 20 mm., ky. 12
Darphane	Antiochea
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 185, 611; <i>RSC</i> IV, s. 97, 989; <i>Sear</i> III, s. 303, 10380; <i>Tekin</i> , s. 177, 714.
Tarih	MS 267
 	

Gallienus (MS 253–268)	
Kat. No.	372
Müze Env. No.	6335
Ön Yüz	[IMP GALL]IENVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Arka Yüz	MARS VICTOR Mars, miğferli, ayakta, sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde trophy tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,92 gr., 22 mm., ky. 12
Darphane	Antiochea
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 188, 649; <i>RSC</i> IV, s. 83, 606, 607.
Tarih	MS 253–268
 	

Gallienus (MS 253–268)	
Kat. No.	373
Müze Env. No.	6336
Ön Yüz	GALLIENVS P F AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Arka Yüz	ROMAE AETERNAE Roma, kalkan üstünde oturuyor, sola; sağ elinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Boşlukta: yıldız .
Ölçüleri	AR Ant., 3,87 gr., 22 mm., ky. 6
Darphane	Antiochea
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 188, 654; <i>RSC</i> IV, s. 94, 920.
Tarih	MS 253–268
 	

Gallienus (MS 253–268)	
Kat. No.	374
Müze Env. No.	6325
Ön Yüz	GALLIENVS AVG İmparatorun ışın taçlı başı, sağa.
Arka Yüz	Belirsiz
Ölçüleri	AR Ant., 2,61 gr., 21 mm., ky. 2
Darphane	
Referans	
Tarih	MS 253–268
 	

Salonina (MS 253-?)	
Kat. No.	375
Müze Env. No.	6351
Ön Yüz	SALONINA AVG İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	FECVNDITAS AVG Fecunditas, ayakta, sola; sağ ve sol elinde iki çocuk tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 2,77 gr., 23 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 111, 26; <i>RSC</i> IV, s. 112, 44.
Tarih	MS 254–268
 	

Salonina (MS 253-?)	
Kat. No.	376
Müze Env. No.	6349
Ön Yüz	SALONINA AVG İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	IVNO REGINA Juno, ayakta, sola; sağ elinde patera, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,34 gr., 23 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 111, 29; <i>RSC</i> IV, s. 113, 60; <i>Sear</i> III, s. 327, 10640.
Tarih	MS 257–260
 	

Salonina (MS 253-?)	
Kat. No.	377
Müze Env. No.	6352
Ön Yüz	SALONINA AVG İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	IVNO REGINA Juno, ayakta, sola; sağ elinde patera, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 2,95 gr., 21 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 111, 29; <i>RSC</i> IV, s. 113, 60; <i>Sear</i> III, s. 327, 10640.
Tarih	MS 257–260
 	

Salonina (MS 253-?)	
Kat. No.	378
Müze Env. No.	6274
Ön Yüz	CORN SALONINA AVG İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	CONCORDIA AVGG Gallienus ve Salonina, ikiside ayakta, tokalaşıyorlar.
Ölçüleri	AR Ant., 3,48 gr., 20 mm., ky. 1
Darphane	Antiochea
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 114, 63; <i>RSC</i> IV, s. 112, 31; <i>Sear</i> III, s. 326, 10630.
Tarih	MS 255–258
 	

Salonina (MS 253-?)	
Kat. No.	379
Müze Env. No.	6347
Ön Yüz	SALONINA AVG İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	CONCORD AET Concordia, oturuyor, sola; sağ elinde patera, sol elinde bereket boynuzu tutuyor. Kesimde: RP.
Ölçüleri	AR Ant., 3,68 gr., 22 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 192, 2; <i>RSC</i> IV, s. 112, 25; <i>Sear</i> III, s. 326, 10629.
Tarih	MS 263–264
 	

Salonina (MS 253-?)	
Kat. No.	380
Müze Env. No.	6348
Ön Yüz	CORN SALONINA AVG İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	VESTA Vesta, ayakta, sola; sağ elinde patera, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 2,91 gr., 20 mm., ky. 12
Darphane	Mediolanum
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 198, 68; <i>RSC</i> IV, s. 116, 139
Tarih	MS 254–268
 	

Salonina (MS 253-?)	
Kat. No.	381
Müze Env. No.	6350
Ön Yüz	SALONINA AVG İmparatoriçenin giyimli büstü, sağa.
Arka Yüz	PIETAS AVG Pietas, ayakta, sola; sağ elini kaldırmış, sol elinde parfüm çantası tutuyor. Sol ve sağ boşlukta: PH.
Ölçüleri	AR Ant., 3,87 gr., 21 mm., ky. 12
Darphane	Siscia
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 199, 78; <i>RSC</i> IV, s. 114, 77a.
Tarih	MS 254–268
 	

II. Valerianus (MS 256–258)	
Kat. No.	382
Müze Env. No.	6353
Ön Yüz	DIVO CAES VALERIANO İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	CONSECRATIO Altar.
Ölçüleri	AR Ant., 2,52 gr., 21 mm., ky. 6
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 118, 24; <i>RSC</i> IV, s. 118, 13; <i>Sear</i> III, s. 323, 10608.
Tarih	MS 258
 	

Macrianus (MS 260–261)	
Kat. No.	383
Müze Env. No.	6356
Ön Yüz	IMP C FVL MACRIANVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	IOVI CONSERVATORI Jüpiter, oturuyor, sola; sağ eline patera, sol elinde asa tutuyor, ayaklarının önünde kartal, sol boşlukta; *.
Ölçüleri	AR Ant., 4,08 gr., 22 mm., ky. 12
Darphane	Antiochea
Referans	<i>RIC</i> V. 2, s. 581, 9; <i>RSC</i> IV, s. 122, 8a; <i>Sear</i> III, s. 343, 10803.
Tarih	MS 260–261
 	

Macrianus (MS 260–261)	
Kat. No.	384
Müze Env. No.	6355
Ön Yüz	IMP C FVL MACRIANVS P F AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	ROMAE AETERNAE Roma, miğferli, kalkan üstünde oturuyor, sola; sağ elinde Victoria, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,66 gr., 23 mm., ky. 12
Darphane	Antiochea
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 581, 11; <i>RSC</i> IV, s. 123, 11; <i>Sear</i> III, s. 343, 10807.
Tarih	MS 260–261
 	

Macrianus (MS 260–261)	
Kat. No.	385
Müze Env. No.	6354
Ön Yüz	IMP C FVL MACRIANVS P F AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	SOL INVICTO Sol, ayakta, sola; sağ elini kaldırmış, sol elinde küre tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 4,31 gr., 23 mm., ky. 6
Darphane	Antiochea
Referans	<i>RIC</i> V. 2, s. 581, 12; <i>RSC</i> IV, s. 123, 12; <i>Sear</i> III, s. 344, 10809.
Tarih	MS 260–261
 	

Quietus (MS 260–261)	
Kat. No.	386
Müze Env. No.	6357
Ön Yüz	IMP C FVL QVIETVS P F AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	INDVLGENTIAE AVG Indulgentia, oturuyor, sola; sağ elinde patera, sol elinde asa tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 4,74 gr., 20 mm., ky. 6
Darphane	Antiochea
Referans	<i>RIC</i> V. 2, s. 582, 5; <i>RSC</i> IV, s. 122, 6; <i>Sear</i> III, s. 346, 10821.
Tarih	MS 260–261
 	

Quietus (MS 260–261)	
Kat. No.	387
Müze Env. No.	6358
Ön Yüz	IMP C FVL QVIETVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	ROMAE AETERNAE Roma, miğferli, kalkan üstüne oturuyor, sola; sağ elinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Sol boşlukta: *. Kesimde: ..
Ölçüleri	AR Ant., 3,74 gr., 22 mm., ky. 12
Darphane	Antiochea
Referans	<i>RIC</i> V. 2, s. 583, 9; <i>RSC</i> IV, s. 123, 11b; <i>Sear</i> III, s. 346, 10827.
Tarih	MS 260–261
 	

II. Claudius (Gothicus MS 268–270)	
Kat. No.	388
Müze Env. No.	6361
Ön Yüz	IMP C CLAVDIVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	GENIVS AVG Genius, ayakta, sola; sağ elinde patera, sol elinde bereket boynuzu tutuyor. Önünde: Altar. Sağ boşlukta: Γ.
Ölçüleri	AR Ant., 4,17 gr., 22 mm., ky. 12
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 215, 45; <i>Sear</i> III, s. 401, 11339.
Tarih	MS 268–269
 	

II. Claudius (Gothicus MS 268–270)	
Kat. No.	389
Müze Env. No.	6360
Ön Yüz	IMP CLAVDIVS AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	VIRTVS AVG Asker, ayakta, sola; sağ elinde kalkan, sol elinde mızrak tutuyor. Sağ boşlukta: B Γ .
Ölçüleri	AR Ant., 2,89 gr., 21 mm., ky. 11
Darphane	Roma
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 219, 111; <i>Sear</i> III, s. 405, 11387.
Tarih	MS 269–270
 	

II. Claudius (Gothicus MS 268–270)	
Kat. No.	390
Müze Env. No.	6362
Ön Yüz	IMP C M AVR CLAVDIVS P F AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırlı büstü, sağa.
Arka Yüz	SALVS AVG İsis Pharia, ayakta, sola; sağ elinde sistrum, sol elinde çanta tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 4,08 gr., 21 mm., ky. 6
Darphane	Antiochea
Referans	<i>RIC</i> V. 1, s. 229, 217; <i>Sear</i> III, s. 403, 11370.
Tarih	MS 269–270
 	

II. Claudius (Gothicus MS 268–270)	
Kat. No.	391
Müze Env. No.	6359
Ön Yüz	IMP CLAVDIVS P F AVG İmparatorun ışın taçlı, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
Arka Yüz	FELICIT TEMP Felicitas, ayakta, sola; sağ elinde caduceus, sol elinde bereket boynuzu tutuyor.
Ölçüleri	AR Ant., 3,85 gr., 22 mm., ky. 11
Darphane	Cyzicus
Referans	acsearch. info, No: 51588.
Tarih	MS 268-270
 	

KAYNAKÇA

- Abdy, Richard, “Tetrarchy and the House of Constantine”, William E. Metcalf (Ed.), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012, 584-600.
- Acsearch.info, (25 Aralık 2019 <https://www.acsearch.info/home.html>).
- Adkins, Lesley - Adkins, Roy A., *Handbook To Life In Antich Rome*, Facts On Life, Newyork 1994.
- Akat, Yücel, *Treasure of İncilipınar Definesi*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1986.
- Akdeniz, Engin, “Neolitik ve Kalkolitik Çağlarda Büyük Menderes Havzasındaki Kültürel Yapılanma ve Orta Kalkolitik Çağ Problemi”, *OLBA V*, Mersin 2002, 59-75.
- Akdeniz, Engin, “Büyük Menderes Havzasındaki Prehistorik Yerleşim Dokusu” *Belleten*, LXVI, (245), 2002, 1-34.
- Akdeniz, Engin, “II. Murşili’nin Arzawa Seferi ve Tarihi Coğrafya Açısından Bazı Öneriler”, *Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi*, 7, (1), 2006, 15-38.
- Akkurnaz, Sedat, “Mastaura Antik Kenti”, *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, (165), 2020, 41-62.
- Akşit, Oktay, *Roma İmparatorluk Tarihi (MS 193- MS 395)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 1485, İstanbul 1970.
- Akşit, Oktay, *Roma İmparatorluk Tarihi (MÖ 27- MS 192)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 2052, İstanbul 1976.
- Akurgal, Ekrem, *Anadolu Uygarlıkları*, Phoenix Yayınevi, (10. bs.), Ankara 2014.
- Arslan, Melih, “Taburabat definesi Arcadius Devri Sikkeleri”, *Anadolu Medeniyetleri Müzesi Yıllığı 1986*, Ankara 1987, 45-50.
- Arslan, Melih, “Taburabat definesi Roma devri sikkeleri”, *Anadolu Medeniyetleri Müzesi Yıllığı 1987*, Ankara 1988, 156-167.

- Arslan, Melih, “The Taburabat Hoard”, C. S. Lightfoot (Ed.), *Recent Turkish Coin Hoards and Numismatic Studies*, British Institute at Ankara, Oxbow Books Oxford 1991, 43-55.
- Arslan, Melih, *Museum of Anatolian Civilizations Roman Coins*, T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara 1992.
- Arslan, Melih, “The Manyas Hoard of Denarii” Richard Ashton (Ed.), *Studies in Ancient Coinage From Turkey*, Royal Numismatic Society Special Publication No. 29, British Institute of Archaeology at Ankara Monography 17, London 1996, 31-36.
- Arslan, Melih, “A Third Century AD Hoard of Bronzes, Principally of Alexandria Troas”, Richard Ashton (Ed.), *Studies in Ancient Coinage From Turkey*, Royal Numismatic Society Special Publication No. 29, British Institute of Archaeology at Ankara Monography 17, London 1996, 43-45.
- Arslan, Melih, “A Hoard of Coins of Zeugma and Antioch from the Mid-Third Century AD”, Richard Ashton (Ed.), *Studies in Ancient Coinage From Turkey*, Royal Numismatic Society Special Publication No. 29, British Institute of Archaeology at Ankara Monography 17, London 1996, 47-48.
- Arslan, Melih, “The Kapulukaya Hoard of Solidi”, Richard Ashton (Ed.), *Studies in Ancient Coinage From Turkey*, Royal Numismatic Society Special Publication No. 29, British Institute of Archaeology at Ankara Monography 17, London 1996, 105-106.
- Arslan, Melih-Lightfoot, Chris, *Greek Coin Hoards in Turkey: The Antalya Archaeological Museum and The C.S. Okray Collection with additional material from The Burdur, Fethiye and Sinop Museums*, Udaş Yayınları, Ankara 1999.
- Arslan, Melih, “ eşme Germiyan K y  Hellenistik Erythrai Bronz Sikke Definesi”, *Belleten*, LXX (257), 2006, 27-46.
- Arslan, Melih, “Durmaz Koleksiyonu’ndaki Büyük İskender Tetrarahmi Definesi”, *Belleten*, LXX (258), 2006, 479-500.
- Arslan, Melih, “Uşak Müzesi’ndeki Kistophorik Damgalı Side Tetrarahmi Definesi”, *Belleten*, LXXI (261), 2007, 425-444.

- Arslan, Melih, “Kırklareli Müzesi’ndeki Asilbeyli Lysimachia Definesi”, *Belleten*, LXXII (263), 2008, 5-52.
- Arslan, Melih, “Mut-Dağpazarı Aspendos Stater Definesi”, *Belleten*, LXXIII (267), 2009, 337-395.
- Arslan, Melih-Devecioğlu, Ülkü, “Erimtan Koleksiyonundaki Roma Denarius Definesi”, *Höyük*, TTK, 3, 2011, 15-87.
- Ashton, Richard, (Ed.), *Studies in Ancient Coinage From Turkey*, Royal Numismatic Society Special Publication No. 29, British Institute of Archaeology at Ankara Monography 17, London 1996.
- Atlan, Sabahat, *1947–1967 Yılları Side Kazıları Sırasında Elde Edilen Sikkeler*, TTK Basımevi, Ankara 1976.
- Atlan, Sabahat, *Grek Sikkeleri*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1993.
- Aveline, John, “The Death of Claudius”, Franz Steiner Verlag (Ed.), *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, Bd. 53, H. 4, 2004, 453-475.
- Aymard, Jacques, “Lucilla Augusta”, *Revue Archéologique, Sixième Série, T. 35*, Presses Universitaires de France, 1950, 58-66.
- Barrett, Anthony A., “Vespasian's Wife”, *Latomus*, T. 64, Fasc. 2, Société d'Études Latines de Bruxelles, 2005, 385-396.
- Barrow, Reginald H., *Romalılar*, (1990), (Çev.: Ender Gürol), İz Yayıncılık, İstanbul 2002.
- Başgelen, Nezih, “Çine Çayı (Marsyas) Gökbel Vadisi/İncekemer Köprüsü”, *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, (75), 1996, 16.
- Bauman, Richard A., *Women and Politics In Ancient Rome*, Routledge, London 1992.
- Bayburtluoğlu, İnci, “Mardin Kızıltepe Definesi”, *İAMY 10*, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yayınları XXIII, İstanbul 1962, 64-74.
- Baydur, Nezahat, *Roma Sikkeleri*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1998.
- Bean, George Ewart, *Eski Çağda Ege Bölgesi*, (1966), (Çev.: İnci Delemen), Arion Yayınevi, İstanbul, 1995.

- Bean, George Ewart, *Eskiçağ'da Menderes'in Ötesi*, (1980), (Çev.: Pınar Kurtoğlu), Arion Yayınevi, İstanbul 2000.
- Bell, Robert E., *Women of Classical Mythology A Biographical Dictionary*, Abc-Clio, California 1991.
- Belloni, Gian Guido, "Aequitas", *LIMC*, Artemis Verlag Zürich und München, Switzerland 1981, I-1, 241-243.
- Bendal, Simon, "An Eastern Hoard of Roman Imperial Silver", *The Numismatic Chronicle*, 7th series, 6, 1966, 165-170.
- Bernard, Seth, "The Quadrigatus and Rome's Monetary Economy in the Third Century", *The Numismatic Chronicle*, 177, London 2017, 501-513.
- Bindokat, Anneliese Peschlow, *Der Latmos-Eine Unbekannte Gebirgslandschaft an der Türkischen Westküste*, Published by Verlag Phillip von Zabern, Mainz 1996.
- Bingöl, Orhan, *Beyaz Kaşlı Artemis'in Kenti Menderes Magnesiası*, Homer Kitabevi, İstanbul 2007.
- Birley, Antony Richard, *Septimius Severus The African Emperor*, Routledge, London 1971.
- Birley, Antony Richard, *Marcus Aurelius A Biography*, Routledge, New York 2000.
- Bland, Roger-Aydemir, Pınar, "The Haydere Hoard and Other Hoards of the Mid-Third Century From Turkey", C. S. Lightfoot (Ed.), *Recent Turkish Coin Hoards and Numismatic Studies*, British Institute at Ankara, Oxbow Books Oxford 1991, 91-180.
- BMCRE I, Harold Mattingly, *Coins of the Roman Empire in the British Museum I*, Augustus to Vitellius, British Museum Printed, 1923.
- BMCRE II, Harold Mattingly, *Coins of the Roman Empire in the British Museum II*, Vespasian to Domitian, British Museum Printed, 1930.
- BMCRE III, Harold Mattingly, *Coins of the Roman Empire in the British Museum III*, Nerva to Hadrian, British Museum Printed, 1936.
- BMCRE IV, Harold Mattingly, *Coins of the Roman Empire in the British Museum IV*, Antoninus Pius to Commodus, The British Museum Printed, London 1940.

- BMCRE V, Harold Mattingly, *Coins of the Roman Empire in the British Museum V*, Pertinax to Elagabalus, The British Museum Printed, London 1950.
- BMCRE VI, Carson, R. A. G, *Coins of the Roman Empire in the British Museum VI*, Severus Alexander to Balbinus and Pupienus, The Trustees of the British Museum, London 1962.
- Boatwright, Mary T., “The Imperial Women of the Early Second Century A.C.”, *The American Journal of Philology*, Vol. 112, 4, The Johns Hopkins University Press, 1991, 513-540.
- Bonnefoy, Yves, *Antik Dünya ve Geleneksel Toplumlarda Dinler ve Mitolojiler Sözlüğü I. Cilt*, (1981), (Çev.: Levent Yılmaz), Dost Kitabevi, Ankara 2000.
- Bosch, C. Emin, *Eski Sikkeler Rehberi: I. Bölüm Yunan-Romen-Bizantin ve Avrupa Sikkeleri*, İstanbul Arkeoloji Müzeleri, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1951.
- Bryant, Ernest Edward The, *Reign of Antoninus Pius*, Cambridge University Press, London 1985.
- Bunson, Matthew, *Encyclopedia of The Roman Empire*, Facts On File, New York 1994.
- Burgan, Michael, *Empires Of Anticient Persia*, Chelsea House Publishers, Newyork 2010.
- Burnett, Andrew, “The Early Coinage of Hadrian and The Deified Trajan at Rome and Alexandria”, *American Journal of Numismatics Vol. 20*, American Numismatic Society, 1989, 459-477.
- Burnett, Adnrew, “Early Roman Coinage and Its Italian Context”, William E. Metcalf (Ed.), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012, 297-314.
- Burns, Jasper, *Great Women of Imperial Rome Mothers and Wives of the Caesars*, Routledge, London 2007.
- Butcher, Kevin- Ponting, Matthew, *The Metallurgy of Roman Silver Coinage: From the Reform of Nero to the Reform of Trajan*, Cambridge University Press, United Kingdom 2014.
- Can, Şefik, *Klasik Yunan Mitolojisi*, İnkılap yayınları, İstanbul 2004.

Carson, R. A. G.- Hill, P. V.- Kent, J. P. C., *Late Roman Bronze Coinage*, London 1960.

Carradice, Ian-Price, Martin, *Hellen Dünyasında Sikke*, (1988), (Çev.: Oğuz Tekin), Homer Kitabevi, İstanbul 2001.

Cassius Dio, *Romaike Historia*

Ceylan, Mesut, *Aydın Germencik Kızılcapınar Definesi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2019.

Chantraine, Heinrich, “Schatzfund aus Antalya”, *Jahrbuch für Numismatik und Geldgeschichte* Vol. 26, Münih 1976, 89-106.

Charlesworth, Martin Percival, “Providentia and Aeternitas”, *The Harvard Theological Review*, Vol. 29, No. 2, 1936, 107-132.

Cirlot, Juan Eduardo, *A Dictionary of Symbols*, Routledge & Kegan Paul, New York 1962.

Cohen, Getzel M., *The Hellenistic Settlements in Europe, the Islands, and Asia Minor*, University of California Press, 1995.

Cohen, Henry, *Description Historique Monnaies Frappées Sous L’Empire Romain IV*, Akademische Druck-U. Verlagsanstalt, Graz 1955.

Cohen, Henry, *Description Historique Monnaies Frappées Sous L’Empire Romain V*, Akademische Druck-U. Verlagsanstalt, Graz 1955.

Coin Hoards of the Roman Empire (<https://chre.ashmus.ox.ac.uk/>)

Coin Hoards of the Roman Empire, (20 Ocak 2021 <https://chre.ashmus.ox.ac.uk/hoard>).

Coleman, J. A., *The Dictionary of Mythology an A-Z of Themes, Legends and Heroes*, Arctures Publishing Limited, London 2007.

Cornell, Tım-Matthews, Cohn, *Roma Dünyası*, (1982), (Çev.: Şadan Karadeniz), İletişim Yayınları, İstanbul 1988.

Couch, Malcolm, *Greek & Roman Mythology*, Tiger Boks International, London 1997.

- Crawford, Michael H., *Coinage and Money Under The Roman Republic: Italy and The Mediterranean Economy*, University of California Press, Berkeley and Los Angeles 1985.
- Çankaya, Alime-Köker, Hüseyin, “Dumancık Kistophor Definesi”, *Adalya*, XIV, 2011, 63-70.
- Daly, Katleen N., *Greek and Roman Mythology A to Z*, Facts On File, Newyork 1992.
- Davies, G. A. T., “Trajan's First Dacian War”, *The Journal of Roman Studies*, Vol. 7, Society for the Promotion of Roman Studies, 1917, 74-97.
- Delivorrias, Angelos, “Aphrodite”, *LIMC*, Artemis Verlag Zürich und München, Switzerland, 1984, II-1, 2-176.
- Demircioğlu, Halil, *Roma Tarihi I. Cilt I. Kısım Menşelilerden Akdeniz Havzasında Hakimiyet Kurulmasına Kadar*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2011.
- Dinç, Münteha, *Tralleis Heykeltraşlık Eserleri, 1996–2002 Kazılarında Ele Geçen Hellenistik ve Roma Dönemi Mermer Heykeltıraşlık Buluntuları*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin 2013.
- Dixon-Kennedy, Mike, *Encyclopedia of Greco-Roman Mythology*, Abc-Clio, Inc., California 1998
- Dmitriev, Sviatoslav, “"Good Emperors" and Emperors of The Third Century”, *Hermes*, 132, Franz Steiner Verlag, 2004, 211-224.
- Duncan-Jones, Richard, *Money and government in the Roman Empire*, Cambridge University Press, Cambridge 1994.
- Duncan-Jones, Richard, “Crispina and the Coinage of the Empresses”, *The Numismatic Chronicle Vol. 166*, Royal Numismatic Society, 2006, 223-228.
- Durmuş, İlhami, “Anadolu’da Kimmerler ve İskitler”, *Belleten*, LXI (231), 1997, 273-286.
- Duru, Refik, "Burdur Bölgesi Araştırmaları ve Kuruçay Höyüğü Kazıları", Oktay Belli (Ed.), *Türkiye Arkeolojisi ve İstanbul Üniversitesi*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstannul 2000, 54-58.

- Dürüşken, Çiğdem, *Roma'nın Gizem Dinleri*, Arkeoloji Sanat Yayınları, İstanbul 2000.
- Eagleton, Catherine-Williams, Jonathan, *Paranın Tarihi*, (1997), (Çev.: Fadime Kâhya), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2013.
- Elks, K. J. J., “The Eastern Mints of Valerian and Gallienus. The Evidence of Two New Hoards From Western Turkey”, *The Numismatic Chronicle Vol. 15*, Royal Numismatic Society, London 1975, 91-109.
- Ergeç, Ayşe, “The Kuşakkaya Hoard of Aurei”, Richard Ashton (Ed.), *Studies in Ancient Coinage From Turkey*, Royal Numismatic Society Special Publication No. 29, British Institute of Archaeology at Ankara Monography 17, London 1996, 37-39.
- Ergin, Gürkan, *Anadolu'da Roma Hakimiyeti-Direnış ve Düzen*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2019.
- Erhat, Azra, *Mitoloji Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2003.
- Erol-Özdizbay, Aliye, “Faustina'nın Kızları”, *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 19, 2019, 71-82.
- Eutropius, *Roma Tarihinin Özeti: Breviarium Historiae Romanae*, (Çev.: Çiğdem Menzilioğlu), Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2004.
- Finley, M. I., *Antik Çağ Ekonomisi*, (1973), (Çev.: Hatice Palaz Erdemir), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2007.
- Flavius Arrianus, *İskender'in Seferleri*, (Çev.: Meriç Mete), İdea Yayınevi, İstanbul 2005.
- Foss, Clive, *Roman Historical Coins*, Seaby, London 1990.
- Franke, Peter Robert, *Roma Döneminde Küçük Asya-Sikkelerin Yansımasında Yunan Yaşamı*, (1968), (Çev.: Nezahat Baydur, Banu Theis-Baydur), Ege Yayınları, İstanbul 2007.
- Fraser, Trudie E., “Domitia Longina: An Underestima Ted Augusta”, *Ancient Society Vol. 45*, Peeters Publishers, 2015, 205-266.
- Garstang, John- Gurney, Oliver Robert, *The Geography of the Hittite Empire*, Londra 1959.

- Geer, Russel Mortimer, “Second Thoughts on The Imperial Succession from Nerva to Commodus”, *Transactions and Proceedings of the American Philological Association* Vol. 67, The Johns Hopkins University Press, 1936, 47-54.
- Gnecchi, Comm, F., *The Coin Types Of Imperial Rome*, Spink - Son Ltd, London 1911.
- Goodman, Martin, *The Roman World 44 BC-AD 180*, Routledge, London And New York 2003.
- Gökyıldırım, Turan, “Etenna Definesi (1991)”, İnci Delemen-Sedef Çokay Kepçe-Aşkıım Özdizbay-Özgür Turak (Ed.), Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu’na 65. Yaş Armağanı: *EUERGETES I. Cilt*, Suna-İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Antalya 2008, 505-520.
- Grant, Michael, *Roman Imperial Money*, Thomas Nelson and Sons Ltd., London 1954.
- Grant, Michael, *The Roman Emperors*, Phoenix Press, New York 1985.
- Grimal, Pierre, *Mitoloji Sözlüğü Yunan ve Roma*, 1951, (Çev.: Sevgi Tamgüç), Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2007.
- Güney, Hüseyin, Aşağı Büyük Menderes Havzasının Son Tunç Çağı Tarihi Coğrafyası, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Aydın 2012.
- Hamilton, William John, *Researches in Asia Minor, Pontus and Armenia: With Some Account of Their Antiquities and Geology Vol. II*, John Murray, Albemarle Street, London 1842.
- Hammond, N. G. L.-Scullard, H. H., *The Oxford Classical Dictionary*, (2. bs.), Oxford University Press, London 1970.
- Harl, Kenneth W., *Roman Economy, 300 B.C. to A.D. 700*, The Johns Hopkins University Press, Baltimore and London 1996.
- Harl, Kenneth W., *Kazılarda Bulunan Sikkelerin Tanımlanması İçin Rehber “Roma” (MS 238-498)*, (Çev.: Burçak Delikan), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2002.
- Heinhold-Krahmer, Susanne, *Arzawa: Untersuchungen zu Seiner Geschichte Nach den Hethitischen Quellen (=THeth 8)*, Universitätsverlag Winter GmbH Heidelberg, Heidelberg 1977.

- Hiesinger, Ulrich W., "Julia Domna: Two Portraits in Bronze", *American Journal of Archaeology*, Vol. 73, 1, Archaeological Institute of America, 1969, 39-44.
- Hill, George Francis, *A Handbook of Grek and Roman Coins*, Macmillan and Co., Limited, London 1899.
- Hill, George Francis, *Ancient Greek And Roman Coins; A Handbook*, Argonaut Publishers, Chicago 1964.
- Hill, Philip V., "The Issues of Severus and his Sons in A.D. 211", *The Numismatic Chronicle, Seventh Series*, Vol. 18, (138), Royal Numismatic Society, 1978, 33-37.
- Hobler, Francis, *Records Roman History, from Cnaeus Pompeius to Tiberius Constantinus Exhibited on the Roman Coins I*, Formerly Secretary of the Numismatic Society, London 1860.
- Hodder, M. J., "A Hoard of Silver Antoniniani", *The Numismatic Circular*, Vol. LXXXIX, 10, Spink and Son Ltd., Londra 1981, 76.
- Holard, D.-Bingöl, O., "Le Trésor de Göktepe", M. Amandry-G. Le Rider (Ed.), *Trésors et Circulation Monétaire en Antolie Antique*, Paris 1994, 65-72.
- Hollander, David B., *Money in the Late Roman Republic*, Brill, Boston 2007.
- Howgego, Christopher J., *Sikkelerin Işığında Eskiçağ Tarihi*, (1995), (Çev.: Oğuz Tekin), Homer Kitabevi, İstanbul 1998.
- Ildız, Erkan, *Eski Çağda Bankacılık ve Bankerlik*, Türkiye Bankalar Birliği, İstanbul 2013.
- İdil, Vedat, *Nysa ve Akharaka*, Yaşar Eğitim Kültür Vakfı, İstanbul 1999.
- İplikçioğlu, Bülent, *Hellen ve Roma Tarihinin Anahatları*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2015.
- Jones, John Melville, *A Dictionary of Ancient Greek Coins*, Seaby, London 1986.
- Jones, John Melville, *A Dictionary of Ancient Roman Coins*, Spink&Son, London 2004.
- Jordan, Michael, *Dictionary of Gods and Goddesses*, (2. bs.), Facts On File, Inc., New York 2004.

- Kamm, Antony, *The Romans: An Introduction*, Routledge, London ve New York 2008.
- Karatağ, Murat, *Klasik Arkeoloji Sözlüğü Yunan-Roma*, Genesis Kitap, Ankara 2011.
- Karwiese, Stefan, *Antik Nüsmizmatığe Giriş*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2004.
- Kaya, M. Ali-Çırak, Nuray, “Salihli Definesi”, *Arkeoloji ve Sanat*, 119, 2005, 59-78.
- Kaya, Mehmet Ali, “Anadolu’da Roma Eyaletleri: Sınırlar ve Roma Yönetimi”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Tarih Araştırmaları Dergisi*, 24, (38), 2005, 11-30.
- Kaya, Mehmet Ali, *Roma’nın Afrikalı İmparatoru Septimius Severus*, (2. bs.), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2008.
- Keleş, Vedat, *Erzurum Arkeoloji Müzesi Roma Sikkeleri*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2009.
- Keleş, Vedat-Oyarçin, Kasım, “Parion Odeion’undan Bir Geç Roma Dönemi Definesi”, *Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi/Turkish Academy of Sciences Journal of Archaeology*, (24), 2019, 189-208.
- Kızılkaya, Yıldız, “Sulakyurt Definesi”, *Türk Arkeoloji Dergisi*, XXV-1, 1980, 103-133.
- Kızılkaya, Yıldız, “Yatağan Definesi”, *Türk Arkeoloji Dergisi*, XXVII, 1988, 137-169.
- Kienast, D. “Der Münzfund von Ankara, 270-310 n. Chr.”, *Jahrbuch für Numismatik und Geldgeschichte Vol. 12*, Münih 1962, 65-112.
- Klawans, Zander H., *Reading and Dating Roman Imperial Coins*, Whitman Publishing Company, Wisconsin 1959.
- Klawans, Zander H.-Bressett, K. E., *Handbook of Ancient Greek and Roman Coins*, Whitman Publishing, Atlanta 2012.
- Koçhan, Nurettin, “Kyzikos, Hellespontus’da Bir Eyalet Merkezi” *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi 31*, Erzurum 2013, 69-91.
- Konuk, Koray, “Elmalı Definesi”, Havva Işkan-Erkan Dünder (Ed.), *Lukka’dan Likya’ya-Sarpedon ve Aziz Nikolaos’un Ülkesi*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2016, 566-570.

- Köker, Hüseyin, “Zeugma’ dan Bir Geç Roma Definesi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (44), 2018, 202-207.
- Kuhrt, Amelie, *The Persian Empire Vol. I*, Routledge Taylon and Francis Group, Newyork 2007.
- Lamb, Winifred, "Excavations at Kusura Near Afyon Karahisar", *Archaeologia Vol. 86*, The Society of Antiquaries of London 1937, 1-64.
- Levick, Barbara M., *Faustina I and II: Imperial Women of the Golden Age*, Oxford University Press, New York, 2014.
- Lightfoot, C. S., (Ed.), *Recent Turkish Coin Hoards and Numismatic Studies*, British Institute at Ankara, Oxbow Books Oxford 1991.
- Lightman, Marjorie- Lightman, Benjamin, *A to Z of Ancient Greek and Roman Women*, Facts On File, New York 2000.
- Lloyd, Seton-Mellaart, James, *Beycesultan I, The Chalcolithic and the Early Bronze Age Levels*, The British Institute of Archaeology at Ankara, Londra 1962.
- Lloyd, Seton, *Türkiye’nin Tarihi: Bir Gezginin Gözüyle Anadolu Uygarlıkları*, (1999), (Çev.: Ender Varinlioğlu), Tübitak Yayınları, Ankara 2003.
- MacDonald, D. J., “A Greek Imperial Hoard of Alexandria Troas”, *The Numismatic Chronicle Vol. 147*, Royal Numismatic Society, London 1987, 158-160.
- Macqueen, J. G., *Hititler ve Hitit Çağında Anadolu*, (1986), (Çev.: Esra Davutoğlu), (2. Bs.), Arkadaş Yayınevi, Ankara 2001.
- Magie, David, *Roman Rule in Asia Minor Vol. I*, New Jersey Princeton University Pres, New Jersey 1950.
- Magie, David, *Anadolu’da Romalılar I-Attalos’un Vasiyeti*, (1950), (Çev.: Neziha Başgelen-Ömer Çapar), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2001.
- Malay, Hasan, “Batı Anadolu’nun Antik Çağdaki Ekonomik Durumu”, *Arkeoloji ve Sanat Tarihi Dergisi* 2, (2), Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir 1983, 50-61.
- Mansel, Arif Müfid, *Ege ve Yunan Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2014.

- McCann, Anna, Marguerite, "The Portraits of Septimius Severus (A.D. 193-211)", *Memoirs of the American Academy in Rome Vol. XXX*, University of Michigan Press, 1968.
- Mattingly, Harold, "Notes on the Chronology of the Roman Emperors from Valerian to Diocletian", *The Journal of Egyptian Archaeology*, Vol. 13, 1/2, Sage Publications, Ltd., 1927, 14-18.
- Mattingly, Harold, "The Reigns of Trebonianus Gallus and Volusian and of Aemilian", *The Numismatic Chronicle and Journal of the Royal Numismatic Society, Sixth Series*, Vol. 6, 1/2, Royal Numismatic Society, 1946, 36-46.
- Mattingly, Harold, "The Consecration of Faustina the Elder and Her Daughter", *The Harvard Theological Review*, Vol. 41, 2, Cambridge University Press on behalf of the Harvard Divinity School, 1948, 147-151.
- Meijer, Fik, *İmparatorlar Yataklarında Ölmez*, (2001), (Çev.: Gürkan Engin), Homer Kitabevi, İstanbul 2006.
- Mellaart, James, "Anatolian Trade with Europe and Anatolian Geography and Culture Provinces in the Late Bronze Age", *Anatolian Studies XVIII*, 1968, 187-202.
- Memiş, Ekrem, *Eskiçağ Medeniyetleri Tarihi*, Ekin Kitabevi, Bursa 2006.
- Menzilcioğlu, Çiğdem, *Historia Augusta: Filozof İmparator Marcus Aurelius Antoninus*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2002.
- Meral, Korkmaz-Yavuz, Elif, "Kyzikos Hadrian Tapınağı'nda Bulunan Geç Roma Definesi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (52), 2017, 550-568.
- Mitchell, Stephen, "Anadolu'da Geç Antik Çağ", Oğuz Tekin, (Ed.), (Çev.: İnci Türkoğlu), *Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Anadolu, Krallar, İmparatorlar, Kent Devletleri*, Yapıkredi Yayınları, İstanbul 2019, 358-371.
- Mørholm, Otto, *Erken Hellenistik Çağ Sikkeleri*, (1991), (Çev.: Oğuz Tekin), Homer Kitabevi, İstanbul 2000.
- Morrisson, Cécile, *Antik Sikkeler Bilimi Nüsmatik Genel Bir Bakış*, (1992), (Çev.: Zeynep Çizmeli Öğün), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2002.

- Nardo, Don, *Greek and Roman Mythology (The Greenhaven Encyclopedia of)*, Greenhaven Press, USA 2002.
- Noreña, Carlos F., “Coins and Communication”, Michael Peachin (Ed.), *The Oxford Handbook of Social Relations in the Roman World*, 2011, 248-268.
- Öğün, Zeynep Çizmeli-Özbil, Canan-Yalçın, Duygu Özlem, “Antik Dönem Anadolu Nüsmatiği: Arkeolojik Kazılarda Ele Geçen Sikkelerin Bibliyografyası”, Zeynep Çizmeli Öğün (Ed.), *Kaunos/Kbid Toplantıları 3, Anadolu Nüsmatik Araştırmaları Çalıştayı: Aadolu/Anatolia*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arkeoloji Bölümü Dergisi, Ankara 2016, 229-254.
- Önal, Mehmet, *Zeugma Tetradrahmi Definesi*, Fersa Matbaacılık San. Tic. Ve Ltd. Şti., Ankara 2008.
- Pacocke, Richard, *A Description of the Near East and Some Other Countries Vol. II*, London 1745.
- Pasinli, Alpay-Pasinli, Sevinç, “Erythrai’da bulunan Roma Gümüş Sikke Definesi” *Anadolu (Anatolia)* 19, (1975/1976), Ankara 1980, 95-110.
- Pink, Karl, “Antioch or Viminacium? A Contribution to The History of Gordian III and Philip I”, *The Numismatic Chronicle and Journal of the Royal Numismatic Society Vol. 15*, 58, Royal Numismatic Society, 1935, 94-113.
- Plinius, *Naturalis Historia I-X*, (Çev.: H.R. Rackham, W.H.S. Jones, D.E. Eichholz), London 1971.
- Polanski, Tomas, “The İmperial Propaganda and Historical Tradation Acording To A Selection Of Coins From The Collection Of Augistine Czartoryski. Part I: The Fides-Concordia Group”, *Zeszyly Naukowe Uniwersytetu Jagiellonskiego* 1067, Prace Archeologiczne 53, 1992, 47-57.
- Poole, Stanley Lane, *Coins And Medals: Their Place in History And Art*, Elliot Stock, London 1885.
- Potter, David S., *The Roman Empire At Bay: AD 180-395*, Routledge, London 2004.

- Potter, David S., “The Transformation of the Empire: 235-337 CE”, (Ed. David S. Potter), *A Companion To The Roman Empire*, Blackwell Publishing, Oxford 2006, 153-173.
- Priwitzer, Stefan, “Faustina Minor: Ehefrau Eines Idealkaisers und Mutter Eines Tyrannen”, *Antike Welt* ,1, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 2011, 24-29.
- Pullukçuoğlu-Yapucu, Olcay, *Modernleşme Sürecinde Bir Sancak Aydın*, Kitap Yayınevi, İstanbul 2007.
- Pullukçuoğlu-Yapucu, Olcay-Özgün, Cihan, “Batı Anadolu’nun Yol Ağı Araştırmaları- III İzmir’in Ardalanında Kervan Yolları”, *Tarih İncelemeleri Dergisi XXVI*, (2), 2011, 527-549.
- Radt, Wolfgang, *Pergamon - Antik Bir Kentin Tarihi ve Yapıları*, (1999), (Çev.: Suzan Tamer), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2002.
- Ramsay, William Mitchell, *Anadolu’nun Tarihi Coğrafyası*, (Çev: Mihri Pektaş), Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1960.
- Rebuffat, F., “Le Trésor d'Ayvagediği”, M. Amandry-G. Le Rider (Ed.), *Trésors et Circulation Monétaire en Antolie Antique*, Paris 1994, 73-118.
- RIC I, Harold Mattingly-Edward A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage Vol. I. Augustus to Vitellius*, London, 1984.
- RIC II, Harold Mattingly-Edward A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage Vol. II. Vespasian to Hadrian*, London, 1962.
- RIC III, Harold Mattingly-Edward A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage Vol. III, Antoninus Pius to Commodus*, London 1930.
- RIC IV. 1, Harold Mattingly-Edward A. Sydenham-C.H.V. Sutherland, *The Roman Imperial Coinage. Vol. IV Part I. Pertinax to Geta*, London 1936.
- RIC IV. 2, Harold Mattingly-Edward A. Sydenham-C.H.V. Sutherland, *The Roman Imperial Coinage. Vol. IV Part II. Macrinus to Pupienus*, London 1938.
- RIC IV. 3, Harold Mattingly -Edward A. Sydenham-C.H.V. Sutherland, *The Roman Imperial Coinage. Vol. IV Part III. Gordianus III to Antoninus*, London 1949.

- RIC V. 1, Harold Mattingly-Edward A. Sydenham-P.H. Webb, *The Roman Imperial Coinage. Vol. V Part I. Valerian to Florian*, London, 1968.
- RIC V. 2, Harold Mattingly-Edward A. Sydenham-P.H. Webb, *The Roman Imperial Coinage. Vol. V Part II. Probus to Amandus*, London, 1968.
- RIC VII, Sutherland C. H. V. - Carson R. A. G., *The Roman Imperial Coinage. Vol. VII, Constantine and Licinius*, London 1966.
- RIC VIII, C. H. V. Sutherland, R. A. G. Carson, J. P. C. Kent, *The Roman Imperial Coinage. Vol. VIII, The Family of Constantine I*, London 1981.
- Robert, Louis, *Collection Froehner I Inscriptions Grecques*, Published by Editions des Bibliothèques Nationales, Paris 1936.
- Robert, Louis, *Le Sanctuaire de Sinuri Près de Mylasa I*, E. de Boccard, Paris 1945.
- Roman, Luke-Roman, Monica, *Encyclopedia of Greek and Roman Mythology*, Facts on File, New York 2010.
- Room, Adrian, *Who's Who in Classical Mythology*, Grercy Books, New York 2003.
- Roux, Patrick Le, *Roma İmparatorluğu*, (2005), (Çev.: İsmail Yerguz), Dost Kitabevi Yayınları, Ankara 2006.
- Rowan, Clare, *From Caesar to Augustus (c. 49 BC–AD 14): Using Coins as Sources*, Cambridge University Press, Cambridge 2019.
- RPC I, Burnett, Andrew-Amandry, Michel-Ripollès, Pere Pau, *Roman Provincial Coinage, Vol. I, From the Death of Vitellius (44 BC – AD 69)*, British Museum Press, London Bibliothèque Nationale, Paris 1992.
- RSC II, Seaby, H. A., *Roman Silver Coins Vol. II Tiberius to Commodus*, Seaby, London 1979.
- RSC III, Seaby, H. A., *Roman Silver Coins Vol. III Pertinax to Balbinus and Pupienus*, Seaby, London 1982.
- RSC IV, H. A. Seaby, *Roman Silver Coins, Vol. IV Gordian III to Postumus*, London 1982.

Salisbury, F. S.-Mattingly, H., “The Reign of Trajan Decius”, *The Journal of Roman Studies*, Vol. 14, Society for the Promotion of Roman Studies, 1924, 1-23.

Sancaktar, Hacer, “2011 Yılı Arykanda Kazısı TK3 Definesi: Bir Ön Değerlendirme”, *Mediterranean Journal of Humanities* 2, (2), 2012, 219-228.

Sarin, Ümit, Mastaura’nın İsim Kökeni Hakkında Değerlendirme, Sedat Akurnaz-Yusuf Çorbacıoğlu, (Ed.), *Nazilli ve Çevresinin Arkeolojik Zenginlikleri*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2001, 121-132.

Scriptores Historiae Avgvstae.

Sear, David R., *Roman Coins and Their Values*, Seaby, (4. bs.), London 1988.

Sear, David R., *Roman Coins and Their Values Vol. I*, Spink and Son Ltd., London 2000.

Sear, David R., *Roman Coins and Their Values Vol. II*, Spink and Son Ltd., London 2002.

Sear, David R., *Roman Coins and Their Values Vol. III*, Spink and Son Ltd., London 2005.

Sellars, Ian J., *The Monetary System of the Romans: A Description of the Roman Coinage from Early Times to the Reform of Anastasius*, Melbourne, 2013.

Sevin, Veli, *Anadolu’nun Tarihi Coğrafyası I*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2001.

Sevin, Veli, *Anadolu Arkeolojisi*, Der Yayınları, İstanbul 2003.

Sijpesteijn, P. J., “Imperator Caesar Maximinus and Maximus Caesar”, *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, Bd. 68, Dr. Rudolf Habelt GmbH, 1987, 135-138.

Smith, William, *Dictionary of Greek and Roman Geography Vol. I*, Little, Brown, and Company, Boston 1854.

Smith, William, *Dictionary of Greek and Roman geography Vol. II*, Walton and Maberly, London 1857.

Smith, William, *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology Vol. I*, Little, Brown and Company, Boston 1867.

- Smith, William, *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology Vol. III*, Little, Brown, and Company, Boston 1870.
- Smith, William, *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology Vol. II*, J. Murray, A. Street, Boston 1876.
- SNG Turkey 1, *The Muharrem Kayhan Collection*, (Haz. K. Konuk), Ausonius Publications, İstanbul-Bordeaux 2002.
- SNG Turkey 2, *Anamur Museum. Vol. 1. Roman Provincial Coins*, (Haz. O. Tekin-S. Altınoluk), Turkish Institute of Archaeology, İstanbul 2007.
- SNG Turkey 3, *Çanakkale Museum. Vol. 1. Roman Provincial Coins of Mysia, Troas etc.*, (Haz. O. Tekin-S. Altınoluk-F. Körpe), Turkish Institute of Archaeology, İstanbul 2009.
- SNG Turkey 4, *Ancient Coins from Mysia, Troad and Aeolis in the Collection of Selçuk Tanrıkuşu*, (Haz. O. Tekin-A. Erol-Özdizbay), Turkish Institute of Archaeology, İstanbul 2010.
- SNG Turkey 5, *Tire Museum. Vol. 1. Roman Provincial Coins from Ionia, Lydia, Phrygia, and etc.*, (Haz. O. Tekin-S. Altınoluk-E. Sağır), Turkish Institute of Archaeology, İstanbul 2011.
- SNG Turkey 6, *Burdur Museum. Vol. 1. Greek Coins from Pisidia. Part 1: Adada-Prostanna*, (Haz. H. Köker), Turkish Institute of Archaeology, İstanbul 2011.
- SNG Turkey 7, *Ödemiş Museum. Vol. 1. Roman Provincial Coins of Ionia, Lydia and etc.*, (Haz. O. Tekin-S. Altınoluk), Turkish Institute of Archaeology, İstanbul 2012.
- SNG Turkey 8, *Muğla Museum. Vol. 1. Caria*, (Haz. O. Tekin – A. Erol-Özdizbay) Turkish Institute of Archaeology, İstanbul 2013.
- SNG Turkey 9, *The Özkan Arıkan Türk Collection, Volume 1: Troas, Vol 2: Aeolis*, (Haz. O. Tekin-A. Erol-Özdizbay) Turkish Institute of Archaeology, İstanbul 2015-2017.
- SNG Turkey 10, *The Yavuz Tatış Collection. Part 1, Ionia and Lydia*, (Haz. O. Tekin), İstanbul 2016.

- Speidel, M. P., “Commodus The God-Emperor and The Army”, *The Journal of Roman Studies Vol. 83*, Society for the Promotion of Roman Studies, 1993, 109-114.
- Stevenson, Seth William-Smith, Charles Roach, *A Dictionary of Roman Coins*, George Bell and Sons, London 1889.
- Strabon, *Geographica: Antik Anadolu Coğrafyası, (Kitap: XII, XIII, XVI)*, (Çev.: Adnan Pekman), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2015.
- Suhr, Elmer G., “A Portrait of Claudius”, *American Journal of Archaeology, Vol. 59, 4*, Archaeological Institute of America, 1955, 319-323.
- Sutherland, C. H. V. “The Intelligibility of Roman Imperial Coin Types”, *JRS*, 49, (1-2), 1959, 46-55.
- Sydenham, Edward A., “The Mint of Lugdunum”, *The Numismatic Chronicle and Journal of the Royal Numismatic Society, Fourth Series, Vol. 17*, Royal Numismatic Society, 1917, 53-96.
- Sydenham, Edward A., *The Roman Monetary System: Part I*, Numismatic Chronicle XVIII, London 1919.
- Sydenham, Edward A., *The Roman Monetary System: Part II*, Numismatic Chronicle XIX, London 1919.
- Şimşek, Celal, *Laodikeia (Laodicea ad Lycum), Laodikeia Çalışmaları 2*, Ege Yayınları, İstanbul 2013.
- Taner, Saadet, “A Hoard Found at The Excavations of Tepebağları”, *Anadolu 16*, Ankara 1972, 85-107.
- Tarlan, Selim, *Tarihte Para*, Maliye ve Gümrük Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı Yayın No: 323, 1992.
- Taşdöner, Kevser, “Eski Çağ’da Anadolu’nun Siyasi ve Demografik Yapısını Değiştiren Kitleli Göçler”, *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ*, (13), 2012, 85-103.
- Tavukçu, Ali Yalçın-Ceylan, Mesut, “Kızılcapınar Definesindeki Kistophorlar”, *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (63), 2019, 663-673.
- Tekçam, Tamay, *Arkeoloji Sözlüğü*, Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti., İstanbul 2007.

- Tekin, Oğuz, *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, Yapı Kredi Yayınları Ltd. Şti., İstanbul 1994.
- Tekin, Oğuz, *Antik Nümismatik ve Anadolu (Arkaik ve Klasik Çağlar)*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1997.
- Tekin, Oğuz, *Sivas Definesi VI. Mithradates Dönemi Pontos ve Paphlagonia Kentlerinin Bronz Sikkeleri*, Zero Prodüksiyon Ltd., İstanbul 1999.
- Tekin, Oğuz, *Eski Anadolu ve Trakya*, İletişim Yayınları, İstanbul 2007.
- Tekin, Oğuz, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, İletişim Yayınları, İstanbul 2008.
- Tekin, Oğuz, *Konuşan Paralar Tarih Boyunca Anadolu Kentleri ve Sikkeleri*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2011.
- Tekin, Oğuz, “Roma Tarihini Sikkelerden Okumak: Roma Cumhuriyet Dönemi Sikkeleri”, Ekin Öyken (Ed.), *Klasik Filoloji Seminerleri III*, Alfa Yayınları, İstanbul 2016, 55-66.
- Temizsoy, İlhan, “The İhsaniye Hoard of Antoniniani”, R. Ashton (Ed.), *Studies in Ancient Coinage from Turkey*, Royal Numismatic Society Special Publication No. 29, British Institute of Archaeology at Ankara Monography 17, London 1996, 99-103.
- Tekoğlu, Recai, *Historia Augusta Hadrianus Vita Hadriani*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2011.
- Texier, Charles, *Küçük Asya Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi II*, (1862), (Çev.: Ali, Suat, Kâzım Yaşar Koprman, Musa Yıldız), Enformasyon ve Dökümantasyon Hizmetleri Vakfı, Ankara 2002.
- Tondo, Luigi, “Il “Tesoro” dell'Agorà di Iasos: Un archivio d'argento dell'epoca di Plotino”, *Bollettino di Numismatica*, 40-43, Anni 2003-2004, Roma 2005, 29-74, Tavola I-CLXXXVII.
- Toynbee, J. M. C., “Portraits of Julius Caesar”, *Greece & Rome*, 4, (1), 1957, 2-9.
- Tozan, Murat, *Roma'nın Anadolu'daki Egemenlik Politikası-Kentler ve Bağımlı Krallıklar (İ.Ö. 133-İ.Ö. 89)*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2016.

- Tranquillus, Gaius Suetonius, *On İki Caesar'ın Yaşam Öyküsü*, (1989), (Çev.: Güngör Varımlıoğlu), Arkeoloji Ve Sanat Yayınları, İstanbul 2017.
- Tufanoğlu, Hüsniye Esra, *Antik Çağda Batı Anadolu'da Deniz Ticareti ve Limanlar*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2017.
- Tulay, Ahmet Semih, *Genel Nümizmatik Sözlüğü*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2001.
- Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, (11. bs.), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2011.
- Ulutaş, Çaylan, "Ormana Definesi", Zeynep Çizmeli Ögün (Ed.), *Kaunos/Kbid Toplantıları 3, Anadolu Nümismatik Araştırmaları Çalıştayı: Aadolu/Anatolia*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arkeoloji Bölümü Dergisi, Ankara 2016, 153-228.
- Umar, Bilge, *Türkiye'deki Tarihsel Adlar*, İnkılap Kitapevi, İstanbul 1993.
- Ünal, Ahmet, *Hititler Devrinde Anadolu 2*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2003.
- Ünal, Ceren, "Tralles Definesi" Bizans İmparatoru III. Leon (717-741) Dönemine Ait Altın Sikkeler", Kayhan Dörtlük Oğuz Tekin Remziye Boyraz Seyhan (Ed.), *Birinci Uluslararası Anadolu Para Tarihi ve Numismatik Kongresi: 25-28 Şubat 2013-Antalya: Bildiriler* (607-618), Suna-İnan Kırış Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, İstanbul 2014.
- Ünal, Hüseyin Rahmi-Krinzinger, F., Alram, M.-Pfeiffer-Taş, Ş., *Beçin Definesi I-II*, Verlag Der Österreichischen Akademie Der Wissenschaften-Türkiye Bilimler Akademisi, Ankara 2015.
- Üreten, Hüseyin, "Roma Dönemi'ne Kadar Tralleis Tarihi ve Attaloslar ile İlişkileri", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Tarih Araştırmaları Dergisi*, 24, (38), 2005, 195-212.
- Üreten, Hüseyin, "Bir Grup Sikkenin Işığında Mastaura Kenti Tanrı ve Kültleri", *Çankaya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Journal of Arts and Sciences* 4, 2005, 129-142.

- Varner, Eric R., “Domitia Longina and the Politics of Portraiture”, *American Journal of Archaeology*, Vol. 99, (2), Archaeological Institute of America, 1995, 187-206.
- Yakar, Jak, *The Later Prehistory of Anatolia-The Late Chalcolithic and Early Bronze Age*, BAR 268/1, Oxford 1985.
- Yalçın, Duygu Özlem, “A Purse of Late Roman Coins in Tecde, Malatya”, *Anadolu* 42, Ankara 2016, 179-188.
- Waelkens, Marc-Paepe, P. De-Moens, L, Survey in The White Quarries of Anatolia, *Araştırma Sonuçları Toplantısı 4*, Ankara 1986, 113-126.
- Watson, G., “A Hoard of Roman Provincial Bronze from Pamphylia”, *Numismatic Chronicle* Vol. 174, London 2014, 307-316.
- Williams, Mary Gilmore, “Studies in the Lives of Roman Empresses”, *American Journal of Archaeology* Vol. 6, 3, Archaeological Institute of America, 1902, 259-305.
- Wolters, Reinhard, “The Julio – Claudians”, William E. Metcalf, (Ed.), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012, 335-355.
- Woodward, M. A., “A Hoard of Imperial Coins from Tarsus”, *The Numismatic Chronicle* Vol. 5, Royal Numismatic Society, London 1925, 301-335.
- Woytek, Bernhard E., “The Denarius Coinage of The Roman Republic”, William E. Metcalf (Ed.), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012, 315-334.

EKLER

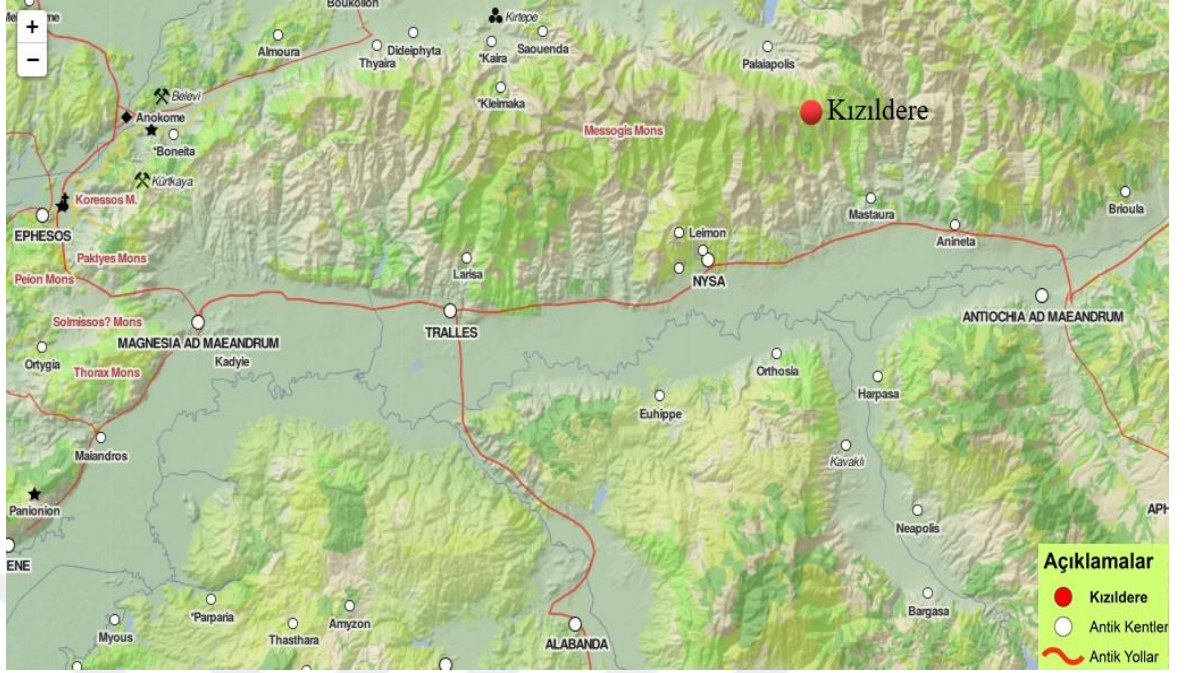
EK 1. Haritalar

Harita 1. Kızıldere Definesi ile Benzer Özellikler Gösteren Defineler

Harita 1.1. Kızıldere Köyü Konum Haritası

Harita 1.2. Kızıldereli Köyü ve Bölgedeki Antik Kentler

EK 2. Sikkelerin Lejandları

ÖN YÜZ LEJANDLARI		
İMPARATOR, İMPARATORİÇE, CAESAR	LEJAND	KATALOG NUMARASI
Claudius	TI CLAVD CAES AVG	1 - 4
Vespasianus	IMP CAES VESP AVG GENS	5
Domitianus	CAES DIVI F DOMITIANUS COS VII	6
	IMP CAES DOMITIAN AVG PM COS VIII	7-9
	IMP CAES DOMIT AVG GERM PM TR P VI	10
	IMP CAES DOMIT AVG GERM PM TR P VII	11
	IMP CAES DOMIT AVG GERM PM TR P VIII	12
	IMP CAES DOMIT AVG GERM PM TR P XI	13
Domitia	DOMITIA AVGVSTA	14, 15
Nerva	IMP NERVA CAES AVG PM TR P COS III PP	16
	IMP NERVA CAES AVG PM TR POT PP	17, 18
Traianus	IMP CAES NERVA TRAIAN AVG GERM PM TR P PP	19
	IMP CAES NERVA TRAIAN AVG GERM PM	20, 21
	IMP CAES NERVA TRAIAN AVG GERM	22-25
	IMP TRAIANO AVG GER DAC PM TR P COS V PP	26-29, 39
	IMP TRAIANO AVG GER DAC PM TR P	30-34, 36, 37, 38
	IMP NERVA TRAIANUS AVG GER DACIVS	35
	IMP TRAIANO AVG GER DAC PM TR P COS V DES VI	40
	IMP TRAIANO AVG GER DAC PM TR P COS VI PP	41, 42
	IMP TRAIANO OPTIMO AVG GER DAC PM TR P	43
	IMP CAES NER TRAIAN OPTIM AVG GERM DAC	44
	IMP CAES NER TRAIANO OPTIMO AVG GER DAC	45-51
	IMP CAES NER TRAIAN OPTIM AVG GER DAC PARTHIC	52

Hadrianus	IMP CAES TRAIAN HADRIANO AVG DIVI TRA	53, 54
	IMP CAESAR TRAIAN HADRIANVS AVG	55-68
	HADRIANVS AVGVSTVS	69-77
	HADRIANVS AVGVSTVS PP	91-94
	HADRIANVS AVG COS III PP	78-90
Sabina	SABINA AVGVSTA HADRIANI AVG PP	95, 96
	SABINA AVGVSTA	97
Antoninus Pius	IMP T AEL CAES HADRI ANTONINVS	98-100
	ANTONINVS AVG PIVS PP	101, 113-116
	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P COS III	102-112
	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P XI	117
	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P XII	118-122
	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P XIII	123
	IMP CAES T AEL HADR ANTONINVS AVG PIVS PP	124
	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P XVI	125, 126
	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P XVII	127, 128
	ANTONINVS AVG PIVS PP IMP II	129
	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P COS XXII	130, 131
	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P XXIII	132-134
	ANTONINVS AVG PIVS PP TR P XXIII	135
Yaşlı Faustina	FAVSTINA AVGVSTA	136, 137
	DIVA FAVSTINA	138, 140- 150, 152, 153
	DIVA AVG FAVSTINA	139, 151, 154-156.
Marcus Aurelius	AVRELIVS CAESAR AVG P II F COS	157-162
	AVRELIVS CAES ANTON AVG P II F	163-165
	IMP M AVREL ANTONINVS AVG	166-168, 180
	DIVVS ANTONINVS	169-179, 181
	M ANTONINVS AVG IMP II	182, 187
	IMP M ANTONINVS AVG	183
	ANTONINVS AVG ARMENIACVS	184-186, 188-190
	M ANTONINVS AVG ARMENIACVS	191
	M ANTONINVS AVG ARM PARTH MAX	192-194
	M ANTONINVS AVG PM PARTH MAX	195, 196
	M ANTONINVS AVG TR P XXIII	197
	M ANTONINVS AVG TR P XXVI	198-200
	M ANTONINVS AVG TR P XXVIII	201
	M ANTONINVS AVG TR P XXIX	202
	M ANTONINVS AVG GERM SARM	203, 204
Genç Faustina	DIVVS M ANTONINVS PIVS	205
	FAVSTINAE AVG P II AVG FIL	206
	FAVSTINA AVGVSTA	207-218

	DIVA FAVSTINA PIA	219-221
Lucius Verus	IMP LAVREL VERVS AVG	222, 223
	L VERVS AVG ARM PARTH MAX	224-226
	DIVVS VERVS	227-229
Lucilla Augusta	LVCILLAE AVG ANTONINI AVG F	230, 234
	LVCILLA AVGVSTA	231-233
Commodus	COMMODO CAES AVG FIL GERM	235
	M COMMODVS ANTONINVS AVG	236, 237
	M COMMODVS ANTON AVG PIVS	238-241
	M COMM ANT AVG P BRIT	242
	M COMM ANT P FEL AVG BRIT	243
	M COMM ANT P FEL AVG BRIT PP	244
Crispina	CRISPINA AVGVSTA	245-249
Septimius Severus	SEVERVS AVG PART MAX	250
	SEVERVS PIVS AVG	251
Julia Domna	IVLIA AVGVSTA	252, 253
Caracalla	ANTONINVS PIVS AVG	254
Geta	P SEPT GETA CAES PONT	255
Severus Alexander	IMP ALEXANDER PIVS AVG	256
	IMP SEV ALEXAND AVG	257
Maximinus Thrax	IMP MAXIMINVS PIVS AVG	258
Gordianus III	IMP CAES M ANT GORDIANVS AVG	259, 260, 278
	IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG	261-277, 279-281
I. Philippus	IMP M IVL PHILIPPVS AVG	282-285, 288-298
	IMP PHILIPPVS AVG	286, 287
Otacia Severa	M OTACIL SEVERA AVG	299, 300
II. Philippus	M IVL PHILPPVS CAES	301, 302
	IMP PHILIPPVS AVG	303
	IMP M IVL PHILIPPVS AVG	304
Trajan Decius	IMP C M Q TRAIANVS DECIVS AVG	305-311
Herennia Etruscilla	HER ETRASCILLA AVG	312-314
Herenninus Etruscus	Q HER ETR MES DECIVS NOB C	315, 316
Trebonianus Gallus	IMP CAE C VIB TREB GALLVS AVG	317, 320, 321
	IMP C C VIB TREB GALLVS AVG	318, 319
Volusianus	IMP CAE C VIB VOLVSIANO AVG	322, 324, 325
	IMP CAES C VIB VOLVSIANO AVG	323
	IMP C C VIB VOLVSIANVS AVG	326
Aemilianus	IMP AEMILIANVS PIVS FEL AVG	327, 328
I. Valerianus	IMP C P LIC VALERIANVS AVG	329, 332- 334, 336, 337
	IMP CAES PLIC VALERIANVS AVG	330
	IMP C P LIC VALERIANVS P F AVG	331, 335
	IMP VALERIANVS P AVG	338, 339
	IMP VALERIANVS AVG	340, 341

Gallienus	IMP C P LIC GALLIENVS P F AVG	342, 347
	IMP C P LIC GALLIANVS AVG	343-345
	IMP GALLIENUS PIUS AVG	346
	IMP GALLIENVS AVG	348, 350, 366, 372
	IMP GALLIENUS P AVG	349
	GALLIENVS AVG	351-365, 367-371, 374
	GALLIENVS P F AVG	373,
Salonina	SALONINA AVG	375-377, 379, 381
	CORN SALONINA AVG	378, 380
II. Valerianus	DIVO CAES VALERIANO	382
Macrianus	IMP C FVL MACRIANVS AVG	383
	IMP C FVL MACRIANVS P F AVG	384, 385,
Quietus	IMP C FVL QVIETVS P F AVG	386, 387
II. Claudius Gothicus	IMP C CLAVDIVS AVG	388
	IMP CLAVDIVS AVG	389
	IMP CM AVR CLAVDIVS P F AVG	390
	IMP CLAVDIVS P F AVG	391

ARKA YÜZ LEJANDLARI		
İMPARATOR, İMPARATORİÇE, CAESAR	LEJAND	KATALOG NUMARASI
Claudius	DIAN-EPHE	1-4
Vespasianus	PONTIF MAXIM	5
Domitianus	DIVO-VESP	6
	CA-PIT	7
	DOMITIA AVGVSTA	9
	IMP XIII COS XIII GENS PPP	10
	IMP XIII COS XIII GENS PPP	11
	IMP XIX COS XIII GENS PPP	12
	IMP XXI COS XVI GENS PPP	13
Domitia	VENVS AVG	14, 15
Nerva	FORTVNA PR	16
	COS III	17, 18
Traianus	COS II	19
	TR POT COS II	20, 21
	PM TR P COS III PP	22
	PM TR P COS III PP	23-25
	SPQR OPTIMO PRINC	26
	SPQR OPTIMO PRINCIPI	27-42
	COS V PP SPQR OPTIMO PRINC	30-34, 36-38

	PM TR P COS V PP	35
	COS VI PP SPQR	43,
	PARTHICO PM TR P COS VI PP SPQR	44, 51
	PM TR P COS VI PP SPQR	45-50, 52
Hadrianus	PARTH F DIVI NER NEP PM TR P COS	53, 54
	PM TR P COS II	55, 56
	PM TR P COS III	57-68
	COS III	69-75, 91-94
	INDVLGENTIA AVG PP	76, 77
	AEQVITAS AVG	78,
	ANNOA AVG	79
	FIDES PVBLICA	80
	FORTVNA AVG	81
	FORTVNAE REDVCI	82, 83
	MONETA AVG	84
	ROMAE AETERNAE	85
	ROMVLO CONDITORI	86
	VICTORIA AVG	87
	ALEXANDRIA	88
	GERMANIA	89
	NILVS	90
Sabina	CONCORDIA AVG	95, 96
	VENERI GENETRICI	97
Antoninus Pius	AVG PIVS PM TR P COS DES II	98-100
	TR POT COS II	101,
	AVRELIVS CAESAR AVG P II F COS	102-104
	AEQVITAS AVG	105-107
	ANNOA AVG	108, 109
	GENIO SENATVS	110
	GENIVS POP ROMANI	111, 112
	COS IIII	113-115, 117-123, 125-127
	TR POT COS IIII	116
	TR POT XIII COS IIII	124
	LIBERALITAS VII COS IIII	128
	TR POT XXI COS IIII	129
	TEMPLVM DIV AVG REST	130, 131
	FELICITATI AVG COS IIII	132
	PACI AVG COS IIII	133
	SALVTI AVG COS IIII	134
	PIETATI AVG COS IIII	135
Yaşlı Faustina	IVNONI REGINAE	136, 137
	AED DIV FAVSTINAE	138
	AETERNITAS	139-143
	AVGVSTA	144-149
	CERES	150

	CONSECRATIO	151-154
	PIETAS AVG	155, 156
Marcus Aurelius	HONOS	157
	PIETAS AVG	158
	COS II	159, 160
	TR POT COS II	161
	TR POT III COS II	162
	TR POT XI COS II	163, 164
	TR POT XII COS II	165
	CONCORD AVG TR P XV	166-168
	CONSECRATIO	169-179, 205
	PROV DEOR TR P XVI COS III	180
	DIVO PIO	181
	PROV DEOR TR P XVII COS III	182, 183
	PM TR P XVIII IMP II COS III	184, 185
	PM TR P XVIII IMP III COS III	186
	TR P XVIII COS III	187
	PM TR P XIX IMP II COS III	188-190
	PM TR P XIX IMP III COS III	191
	TR P XX IMP III COS III	192, 193
	TR P XXI IMP III COS III	194,
	TR P XXII IMP III COS III	195, 196
	FELICITAS AVG COS III	197
	IMP VI COS III	198-201
	IMP VII COS III	202,
	TR P XXX IMP VIII COS III	203
	TR P XXXI IMP VIII COS III PP	204
Genç Faustina	VENVS	206
	DIANA LVCIF	207
	FECVND AVGVSTAE	208
	FECVNDITAS	209
	FORTVNAE MVLIEBRI	210, 211
	HILARITAS	212, 213
	IVNO	214
	SAECVLI FELICIT	215-217
	SALVS	218
	AETERNITAS	219
	CONSECRATIO	220, 221
Lucius Verus	PROV DEOR TR P COS II	222
	PROV DEOR TR P II COS II	223
	FORT RED TR P VIII IMP V	224, 225
	TR P VIII IMP V COS III	226
	CONSECRATIO	227-229
Lucilla	CONCORDIA	230
	HILARITAS	231
	IVNONI LVCINAE	232

	VENVS	233
	VOTA PVBLICA	234
Commodus	PRINC IVVENT	235
	TR P VI IMP IIII COS III PP	236
	LIB AVG V TR P VII IMP IIII COS III PP	237
	TR P VIII IMP VI COS IIII PP	238
	PM TR P VIII IMP VI COS IIII PP	239-241
	PM TR P VIII IMP VII COS IIII PP	242
	PVBLIC FEL PM TR P XII IMP VIII COS V PP	243
	CONCORDIAE COMMODI AVG	244
Crispina	CONCORDIA	245, 246
	HILARITAS	247
	IVNO	248
	VENVS	249
Septimius Severus	PM TR P VIII COS II PP	250
	PM TR P XIII COS III PP	251
Julia Domna	FELICITAS	252
	HILARITAS	253
Caracalla	VOTA SVSCEPTAX	254
Geta	SECVRIT IMPERII	255
Severus Alexander	PM TR P XIII COS III PP	256
	IOVI STATORI	257
Maximinus Thrax	PAX AVGVSTI	258
III. Gordianus	VICTORIA AVG	259, 278
	PM TR P II COS PP	260
	ROMAE AETERNAE	261, 262
	AETERNITATI AVG	263
	IOVI STATORI	264, 265
	LAETITIA AVG N	266
	PM TR P IIII COS II PP	267, 269, 270
	PM TR P V COS II PP	268
	DIANA LVCIFERA	271
	FELICIT TEMP	272
	FORT REDUX	273
	FORTVNA REDVX	274
	MARS PROPVG	275, 276
	PROVID AVG	277
	ORIENS AVG	279-281
I. Philippus	PM TR P III COS PP	282-284
	PM TR P IIII COS II PP	285
	VIRTVS AVGG	286
	SAECVLARES AVGG	287
	AEQVITAS AVGG	288, 289, 296, 297
	ANNONA AVGG	290, 291
	LAETIT FVNDAT	292

	PAX AETERN	293
	SALVS AVG	294
	VIRTVS AVG	295
	ROMAE AETERNAE	298
Otacilia Severa	CONCORDIA AVGG	299, 300
II. Philippus	PRINCIPI IVVENT	301, 302
	VIRTVS AVGG	303
	AETERNIT IMPER	304
Trajan Decius	ADVENTVS AVG	305, 306
	DACIA	307
	GENIVS EXERC ILLVRICIANI	308
	VBERITAS AVG	309, 310
	PVDICITIA AVG	311
Herennia Etruscilla	IVNO REGINA	312
	PVDICITIA AVG	313, 314
Herenninus Etruscus	PIETAS AVGG	315, 316
Trebonianus Gallus	AETERNITAS AVGG	317
	IVNO MARTIALIS	318
	LIBERTAS PVBLICA	319
	PIETAS AVGG	320
	VICTORIA AVGG	321
Volusianus	PM TR P IIII COS II	322,
	IVNONI MARTIALI	323,
	PAX AVGG	324, 325
	FELICITAS PVBL	326
Aemilianus	APOL CONSERVAT	327
	VICTORIA AVG	328
I. Valerianus	APOLINI PROPVG	329
	CONSERVAT AVGG	330
	FELICITAS AVGG	331
	FIDES MILITVM	332, 333
	IOVI CONSERVATORI	334
	ORIENS AVGG	335
	SALVS AVGG	336
	AETERNITATI AVGG	337
	PROVID AVGG	338
	VIRTVS AVGG	339
	PM TR P V COS IIII PP	340, 341
	VIRTVS AVGG	342, 345, 347
	LAETITIA AVGG	343
	LIBERALITAS AVGG	344
	IOVI CRESCENTI	346
	VICTORIA GERMAN	348, 349
	VICTORIA AVGG	350
	ANNONA AVG	351

Gallienus	FORTVNA REDVX	352, 353
	VIRTVS AVG	354, 359
	VICTORIA AET	355-357, 370
	SAECVLARHS AVG	358
	IOVI CONS AVG	360
	LIBERO P CONS AVG	361
	NEPTVNO CONS AVG	362
	SOLI CONS AVG	363
	FELICIT AVG	364
	FIDES MILITVM	365
	GENIVS AVG	366
	LAETITIA AVG	367
	PAX AVG	368
	PAX PVBLICA	369
	SOLI INVICTO	371
	MARS VICTOR	372
	ROMAE AETERNAE	373
Salonina	FECVNDITAS AVG	375
	IVNO REGINA	376, 377
	CONCORDIA AVGG	378
	CONCORD AET	379
	VESTA	380
	PIETAS AVG	381
II. Valerianus	CONSECRATIO	382
Macrianus	IOVI CONSERVATORI	383
	ROMAE AETERNAE	384
	SOL INVICTO	385
Quietus	INDVLGENTIAE AVG	386
	ROMAE AETERNAE	387
II Claudius Gothicus	GENIVS AVG	388
	VIRTVS AVG	389
	SALVS AVG	390
	FELICIT TEMP	391

EK 3. Seçilmiş Arka Yüz Lejandlarının Anlamları

ARKA YÜZ LEJANDLARININ ANLAMLARI	
ADVENTVS AVG	İmparatorun Dönüşü
AEQVITAS AVG	İmparatorun Adaleti
AEQVITAS AVGG	İmparatorların Adaleti
AED DIV FAVSTINAE	Tanrılaştırılan Faustina
AETERNITAS AVGG	İmparatorların Devamlılığı
AETERNITATI AVG	İmparatorluğun Sonsuza Kadar Devamı
AETERNITATI AVGG	İmparatorların Sonsuza Kadar Devamı
AETERNIT IMPER	İmparatorluğun Sonsuzluğu
ANNONA AVG	İmparatorun Bereketi
ANNONA AVGG	İmparatorların Bereketi
APOL CONSERVAT	Koruyucu Apollo
APOLINI PROPVG	Cengâver Apollo
CONCORDIA AVG	İmparatorun Uyumu
CONCORDIA AVGG	İmparatorların Uyumu
CONCORD AET	Sonsuz Uyum
CONCORDIAE COMMODI AVG	İmparator Commodus'un Uyumu
CONSECRATIO	İmparator ya da imparatoriçenin Tanrılaştırılması
CONSERVAT AVGG	İmparatorların Koruyucusu
DIANA LVCIF	Işık Getiren Diana
DIANA LVCIFERA	Işık Getiren Diana
DIVO PIO	Tanrılaştırılan Pius
DIVO-VESP	Tanrılaştırılan Vespasianus
FECVNDITAS AVG	İmparatorun Verimliliği
FECVND AVGVSTAE	İmparatoriçenin Verimliliği
FELICIT AVG	İmparatorun Mutluluğu
FELICITAS AVGG	İmparatorların Mutluluğu
FELICITAS PVBL	Halkın Mutluluğu
FELICIT TEMP	Zamanın Mutluluğu
FIDES MILITVM	Askerlerin Sadakati
FIDES PVBLICA	Halkın Bağlılığı
FORTVNA AVG	İmparatorun Talihi
FORTVNAE MVLIEBRI	Koruyucu Fortuna
FORTVNA PR	Roma Halkının Şansı
FORTVNAE REDVCI	İmparatorun Mesut Dönüşü
FORT REDUX	Yerine Vardıran Talih
FORTVNA REDVX	Yerine Vardıran Talih
GENIVS AVG	İmparatorun Dehası
GENIVS EXERC ILLVRICIANI	İlirya'daki Ordunun Dehası
GENIVS POP ROMANI	Roma Halkının Dehası
GENIO SENATVS	Senatonun Dehası
INDVLGENTIAE AVG	İmparatorun Merhameti

INDVLGENTIA AVG PP	Vatanın Babası İmparatorun Merhameti
IOVI CONS AVG	İmparatorun Koruyucusu Jüpiter'e
IOVI CRESCENTI	Büyüyen Jüpiter'e
IOVI CONSERVATORI	Koruyucu Jupiter
IOVI STATORI	Her Şeye Denge Sağlayan Jüpiter'e
IVNONI LVCINAE	Işığın Tanrıçası Juno
IVNO MARTIALIS	Savaşçı Juno
IVNONI REGINAE	Kraliçe Juno
LAETITIA AVG N	İmparatorumuzun Neşesi
LAETITIA AVGG	İmparatorların Neşesi
LAETIT FVNDAT	Sevinç Teessüs Etti
LIBERTAS PVBLICA	Halkın Özgürlüğü
LIBERO P CONS AVG	Liberal Baba İmparatoru Korum
MARS PROPG	Cengâver Mars
MARS VICTOR	Galip Mars
MONETA AVG	İmparatorun Parası/İmparatorun Darphanesi
NEPTVNO CONS AVG	İmparatorun Koruyucusu Neptün'e
ORIENS AVG	İmparatorun Doğan Güneşi
ORIENS AVGG	İmparatorların Doğan Güneşi
PAX AETERN	Sonsuz Barış
PAX AVGG	İmparatorların Barışı
PAX AVGVSTI	İmparatorun Barışı
PAX PVBLICA	Devletin Huzuru
PIETAS AVG	İmparatorun Dindarlığı/İmparatorun Vazifeşinaslığı
PIETAS AVGG	İmparatorların Dindarlığı/ İmparatorların Vazifeşinaslığı
PONTIF MAXIM	Baş Rahip
PRINC IVVENT	Atlı Sınıfın Önderi
PRINCIPI IVVENT	Atlı Sınıfın Önderi
PROVID AVG	İmparatorun İleri Görüşlülüğü
PROVID AVGG	İmparatorların İleri Görüşlülüğü
PVDICITIA AVG	İmparatorun Alçakgönüllülüğü
ROMAE AETERNAE	Ebedi Şehir Roma
ROMVLO CONDITORI	Koruyucu Romulus
SAECVLARES AVGG	İmparatorların Yüzyıl Başı Şenlikleri
SAECVLI FELICIT	Asrın Saadeti
SALVS AVG	İmparatorun Sağlığı
SALVS AVGG	İmparatorların Sağlığı
SECVRIT IMPERII	İmparatorluğun Emniyeti
SOLI CONS AVG	Augustus'un Koruyucusu Sol'a
SOL INVICTO	Yenilmez Güneş Tanrısı
SOLI INVICTO	Yenilmez Güneş Tanrısı
SPQR OPTIMO PRINC	Roma Senatosunun ve Halkının En İyi Başlangıcı
SPQR OPTIMO PRINCIPI	Roma Senatosunun ve Halkının En İyi

	Başlangıcı
TEMPLVM DIV AVG REST	Augustus Tapınağının Restorasyonu
VBERITAS AVG	İmparatorun Bereketi
VENERI GENETRICI	Ailenin Kurucusu
VENVS AVG	Kutsal Venüs
VICTORIA AET	Ebedi Zafer
VICTORIA AVG	İmparatorun Zaferi
VICTORIA AVGG	İmparatorların Zaferi
VICTORIA GERMAN	Germenlere Karşı Kazanılan Zafer
VIRTVS AVG	İmparatorun Erdemi/Cesareti
VIRTVS AVGG	İmparatorların Erdemi/Cesareti
VOTA PVBLICA	Halk Yemini

EK 4. Roma İmparatorluk Dönemi Darphaneleri

DARPHANE	BULUNDUĞU YER	DARPHANE İŞARETİ
Alexandria	İskenderiye (Mısır)	AL, ALE, ALEX, SMAL
Ambianum	Amiens (Fransa)	AMB, AMBI
Antiochea	Antakya (Türkiye)	AN, ANT, ANTOB, SMAN
Aquileia	Aquileja (İtalya)	AQ, AQVI, AQVIL, AQOB, AQPS, SMAQ
Arelate	Arles (Fransa)	A, AR, ARL, CON, CONST, KON, KONSTAN
Ariminum	Rimini (İtalya)	AR
Barcino	Barcelona (İspanya)	SMBA
Carthago	Kartaca (Tunus)	K, KAR, KART
Catana	Catania (İtalya)	CAT
Camulodunum	Colchester (İngiltere)	C, CL
Constantinopolis	İstanbul (Türkiye)	C, CON, CONS, CONOB, KON, KONS, KONST
Constantia	Arles (Fransa)	CON, CONST
Cyzicus	Erdek (Türkiye)	CUZ/, CUZİC, CVZ, CVZIC, CYZ, CYZIC, K, KV, KY, KYZ, SMK
Heraclea	Marmara Ereğlisi (Türkiye)	H, HER, HERAC, HERACL, HT, HTR, SMH
Londinium	Londra (İngiltere)	L, LL/, LN, LON, ML, MLL, MLN, MSL, PLN, PLON, AVG, AVGOB, AVGPS
Lugdunum	Lyon (Fransa)	LD, LG, LUG, LUGD, LV, LVG, LVGD, LVGPS, PLG
Mediolanum	Milano (İtalya)	MD, MDOB, MDPS, MED
Nicomedia	İzmit (Türkiye)	MN, MICO, N, NIC, NICO, NIK, SMN
Narbo	Narbonne (Fransa)	NAR
Ostia	The port of Rome (Roma)	MOST, OST
Ravenna	Ravenna (İtalya)	RAV, RV, RVPS
Roma	Roma (İtalya)	R, RM, ROM, ROMA/, SMR, URB, ROMA
Serdica	Sofya (Bulgaristan)	SD, SER, SERD, SMSD
Sirmium	Sremska Mitrovica (Yugoslavya)	SM, SIR, SIRM, SIROB
Siscia	Sisak (Yugoslavya)	S, SIS, SISC, SISCPS, SM
Ticinum	Pavia (İtalya)	T
Thessalonica	Selanik (Yunanistan)	COM, COMOB, T, TE, TES, TESOB, TH, THS, THES, THSOB, TS, SMTS, OES
Treveri	Trier (Almanya)	SMTR, TR, TRE, TROB, TRPS

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Mehmet Kayhan MURAT
Doğum Yeri ve Tarihi	
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetler	2008-2013, 2016 Zeytinli Ada Kazısı 2014-2015 Myra-Andriake Kazısı 2017-2018, 2020 Tralleis Kazısı 2019-2020 Ani Kazısı 2018-2019 Ortaçağ'dan Günümüze Kars ve İlçelerindeki Türk Dönemi Yüzey Araştırması
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	2010-2013 Zeytinliada Arkeopark Restorasyon ve Çevre Düzenlemesi
Çalıştığı Kurumlar	
İletişim	
E-Posta Adresi	
Tarih	17.05.2022